

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

DİLEKÇE KOMİSYONU

DÖNEM: 27

YASAMA YILI: 6

GENEL KURUL KARARI

SAYI: 17

Avrupa Ülkelerinde Yaşayan Türkiye Kökenlilerin Ülkemizle Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Bağlarını Korumaları ile Geliştirmeleri için Gerekli Çalışmaların Yapılması ve Belirli Ülkelerde Dilekçe Hakkı Kapsamında Yürütülen Parlamento Çalışmaları

(Dilekçe No: 22494)

DAĞITIM TARİHİ

10 Nisan 2023

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

İÇİNDEKİLER

DİLEKÇE VE ÖZETİ	2
GİRİŞ.....	3
1 DİLEKÇEYE KONU İDDİA VE TALEPLER.....	5
2 MEVZUAT.....	6
2.1 Ulusal Mevzuat.....	6
2.2 Uluslararası Mevzuat.....	18
3 KAMU KURUMLARINDAN ALINAN BİLGİLER	27
3.1 Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı.....	28
3.2 Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği.....	44
4 TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU	133
4.1 Dilekçe Hakkı.....	133
4.2 Dilekçe Komisyonu.....	133
4.3 Komisyona Başvuru	135
4.4 Dilekçelerin İncelenme Süreci	135
4.5 Kamu Denetçiliği Kurumu ile İlgili Görevler	138
4.6 Dilekçe Komisyonu Faaliyetleri.....	140
5 KOMİSYONCA YAPILAN YERİNDE İNCELEMELER	153
5.1 Federal Almanya Cumhuriyeti	153
5.2 Avrupa Parlamentosu	154
5.3 Belçika Krallığı	155
5.4 Hırvatistan Cumhuriyeti.....	156
5.5 Çek Cumhuriyeti	156
5.6 İrlanda.....	157
5.7 Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı	157
6 KOMİSYON GENEL KURUL TOPLANTILARI	159
6.1 2 Haziran 2022 tarihli Komisyon Genel Kurul Toplantısı	159
6.2 15 Mart 2023 tarihli Komisyon Genel Kurul Toplantısı	162
7 USUL VE ESASA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME.....	167
7.1 Avrupa Ülkelerinde Yaşayan Türkiye Kökenliler Açısından;	167
7.2 Dilekçe Hakkı Açısından;	173
8 GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ	180

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
DİLEKÇE KOMİSYONU

DİLEKÇE VE ÖZETİ

Dilekçe No	Dilekçe Sahibinin Adı Soyadı ve Adresi	Dilekçe Konusu
22494	Göksel SOYUGÜZEL Boterbloemstraat 17, 6002 CD. Weert HOLLANDA	Hollanda’da yaşayan vatandaşların çocuklarının velayet sorunlarından bahisle Hollanda’da yaşayan Türklerin aile yapısı ve sosyo-kültürel değerlerinin korunması ve gelecek nesillere aktarılması konusunda çalışmalar yapılmasını talep etmektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

GİRİŞ

Anayasanın 74'üncü, 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 115 ilâ 120'nci maddeleri gereğince; Dilekçe Komisyonu, Türk vatandaşlarının ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancıların kendileriyle veya kamu ile ilgili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına gönderdikleri dilek ve şikâyetleri incelemektedir.

Komisyonumuza gelen Canan KERVAN'a ait 5722 numaralı dilekçede Avusturya'da yaşayan Türklerin sorunlarının çözülmesinin talep edilmekte iken Dilek İZ'e ait 14110 numaralı dilekçede Almanya/Wiesbaden'da yaşayan boşanmış bir çifte ait iki çocuğun, ebeveynlerinin ruhsal sorunları gerekçe gösterilerek Jugendamt adı verilen Gençlik Dairesi tarafından üç yıl önce ailesinden alınmasından yakınıldığı anlaşılmıştır. Başkanlık Divanınca yapılan incelemeler sırasında Canan KERVAN'a ait 5722 numaralı dilekçenin 6.3.2020 tarihli ve 5824 sayılı Başkanlık Divanı Kararıyla, Dilek İZ'e ait 14110 numaralı dilekçenin ise 18.11.2021 tarihli ve 10225 sayılı Başkanlık Divanı kararıyla görüşülemeyeceğine karar verilmişti.

Son olarak Göksel SOYUGÜZEL'e ait 22494 numaralı dilekçede özetle; Hollanda'da yaşayan vatandaşlarımızın çocuklarının velayet sorunlarından bahisle Hollanda'da yaşayan Türklerin aile yapısı ve sosyo-kültürel değerlerinin korunması ve gelecek nesillere aktarılması amacıyla yapılması gerekenlerin belirlenmesi amacıyla Dilekçe Komisyonu tarafından yerinde inceleme yapılması talep edildiği anlaşılmış ve Komisyon Başkanlık Divanınca yapılan inceleme neticesinde; dilekçenin Komisyon Genel Kurulu'nda görüşülmesi gerekli görülmüştür.

Dilekçe Komisyonu Genel Kurulunun 2 Haziran 2022 tarihli toplantısında Göksel SOYUGÜZEL'in 16.03.2022 tarih ve 22494 numaralı dilekçesi üzerinde yapılan görüşmeler neticesinde; Avrupa ülkelerinde yaşayan Türkiye kökenlilerin sorunlarının araştırılması ile bu vesileyle ilgili ülkelerde parlamenter diplomasi bağlamında dilekçe hakkı kapsamında yürütülen parlamento çalışmaları konusunda bilgi ve tecrübe paylaşımı amacıyla yurtdışında yerinde inceleme yapılmasına ve gerekli hazırlık çalışmalarının Komisyon Başkanlığınca yürütülmesine ilişkin 16 sayılı karar alınmıştır.

Dilekçe Komisyonu Başkanı İstanbul Milletvekili Mihrimah Belma SATIR Başkanlığında, Komisyon üyeleri ile Komisyonda görevli yasama uzmanlarından müteşekkil 4 heyet ile 6 Avrupa ülkesinde yerinde incelemeler gerçekleştirilmiştir. Almanya'da 4-7 Temmuz 2022, Belçika'da 25-27 Ekim 2022, Hırvatistan'da 29-30 Kasım 2022, Çekya'da 1-2 Aralık 2022, İrlanda'da 30-31 Ocak 2023 ve Birleşik Krallık'da 1-2 Şubat 2023 tarihlerinde yapılan incelemelerde ülkelerin ve Avrupa Parlamentosu'nun Dilekçe Komisyonları ziyaret edilerek bilgi ve tecrübe paylaşımında bulunulmuş, Türkiye kökenli parlamenterler ve Türkiye'nin taraf olduğu karma parlamento üyeleri ile görüşmeler yapılmış, sivil toplum kuruluşları ve vatandaşlarla biraraya gelinmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Ayrıca Komisyon Genel Kurul çalışmalarına esas olmak üzere;

- ✓ Avrupa ülkelerinde yaşayan Türkiye kökenlilere yönelik olarak ülkemiz ve ilgili ülkeler nezdinde 2010-2022 yılları arasında yapılan çalışmalar konusunda ayrıntılı bilgiler Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'ndan
- ✓ Parlamentolarında dilekçe komisyonu bulunan Avrupa ülkelerinde ve Avrupa Birliğinde, dilekçe komisyonlarının çalışma usul ve esaları ile son dönemlerdeki faaliyetlerine ilişkin ayrıntılı bir Araştırma Raporu Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği'nden

istenmiştir.

Komisyon Genel Kurul Kararına esas teşkil etmek üzere;

- Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Komisyonu çalışma usul ve esasları ile faaliyetleri konusunda, Komisyonda görevli Yasama Uzmanları Akif Celal KOCAOĞLU, Sezen CİVELEK TOKGÖZ, Demet KOCAMUSAOĞLU, Hayrettin YILMAZ, Yasemin AKİFOĞLU, Özgür DOĞAN ve Eray MINDİZ bir bölüm hazırlamıştır.
- Komisyonun çalışmalarına ve Komisyon raporu yazımına katkıda bulunmak üzere Dilekçe Komisyonu Yasama Uzmanları; Akif Celal KOCAOĞLU, Sezen CİVELEK TOKGÖZ, Yasemin AKİFOĞLU, Özgür DOĞAN ve Eray MINDİZ görev almışlardır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

1 DİLEKÇEYE KONU İDDİA VE TALEPLER

Dilekçede; 2000’li yıllara gelindiğinde Hollanda’da yaşayan Türkler için kurumsal ırkçılık ve ayrımcılıkla mücadele, İslam düşmanlığı ve vatandaşlık hakları meselelerinin baş gösterdiği bu nedenle de Türklerin anavatana aidiyetlerinin korunması, anadil, kültür ve kimliklerin muhafaza edilmesinin önemli olduğu belirtilmiştir. Hollanda’da çocuk bakım sisteminde çocuğun yararı ilkesinin velayet hakkına nazaran ölçüsüz bir şekilde öne alınması nedeniyle Hollanda makamlarının koruyucu aile seçiminde çocukların kültürel ve dini durumlarını yeterince dikkate almadığı, Müslüman ailelerin çocuklarına gereken hassasiyeti çoğunlukla göstermediği ifade edilmiştir.

Belirtilen sebeplerle Hollanda’da yaşayan Türklerin aile yapısı ve sosyo-kültürel değerlerinin korunması ve gelecek nesillere aktarılması amacıyla yapılması gerekenlerin belirlenmesi amacıyla Dilekçe Komisyonu tarafından yerinde inceleme yapılması talep edilmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

DİLEKÇE KOMİSYONU

2 MEVZUAT

2.1 Ulusal Mevzuat

2.1.1 Anayasa

Madde 62 – Devlet, yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşlarının aile birliğinin, çocuklarının eğitiminin, kültürel ihtiyaçlarının ve sosyal güvenliklerinin sağlanması, anavatanla bağlarının korunması ve yurda dönüşlerinde yardımcı olunması için gereken tedbirleri alır.

Madde 66 - Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür.

Türk babanın veya Türk ananın çocuğu Türktür.

Vatandaşlık, kanunun gösterdiği şartlarla kazanılır ve ancak kanunda belirtilen hallerde kaybedilir.

Hiçbir Türk, vatana bağlılıkla bağdaşmayan bir eylemde bulunmadıkça vatandaşlıktan çıkarılamaz.

Vatandaşlıktan çıkarma ile ilgili karar ve işlemlere karşı yargı yolu kapatılamaz.

Madde 74 – Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikayetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir. Kendileriyle ilgili başvuruların sonucu gecikmeksizin, dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir.

2.1.2 Kanun ve Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi

2.1.2.1 27.11.2017 Tarihli ve 5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun

Madde 1 – (1) Yabancılık unsuru taşıyan özel hukuka ilişkin işlem ve ilişkilerde uygulanacak hukuk, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi, yabancı kararların tanınması ve tenfizi bu Kanunla düzenlenmiştir.

(2) Türkiye Cumhuriyetinin taraf olduğu milletlerarası sözleşme hükümleri saklıdır.

Madde 13 – (1) Evlenme ehliyeti ve şartları, taraflardan her birinin evlenme anındaki millî hukukuna tâbidir.

(2) Evliliğin şekline yapıldığı ülke hukuku uygulanır.

(3) Evliliğin genel hükümleri, eşlerin müşterek millî hukukuna tâbidir. Tarafların ayrı vatandaşlıkta olmaları hâlinde müşterek mutad mesken hukuku, bulunmadığı takdirde Türk hukuku uygulanır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Madde 16 – (1) Soybağının kuruluşu, çocuğun doğum anındaki millî hukukuna, kurulamaması hâlinde çocuğun mutad meskeni hukukuna tâbidir. Soybağı bu hukuklara göre kurulamıyorsa, ananın veya babanın, çocuğun doğumu anındaki millî hukuklarına, bunlara göre kurulamaması hâlinde ana ve babanın, çocuğun doğumu anındaki müşterek mutad mesken hukukuna, buna göre de kurulamıyorsa çocuğun doğum yeri hukukuna tâbi olarak kurulur.

(2) Soybağı hangi hukuka göre kurulmuşsa iptali de o hukuka tâbidir.

Madde 18 – (1) Evlât edinme ehliyeti ve şartları, taraflardan her birinin evlât edinme anındaki millî hukukuna tâbidir.

(2) Evlât edinmeye ve edinilmeye diğer eşin rızası konusunda eşlerin millî hukukları birlikte uygulanır.

(3) Evlât edinmenin hükümleri evlât edinenin millî hukukuna, eşlerin birlikte evlât edinmesi hâlinde ise evlenmenin genel hükümlerini düzenleyen hukuka tâbidir.

Madde 50 – (1) Yabancı mahkemelerden hukuk davalarına ilişkin olarak verilmiş ve o devlet kanunlarına göre kesinleşmiş bulunan ilâmların Türkiye'de icra olunabilmesi yetkili Türk mahkemesi tarafından tenfiz kararı verilmesine bağlıdır.

(2) Yabancı mahkemelerin ceza ilâmlarında yer alan kişisel haklarla ilgili hükümler hakkında da tenfiz kararı istenebilir.

2.1.2.2 04.11.1981 Tarihli ve 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu

Ek Madde 16 - Açıköğretim uygulayan üniversiteler yurt içinde hizmet birimleri açabilirler. Aynı üniversiteler, yurt dışında yaşayan T.C. vatandaşlarına öğretim, eğitim ve kültürle ilgili idari ve sosyal hizmetleri vermek amacıyla Yükseköğretim Kurulunun kararıyla o ülkede merkez tesis edebilirler.

Açıköğretim hizmeti veren üniversitelerde rektörlük ile bu tür hizmetleri veren fakülte, enstitü, yüksekokul, konservatuvar, meslek yüksekokulu, merkez ve benzeri kuruluşlarda, hizmetin özelliğinin gerektirdiği birimlerin kurulması veya değiştirilmesi, diğer ülkelerin açıköğretim kuruluşları ile eğitim ve öğretim alanlarında işbirliği yapılması üniversite yönetim kurulunun kararı ile gerçekleştirilir.

Merkezi açıköğretim yapan fakültelere bağlı olarak örgün öğretim yapan bölüm varsa, zaman içinde bu bölümün müstakil örgün eğitim yapan yüksekokul haline dönüştürülmesi yada örgün öğretim yapan fakülte, yüksekokul ve meslek yüksekokullarında örgün öğretim yapan bölümlerin yanı sıra, açıköğretim yapan bölümler kurulması, üniversite senatosunun teklifi ve Yükseköğretim Kurulunun onayı ile olur.

Ek Madde 39- Türkiye'deki Devlet üniversiteleri, Cumhurbaşkanı kararıyla yurtdışında akademik birimler ve bu kapsamda ihtiyaç duyulan sosyal tesisler kurabilir. Bu maddenin

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

uygulanmasıyla ilgili usul ve esaslar Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir.

2.1.2.3 25.10.1984 Tarihli ve 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu

Madde 13- Aşağıdaki teslim ve hizmetler vergiden müstesnadır.

a) (Değişik : 25/5/1995 - 4108/33 md.) Faaliyetleri kısmen veya tamamen deniz, hava ve demiryolu taşıma araçlarının, yüzer tesis ve araçların kiralanması veya çeşitli şekillerde işletilmesi olan mükelleflere bu amaçla yapılan deniz, hava ve demiryolu taşıma araçlarının, yüzer tesis ve araçlarının teslimleri, bu araçların imal ve inşası ile ilgili olarak yapılan teslim ve hizmetler ile bunların tadili, onarım ve bakımı şeklinde ortaya çıkan hizmetler ve faaliyetleri deniz taşıma araçları ile yüzer tesis ve araçların imal ve inşası olanlara bu araçların imal ve inşası ile ilgili olarak yapılacak teslim ve hizmetler,

b) (Mülga: 25/12/2003-5035/49 md.; Yeniden düzenleme: 16/7/2004-5228/14 md.) Deniz ve hava taşıma araçları için liman ve hava meydanlarında yapılan hizmetler,

c) (Değişik: 28/3/2007-5615/12 md.) Altın, gümüş, platin arama, işletme, zenginleştirme, rafinaj ve Türk Petrol Kanunu hükümlerine göre petrol arama faaliyetlerine ilişkin olmak üzere, bu faaliyetleri yürütenlere yapılan teslim ve hizmetler ile aynı Kanun hükümlerine göre boru hattıyla taşımacılık yapanlara bu hatların inşa ve modernizasyonuna ilişkin yapılan teslim ve hizmetler,

d) (Ek: 22/7/1998-4369/59 md.) Yatırım Teşvik Belgesi sahibi mükelleflere belge kapsamındaki makina ve teçhizat teslimleri ile belge kapsamındaki yazılım ve gayri maddi hak satış ve kiralamaları (Şu kadar ki, yatırım teşvik belgesinde öngörüldüğü şekilde gerçekleşmemesi halinde, zamanında alınmayan vergi alıcıdan, vergi ziyai cezası uygulanarak gecikme faizi ile birlikte tahsil edilir. Zamanında alınmayan vergiler ile vergi cezalarında zamanaşımı, verginin tarhini veya cezanın kesilmesini gerektiren durumun meydana geldiği tarihi takip eden takvim yılının başından itibaren başlar).

e) (Ek: 16/7/2004-5228/14 md.; Değişik: 1/7/2006-5538/8 md.) Limanlara bağlantı sağlayan demiryolu hatları, limanlar ve hava meydanlarının inşası, yenilenmesi ve genişletilmesi işlerini fiilen kendisi yapan veya yaptıran mükellefler ile genel bütçeli idarelere bu işlere ilişkin olarak yapılan mal teslimleri ve inşaat taahhüt işleri,

f) (Ek: 16/7/2004-5228/14 md.) Milli Savunma Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, (...) Savunma Sanayii Başkanlığı, Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı (...) ve Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğüne milli savunma ve iç güvenlik ihtiyaçları için uçak, helikopter, gemi, denizaltı, tank, panzer, zırhlı personel taşıyıcı, roket, füze ve benzeri araçlar, silah, mühimmat, silah malzeme, teçhizat ve sistemleri ile bunların araştırma-geliştirme, yazılım, üretim, montaj, yedek parça, bakım-onarım ve modernizasyonuna ilişkin olarak

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

yapılan teslim ve hizmetler, Milli Savunma Bakanlığı veya Savunma Sanayii Başkanlığınca yürütülen savunma sanayii projelerine ilişkin olarak bu kurumlara ilgili projeler kapsamında yapılan teslim ve hizmetler ve bu teslim ve hizmetleri gerçekleştirenlere bu kapsamda yapılacak olan, miktarı ve nitelikleri yukarıda sayılan kuruluşlarca onaylanan teslim ve hizmetler.

g) (Ek: 16/6/2009-5904/12 md.) 6/6/2002 tarihli ve 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanununa ekli (II) sayılı listede yer alan malların, Cumhurbaşkanlığı merkez teşkilatına teslimi,

ğ) (Ek: 16/6/2009-5904/12 md.) 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanununa göre düzenlenen ürün senetlerinin, ürün ihtisas borsaları ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığından ürün senedi alım-satımı konusunda izin alan ticaret borsaları aracılığıyla ilk teslimi.

h) (Ek: 27/3/2015-6639/13 md.) Türkiye Kızılay Derneğine tüzüğünde belirtilen amaçlarına uygun olarak afet yönetimi ve yardımları, barınma, beslenme, sosyal yardımlar, toplumu bilinçlendirme, ulusal ve uluslararası insancıl hukuk ve uluslararası Kızılay-Kızılhaç Hareketi faaliyetleri, savaş veya olağanüstü hâllerdeki görevleri ile kan, sağlık, göç ve mülteci hizmetlerini (sığınmacı hizmetleri dâhil) yerine getirmesine yönelik görevler kapsamında yapılan teslim ve hizmetler; Türkiye Kızılay Derneğinin ulusal ve uluslararası işbirlikleri, uluslararası mensubiyet ve üyelikleri, Birleşmiş Milletlere bağlı kurum ve kuruluşlar ile uluslararası akreditasyonu olan yardım kuruluşlarıyla yürüttüğü insani yardım faaliyetleri kapsamındaki teslim ve hizmetleri,

ı) (Ek: 29/1/2016-6663/13 md.) Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından tescil edilen gübreler ve gübre üreticilerine bu ürünlerin içeriğinde bulunan hammaddelerin teslimi ile küspe (Türk Gümrük Tarife Cetvelinin 2303.10 tarife pozisyon numarasında sınıflandırılan nişastacılık artıkları ve benzeri artıklar ile 2303.30.00.00.00 gümrük tarife istatistik pozisyon numarasında sınıflandırılan biracılık ve damıtık içki sanayinin posa ve artıkları hariç), tam yağlı soya (fullfat), kepek, razmol, balık unu, et unu, kemik unu, kan unu, tapyoka (manyok), sorgum ve her türlü fenni karma yemler (kedi-köpek mamaları hariç), saman, yem şalgamı, hayvan pancarı, kök yemler, kuru ot, yonca, fiğ, korunga, hasıl ve slajlık mısır, üçgül, yemlik lahana, yem bezelyesi ve benzeri hayvan yemleri (yeşil ve kuru kaba yemler ve bunların pellet şeklinde veya mevsimsel ihtiyaçlara göre bir bağlayıcı kullanılarak veya kullanılmadan işlem görmüş olanları dâhil) teslimi,

i) (Ek: 23/2/2017-6824/7 md.) Konut veya iş yeri olarak inşa edilen binaların ilk tesliminde uygulanmak ve bedeli döviz olarak Türkiye'ye getirilmek kaydıyla, Gelir Vergisi Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının 2 numaralı bendinde belirtilenler hariç olmak üzere çalışma veya oturma izni alarak altı aydan daha fazla yurt dışında yaşayan Türk vatandaşları, Türkiye'de yerleşmiş olmayan yabancı uyruklu gerçek kişiler ile kanuni ve iş merkezi Türkiye'de olmayan ve bir iş yeri ya da daimi temsilci vasıtasıyla Türkiye'de kazanç

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

DİLEKÇE KOMİSYONU

elde etmeyen kurumlara yapılan konut veya iş yeri teslimleri (Şu kadar ki bentte öngörülen şartları taşımadığı hâlde istisnanın uygulandığının tespit edilmesi hâlinde zamanında tahsil edilmeyen vergi, vergi ziyai cezası ve gecikme faizinden mükellef ile birlikte alıcı müteselsilen sorumludur. İstisna kapsamında teslim alınan konut veya iş yerinin üç yıl içerisinde elden çıkarılması hâlinde zamanında tahsil edilmeyen verginin, 6183 sayılı Kanunun 48 inci maddesine göre hesaplanan tecil faiziyle birlikte tapu işleminden önce elden çıkaran tarafından ödenmesi şarttır.),

j) (Ek: 21/3/2018-7103/29 md.) Organize sanayi bölgeleri ile küçük sanayi sitelerinin su, kanalizasyon, arıtma, doğalgaz, elektrik, haberleşme, yenilenebilir ve diğer enerji tesisleri ile yol yapımına ve küçük sanayi sitelerindeki işyerlerinin inşasına ilişkin, bunlara veya bunlar tarafından oluşturulan iktisadi işletmelere yapılan mal teslimleri ile hizmet ifaları,

k) (Ek: 29/3/2018-7104/4 md.) Genel ve özel bütçeli kamu idarelerine, il özel idarelerine, belediyelere ve köylere bağışlanmak üzere yapılan okul, sağlık tesisi ve yüz yatak (kalkınmada öncelikli yörelerde elli yatak) kapasitesinden az olmamak üzere öğrenci yurdu ile çocuk yuvası, yetiştirme yurdu, huzurevi, bakım ve rehabilitasyon merkezi, mülki idare amirlerinin izni ve denetimine tabi ibadethaneler, Diyanet İşleri Başkanlığı denetimine tabi yaygın din eğitimi verilen tesisler, Gençlik ve Spor Bakanlığına ait gençlik merkezleri ile gençlik ve izcilik kamplarının inşası dolayısıyla bağışta bulunacaklara yapılan teslim ve hizmetler,

l) (Ek: 29/3/2018-7104/4 md.) Sağlık Bakanlığınca izin verilen gerçek veya tüzel kişiler tarafından, Türkiye’de yerleşmiş olmayan yabancı uyruklu gerçek kişilere, münhasıran sağlık kurum ve kuruluşlarının bünyesinde verilen koruyucu hekimlik, teşhis, tedavi ve rehabilitasyon hizmetleri (Türkiye’de yerleşmiş olmayan yabancı uyruklu gerçek kişilere söz konusu hizmetlerle birlikte sağlanan diğer teslim ve hizmetler istisnanın kapsamına dahil değildir.),

m) (Ek: 29/3/2018-7104/4 md.) 26/6/2001 tarihli ve 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu kapsamındaki teknoloji geliştirme bölgesi ile ihtisas teknoloji geliştirme bölgesinde, 28/2/2008 tarihli ve 5746 sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun kapsamındaki Ar-Ge ve tasarım merkezlerinde, 3/7/2014 tarihli ve 6550 sayılı Araştırma Altyapılarının Desteklenmesine Dair Kanun kapsamındaki araştırma laboratuvarlarında Ar-Ge, yenilik ve tasarım faaliyetlerinde bulunanlara, münhasıran bu faaliyetlerinde kullanılmak üzere yapılan yeni makina ve teçhizat teslimleri (İstisna kapsamında alınan makina ve teçhizatın, teslim tarihini takip eden takvim yılının başından itibaren üç yıl içinde, Ar-Ge, yenilik ve tasarım faaliyetleri dışında kullanılması veya elden çıkarılması hallerinde, zamanında alınmayan vergi alıcıdan, vergi ziyai cezası uygulanarak gecikme faizi ile birlikte tahsil edilir. Zamanında alınmayan vergiler ile vergi cezalarında zamanaşımı, verginin tarhını veya cezanın kesilmesini gerektiren durumun meydana geldiği tarihi takip eden takvim yılının başından itibaren başlar.),

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

n) (Ek:17/1/2019-7161/17 md.) (Değişik:21/2/2019-7166/7 md.) 21/6/1927 tarihli ve 1117 sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu hükümlerine göre poşetlenerek satılanlar hariç olmak üzere basılı kitap ve süreli yayınların teslimi (Bu bent hükmünün uygulanmasında, bu maddenin ikinci fıkrasında belirlenen had uygulanmaz.),

(Ek fıkra: 16/7/2004-5228/14 md.) Cumhurbaşkanlığı, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 232 nci maddesinde yer alan ve ilgili yılda uygulanmakta olan haddi, istisna uygulamasında asgari tutar olarak belirlemeye ve belirlenen bu tutarı iki katına kadar artırmaya, sifra kadar indirmeye yetkilidir. Maliye Bakanlığı, istisna kapsamına girecek teslim ve hizmetleri tanımlamaya, istisnaya ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.

2.1.2.4 27.10.1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanunu

MADDE 241- (...)

6. Usulsüzlük cezası aşağıdaki hallerde 1 inci fıkra da belirtilen miktarın sekiz katı olarak uygulanır:

a) 34 üncü maddenin 3 üncü fıkrası hükümlerinin aksine, Türkiye Gümrük Bölgesine giren gemilerin rota değiştirmesi, yolda durması, başka gemilerle temas etmesi, gümrük gözetimi yapılması için yol kesmemesi veya gümrük idaresi bulunmayan yerlere yanaşması ile yükü bulunmadığı durumlarda, yük almadığının veya yükünün başka bir limana çıkarıldığının veya avarya olduğunun kanıtlanamaması,

b) Taşıt araçlarının 33 üncü ve 91 inci maddede belirtilen önceden belirlenmiş yollar dışında seyretmesi,

c) Türkiye Gümrük Bölgesinde karayoluyla transit eşya taşıyan taşıt araçlarının 91 inci maddeye göre verilen süreleri yetmişiki saatten daha fazla bir süre ile aşması.

d) (Ek: 18/6/2009-5911/63 md.) (Değişik:24/10/2019-7190/15 md.) 11 inci madde hükmüne göre yazılı olarak talep edilen bilgi ve belgeler ile 13 üncü madde hükmü uyarınca beş yıl süreyle saklanması gereken belgelerin gümrük kontrolü sırasında ibraz edilmemesi.

e) (Ek:3/11/2022-7420/15 md.) Geçici ithalat rejimi kapsamında kişisel kullanıma mahsus yabancı plakalı taşıtları Türkiye Gümrük Bölgesine getiren hak sahipleri tarafından gümrük idaresine bilgi verilmeden taşıtsız yurt dışına çıkılması.

2.1.2.5 25.4.2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu

Yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen boşanma kararlarının nüfus kütüğüne tescili

MADDE 27/A – (Ek: 17/4/2017-KHK-690/4 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7077/3 md.)

(1) Yabancı ülke adli veya idari makamlarınca boşanmaya, evliliğin butlanına, iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin olarak verilen kararlar; bizzat veya vekilleri

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

aracılığıyla tarafların birlikte veya taraflardan birinin ölmüş ya da yabancı olması halinde Türk vatandaşı olan diğer taraf veya vekilinin tek başına başvurması, verildiği devlet kanunlarına göre konusunda yetkili adli veya idari makam tarafından verilmiş ve usulen kesinleşmiş olması ve Türk kamu düzenine açıkça aykırı bulunmaması şartlarıyla nüfus kütüğüne tescil edilir.

(2) Nüfus kütüğüne yapılacak tescil işlemleri, yurt dışında kararın verildiği ülkedeki dış temsilcilikler, yurt içinde ise Bakanlık tarafından belirlenen nüfus müdürlükleri tarafından yapılır.

(3) Bu maddede sayılan şartlar yerine getirilmediği gerekçesiyle tescil talebi reddedilen kararların Türkiye’de tanınması, 27/11/2007 tarihli ve 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun uyarınca yapılır.

(4) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlık tarafından yönetmelikle belirlenir.

MADDE 30- (1) Yurt dışında yabancı yetkili makamlar önünde yapılan evlât edinme işlemleri aslî şartlar bakımından Türk mevzuatına uygun olmak şartıyla Türkiye’de de geçerlidir.

(2) Evlât edinme olaylarına ilişkin yabancı adli veya idari makamlarca verilen ve o ülkenin hukukuna göre kesinleşmiş olan veya kesin hüküm gibi sonuç doğuran karar ve belgelerin Türkiye’de icra olunabilmesi, yetkili Türk mahkemesi tarafından tenfiz veya tanıma kararı verilmesine bağlıdır.

Adres bilgilerinin tutulması ve adres standardı

MADDE 48- (1) Yerleşim yeri adresi ve diğer adreslere ait bilgilerin tutulmasına ilişkin politikanın oluşturulması, geliştirilmesi, yaygınlaştırılması, idari birimlere göre genel uygulamaya geçiş tarihlerinin tespit edilmesi, ulusal adres veri tabanı ile MERNİS veri tabanının ilişkilendirilmesi ve adres bilgilerinin paylaşılmasına ilişkin işlemler Bakanlıkça yürütülür. Bakanlığın nüfus kütüklerindeki adres kayıtlarını tamamlamak maksadıyla işbirliği talebi kurumlarca karşılanır.

(2) Adres standardı, Mahallî İdareler Genel Müdürlüğünün takip ve sorumluluğunda; Genel Müdürlük, Türkiye İstatistik Kurumu, Türk Standartları Enstitüsü ve ilgili diğer kuruluşlarca ortaklaşa belirlenir. Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü tespit edilen standardın yetkili idareye bildirilmesinden sorumludur. Kurumlar ile gerçek ve tüzel kişiler adres ile ilgili iş ve işlemlerinde adres standardına uymak zorundadır.

(3) Bakanlık, adrese ilişkin her türlü bilgiyi kurumlardan istemeye yetkilidir. Kurumlar söz konusu isteğe yirmi gün içinde cevap vermekle yükümlüdür.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

(4) (Değişik: 19/10/2017-7039/12 md.) Faydalanılan kamu hizmetleriyle sınırlı olmak üzere adrese dayalı olarak yürütülen iş ve işlemlerde diğer adres, yerleşim yeri adresi ile aynı hukuki değere sahiptir. Kurumlar yürütecekleri iş ve işlemlerde yerleşim yeri adresi gibi diğer adres bilgilerini de esas alır.”

(5) (Ek: 19/10/2017-7039/12 md.) 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümleri saklıdır.

Adres bilgisi ve güncellenmesi

MADDE 49- (1) İl özel idaresi ve belediyeler sorumluluk alanlarındaki adres bileşenlerini adres standardına uygun olarak tanımlayıp bunlara değiştirilemeyecek sabit tanıtım numarası vererek mahallindeki bütün adresleri kapsayacak şekilde adres bilgilerini oluşturmakla yükümlüdür. Herhangi bir sebeple sabit tanıtım numarası dışında adres bileşenlerinde yapılan değişiklikler de il özel idaresi ve belediyelerce takip edilerek ulusal adres veri tabanına işlenir.

(2) Ulusal adres veri tabanı Genel Müdürlükte tutulur. Genel Müdürlük, ulusal adres veri tabanındaki yerleşim yeri adresi bilgilerini nüfus kütüklerindeki kişi kayıtları ile ilişkilendirerek elektronik ortamda, yedekleme sistemleri ile birlikte güncel olarak tutar.

(3) (Mülga: 9/5/2012-6304/13 md.; Yeniden düzenleme: 2/1/2017 - KHK-680/80 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7072/78 md.) Yerleşim yeri adresi yurt dışında olan Türk vatandaşlarının adres kayıtları, yaşadıkları ülkede kullanılan adres verilerine veya o ülke ve bağlı olduğu temsilcilik bilgisine göre tutulur.

2.1.2.6 29.05.2009 Tarihli ve 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu

Madde 4 – (1) Türk vatandaşlığının kazanılmasına ve kaybına ilişkin hizmetler yurt içinde Bakanlık, yurt dışında ise dış temsilcilikler tarafından yürütülür.

Madde 5 – (1) Türk vatandaşlığı, doğumla veya sonradan kazanılır.

Madde 7– (1) Türkiye içinde veya dışında Türk vatandaşı ana veya babadan evlilik birliği içinde doğan çocuk Türk vatandaşıdır.

(2) Türk vatandaşı ana ve yabancı babadan evlilik birliği dışında doğan çocuk Türk vatandaşıdır.

(3) Türk vatandaşı baba ve yabancı anadan evlilik birliği dışında doğan çocuk ise soy bağı kurulmasını sağlayan usul ve esasların yerine getirilmesi halinde Türk vatandaşlığını kazanır.

MADDE 27 – (1) Çıkma belgesinin ilgiliye imza karşılığı teslimi ile Türk vatandaşlığı kaybedilir. Türk vatandaşlığını kaybeden kişilerin nüfus aile kütüklerindeki kayıtları kapatılır ve kayıp tarihinden itibaren yabancı muamelesine tabi tutulurlar.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

(2) (Değişik:6/12/2019-7196/63 md.) Eşlerden birinin çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybetmesi diğer eşin vatandaşlığına tesir etmez. Türk vatandaşlığını kaybeden ana ya da babanın talebinin bulunması ve diğer ebeveynin de muvafakat etmesi halinde çocukları da kendileri ile birlikte Türk vatandaşlığını kaybederler. Muvafakat verilmemesi halinde hakim kararına göre işlem yapılır.

(3) Vatandaşlığın kaybı, çocukları vatansız kılacak ise bu madde hükümleri uygulanmaz.

2.1.2.7 25.6.2019 tarihli ve 7179 sayılı Askeralma Kanunu

Dövizle askerlik

MADDE 39- (1) Türkiye Cumhuriyeti tarafından tanınmış yabancı ülkelerde; iltica başvurusu dışında elde ettikleri çalışma iznini de ihtiva eden oturma izni veya doğrudan çalışma iznine sahip olarak işçi, işveren veya bir meslek ya da sanat mensubu sıfatını haiz olanlar ile bir iş sözleşmesine bağlı olarak yabancı bandıralı gemilerde gemi adamı sertifikasında yazılı mesleğini icra edenlerden;

- a) Yurt içinde geçirilen süreler hariç olmak üzere, en az üç yıl süre ile fiilen çalışanlar,
- b) Bakanlıkça verilecek uzaktan eğitimi alanlar,

durumlarını ispata yarayan belgelerle birlikte bağlı bulundukları Türk konsoloslukları aracılığı ile askerlik şubelerine başvurmaları, 9 uncu maddedeki gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarın Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına döviz miktarının yatırılacağı gün tespit edilen döviz alış kuruna göre avro veya karşılığı kadar konvertibl yabancı ülke parasını başvuru tarihinde peşin ödemeleri hâlinde askerlik hizmetini yerine getirmiş sayılırlar. Uzaktan eğitime ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.

(2) Yurt dışında ikamet eden ve çok vatandaşlık hakkına sahip olanlar ile yurt dışında doğup yurt dışında ikamet eden ve süresiz ikamet iznine sahip olanlar en az üç yıl süre ile fiilen yabancı ülkelerde bulunmaları hâlinde çalışma şartı aranmadan birinci fıkrada belirtilen esaslara göre bu madde hükümlerinden yararlandırılır.

(3) Dövizle askerlik hizmetinden yararlanmak üzere yaptıkları başvuruları kabul edilenlerden;

- a) Ödemeleri gereken yabancı ülke parasını ödemeyenler,
- b) Ücret veya maaşları yurt içinden transfer edilenler,
- c) Yabancı ülkelerde resmî görevle bulunanlar,
- ç) Dövizle askerlik hizmeti dışında diğer statülerde fiilî askerlik hizmetine başlamış olanlar,

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

d) Oturma veya çalışma iznini iltica nedeniyle aldığı anlaşılanlar,

e) Müracaatına ait belgelerde sahtecilik yapmak veya resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunarak idareyi yanıltmak suretiyle dövizle askerlik başvurusunda bulunduğu anlaşılanlar,

f) Yararlanma şartlarından herhangi birini taşımadıkları sonradan tespit edilenler,

dövizle askerlik hizmetinden faydalanamazlar. Bu durumda bulunan yükümlülerin müracaatları Bakanlık tarafından iptal edilir.

(4) Başvuruları iptal edilenlerin, ödemede bulunmalarına rağmen başvuru işlemleri tamamlanmamış olanların, fazla ödemede bulunduğu anlaşılanların ödemiş olduğu tutarlar talepleri hâlinde kendilerine, vekillerine veya mirasçılarına iade tarihindeki kura göre Türk lirası olarak yurt içinde gösterecekleri banka hesabına iade edilir. Ödeme ve başvuru işlemlerini tamamladıktan sonra dövizle askerlik hizmeti kapsamından çıkartılmalarını talep edenlere, askerliğe elverişsiz hâle gelenlere, vefat edenlere, Türk vatandaşlığından çıkmalarına izin verilenler ile Türk vatandaşlığını kaybedenlere geri ödeme yapılmaz.

(5) Ödeme ve başvuru işlemlerini tamamladıktan sonra dövizle askerlik hizmeti kapsamından çıkartılmalarını talep edenlerin istekleri kabul edilmez.

(6) Üçüncü fıkranın (e) bendi kapsamında başvuruları Bakanlık tarafından iptal edilenler yeniden dövizle askerlik hizmetinden faydalanma şartlarını taşıyalar dahi bu madde hükümlerinden faydalanamazlar.

(7) Yapılan ödemeler, Dışişleri Bakanlığınca Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasında Hazine adına açılacak özel döviz hesabına avro olarak kaydedilir. Bu tutarlar Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca transfer tarihindeki döviz alış kuru üzerinden Türk lirasına çevrilerek Hazine ve Maliye Bakanlığı Merkez Saymanlığı hesabına aktarılır ve bütçeye gelir kaydedilir.

(8) Döviz tahsilatı ve özel döviz hesabına aktarılması ile ilgili oluşacak transfer ücreti ve diğer masraflar yurt dışı temsilcilikler tarafından yükümlülerden tahsil edilir. Transfer ücreti ve diğer masraflar, Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü alınarak Dışişleri Bakanlığınca belirlenir.

(9) Mülga 21/6/1927 tarihli ve 1111 sayılı Askerlik Kanununa göre dövizle askerlik kapsamından çıkarılanlar, bu Kanun kapsamında yeniden dövizle askerlik hizmetinden yararlanamazlar. Kapsamdan çıkarılanlar ile aynı Kanuna göre işlem görmüş olanların ödemiş oldukları dövizlerin geri ödenmesine ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

(10) Bu madde kapsamında dövizle askerlik hizmetinden faydalanmak isteyenlerin işlemlerinin yapılmasında yetki ve sorumluluk Dışişleri Bakanlığındadır.

(11) Seferberlik ve savaş hâlinde bu madde hükümleri uygulanmaz.

2.1.2.8 15.7.2018 tarihli ve 304794 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar İle Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi

MADDE 738 – (1) Yurtdışı Vatandaşlar Daire Başkanlığının görevleri şunlardır:

a) Yurtdışında yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının, kaybettirme hâlleri dışında vatandaşlıktan çıkmış olanların ve 29/5/2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 28 inci maddesi gereği Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlananların ülkemizle sosyal, kültürel ve ekonomik bağlarını muhafaza etmeleri ve geliştirmeleri için gerekli çalışmaların ilgili kurumlarla eşgüdüm içinde yapılmasını sağlamak.

b) Yurtdışında yaşayan vatandaşların ve kaybettirme hâlleri dışında vatandaşlıktan çıkmış olanların her türlü sorunları ile ilgili çalışmalar yapmak, sorunlarına çözüm üretmek, hayat standartlarının yükseltilmesi için ticarî ve meslekî kuruluşlarla birlikte çalışmalar yapmak, ilgili kurumlar nezdinde bunları takip ederek uygulanmasını sağlamak.

c) Yurtdışında yaşayan vatandaşlar ve kaybettirme hâlleri dışında vatandaşlıktan çıkmış olanlarla ilgili, yetkili kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılacak çalışmaların koordinasyonunun bir plan dâhilinde yapılmasını sağlamak.

ç) Yurtdışında yaşayan vatandaşların ve kaybettirme hâlleri dışında vatandaşlıktan çıkmış olanların, öz kültürlerini kaybetmeden toplumsal hayata katılmaları için bilinçlendirme faaliyetlerini yaparak veya yaptırarak, yaşadıkları ülkelerle uyumlu bir hâlde varlıklarını sürdürmelerini teminen, gereken her türlü çalışmaların ilgili birimler, meslekî yapılanmalar ve sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte yapılmasını sağlamak.

d) Yurtdışında yaşayan vatandaşların ve kaybettirme hâlleri dışında vatandaşlıktan çıkmış olanların bulundukları toplumda kanunî haklardan tam olarak yararlanabilmeleri için gerekli çalışmaları yapmak; ayrımcılık, asimilasyon, yabancı düşmanlığına karşı korunmaları için faaliyette bulunmak ve aynı amaç için çalışan kişi ve kuruluşlarla işbirliği yapmak.

e) Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın bulunduğu ülkelerle ekonomik, sosyal, kültürel ve ticari bağlarını geliştirmek üzere girişimciler ve profesyonellerin güçlerinin birleştirilmesi yoluyla yurtdışındaki Türkiye imajının güçlendirilerek ülkemizin uluslararası düzeyde tanınması ve tanıtılması için yurt içinde veya yurt dışında kurulmuş sivil toplum örgütleri, meslekî yapılanmalar, tüzel kişilikler ve ticari örgütlerle ortak planlı çalışmalar yapmak veya yapılan çalışmalara idarî ve malî destekte bulunmak.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

f) Görev alanına giren konularda hizmetlerin etkililiğini ve yararlanıcı memnuniyetini analiz ederek araştırmak ve bunların sonuçlarını ilgili kurumlarla paylaşarak gereken çalışmaların başlatılmasını sağlamak.

g) Görev alanına giren konularla ilgili her türlü veri ve bilgiyi toplamak ve değerlendirmek.

ğ) Yurtdışında yaşayan vatandaşlar ve kaybettirme halleri dışında vatandaşlıktan çıkmış olanlar ve çocukları için yurt içinde ve yurt dışında eğitim, burs ve barınma desteği sağlamak.

h) Başkan tarafından verilecek diğer görevleri yerine getirmek.

2.1.3 Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü

MADDE 115- Dilekçe Komisyonu, Türk vatandaşlarının ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancıların kendileriyle veya kamu ile ilgili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına gönderdikleri dilek ve şikâyetleri inceler.

MADDE 116- Dilekçe Komisyonunun; Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtibinden oluşan Başkanlık Divanı, komisyona gelen dilekçeleri inceleyerek;

1. Belli bir konuyu ihtiva etmeyen,
2. Yeni bir kanunu veya bir kanun değişikliğini gerektiren,
3. Yargı mercilerinin görevine giren konularla ilgili olan veya haklarında bu merciler tarafından verilmiş bir karar bulunan,
4. Yetkili idarî makamlarca verilen kesin cevap suretini ihtiva etmeyen,
5. Kanunun dilekçede bulunmasını zorunlu gördüğü şartlardan herhangi birini taşımayan,

Dilekçelerin görüşülemeyeceğini karara bağlar.

Komisyon Başkanlık Divanı, bu kararlarını bastırır ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine dağıtır. Dağıtım tarihinden itibaren onbeş gün içinde itiraz olunmayan Başkanlık Divanı kararları kesinleşir ve durum dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir.

Komisyon Başkanlık Divanı; görüşülemeyeceğini karara bağladığı dilekçelerden, kanun olarak düzenlenmelerinde toplumsal yarar gördüklerinin birer örneğini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına ve bilgi için Cumhurbaşkanlığına gönderir.

MADDE 117- Komisyon Başkanlık Divanının 116 ncı maddenin dışında gördüğü dilekçeler ile aynı madde gereğince karara bağladığı dilekçelerden süresi içinde itiraza uğrayanlar, Komisyon Genel Kuruluna sevk edilir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Komisyon Genel Kurulu, kendisine gönderilen dilekçeleri, ilk önce; 116 ncı madde hükmü gereğince inceleyerek karar konusu olup olamayacakları hususunu kararlaştırır.

MADDE 118- Komisyon Başkanlık Divanı, Komisyon Genel Kurulunca alınan kararları bastırır, bütün milletvekillerine dağıtır ve gereği için Cumhurbaşkanı yardımcıları ile bakanlara gönderir.

MADDE 119- Türkiye Büyük Millet Meclisinin her üyesi Komisyon Genel Kurulunun kararına, kararın dağıtım gününden itibaren otuz gün içinde gerekçeli bir yazıyla itiraz edebilir. Aksi halde, dilekçe hakkındaki karar kesinleşir.

Komisyon Genel Kurulu, itiraz edilen dilekçeler için, itiraz tarihinden itibaren otuz gün içinde bir rapor düzenleyerek Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunar. Türkiye Büyük Millet Meclisinin alacağı karar kesindir.

Bu madde hükümleri gereğince kesinleşen kararlar, dilekçe sahiplerine ve ilgili Cumhurbaşkanı yardımcılıkları ile bakanlıklara bildirilir.

MADDE 120- Cumhurbaşkanı yardımcıları ile bakanlar 119 uncu madde gereğince kesinleşen kararlar hakkında yaptıkları işlemi, aynı maddenin son fıkrası uyarınca kendilerine yapılan bildiri tarihinden itibaren otuz gün içinde, Komisyon Başkanlığına yazıyla bildirirler. Komisyon Genel Kurulu, bunlardan gerekli gördüklerinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülmesini isteyebilir. Bu takdirde, komisyon kendi görüşünü belirten bir rapor hazırlayarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunar. Komisyonun bu istekte bulunması halinde 119 uncu maddenin ikinci ve üçüncü fıkraları hükümleri uygulanır.

2.2 Uluslararası Mevzuat

2.2.1 Almanya

2.2.1.1 Anayasa

Federal Almanya Cumhuriyeti'nin Anayasası'ndaki (Basic Law) düzenleme aşağıdaki şekildedir:

Madde 17- Herkes tek başına veya başkalarıyla birlikte yetkili makamlara ve yasama organına yazılı talep ve şikâyetle bulunma hakkına sahiptir.

2.2.1.2 Kanun

Dilekçe Komisyonunun Yetkileri Hakkında Kanun (Law on the Powers of the Petitions Committee) ile de Dilekçe Komisyonu düzenleme konusu yapılmıştır.

2.2.1.3 İçtüzük

Alman Federal Meclisi Dilekçe Komisyonu (The Petitions Committee of the German Bundestag), Alman Federal Meclisi İçtüzüğü'nün (Rules of Procedure of the German

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

DİLEKÇE KOMİSYONU

Bundestag) 110/1'inci maddesine dayanarak başvuru ve şikâyetlerin ele alınmasına ilişkin ilkeleri belirler.

2.2.2 Avrupa Parlamentosu

2.2.2.1 Sözleşme

Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma

Madde 227- Her Birlik vatandaşı ve üye devletlerden birinde ikamet eden veya sicilde kayıtlı merkezi üye devletlerden birinde bulunan bir gerçek veya tüzel kişi, bireysel olarak veya diğer vatandaş veya kişilerle birlikte hareket ederek, Birliğin faaliyet alanlarından birinin kapsamına giren ve kendisini doğrudan etkileyen bir mesele hakkında, Avrupa Parlamentosu'na dilekçe verme hakkına sahiptir.

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı

Madde 44- Birliğin bütün vatandaşları veya bir Üye Devlette ikamet eden veya kanuni adresi bu devlette bulunan bütün gerçek veya tüzel kişiler, Avrupa Parlamentosu'na dilekçe ile başvurma hakkına sahiptir.

2.2.2.2 İçtüzük

Avrupa Parlamentosu İçtüzüğü (Rules of Procedure)

Madde 226- Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Anlaşma'nın 227 nci maddesine göre; her Birlik vatandaşı ve üye devletlerden birinde ikamet eden veya sicilde kayıtlı merkezi üye devletlerden birinde bulunan bir gerçek veya tüzel kişi, bireysel olarak veya diğer vatandaş veya kişilerle birlikte hareket ederek, Birliğin faaliyet alanlarından birinin kapsamına giren ve kendisini doğrudan etkileyen bir mesele hakkında, Avrupa Parlamentosu'na dilekçe verme hakkına sahiptir.

2.2.3 Avusturya

2.2.3.1 Anayasa

Avusturya Anayasası'nda dilekçe hakkına ilişkin doğrudan bir düzenleme bulunmamakla birlikte, Kamu Denetçiliği Kuruluna ilişkin 148a maddesinin (5) numaralı fıkrasında atıf söz konusudur.

Madde 148a- Ulusal Meclise sunulan dilekçelerin ve vatandaş girişimlerinin sonuçlandırılmasına yardımcı olma görevi Kamu Denetçiliği Kurulu'nundur. Ulusal Meclis İçtüzüğü'nde ayrıntılar belirlenecektir.

2.2.3.2 Kanun

Vatandaşların Genel Haklarına ilişkin Temel Kanun (Staatsgrundgesetz über die allgemeinen Rechte der Staatsbürger) 21 Aralık 1867 tarihli olup 11'inci maddesinde herkesin dilekçe hakkına sahip olduğunu belirtmekte, ikinci fıkrasında ise topluca verilen dilekçelerin,

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

yalnızca hukuken yetkilendirilmiş kuruluşlardan veya derneklerden gelebileceği ifade edilmektedir.

2.2.3.3 İçtüzük

Avusturya Ulusal Meclis İçtüzüğü'nde (Rules of Procedure of the Austrian National Council) Ulusal Meclis Dilekçeler ve Vatandaş Girişimleri Komisyonu düzenlenerek dilekçeler ve vatandaş girişimlerine 100, 100a, 100b, 100c, 100d maddelerinde yer verilmiştir.

Federal Meclis İçtüzüğü'nde (Rules of Procedure of the Austrian Federal Council) Vatandaş Hakları ve Dilekçeler Komisyonu düzenlenmiştir.

2.2.4 Belçika

2.2.4.1 Anayasa

Madde 28- Herkes bir veya daha fazla sayıda kişi tarafından imzalanan dilekçeleri resmi makamlara sunma hakkına sahiptir.

Anayasa ve kanunlarla tayin ve ihdas olunmuş organlar kurumsal unvanları altında dilekçe verme hakkına sahiptirler.

2.2.4.2 Kanun

Mayıs 2019 tarihli ve 2019012866 sayılı Temsilciler Meclisine Hitaben Yazılan Dilekçelere İlişkin Kanun'da dilekçe hakkı yer almaktadır.

2.2.4.3 İçtüzük

Dilekçe hakkı, Belçika Temsilciler Meclisi İçtüzüğü'nün 142. ve 143. maddelerinde düzenlenmiştir. Belçika Temsilciler Meclisi İçtüzüğü'nün 142 nci maddesinde parlamentoya gönderilen dilekçelerin Dilekçe Komisyonu'na iletileceği hükme bağlanmıştır.

2.2.5 Birleşik Krallık

2.2.5.1 İçtüzük

Dilekçe Komisyonu Avam Kamarasının 2 Aralık 2022 tarihli İçtüzüğü'nün 145A maddesinde ve Erskine May'in 24'üncü bölümünde düzenlenmiştir.

2.2.6 Bulgaristan

2.2.6.1 Anayasa

Madde 45- Tüm vatandaşların devlet makamlarına şikâyet, öneri ve dilekçe verme hakkı vardır.

2.2.6.2 İçtüzük

Dilekçeleri incelemekle görevli komisyonun çalışma yöntemi, görev ve yetkileri, İçtüzüğün 20'nci maddesine dayalı olarak kendi çıkardığı bir yönergede düzenlenmiştir

2.2.7 Çekya

2.2.7.1 Sözleşme

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Çekya’da “Dilekçe Hakkı” Temel Haklar ve Özgürlükler Şartı’nda düzenlenmiştir:

Madde 18

(1) Dilekçe hakkı güvence altındadır; kamuyu veya diğer ortak çıkarları ilgilendiren konularda, herkes tek başına veya başkalarıyla birlikte devlet ve yerel özyönetim organlarına talep, öneri ve şikâyetle bulunma hakkına sahiptir.

(2) Bir dilekçe mahkemenin bağımsızlığına müdahale edemez.

(3) Dilekçeler, Şart tarafından güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilmesini talep edemez.”

2.2.7.2 Kanun

85/1990 sayılı Dilekçe Hakkı Kanunu’nda (Act on Rights to Petitions) konu hakkında düzenleme yapılmıştır.

2.2.7.3 İçtüzük

Temsilciler Meclisi İçtüzüğü’nde şu şekilde düzenleme yapılmıştır:

Dilekçe

Madde 113 - (1) Temsilciler Meclisine, organlarına ve görevlilerine hitaben yazılan dilekçeler Dilekçe Komisyonuna teslim edilir. Dilekçe Komisyonu, başvurunun Dilekçe Hakkı Yasası ile belirlenen gereklilikleri karşılayıp karşılamadığını değerlendirir. Dilekçe Komisyonunun dilekçeyi ele almaktan sorumlu olmaması halinde, Dilekçe Komisyonu dilekçenin bir nüshasını, dilekçenin ele alınmasının gerektirdiği Temsilciler Meclisi organına iletir.

(3) İnceleme sonrasında, Temsilciler Meclisinin yetkili organı dilekçeyi veren kişiye bildirimde bulunur. Cevapta, dilekçenin içeriği ve işleme konulma yöntemi hakkındaki görüşünü belirtir. Cevabın bir kopyasını Dilekçe Komisyonuna iletir.

(4) Dilekçe Komisyonu, alınan dilekçeler, bunların içeriği ve işleme alınma yöntemi hakkında Temsilciler Meclisine rapor sunar. Raporda özellikle dilekçelerin kim tarafından verildiği, ne zaman verildiği, ne hakkında olduğu, nasıl, ne zaman ve kim tarafından görüşüldüğü ve ele alındığı belirtilir. Temsilciler Meclisi tarafından aksi kararlaştırılmadıkça, komisyon böyle bir raporu cari yılın ilk yarısı için en geç 15 Ağustos’a ve bir önceki takvim yılının ikinci yarısı için en geç 15 Şubat’a kadar sunar.

(5) Temsilciler Meclisi herhangi bir zamanda Dilekçe Komisyonundan dilekçelerin içeriği ve işleme alınma yöntemi veya işleme alınması hakkında bir rapor talep edebilir.”

2.2.8 Güney Kıbrıs Rum Yönetimi

2.2.8.1 Anayasa

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Madde 29- 1. Her kişi bireysel olarak veya başkalarıyla birlikte yetkili kamu kurumlarına talep veya şikayetlerini iletmek amacıyla yazılı olarak başvuru hakkına sahiptir, başvurularla hızlı bir şekilde ilgilenilir ve ve her halükarda otuz günü aşmayan bir süre içinde, usulüne uygun olarak gerekçeli şekilde alınan karar derhal şikayette bulunan kişiye bildirilir.

2. İlgili herhangi bir kişinin bu tür bir karardan mağdur olması veya böyle bir kararın bu kişiye bu maddenin 1 fıkrasında belirtilen süre içinde bildirilmemesi durumunda, bu kişi ilgili talep veya şikayet konusunda yetkili mahkemeye başvurabilir.

2.2.8.2 İçtüzük

Temsilciler Meclisinde dilekçe komisyonu bulunmamaktadır. Parlamentoda dilekçe, şikâyet ya da tekliflerin incelenmesine ilişkin belirli bir usul de bulunmamaktadır. Bununla birlikte Temsilciler Meclisi İçtüzüğü'nün 66'ncı maddesinde halk tarafından usulüne uygun olarak Parlamenta sunulan belge ya da dilekçelerin ilgili komisyonlara havale edileceği ve komisyonun inceleme yapmasının yorumlarını ya da düzenlediği raporu Parlamentonun bilgisine sunacağı düzenlenmiştir.

2.2.9 Hırvatistan

2.2.9.1 Anayasa

Madde 46- Herkes, dilekçe ve şikayette bulunma ve idari organlar ve diğer kamu organlarına öneride bulunmak ve ayrıca cevap almak hakkına sahiptir.

2.2.9.2 İçtüzük

Hırvatistan Parlamentosu İçtüzüğü'nün 107'nci maddesinde ise parlamenta gönderilen dilekçelerin Dilekçe ve İtirazlar Komisyonu'na iletileceği hükme bağlanmıştır.

2.2.10 Hollanda

2.2.10.1 Anayasa

Madde 5- Herkes, yetkili makamlara yazılı şekilde dilekçe verme hakkına sahiptir.

2.2.10.2 İçtüzük

Dilekçe hakkı, Temsilciler Meclisi İçtüzüğü'nde hükme bağlanmıştır.

2.2.11 İrlanda

2.2.11.1 İçtüzük

İrlanda Parlamentosunun bünyesinde Ortak Kamu Dilekçeleri Komisyonu bulunmaktadır. Ortak Dilekçe Komisyonu hem Ulusal Meclis (Dáil Éireann) hem de Senato (Seanad Éireann) üyelerinden oluşmaktadır.

İrlanda'da Dilekçe Komisyonu İçtüzüğü'nün (Standing Orders) 111'inci maddesinde (111A-B-C-D-E-F) detaylı olarak düzenlenmiştir.

2.2.12 İspanya

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

2.2.12.1 Anayasa

Madde 29- Tüm İspanyollar, kanunla belirlenen şekilde, yazılı ve kanuni sonuçlara tabi olarak bireysel ve toplu dilekçe hakkına sahiptir.

Silahlı Kuvvetler veya Enstitüler veya askeri disipline tabi organların üyeleri bu hakkı sadece bireysel olarak ve kendilerine ilişkin mevzuat hükümlerine uygun olarak kullanabilirler.

Madde 77- Parlamentonun iki kanadı da, her zaman yazılı olmak üzere, bireysel ve toplu dilekçeleri kabul edebilir; vatandaş gösterileri yoluyla doğrudan dilekçe verilmesi yasaktır.

Parlamento kendisine gönderilen dilekçeleri Hükûmete iletir. Parlamento tarafından talep edilmesi halinde, Hükûmet bunların içeriğine ilişkin açıklama yapmakla yükümlüdür.

2.2.12.2 Kanun

Dilekçe hakkı kanun düzleminde 4/2001 sayılı Organik Kanun'da (Ley Orgánica 4/2001) düzenlenmiştir.

2.2.12.3 İçtüzük

Dilekçe Komisyonu, Temsilciler Meclisi İçtüzüğü'nde ve Senato İçtüzüğü'nde düzenlenmiştir.

2.2.13 Kosova

2.2.13.1 İçtüzük

Dilekçeler, Kosova Meclisi İçtüzüğü'nün 100'üncü maddesinde düzenlenmiştir.

2.2.14 Letonya

2.2.14.1 Anayasa

Madde 104- Herkes devlet ya da yerel yönetim kurumlarına başvuruda bulunma ve cevap alma hakkına sahiptir. Herkes cevabı Lentonca dilinde alma hakkına sahiptir.

2.2.14.2 Kanun

Letonya'da başvuru yapılmasına ilişkin hususlar Başvuru Hakkında Kanun'da düzenlenmektedir.

2.2.14.3 İçtüzük

Letonya Parlamentosuna (Saeima) toplu başvuru yapılmasına ilişkin usul ve esaslar İçtüzük'te düzenlenmiştir.

2.2.15 Litvanya

2.2.15.1 Anayasa

Madde 33- Vatandaşlar, hem doğrudan hem de demokratik olarak seçilmiş temsilcileri aracılığıyla Devletlerinin yönetimine katılma hakkına ve ayrıca Litvanya Cumhuriyeti Devlet Hizmeti'ne eşit koşullarla girme hakkına sahiptirler.

Vatandaşların, devlet kurumlarının veya görevlilerinin çalışmalarını eleştirme ve kararlarına itiraz etme hakkı güvence altına alınmıştır. Eleştiri nedeniyle baskı yasaktır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Vatandaşların dilekçe hakkı güvence altındadır; bu hakkın uygulanmasına ilişkin usul kanun ile belirlenir.

2.2.15.2 Kanun

Litvanya Cumhuriyeti Dilekçeye Dair Anayasal Kanun, 23.12.2022 kabul tarihli ve 1.7.2023 yürürlük tarihli olup dilekçe hakkının kullanılmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir.

2.2.15.3 İçtüzük

Litvanya Parlamentosu (Seimas) İçtüzüğü'nün 25'inci maddesinin ikinci fıkrasında Parlamentosu daimi bir komisyon olarak Dilekçe Komisyonunun kurulacağı belirtilmektedir.

2.2.16 Lüksemburg

2.2.16.1 Anayasa

01.07.2023 tarihinde yürürlüğe girecek olan yenilenmiş Lüksemburg Anayasası

Madde 29- Herhangi bir kişi, bir veya daha fazla kişi tarafından imzalanmış başvuruları kamu makamlarına sunma hakkına sahiptir.

Kamu makamları, başvuru sahiplerinden gelen yazılı taleplere makul bir süre içinde cevap vermekle yükümlüdür.

Madde 82- Parlamentosu dilekçe hakkı kapsamında Temsilciler Meclisi, kendisine gönderilen dilekçeleri İçtüzüğünde belirtilen şekilde ele alacaktır.

Mevcut Anayasa

Madde 27- Herkes, bir veya daha fazla kişi tarafından imzalanmış dilekçelerle kamu makamlarına başvurma hakkına sahiptir.

Yalnızca yetkili kılınmış otoritelerin dilekçeleri toplu olarak gönderme hakkı vardır.”

Madde 67- Meclise şahsen dilekçe sunmak yasaktır.

Meclis, kendisine yöneltilen dilekçeleri Hükûmet üyelerine havale etme hakkına sahiptir.

Hükûmet üyeleri, Meclisin talep etmesi halinde bunların içeriğine ilişkin açıklamalarda bulunacaklardır.

Meclis, Hükûmetin ya da yetkililerin hukuka aykırı eylemlerinden kaynaklanan mağduriyetleri gidermeyi amaçlamadıkça ya da alınacak karar Meclisin yetkisi dâhilinde olmadıkça, bireysel çıkarları konu edinen dilekçelerle ilgilenmez.

2.2.16.2 İçtüzük

Temsilciler Meclisi İçtüzüğü'nün 11. Bölümünde Dilekçe Komisyonu düzenlenmektedir.

2.2.17 Malta

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

2.2.17.1 Anayasa

Malta Anayasası'nda dilekçe hakkına ilişkin düzenleme yer almamakla birlikte dilekçenin geçtiği hükümler bulunmaktadır.

Ombudsman Kurumuyla ilgili 64A maddesinin dördüncü fıkrasının ikinci paragrafında, Parlamentonun bir komisyonunun, önünde bulunan herhangi bir dilekçeyi veya dilekçeyle ilgili herhangi bir konuyu incelenmek üzere her zaman Ombudsmana havale edebileceği; bu durumda Ombudsmanın, kendi yetki alanına girdiği ölçüde konuyu araştıracağı ve uygun gördüğü takdirde Komisyona bir rapor sunacağı ifade edilmektedir.

Parlamentonun yetkileri ve faaliyetlerine ilişkin 65'inci maddenin üçüncü fıkrasında, yasama sorumsuzluğu bağlamında, hiçbir hukuki ya da cezai kovuşturma başlatılamayacak iş ve işlemler arasında üyenin verdiği dilekçeler de belirtilmiştir.

Belirli mali araçlara yönelik kısıtlamalara ilişkin 73'üncü maddede, vergi ve diğer kamu gelirleri, alacakları ve fonlarla ilgili artış, azalış ve benzeri tasarrufları amaçlayan düzenleme girişimlerine dair sınırlamalardan sonra (c) bendinde, belirtilen amaçlardan herhangi biri için düzenleme yapılmasını talep eden herhangi bir dilekçenin işleme alınmayacağı ifade edilmektedir.

2.2.17.2 İçtüzük

Dilekçeler Daimi Komisyonu, Temsilciler Meclisi İçtüzüğü'nde düzenlenmiştir.

2.2.18 Polonya

2.2.18.1 Anayasa

Madde 63- Herkes, kendisinin veya -buna rızası olan- bir başkasının menfaatine olan dilekçe, öneri ve şikâyetlerini, kamu makamlarının yanı sıra kamu yönetimi alanında öngörülen görevlerini yerine getirmelerine ilişkin olarak kurumlara ve sosyal kurum veya kuruluşlara sunma hakkına sahiptir. Dilekçe, öneri ve şikâyetlerin değerlendirilmesine ilişkin usuller kanunla düzenlenir.

2.2.18.2 Kanun

Dilekçe hakkı, Anayasada belirtildiği üzere, özel bir kanun olan 11 Temmuz 2014 tarihli Dilekçe Kanunu ile düzenlenmiştir.

2.2.18.3 İçtüzük

Meclis Dilekçe Komisyonu, Meclis İçtüzüğü'nde sayılan daimî komisyonlardan birisidir.

İnsan Hakları, Hukukun Üstünlüğü ve Dilekçe Komisyonu ise Parlamentonun üst kanadı olan Senatoda dilekçelerin incelenmesi ile görevli komisyon olarak yer almakta olup Senato İçtüzüğü'nde düzenlenmektedir.

2.2.19 Romanya

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

2.2.19.1 Anayasa

Madde 51- (1) Vatandaşlar, yalnızca imza sahipleri adına düzenlenen dilekçelerle kamu makamlarına başvurma hakkına sahiptir.

(2) Hukuken kurulmuş kuruluşlar, münhasıran temsil ettikleri organ adına dilekçe sunma hakkına sahiptir.

(3) Dilekçe hakkının kullanılması vergiden müstesnadır.

(4) Kamu makamları, kanunda öngörülen süreler içinde ve şartlarda dilekçeleri yanıtlamakla yükümlüdür.

2.2.19.2 Kanun

Dilekçelerin Çözümlemesi Faaliyetinin Düzenlenmesi Hakkında 27/2002 sayılı Hükûmet Tüzüğü ile bu tüzüğün onaylanmasına ilişkin 2002 tarihli ve 233 sayılı Kanun'da dilekçe tanımı yer almaktadır.

2.2.19.3 İçtüzük

Romanya Parlamentosu Temsilciler Meclisi İçtüzüğü'nün 7'nci Bölümü (md. 212-216) dilekçe hakkını düzenlemektedir.

Romanya Parlamentosunun üst kanadı olan Senatoda, Senato İçtüzüğünde düzenlenmiş daimî komisyonlardan birisi olan Suiistimleri, Yolsuzlukları ve Dilekçeleri Araştırma Komisyonu bulunmaktadır.

2.2.20 Slovenya

2.2.20.1 Anayasa

Madde 45- Her vatandaş genel konularda dilekçe vermek veya diğer inisiyatiflerde bulunma hakkına sahiptir.

2.2.20.2 Kanun

Dilekçe hakkı, Ulusal Meclis Organlarının Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kararname'de düzenlenmiştir. Kararnamede Komisyonun, vatandaşların kanunların ve diğer işlemlerin uygulanmasındaki belirli sorunlara işaret ettikleri talepler, öneriler, istekler, şikâyetler, itirazlar veya diğer başvurularını ele almak; bireysel vakalarla ilgili dilekçe veya başvuruları değerlendirmek ve yetkili makamlarla birlikte harekete geçmek; vatandaşlar tarafından Ulusal Meclise ve diğer makamlara gönderilen dilekçe veya başvuruları incelemekle görevli olduğu düzenlenmiştir.

2.2.20.3 İçtüzük

Dilekçe hakkı, Ulusal Meclis İçtüzüğü'nde düzenlenmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

3 KAMU KURUMLARINDAN ALINAN BİLGİLER

Komisyonumuz Genel Kurulunun 02/06/2022 tarihli toplantısında; Avrupa ülkelerinden parlamento çatısı altında dilekçe komisyonu bulunan Almanya, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Çekya, Hırvatistan, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İspanya, Kıbrıs, Kosova, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Polonya, Romanya ve Slovenya başta olmak üzere Avrupa ülkelerinde yaşayan Türkiye kökenlilerin yaşadıkları ülke ya da ülkemiz makamlarından dilek ve şikayetlerinin araştırılması amacıyla yurtdışında yerinde inceleme karar verildiğinden bahisle Komisyon çalışmalarımıza esas teşkil etmek üzer;

- Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'ndan Avrupa ülkelerinde yaşayan Türkiye kökenlilere yönelik olarak ülkemiz ve ilgili ülkeler nezdinde 2010-2022 yılları arasında yapılan çalışmalar kapsamında;
 - a) Türkiye kökenlilerin ülkemiz ile sosyal, kültürel ve ekonomik bağlarını muhafaza etmeleri ve geliştirmeleri amacıyla konusu ve kronolojisi itibariyle ülkemiz mevzuatında ve uygulamada yapılanlar,
 - b) Parlamento çatısı altında dilekçe komisyonu bulunan Avrupa ülkeleri ve yıllar itibariyle;
 - Çözüm üretilen Türkiye kökenlilerin sorunları,
 - Türkiye kökenlilerin ilgili ülkedeki hayat standartlarının yükseltilmesi ile öz
 - kültürlerini kaybetmeden toplumsal hayata katılmaları ve bulundukları toplumda kanunî haklardan tam olarak yararlanabilmeleri için yapılan çalışmalar,
 - Türkiye kökenlilerin ilgili ülkedeki ayrımcılık, asimilasyon, yabancı düşmanlığına karşı korunmaları için yürütülen faaliyetler,
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği'nden ise belirtilen ülkeler ile Avrupa Parlamentosu'nda dilekçe hakkının parlamento tarihinde rolü ve önemi ile yürürlükteki yasal düzenlemeler, dilekçe komisyonu oluşumu ile görev ve yetkileri, komisyona başvurulması ve dilekçelerin incelenmesine ilişkin usul ve esaslar, birden fazla imza taşıyan dilekçeler (vatandaş girişimi gibi) için özel kurallar, komisyon kararlarının uygulanmasının takibi, parlamantoda ve ülkedeki diğer hak arama kurumları, belirli periyotlar (takvim yılı, yasama yılı veya dönemi) itibarıyla faaliyetler ile tarafınızca gerekli görülebilecek diğer konularda ayrıntılı bir Araştırma Raporunun

hazırlanması istenmiştir.

Yukarıda belirtilen nedenle Komisyonumuza gönderilen cevaplar aşağıda yer almaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

3.1 Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Yurtdışı Vatandaşlar Daire Başkanlığı'nın 01.02.2023 tarih ve E-16667306-663.09-124521 sayılı yazısında özetle aşağıdaki açıklamalar bulunmaktadır:

“Başkanlığımızın Türkiye Kökenlilere Yönelik Gerçekleştirdiği Faaliyetler

Başkanlığımızın yaptığı çalışmalar tarafımıza iletilen resmî yazıda yer alan hususlar doğrultusunda detaylı olarak aşağıda dikkatinize sunulmuştur.

- **Türkiye kökenlilerin ülkemiz ile sosyal, kültürel ve ekonomik bağlarını muhafaza etmeleri ve geliştirmeleri amacıyla konusu ve kronolojisi itibariyle ülkemiz mevzuatında ve uygulamada yapılanlar/Çözüm Üretilen Türkiye kökenlilerin sorunları**

Bu kapsamda yapılan çalışmalar kronolojik sıra ile aşağıdaki gibidir:

2016

- ✓ İkamet esaslı yurt dışı seçmen kütüğü oluşturulması sağlanmıştır. Bu karar alınmadan önce kimlik numarası ya da mevcut bilgiler esas alınarak kütükler oluşturuluyordu. Bu durum yurt dışındaki vatandaşlarımızın önemli oranda oy kullanmasına engel teşkil edebiliyordu. Bu düzenleme ile ikamet bilgisi doğrultusunda yurt dışı seçmen kütüğü oluşturulmuştur.

2017

- ✓ Yapılan düzenleme neticesinde adrese dayalı olarak yürütülen kamu hizmetlerinde ‘diğer (yurt dışı) adres’, yerleşim yeri adresi ile aynı hukuki değere sahip olmuştur. Böylelikle Türkiye’deki kamu hizmetlerinde adres değişikliği ihtiyacı ortadan kaldırılmış ve vatandaşlarımızın yurt dışındaki seçimlere katılımlarında karşılaşılabilecekleri mağduriyetin önüne geçilmiştir.
- ✓ Yurt dışında ikamet eden Türk vatandaşlarına yurt içinde konut alımında KDV istisnası sağlanmıştır. Buna göre, çalışma veya oturma izni alarak 6 aydan fazla yurt dışında ikamet eden Türk vatandaşları Türkiye’de gayrimenkul alırken belirli koşulları yerine getirmek şartıyla, %18’lik KDV’yi ödemeyecektir.

2018

- ✓ Dövizle askerlik hakkı için daha önce getirilen 38 yaş sınırı kaldırılmıştır.

2019

- ✓ Türk vatandaşlığından çıkan anne-babanın çocuklarının re’sen vatandaşlıktan çıkma zorunluluğu kaldırılmıştır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

- ✓ Çoklu vatandaşlık hakkına sahip olanlar için 3 yıl çalışma şartı aranmaksızın dövizle askerlik imkânı sağlanmıştır.
- ✓ Tüzel kişilere ait araçların Türkiye’de kalma süresi 30 günden 90 güne çıkarılmıştır.
- ✓ Türkiye’ye kara yolu üzerinden gelen Türk vatandaşlarına yardım etmek üzere Sırbistan ve Macaristan gümrük kapılarında Türk polisleri görevlendirilmiştir.
- ✓ Yapılan düzenlemeyle yurt dışından alınan yükseköğretim diplomalarının denklik başvuruları e-Devlet veya YÖK’ün web sayfası üzerinden yapılmasına imkân sağlanmıştır. Türk vatandaşları başvurularını e-Devlet üzerinden, yabancılar ise YÖK’ün web sayfasından yapabilmektedir.
- ✓ Yurt dışında yaşayan Türk ve yabancı ülke vatandaşlarının Türkiye’den gayrimenkul satın alma işlemlerini kolaylaştırmak amacıyla Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünce yurt dışında temsilcilikler açılması kararı alınmıştır.

2020

- ✓ Yapılan düzenleme ile Bireysel Emeklilik Sistemi’nde Türkiye’de ikameti bulunmayan T.C. vatandaşı kişilere ve mavi kartlılara döviz cinsinden yapılan ödemelere, devletin döviz olarak katkı payı vermesine ve kendilerine yapılacak ödemenin döviz cinsinden gerçekleştirilebilmesine imkân sağlanmıştır.
- ✓ Yapılan değişiklikle yurt dışı borçlanma ile emekli olan vatandaşlarımızın, yaşadıkları ülkelerde yarı zamanlı (Minijob) çalışabilmelerine imkân sağlanmıştır.
- ✓ Yurt dışında doğup, ikamet eden ve süresiz ikamet iznine sahip olan vatandaşlarımıza da, 3 yıl çalışma şartı aranmadan dövizle askerlik imkânı sağlanmıştır.
- ✓ Yabancı ehliyetlerin Türkiye’de kullanım süresi 1 yıldan 2 yıla çıkarılmıştır. Yapılan değişiklikle yurt dışından gelen vatandaşlarımız ve mavi kartlılar artık yabancı ülkelerden aldıkları ehliyetleri Türkiye’de iki yıl boyunca kullanabileceklerdir. İki yıllık süre Türkiye’ye her giriş-çıkışta yeniden başlatılmaktadır.
- ✓ Ücretli otoyollardan ihlalli geçişlerde yabancı plakalı araçlara 15 gün içinde cezasız ödeme imkânı getirilmiştir. Yapılan değişiklikle ücretli otoyol ve köprülerden ihlalli geçiş yapan yabancı plakalı araçların, 15 gün içerisinde geçiş ücretini ödemeleri halinde Türk plakalı araçlar gibi cezasız ödemelerine imkân sağlanmıştır. Bu düzenlemeden önce geçiş ücretinin 4 katı cezalı ödeme yapılması gerekmekteydi.
- ✓ Yabancı ülkelerde verilen boşanma kararlarının Türkiye’de dava açmaya gerek kalmadan konsolosluklarda ya da nüfus müdürlüklerinde tescil edilmesi sağlanmıştır.

2021

- ✓ Yapılan düzenleme ile yurt dışındaki vatandaşların tapu kayıt verilerine üçüncü kişilerin muvafakat olmaksızın erişim yapabilmesi engellenmiştir.

2022

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

- ✓ Mavi kartlıların çocuklarının Türk vatandaşlığını kazanması için daha önce aranan “ergin olma” ve “Türkiye’de ikamet “ şartı kaldırılmıştır.
 - ✓ Geçici ithalat kapsamında araçla Türkiye’ye gelip taahhütname vermeden araçsız yurt dışına çıkışlarda kesilen cezalar önemli oranda düşürülmüştür.
 - ✓ Yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının ve mavi kartlıların ev sahibi olmalarına yönelik özel TOKİ projeleri hayata geçirilmiştir.
 - ✓ YUVAM hesabı (Yurt Dışında Yerleşik Vatandaşlar Mevduat Hesabı) ile yurt dışında yerleşik yaşayan Türk vatandaşlarının ve şirketlerin döviz cinsinden tasarrufları Türkiye’deki bankalarda değerlendirilebilmelerinin önü açılmıştır.
- **Türkiye kökenlilerin ilgili ülkedeki hayat standartlarının yükseltilmesi ile öz kültürlerini kaybetmeden toplumsal hayata katılmaları ve bulundukları toplumda kanunî haklardan tam olarak yararlanabilmeleri için yapılan çalışmalar**
- Gençlik ve kültürel hareketlilik programları kapsamında;**
- Gençlik Kampları**

Gençlik Kampları ile yurt dışında yaşayan gençlerimizin Türkiye’nin farklı şehirlerinde düzenlenen kamplara katılarak ülkemizi daha yakından tanımaları ve akranları ile zaman geçirerek güçlü bir iletişim ağı oluşturmaları amaçlanmaktadır. 2016 yılından bu yana uygulanan etkinlik kapsamında 1073 gencimiz kamplara katılım sağlamıştır.

Genç Liderler Akademisi

Yurt dışında yaşayan nitelikli ve iyi eğitimli gençlerimizin eğitim ve sosyal hayatlarındaki başarılarının desteklenmesi ve potansiyellerinin artırılması amacıyla Başkanlığımız tarafından Genç Liderler Programı düzenlenmektedir. 2013 yılından bu yana 10 ülkeden 367 gencimiz programa katılım göstermiştir.

Tarih Akademisi

2022 yılında hayata geçirilen Tarih Akademisi, tarihe merak duyan gençlerimize tarihi nasıl okumaları gerektiği, kimlik ve aidiyet meselelerine ilişkin okumalarını batı merkezli tarihsel perspektifin tahakkümünden kurtulmuş olarak yapmalarına yardımcı olmayı ve yeni perspektif kazandırmayı amaçlamaktadır. Geçtiğimiz yıl düzenlenen programa 7 ülkeden 24 gencimiz katılmıştır.

Yazarlık Akademisi

2020 yılında hayata geçirilen Yazarlık Akademisi, yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın kültür ve sanat çalışmalarındaki çeşitliliği artırmak, diaspora yazın dünyasına yeni kalemler kazandırabilmek, genç kalemlerimizin dil beceri ve yetkinliklerini artırmalarını ve bir yazma planına sahip olmalarını sağlamak amacıyla hazırlanmış bir programdır. Şu ana kadar 12 ülkeden 88 gencimize ulaşılmıştır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Diaspora Medya Akademisi

2020 yılında hayata geçirilen Medya Akademisi, yurt dışında yaşayan ve medya sektörüne ilgi duyan gençlerimizin medyadaki değişimi algılama, kullanma ve yeni medya aracılığıyla kendilerini ifade etme potansiyellerini geliştirmek amacıyla hazırlanmıştır. Toplamda 7 ülkeden 63 gencimiz katılım sağlamıştır.

Genç Destek Programı

Yurt dışında yaşayan gençlerimizin fikirlerini ve projelerini hayata geçirerek kendi toplumlarına, yaşadıkları ülkelere ve esasen insanlığa katkı sağlayacak çalışmalarını teşvik etmek amacıyla hayata geçirilmiş programdır. Program kapsamında şu ana kadar 60 projeye destek sağlanmıştır.

Evliya Çelebi Kültür Gezileri Programı

Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın, Türkiye ile tarihî, sosyal ve kültürel bağlarını güçlendirmesini amaçlamayan bir proje programıdır. 2014 yılından bu yana uygulanan program kapsamında şu ana kadar 219 proje desteklenmiştir.

Türkiye Stajları

YTB Türkiye Stajları Programı ile 2016 yılından itibaren yurtdışında yaşayan yükseköğrenim seviyesindeki gençlerimize meslekî tecrübe edinmelerini sağlayacak staj yapma imkânı sunulmaktadır. Şu ana kadar 485 gencimiz kamu kurumlarımızda staj yapma fırsatı bulmuştur.

Türkçe ve eğitim çalışmaları kapsamında;

Yurtdışı Vatandaşlar Bursları

Vatandaşlarımızın eğitim, kültür ve akademik hayata katılımlarını teşvik etmek ve eğitimlerine destek sağlamak amacıyla Yurtdışı Vatandaşlar Burs programı hayata geçirilmiştir. 2015 yılından itibaren verilen program kapsamında 513 vatandaşımıza burs verilmiştir. Altı başlık altında burs verilmektedir:

- ✓ Aile ve Sosyal Hizmetler Alanlarında Uzmanlık Bursu
- ✓ Hukuk Araştırma ve Uzmanlık Bursu
- ✓ Lise Bitirme Başarı Bursu
- ✓ Prof. Dr. Fuat Sezgin Üstün Başarı Bursu
- ✓ Tez Araştırma Bursu Programı
- ✓ Yurt Dışında Yaşayan Türk Çocuklarına Türkçe Öğretimi Tezli Yüksek Lisans Programı ve Bursu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Türkçe Saati Proje Destek Programı

Yurt dışında yaşayan çocuklarımızın ve gençlerimizin hem ülke dilinde hem de anadillerinde yetkinlik kazanmaları amacıyla ana dilleri olan Türkçelerini geliştirmeleri için yurt dışındaki sivil toplum kuruluşları bünyesinde uygulanmak üzere geliştirilmiş proje destekleri verilmektedir. 2013 yılından itibaren 494 proje desteklenmiştir.

Türkçe Öğretimi Sertifika Programı – Eğitimcilerin Eğitimi

Anadil öğretimi kapsamında vatandaşlarımızın bulunduğu ülkelerde oluşan insan kaynağını gidermek ve yetiştirmek üzere geliştirilmiştir. Yurt dışında Türkçe eğitimi verecek öğretmenlerin Türkiye’de bir üniversite işbirliğinde gelişen sertifika programına dâhil edilerek eğitim alması desteklenmektedir. Şu ana kadar 150 eğitimcimize sertifika verilmiştir.

YTB Çocuk Akademisi

2020 yılında hayata geçirilen YTB Çocuk Akademisi, yurt dışında yaşayan Türk çocuklarını erken yaşta bilim, sanat ve felsefe ile buluşturma ve onlara Türkçeyi bir bilim ve sanat dili olarak özümsetme amacına yönelik olarak planlanmış bir eğitim programıdır. Akademi kapsamında yaklaşık 2000 çocuğumuza ulaşılmıştır.

Anadolu Okuma Evleri

Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın kendi dillerini, kültürlerini ve kimlikliklerini muhafaza etmek için sivil toplum kuruluşları ile diğer kurum ve kuruluşlar bünyesinde Türkçe kütüphaneleri ve okuma grupları oluşturmak amacıyla hayata geçirilmiştir. 2018 yılından itibaren 36 kütüphane açılmıştır.

YTB Türkçe Ödülleri

Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın anadil konusundaki yetkinliklerini, ifade kabiliyetlerini artırmalarını ve Türkçeyi hayatlarının her alanında etkin bir şekilde kullanmaları hususunda bir farkındalık yaratmak amacıyla oluşturulmuştur. Şu ana kadar 48 vatandaşımız ödüllendirilmiştir.

Telve Dergisi

Dünyanın farklı ülkelerinde Türkçe sevgisini ve bağlılığını yitirmeyip kendi bakış açılarını üreten genç nesli desteklemek amacıyla yayın hayatına başlayan Telve Dergisi üç ayda bir yayımlanmaktadır. 2020 yılından itibaren 8 sayı yayımlanmıştır.

Diaspora çalışmaları kapsamında;

Demokrasi ve Aktif Katılım Programı

Başkanlığımız, yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın yaşadıkları ülkelerde toplumsal, siyasal ve kültürel hayata katılımlarının teşvik edilmesi ve artırılması amacıyla çalışmalar

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

yürütmektedir. Özellikle genç nesil Türk diasporasının toplumsal hayatın her alanında yer almalarının desteklenmesine öncelik verilmektedir. Bu kapsamda Başkanlığımız; eğitim/akademi programlarından kültürel gezilere, proje desteklerinden STK kapasite geliştirme programlarına kadar birçok alanda destekleyici faaliyetler yürütmektedir.

Yeni Yüzler Yeni Sözler Diaspora Buluşmaları

Başkanlığımız, Türk diasporasının dört bir yanından gençlerimizi bir araya getirmek ve fikirlerini dinlemek amacıyla “Yeni Yüzler Yeni Sözler” ismini verdiği ile diaspora toplantıları projesini hayata geçirmiştir. 2021 yılında diaspora gençliğine odaklanan buluşmada gençlerimizin yaşadıkları ülkelerde karşı karşıya kaldıkları sorunlar ele alınırken 2022 yılında aile ve sosyal hizmetler uzmanlarını buluşturmayı hedeflemiştir. Söz konusu programa yurt dışında sosyal hizmetler, psikoloji, psikiyatri, pedagoji, çocuk gelişimi, sosyoloji, eğitim bilimleri, aile danışmanlığı, rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanında profesyonel olarak çalışan kişiler davet edilmiştir. Şu ana kadar 56 vatandaşımızla bir araya gelinmiştir.

Diaspora Bizim Podcast Yayınları

2021’de hayata geçirilen “Diaspora Bizim” Podcast Yayınları, 60. yılını geride bırakan diasporamızın hikâyesini daha geniş kitlelere anlatabilmek amacıyla oluşturulmuş bir projedir. Spotify, Google Podcast ve Youtube üzerinden yayımlanan bölümler ile güncel meselelerden spor ve sanat dünyasına, siyasetten ekonomiye kadar Türk diasporasının gündemine ilişkin söyleyecek sözü olan herkese açık bir platform olması amaçlanmıştır. 41 podcast bölümü 350’den fazla sosyal medya içeriği yayımlanmıştır.

İnsan Hazineleeri Serisi

İnsan Hazineleeri Serisi programı ile yurt dışına göç etmiş birinci neslin göç hikâyelerinin kayıt altına alınması amaçlanmaktadır. 2020 yılında başlayan bu çalışma, birinci nesil göçmenlerin anılarını, mücadelelerini ve deneyimlerini birinci ağızdan aktarmalarını amaçlamaktadır. Derlenen medya materyali Başkanlığımızın sosyal medya hesaplarından paylaşılmaktadır. Şu ana kadar 160’tan fazla birinci nesil göç hikâyesi Başkanlığımıza ulaşmıştır.

Türk Diaspora Medya Ödülleri

2020’de hayata geçen Türk Diasporası Medya Ödülleri yarışması, medya ve iletişim sektöründeki vatandaşlarımızı özgün ve nitelikli eserler üretmeye davet ederek eserlerini toplumla paylaşmalarına aracı olmayı amaçlayan ödüllü bir teşvik programıdır. Yarışma çerçevesinde 34 vatandaşımız ödüllendirilmiştir.

Aile ve sosyal hizmetler çalışmaları kapsamında;

Aile Danışma Merkezleri

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Türk toplumunun aile bütünlüğünün korunması, gençlik daireleri ile karşılaşılan sorunlar ve vesayet uygulamaları ile psikolojik danışmanlık ihtiyaçlarının karşılanması gibi konularda alanında uzman kişilerden yardım almalarını öngören proje destekleri sağlanmaktadır. Hâlihazırda Almanya, Avusturya, Belçika, Fransa ve Hollanda’da 11 aile danışmanlık projesi desteklenmektedir. 2023 yılı için 9 projenin daha desteklenmesi planlanmaktadır.

Vasim Olur musun Projesi

Almanya’da yaşayan Türk toplumunun vasilik hakkında bilgilendirilmesi, Almanya yasaları doğrultusunda koruma altına alınan çocukların mağduriyetlerinin giderilmesi, vasilik hakları elinden alınan ebeveynlerin ve onların çocuklarının hakları korunması yönünde bilgilendirici toplantılar ve seminerlerin yapılması amacıyla hayata geçirilmiştir.

Çocuklarımız İçin Elele Projesi

Avusturya’da yaşayan okul öncesi eğitim ile örgün eğitim kurumlarında öğrenim gören çocuklarımızın Avusturya eğitim sisteminin sunduğu imkânlardan doğru şekilde yararlanmalarını sağlamak ve eğitimlerini destekleyici yardım sunmak amacıyla vatandaşlarımıza psikolojik rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmektedir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Alanlarında Uzmanlık Bursu

Yurt dışında ikamet eden ve bu ülkelerde bulunan aile ve sosyal hizmetlere uygun bölümlerde üniversite eğitimi almış uzmanların terapi ya da danışmanlık gibi özel alanlarda uzmanlaşmalarını sağlayacak mesleki sertifika programlarının desteklenmesi amaçlanmaktadır. 2019 yılından itibaren verilen burs kapsamında 34 vatandaşımıza destek olunmuştur.

Çevrimiçi Psikolojik Seminerler

Başkanlığımız, COVID-19 salgınından dolayı vakitlerinin büyük bölümünü evlerinde geçirmek zorunda kalan vatandaşlara psikolojik konularda destek olmak için çevrimiçi seminer programları düzenlemiştir. Bu seminerlerde alanında uzman psikologlar başta aile ilişkileri olmak üzere çeşitli konularda seanslar vermiştir.

Organizasyonlar kapsamında;

Karşılama – Uğurlama Programı

Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın izinlerini geçirmek üzere çıkmış oldukları ‘Memleket Yolu’ güzergâhında, 2018 yılından itibaren karşılama-uğurlama çalışmaları yürütülmektedir. Bu kapsamda, anavatanlarına gelen yaklaşık 2 milyon vatandaşımızı karşılamak için sınır kapılarına ekipler gönderilmekte, kamu hizmetleri sağlanmakta ve materyal dağıtımı yapılmaktadır.

- ✓ Sırbistan ve Kapıkule Sınır Kapılarında Görev Alan YTB Çalışanları

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

- ✓ Bekleme ve Dinlenme Alanları
- ✓ Çocuklar İçin Eğlence Alanları
- ✓ İkramlar
- ✓ Ortalama 50.000 Materyal Dağıtımı

www.memleketyolu.ytb.gov.tr internet adresi ile yurt dışından Türkiye'ye kara, hava ve deniz yolu ile gelen vatandaşlarımıza seyahatlerini kolaylaştıracak önemli bilgilendirmeler yapılmaktadır. 7/24 esası ile hizmete sunulan +905302572599 numaralı Memleket Yolu WhatsApp Danışma Hattı ile yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın ülkemize seyahatleri konusundaki sorunları anında cevaplandırılmaktadır.

- ✓ Memleket Yolu İnternet Sitesi
- ✓ YTB Mobil Uygulaması
- ✓ Cep Rehberi
- ✓ Ortalama Yıllık 40.000 Kişiyle İletişim
- ✓ Ortalama Yıllık 100.000 Kişiyi Bilgilendirme

YTB İftar Programları

Türk diasporasının yoğun olarak yaşadığı Avrupa ülkelerinde, Ramazan ayında YTB tarafından düzenlenen iftar ve sahur programlarıyla vatandaşlarımızla bir araya gelinmiştir. Almanya, Birleşik Krallık ve İsviçre başta olmak üzere Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde düzenlenen organizasyonlara yaklaşık 100.000 vatandaşımız katılım sağlamıştır. Vatandaşlarımızın yanı sıra diğer Müslüman topluluklar ve yerli halkın katılım sağladığı organizasyonlar yerel basına yansımıştır.

Rafadan Tayfa

Başkanlığımız, yurt dışında yaşayan çocuklarımızın Türkçe dil gelişimlerine katkı sağlamak ve eğlenirken öğrenmelerini desteklemek amacıyla sevilen Rafadan Tayfa ekibinin Avrupa genelinde sahne almasına destek olmaktadır. Bu çerçevede, Rafadan Tayfa gösterimleri 7 ülkede 19 şehirde gerçekleşerek yaklaşık 210.000 çocuğumuza ulaşmıştır.

Yurt dışı turnelerinin yanı sıra, yurt içinde yaz tatili dönemi için anavatana gelmiş vatandaşlarımız için düzenlenen festivaller kapsamında; Edirne, Kayseri, Uşak, Afyonkarahisar ve Kahramanmaraş'ta sahneye çıkmıştır. Gösteriler sırasında YTB stantları açılarak TRT Çocuk ve materyal dağıtımı yapılmıştır.

ASKFest Programı

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Almanya ve Türkiye arasındaki dostluğu pekiştirmek amacıyla Almanya'daki vatandaşlarımızın yoğun olarak yaşadığı Hamm şehrinde 2019 yılında düzenlenen ASKFest (Avrupa Spor ve Kültür Festivali); Gençlik ve Spor Bakanlığı, Dünya Etnospor Konfederasyonu, Dışişleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Hamm Belediye Başkanlığı ve Başkanlığımızca ortaklaşa düzenlenmektedir. Bölgede yaşayan vatandaşlarımız dâhil olmak üzere her yıl yaklaşık 60.000 kişinin katılımı festivalde Başkanlığımız stant açarak yer almaktadır.

Haydi Gençler Sarıkamış'a Programı

Başkanlığımız, 6-8 Ocak 2023 tarihleri arasında Haydi Gençler Sarıkamış'a Programı ile Türk diaspora gençlerini Erzurum ve Kars'a davet etmiştir. Program kapsamında Sarıkamış Harekâtı'na sebep olan olayların silsilesine uygun olarak Erzurum'daki tarihî güzergâhlar ziyaret edilmiş, Kars'taki gezilerin ardından Allahuekber Dağları'nda yapılan Sarıkamış Şehitlerini Anma Yürüyüşü'yle etkinlikler tamamlanmıştır. Çoğunluğu Erzurum-Kars bölgesine ilk kez gelen gençlerimiz, gezi boyunca Türk tarihinde önemli yeri olan tarihî eserler ve yerler hakkında bilgiler edinmiş, bölge halkıyla tanışmış ve bölgenin kültürel ve gastronomik değerlerini tanıma imkânı bulmuştur.

Bilge Ana Mevlüde Genç Belgeseli ve Prestij Kitabı Gala ve Tanıtım Programı

Almanya'nın Köln şehrinde 16-18 Haziran 2022 tarihleri arasında, Solingen Faciasında çocuklarını ve yakınlarını kaybeden Mevlüde GENÇ'in yaşadıklarını anlatan ve sözlü tarih mahiyeti taşıyan 'Bilge Ana Mevlüde Genç' belgeseli ve prestij kitabının gala ve tanıtım programı gerçekleştirilmiştir.

Sıla Yolu Türkü'yem

Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın kültürleriyle daha derin bağlar kurmaları ve Türk Halk Müziğini daha yakından tanımaları amacıyla hayata geçirilmiş bir projedir. Proje kapsamında, gurbet/sıla teması çerçevesinde bestelenen/söylenen/derlenen, icra edildiği yörenin kültür mirasında mühim yeri olan ve o yörenin ağız özelliklerini yansıtan seçme örneklerden bir koleksiyonun oluşturulmuş ve Şubat 2022'de yayımlanmıştır.

60 Yılın Hatırına Söyle Almanya Klip Çalışması

Almanya'da yaşayan belli sayıda müziğe yetenekli, şarkı seslendirebilen Türk gençlerimiz, Başkanlığımızın desteğiyle bir araya gelerek eserler seslendirmiş ve enstrüman çalmışlardır. Enstrüman çalan gençlerin klipleri Doğa İçin Çal kliplerinde olduğu gibi montaj yoluyla bir araya getirilmiştir. Çalışma kapsamında, göçün 60. Yılına atfen 60 sanatçı gencimiz eseri ortaya çıkarmıştır. Klip, Başkanlığımızın sosyal medya hesaplarında yayımlanmış ve 60. Yıl Anma Etkinlikleri gösterilmiştir.

Almanya Türk Diasporası Atlası

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Almanya Türk Diasporası Atlası, Türkiye-Almanya İşgücü Anlaşması neticesinde misafir işçi olarak Almanya'ya ilk kez adım atan Türk vatandaşlarının, 60 yılı aşkın diaspora serüveni süresince oluşturduğu kendine has dili, yaşam tarzı, kültürü ve kimliğine dair bir başvuru kaynağı oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu vesileyle başlatılan araştırma projesinin neticesinde Türk toplumunun Almanya'daki varlığına ışık tutan bir referans eser ortaya konulmuştur.

Hollanda'da Hobi Bahçesi Projesi

Başkanlığımızın desteği ile Rotterdam ve çevresinde yaşayan engelli vatandaşlarımızın doğada kaliteli zaman geçirmeleri ve sosyalleşmeleri için 2021-2022 döneminde bir hobi bahçesi projesi gerçekleştirmiştir. Geliştirilen bu proje sayesinde engelli bireylerin sosyalleştirilmesi, tarım arazilerinin en iyi şekilde değerlendirilmesi ve elde edilen mahsullerin yoksullar için hazırlanan gıda paketlerinde yerini alması sağlanmıştır. Projeye 12 engelli katılımcı ve 13 aile üyeleri olmak üzere toplamda 25 kişi katılmıştır.

Nürnberg Manevi Rehberlik Projesi

Nürnberg Medina Kültür Derneği iş birliğinde Bavyera bölgesinde yer alan cezaevleri ile Gençlik Dairelerinin himayesindeki göçmen kökenli Müslüman çocuklara yönelik manevi rehberlik çalışması yürütülmektedir.

Turkish Coffee Tales of Anatolia Projesi

Gastro diplomasi aracılığıyla Türk ve yabancı toplumları arasındaki dostlukları pekiştirmek, kültürel iletişime zemin hazırlamak ve zengin Türk kültürünü yabancı toplumlara daha kapsamlı şekilde aktarmak için "Turkish Coffee Tales of Anatolia" belgeseli ve gezici kültürel etkinlikler gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Proje aracılığıyla ve Türkiye'nin 8 şehrinin yöresel kahve sunumlarını içeren bir saatlik belgesel ile Amerikalı kahve severlerle buluşturulmuştur. Proje kapsamında, yaklaşık 10.000 kişiye ulaşılmıştır.

Anma etkinlikleri kapsamında;

Avustralya ve İsviçre'ye 50. Yıl Göçü Anma Programı

İşgücü anlaşması neticesinde göçün 50. yılını kutlama anma etkinliklerini kapsamında, 21-31 Ekim 2018 tarihleri arasında Avustralya'nın Melburn ile Sidney şehirlerinde ve 16 Aralık 2019 tarihinde İsviçre'nin Cenevre şehrinde Türk Göçünün 50. yılının kutlama programları düzenlenmiştir. Programlar çerçevesinde; arşiv, sergi, buluşma ve gala etkinlikleri düzenlenmiştir.

Almanya'ya Göçün 60. Yılı Programı

Almanya Türk diasporasında kuşaklararası değişimi orta ya koymak, vatandaşlarımızın 60 yıllık diaspora tecrübesi süresince, her iki ülke nezdinde takdir ve taltifi hak eden özverili katkılarını kamuoyunda bilinir kılmak amacıyla çeşitli etkinliklerle kutlanmıştır. Bu kapsamda,

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

2021 yılı içerisinde belgesel – kitap çalışması, tiyatro çalışması, arşiv çalışması, sempozyum, diaspora festivali, panel serisi, sergi ve emektarlara saygı programı gibi etkinlikler düzenlenmiştir. Çalışmaların gala programı 30 Ekim 2021 tarihinde antlaşmanın imzalandığı günün 60. Yıl dönümünde, Türkiye'nin Almanya Büyükelçiliğinde çok geniş katılımlı bir gala programıyla kutlanmıştır.

Belçika ve Fransa'nın 60. Yıl programları için hazırlıklar devam etmektedir.

Solingen Irkçı Saldırı Anma Etkinlikleri

Almanya'nın Solingen kentinde 29 Mayıs 1993 yılında Neo-Nazi ırkçı kundaklama sonucu beş vatandaşımızın hayatını kaybettiği Solingen Katliamı'nın yıl dönümlerinde Başkanlığımız çeşitli anma ve bilgilendirme çalışmaları yürütmekte, her yıl kamuoyunda farkındalık oluşturmak için etkinlikler düzenlemektedir. Bu kapsamda, hayatını kaybeden vatandaşlarımızın mezarları, geride kalan aile fertleri ile ziyaret edilmektedir. Çeşitli bölgelerde stantlar kurularak bilgilendirmeler yapılmaktadır. Akademik olarak çalıştaylar düzenlenmekte ve ırkçılık, İslam düşmanlığı gibi konular üzerinde çalışmalar yapılmaktadır. Son olarak, Solingen faciasını konu alan bir belgesel filmi yapılmış ve "Bilge Ana Mevlüde Genç" prestij kitabı bastırılmıştır.

Mölln Anma Etkinlikleri

23 Kasım 1992 gecesini Almanya'nın Schleswig Holstein Eyaleti'ndeki Mölln kasabasında iki Neonazi saldırganın kundaklaması sonucunda Bahide ARSLAN ve iki torunu Yeliz ARSLAN ile Ayşe YILMAZ hayatlarını kaybetmişlerdir. Başkanlığımız, hayatını kaybeden vatandaşlarımızın ölüm yıl dönümlerinde çeşitli anma etkinlikleri düzenleyerek kamuoyunda farkındalık yaratmaya devam etmektedir. Bu çerçevede, en son 30. yıldönümü münasebetiyle düzenlenen program Mölln DİTİB Fatih Sultan Mehmet Camii'ndeki mevlitle başlamış, ardından Mölln Kilisesinde dua merasimi ile devam etmiştir. Arslan Ailesinin 3 ferdini yitirdiği evin önünde, aileden kişilerin konuşmalarının ardından çelenkler yerleştirilmiş ve yakılan diğer evin bulunduğu yere dikilen anıt önünde ikinci çelenk merasimi gerçekleştirilmiştir.

Almanya/Hanau Irkçı Saldırısı ve Anma Etkinlikleri

Almanya'nın Hessen eyaletine bağlı Hanau kentinde, 19 Şubat 2020 tarihinde Türkler tarafından işletilen iki nargile kafe ile bir büfeye Tobias R. isimli saldırgan tarafından gerçekleştirilen ırkçı silahlı saldırı sonucunda vatandaşlarımız Sedat GÜRBÜZ, Fatih SARAÇOĞLU, Ferhat ÜNVAR ve Gökhan GÜLTEKİN dâhil olmak üzere 9 kişi hayatını kaybetmiştir.

Olayın ardından, vatandaşlarımıza destek olmak amacıyla aile ziyaretleri gerçekleştirilerek baş sağlığı dilekleri iletilmiş, daha sonra Hanau şehir merkezinde düzenlenen ve yaklaşık 15.000 kişinin katıldığı yürüyüş ile şehir meydanında toplu kılınan cenaze namazında hazır

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

bulunulmuştur. Ayrıca Ağrı ve Çorum illerinde defnedilen vatandaşlarımızın cenaze törenlerine de katılım sağlanmış, yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın maruz kaldığı ırkçı ve İslam karşıtı saldırılara dikkat çekilmesi ve konuya ilişkin kamuoyu çalışması yapılmıştır.

Saldırının birinci yıldönümünde Almanya ve Türkiye’den alan uzmanı katılımcılarla “Ateşin Düştüğü Yer: Hanau” isimli çevrimiçi bir anma paneli düzenlenmiş, İstanbul ve Ankara’da kurulan anma stantları ile kamuoyu bilgilendirme çalışmaları yapılmıştır. İkinci yıldönümü kapsamında ise kabirleri Türkiye’de bulunan Hanau şehitlerinden Fatih SARAÇOĞLU’nun anısını yaşatmak üzere memleketi Çorum İskilip’te bir sokağa ismi verilmiş, Ağrı’nın Eleşkirt ilçesinde bulunan Tahir beldesinde ise yine Hanau şehitlerinden Gökhan GÜLTEKİN adına bir kütüphane açılmıştır. Bununla birlikte mevlit programları ile kabristanlarda anma etkinlikleri gerçekleştirilmiştir.

➤ **Türkiye Kökenlilerin İlgili Ülkedeki Ayrımcılık, Asimilasyon, Yabancı Düşmanlığına Karşı Korunmaları İçin Yürütülen Faaliyetler**
Vatandaşlık Hukuku Rehberleri (2015)

Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımıza yönelik kapsamlı bir hukuk rehberi hazırlanması amacıyla, Avrupa’nın çeşitli ülkelerinden katılan proje ortakları ile birlikte Leonardo da Vinci destekleri kapsamında Türkiye, Almanya, Avusturya ve Hollanda’nın vatandaşlık hukukuna dair 4 adet rehber kitap hazırlanmıştır. Yurt dışındaki vatandaşlarımızın bulundukları ülke hakkında ve Türk vatandaşlığıyla ilgili işlemlerde kendilerine yol göstermesi amacıyla 8 hazırlanan rehber kitapların hazırlanma aşamasında, proje ortağı her ülkede en az bir kez olmak üzere toplam 5 toplantı gerçekleştirilmiştir. Hazırlanan rehberler, Türkiye-Almanya, Türkiye-Hollanda, Türkiye-Avusturya vatandaşlık rehberleri olarak her ülke bakımından ayrı ayrı basılan 3 rehber kitabın yanı sıra, bütün ülke bilgilerini kapsayan tek kitap şeklinde de basılmıştır. Hazırlanan kitapların biri bütün ülkelerin hukuk sistemlerini, diğer üç kitap ise her paydaş ülke ile Türkiye vatandaşlık hukukunu içerir şekilde Türkçe ve ilgili ülkenin dilinde hazırlanmıştır. Dört ayrı kitap halinde hazırlanan rehberlerden, Almanya Vatandaşlık Rehberi 120 sayfa, Avusturya Vatandaşlık Rehberi 100 sayfa, Hollanda Vatandaşlık Rehberi 70 sayfa ve bütün ülke vatandaşlık bilgilerinin toplandığı rehber ise 260 sayfadan oluşmaktadır. Rehberlerden 8.750 adet basılıp, ilgili ülkelere dağıtım yapılmıştır.

Vatandaş Rehber Çalışmaları – Ayrımcılıkla Mücadele, Eşitlik Kanunu Hakları ile ırkçı Söylem ve Eylemlerle Hukuki Mücadele Rehberi

Almanya’da yaşayan vatandaşlarımızın günlük hayatta karşılaştıkları ayrımcılık ve ırkçı saldırılar karşısında hukuki mücadele ve destek mekanizmalarını anlatan 124 sayfalık bir rehber hazırlanmıştır.

Rehber iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde ayrımcılığın hukuki mahiyeti incelenmiş, çözüm önerileri, hukuki destek mekanizmaları ve dilekçe örnekleri sunulmuştur.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Rehberde ayrıca emsal kararlar ile Almanya’da bu konularda çalışan ve vatandaşlarımızın doğrudan destek alabilecekleri kamu ve özel kuruluşların iletişim bilgilerine yer verilmiştir.

Rehberin ikinci bölümünde, ırkçı saikle işlenen söylem ve eylemlerin ceza hukuku ve medeni hukuk kapsamında değerlendirmesi yapılmıştır. Mağdurlara yönelik bir bilgilendirme metni olarak ele alınan çalışmada, mağdurlar ve yakınlarının sözlü ve fiziksel bir saldırıdan sonra derhal yapması gerekenler, polis nezdindeki işlemler, savcılık soruşturması ve mahkeme süreçlerine yönelik bilgiler verilmiştir. Yetkili makamlara sunulmak üzere dilekçe örnekleri gösterilmiştir. Mağdurun maddi ve manevi zararlarını karşılamak üzere tazminat istemlerine ilişkin çeşitli destek mekanizmaları incelenmiştir. Alman yargı sistemi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve UNESCO gibi uluslararası makamlara başvuru süreçleri gösterilmiştir. Mağdurların bu tür bir saldırıdan sonra destek alabilecekleri kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşların iletişim bilgileri ve çalışma alanları bilgisi verilmiştir.

Avrupa Birliği Ülkelerinde Çocuk Koruma Sistemleri Ve Gençlik Daireleri Uygulamaları Analiz Çalışması (2015)

AB üye ülkelerinde çocuk koruma sistemleri ve gençlik dairelerin uygulamaları çalışması kapsamında, vatandaşlarımızın yoğun olarak yaşadığı ülkelerdeki hukuk sistemleri incelenmiş ve 48 sayfalık bir rapor hazırlanmıştır. Bu çalışmada, Almanya, Hollanda ve Fransa Çocuk ve Gençleri Koruma sistemleri incelenerek, ilgili mevzuatta düzenlenen haklar ve yükümlülükler vatandaşlarımız bakımından değerlendirilmiştir.

Vatandaşlarımız açısından önemli bir sorun teşkil eden, çocuklarının himaye altına alınması müessesesi analiz edilerek hukuki itiraz ve mücadele yolları irdelenmiştir. Raporda ayrıca, velayet hakkı konuları ayrıntılı olarak ele alınmış ve vatandaşlarımızın dikkat etmesi gereken hususlar örnekleri ile birlikte belirtilmiştir.

İnsan Hakları, Ayrımcılık ve Yabancı Düşmanlığı ile Mücadele Amaçlı STK’lar ile Görüşme (2017)

Başkanlığımız 2017 yılında Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda ve İngiltere’de mukim ayrımcılık, hak ihlalleri, yabancı düşmanlığı, İslam karşıtlığı gibi alanlarda mücadele amacı ile kurulmuş sivil toplum kuruluşları ile görüşmüş; yapıları, tecrübeleri ve ortak çalışma alanları hakkında bilgi edinmiştir.

Çalışma kapsamında Almanya’da INSSAN, RAA- Bundesarbeitsgemeinschaft ve Avicenna, Belçika’da CCIB, Mrax ve Enar, Fransa’da CCIF ve Türk Fransız Hukukçular Birliği, Hollanda’da SPIOR, Hollanda İnsan Hakları Enstitüsü, İnsan Hakları Hollanda Hukukçular Komitesi, Ayrımcılıkla Mücadele Kurulları Federasyonu, Hollanda Türk Forumu, Hollanda Müslümanlar Konseyi, Akademisyen Prof. Kees Groenendijk, Akademisyen Ineke van der Valk ve EMCEDO, İngiltere’de Islamic Human Rights Commission, Mend ve Averroes ile görüşülmüştür.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Ulusal ve Uluslararası Yargı Kararları ile İdari ve Yasal Gelişmelerin Takibi ve Değerlendirilmesi Çalışmaları (2010-...)

Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın hak ve yükümlülüklerine yönelik yaşadıkları ülke yargı mercileri ile AİHM, ABAD ve diğer uluslararası mahkeme ve yargı yetkisine sahip organlarda görülen davalar ve oluşturulan içtihatlar takip edilerek, kararların hukuki değerlendirmesi rapor, bilgi notu, analiz ve resmi yazılar aracılığıyla Türk kamu kurum ve kuruluşları ile paylaşılmaktadır.

Diğer yandan, ülkelerdeki idari ve yasal düzenlemeler takip edilerek; vatandaşlarımıza olası etkileri analiz edilmekte ve ilgili kurumlar ile paylaşılmaktadır.

Uluslararası Kuruluşların Etkinlik ve Raporlarının Takibi (2010-...)

AGİT, FRA, BM, AB, İİT gibi uluslararası kuruluşların etkinlikleri ve yayınladıkları raporlar takip edilmekte, analizler yapılmakta ve ilgili kamu kurumları ile paylaşılmaktadır.

Hukuk Eğitim Programları: Yurtdışı Hukukçular Buluşması ve İnsan Hakları Eğitim Programı (2012- ...)

Başkanlığımız hem yurt dışında mukim hukukçularımızı bir araya getirmek, kendi aralarında bir network oluşturmalarını sağlamak amacıyla Yurtdışı Hukukçular Buluşması; hem de yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın günlük hayatında artan bir sorun haline gelen İslam karşıtlığı, ırkçılık, ayrımcılık gibi konuların insan hakları temelinde incelenmesi ve yurt dışında yetişmiş üniversiteli gençlerinin bu konularda bilinçlendirilmesi ve aynı zamanda insan hakları savunuculuğu ve sivil toplum çalışmaları konusunda farkındalık sağlanması amacı ile İnsan Hakları Eğitim Programları düzenlemektedir.

Bugüne dek 15 program gerçekleştirilmiş; programlar kapsamında yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın sıklıkla karşılaştıkları problemler esas alınarak uluslararası hukuktan ve Türk Hukukundan doğan haklar ve yükümlülükler, uluslararası adli işbirliği, tanıma tenfiz uygulamaları, sosyal güvenlik hukuku, malvarlığına ilişkin haklar, insan hakları özelinde ayrımcılık, Türk düşmanlığı ve İslam karşıtlığı gibi konular ele alınmıştır. Çeşitli kamu kurumlarının da ziyaret edildiği programlar kapsamında 33 farklı ülkeden 600'den fazla kişi ile temas edilmiştir.

Yurtdışında Görevlendirilen Kamu Görevlilerine Yönelik Ayrımcılık ve Hak İhlalleri İle Mücadele Eğitimleri (2018- ...)

Diyanet İşleri Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği içerisinde sahadaki mevcut/gönderilecek kamu personeline (din görevlileri ve TTK öğretmenleri) yönelik Ayrımcılık ve Hak İhlalleri ile Mücadele Eğitimi verilmek üzere, modül hazırlanmıştır. Bu gruba yönelik eğitim verilmesinin temel amacı, gittikleri ülkelerde Türk toplumuna yol göstermelerini sağlamaktır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Bu kapsamda Kamu Denetçiliği Kurumu, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Başkanlığımız arasında 12 Ocak 2021 tarihinde işbirliği protokolü imzalanmış; bu protokol kapsamında 2021 yılı boyunca yurtdışındaki sivil toplum kuruluşlarına ve Uluslararası İlahiyat Programı mezunlarına, nefret suçları ve ayrımcılık hususunda farkındalık yaratma ve bunlara karşı hangi hak arama mekanizmalarını işletebileceklerine ilişkin eğitimler verilmiştir.

Ülke İzleme Raporları (2014- ...)

Başkanlığımız 2014 yılından bu yana, diasporamızın yaşadıkları ülkelerdeki insan hakları ihlalleri ve ayrımcılık vakalarının akademik çerçevede ele alınması, bu çalışmaların üniversiteler bünyesinde diaspora araştırma ve göç araştırma merkezlerinin kurulmasını teşvik etmesi ve akademik çalışmalarının artmasını teşvik etmek amacı ile çeşitli üniversiteler ile ülke izleme raporları yayınlamaktadır.

Bu bağlamda Başkanlığımızın destekleri ile Almanya, Avusturya, Belçika, Fransa, Hollanda, İsviçre, İngiltere ve Kuzey Amerika'da gelişmeler, hak ihlalleri ve ayrımcılık vakaları yıllık olarak takip edilmekte ve üniversiteler tarafından rapor halinde yayınlanmaktadır. En son 2021 yılı gelişmeleri için İngiltere Başkent Üniversitesi, Kuzey Amerika Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Almanya İstanbul Medipol Üniversitesi, Avusturya ve İsviçre Sakarya Üniversitesi, Fransa Necmettin Erbakan Üniversitesi ile çalışılmıştır.

Ayrımcılık ve Nefret Suçları ile Mücadele Ülke Rehberleri (2022)

Çağımızın en büyük sorunlarından olan ayrımcılık ve nefret suçlarının Almanya, Avusturya, Belçika, Danimarka, Fransa, Hollanda, İngiltere ve İsveç gibi diasporamızın yoğun olarak yaşadığı ülkelerin iç mevzuatına göre nasıl tanımlandığı, ne noktada suç teşkil ettiği, mağdurlara ne gibi hukuki korumalar ve yardımlar sağlandığı, nereye ve ne şekilde başvurulabileceği gibi temel konuları ele alan rehberler hazırlanmıştır. Başkanlığımız destekleri ile her ülke için ayrımcılık ve nefret suçları ile mücadele olarak iki ayrı çalışma şeklinde toplam 16 rehber bulunmaktadır.

Nefret Suçları ile Mücadele Portalı (NESAM)

Başkanlığımız tarafından 2018 yılından bu yana yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarını doğrudan ya da dolaylı biçimde hedef almış saldırılar, nefret söylemleri ve nefret suçları kayıt altına alınmakta ve raporlanmaktadır. Özellikle Avrupa ülkelerinde aşırı sağcı popülist siyasetin etkisiyle hem sayı hem de şiddet itibarıyla kaygı verici bir düzeye ulaştığı gözlemlenen bu saldırılara ilişkin verilerin gerçek vaka sayısını yansıtmadığı bilinmektedir.

Mağdurların çoğu zaman ya ihbar ve şikâyet etmekte çekimser davranması ya da maruz kaldıkları eylemin ayrımcılık veya suç teşkil ettiğinin farkında olmaması sonucu bu vakaların istatistiklere ve raporlara yansımaması; ilgili ülkelerin bu konuyu ciddi bir biçimde ele alarak

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

önleme, mücadele ve tazmin mekanizmalarını hayata geçirmelerinin önündeki en büyük engeldir. Bu ihtiyaçtan yola çıkarak Başkanlığımız 2022 yılı Ocak ayı içerisinde <https://nesam.ytb.gov.tr/> web sitesinde tüm araştırmacıların erişimine açılmıştır.

NESAM sayfası bir bilgi edinme portalı olmasının yanında, mağdur veya tanıkların vakaları ihbar edebileceği bir sistemdir.

Yurt Dışındaki Vatandaşlarımızın Ayrımcılık Algısı Araştırması

Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın maruz kaldıkları ayrımcılığın boyutlarının daha iyi anlaşılabilmesi ve bu alanda uluslararası işbirliğinin tesisini sağlamak amacıyla Başkanlığımız “Ayrımcılık Algısı Araştırması” başlığı altında diasporamıza yönelik bir anket çalışması gerçekleştirmiştir. 2020 yılının aralık ayı içerisinde çevrimiçi olarak gerçekleştirilen ankete toplam 1004 kişi katılım gösterirken, 2021 yılının aralık ayı içerisinde çevrimiçi olarak gerçekleştirilen ankete toplam 165 kişi katılım göstermiştir. Hiçbir kimlik ve iletişim bilgisi talep edilmeyen çevrimiçi form, Avrupa’da yaşayan Türk gençlerine ve STK temsilcilerine iletilmiş, bu kişiler gönüllülük esasına göre formu doldurmuş ve çevreleri ile paylaşmıştır. Bu bağlamda araştırmanın sınırlılıklarından biri, ankete katılacak örneklem grubunun spesifik olarak belirlenmemiş olmasıdır.

Bununla birlikte katılımcıların vatandaşlık, ülke, cinsiyet, yaş, eğitim durumu gibi konulardaki dağılımı, raporun devamında görülebileceği gibi oldukça dengeli seyretmiştir. Anket çalışmalarında sıkça rastlanan bir diğer sınırlılık, katılımcıların belirlenmiş sorulara belirlenmiş seçeneklere göre cevap veriyor olmasıdır. Bu bakımdan ilerleyen dönemde bu alandaki araştırmaların derinlemesine mülakat ve odak grup görüşmeleri gibi yöntemlerle desteklenmesi büyük fayda sağlayacaktır.

“Yurt Dışındaki Türk Vatandaşlarını Hedef Alan Saldırıları” Raporları

Başkanlığımız 2018 yılından bu yana yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızı hedef alan saldırıları kayıt altına almakta ve Türkçe, İngilizce, Almanca ve Fransızca dillerinde raporlamaktadır. Açık kaynak ve doğrudan Başkanlığa iletilen ihbarlar doğrulanarak hazırlanan raporlarda 2018 yılında 174, 2019 yılında 253, 2020 yılında 389 ve 2021 yılında 316 saldırı olmak üzere son 4 yılda toplam 1132 saldırı yer almaktadır.

2021 yılında vatandaşlarımızı hedef alan Almanya’da 132 saldırı, Hollanda’da 43 saldırı, Fransa’da 38 ve Avusturya’da 21 saldırı olmak üzere, toplam 23 ülkede 316 saldırı Başkanlığımız tarafından kayıt altına alınmıştır. Türk vatandaşlarına yönelik saldırılarda hem ırkçı hem İslam düşmanı saike sahip aşırı sağcı terör, birincil kaynağı oluşturmuştur.

2022 yılı verilerinden oluşan raporun Nisan ayı içinde yayınlanması öngörülmektedir.

“Yurt Dışı Vatandaşlar Hak ve Özgürlükler Güncesi”

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Başkanlığımız 2020 yılından bu yana diasporamızın yoğun olarak yaşadığı ülkelerde hak ve özgürlüklere ilişkin yıl içinde meydana gelmiş idari ve hukuki düzenleme ve gelişmeleri olumlu ya da olumsuz etkileri itibarıyla kronolojik olarak raporlamaktadır. 2021 yılında diasporamızın haklarını olumlu veya olumsuz yönde etkilemesi beklenen toplam 278 gelişme kayda geçerken, bu gelişmelerin 125'i olumlu, 153'ü ise olumsuz sonuçları olması muhtemel değerlendirilmiştir.

Türkçe ve İngilizce olarak yayınlanan raporların 2022 yılı verilerinden oluşan güncel baskısının Nisan ayı içinde yayınlanması öngörülmektedir.

Hukuk Alanında Uzmanlık Bursu

Yurt dışında büyük çoğunluğu Avrupa ülkelerinde yaşamlarını devam ettiren 6 milyondan fazla vatandaşımızın bulundukları ülkelerde toplumsal hayata aktif katılımları ve kamu hizmetlerinden yasal haklar çerçevesinde azami faydalanabilmeleri için hukuki destek ve danışmanlık sağlayabilecek yetişmiş insan kaynağı büyük önem taşımaktadır.

Yurt dışında hukuk eğitime yönelmiş gençlerimizin bulundukları ülkelerdeki Türk toplumunun sorunlarına ilişkin farkındalık kazanmaları ve ilgili alanlarda uzmanlaşmanın sağlanması için Yurtdışı Vatandaşlar Bursları kapsamında Hukuk Alanında Araştırma ve Uzmanlık Burs programı geliştirilmiştir. 2021 yılında başlatılan program kapsamında 15 bursiyer bulunmaktadır.”

3.2 Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği'nin 27.02.2023 tarih ve E-10040535-663.08-1174566 sayılı yazısı ekinde sunulan Araştırma Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanmış “Avrupa Ülkeleri Parlamentolarında Dilekçe Hakkı” başlıklı araştırma raporu aşağıdaki şekildedir:

3.2.1 Avrupa Ülkeleri Parlamentolarında Dilekçe Hakkı Araştırma Raporu

Giriş

Sosyal bir varlık olan insan, siyasi bir düzen içerisinde sürdürdüğü yaşantısında, toplumu yöneten kamu otoritesinden bazı isteklerde ve dileklerde bulunmayı, bazı hizmetlerdeki işleyişi şikâyet etmeyi, doğal bir hak olarak görmüştür. Yöneten ve yönetilen ilişkisi kadar eskilere giden dilekçe hakkının farklı şekillerde ve içeriklerde olsa da her devlet idaresinde yer bulduğunu söylemek mümkündür.

Dilekçe hakkının kullanılmasında parlamentonun ayrı bir yeri vardır. Kamu yönetimi ile ilgili istek ve şikâyetlerin parlamentoya iletilmesi, yasama kuvvetinin yürütme üzerindeki denetim yetkisinin anlamı ve işleviyle örtüşmektedir. Parlamentoda dilekçe hakkının kullanımı, genellikle, özel olarak bu amaçla kurulmuş sürekli bir komisyon niteliğindeki Dilekçe Komisyonunun odağına yerleştiği bir süreçten geçmektedir. Ülkeden ülkeye, başvuranların ve

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

dilekçelerin taşınması gereken şartlar, işlem süreçleri, dilekçe komisyonlarının yapısı ve işleyişi değişebilmektedir.

Bu çalışmada, Avrupa Parlamentosu ile çeşitli Avrupa ülkelerinde dilekçe hakkının kullanımı; düzenlemeler, başvuru şartları ve yöntemleri, dilekçelerin incelenmesi ve sonuçlandırılması, dilekçe komisyonlarının rolü, diğer hak arama kurumlarının varlığı gibi hususlar çerçevesinde incelenmiştir. Çalışma kapsamında ele alınan ülkeler; Almanya, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Çekya, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Hırvatistan, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İspanya, Kosova, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Polonya, Romanya ve Slovenya'dır.

Çalışmada kullanılan başlıca kaynaklar, kapsama alınan ülke parlamentolarının internet siteleri olmuştur. Avrupa Parlamento Araştırma ve Dokümantasyon Merkezi (ECPRD) bünyesinde dilekçe hakkına ilişkin sorulara verilen ülke cevaplarından yararlanılmıştır. Ayrıca ülkelerin mevzuat bilgi sistemleri ile açık kaynaklardan elde edilen bilgilerden de faydalanılmıştır.

Çalışma ile her ülkede kamu ve birey etkileşiminin iyileştirilmesi ortak işlevini gören dilekçe hakkının kullanımındaki farklı yönler, özgün düzenlemeler ve uygulamalar görülebilecektir.

3.2.1.1 ALMANYA

Federal Almanya Cumhuriyeti'nde, kurulduğu 1949 yılından bu yana Anayasa'da (Basic Law) her bireyin Parlamenteoya erişim hakkı korunmaktadır. Anayasa'nın 17'nci maddesine göre :

“Herkes tek başına veya başkalarıyla birlikte yetkili makamlara ve yasama organına yazılı talep ve şikâyetle bulunma hakkına sahiptir.”

Alman Federal Meclisi Dilekçe Komisyonu (The Petitions Committee of the German Bundestag), Alman Federal Meclisi İçtüzüğü'nün (Rules of Procedure of the German Bundestag) 110/1'inci maddesine dayanarak başvuru ve şikâyetlerin ele alınmasına ilişkin ilkeleri belirler. Bunun dışında Dilekçe Komisyonunun Yetkileri Hakkında Kanun (Law on the Powers of the Petitions Committee) ile de Dilekçe Komisyonu düzenleme konusu yapılmıştır. Dilekçe hakkı yetişkinler ve küçükler, yabancılar ve vatansız kişiler ile mahkûmlar için geçerlidir. Kişiler kendi adlarına, başkaları adına veya genelin iyiliği için Dilekçe Komisyonuna başvurabilirler. 1975 yılında, Alman Federal Meclisinin bir Dilekçe Komisyonu oluşturmasını ve bu komisyonun Alman Federal Meclisine yöneltilen talep ve şikâyetlerle ilgilenmekle görevlendirilmesini zorunlu kılan bir maddenin Anayasa'ya eklenmesiyle dilekçe hakkı önemli ölçüde güçlendirilmiştir. Buna ek olarak, Dilekçe Komisyonuna dilekçeler hakkında karar hazırlama konusunda kanunla açık yetkiler verilmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Dilekçe Komisyonu 30 asıl üye ve 31 yedek üyeden oluşmaktadır. Üyeler, ilgili siyasi parti gruplarının Alman Federal Meclisindeki büyüklüğüne göre seçilir. Üyelerin partilere göre dağılımı aşağıdaki şekildedir:

- SPD (Almanya Sosyal Demokrat Partisi) siyasi parti grubunun 9 üyesi
- CDU/CSU (Hristiyan Demokrat Birliği/ Hristiyan Sosyal Birliği) siyasi parti grubunun 8 üyesi
- İttifak 90/Yeşiller siyasi parti grubunun 5 üyesi
- FDP (Hür Demokratik Parti) siyasi parti grubunun 4 üyesi
- AfD (Almanya İçin Alternatif Partisi) siyasi parti grubunun 2 üyesi
- Sol Parti siyasi parti grubunun 2 üyesi

Dilekçe Komisyonu, 80 personelden oluşan bir Komisyon Servisi (Committee Service) tarafından desteklenmektedir. “Dilekçeler ve Sunumlar Müdürlüğü (Directorate for Petitions and Submissions)” Alman Federal Meclisinin yönetiminin bir parçasını oluşturmaktadır. Personel ilk olarak dilekçeleri alır, inceler ve Komisyonun sunum formlarını hazırlar.

Alman Federal Meclisi Dilekçe Komisyonunun bir Dilekçe İnternet Portalı (Petitions Web Portal) bulunmaktadır. Dilekçeler elektronik olarak sunulabilmekte ve bu dilekçelerin Dilekçe Komisyonunun internet sitesinde yayımlanması mümkün olmaktadır. Yayımlandığı tarihten itibaren 4 hafta boyunca, internet sitesinin tüm kayıtlı kullanıcıları, özel forumlarda söz konusu dilekçe hakkında yorum yapabilir ve kendi görüşlerini ortaya koyabilir ve böylece siyasi görüş oluşturma sürecinde aktif bir rol oynayabilir. Dilekçe, içeriğine destek ifadesi olarak bu süre zarfında çevrimiçi olarak da imzalanabilir.

Herkesin dilekçe hakkından sorunsuz bir şekilde yararlanabilmesini sağlamak için yerine getirilmesi gereken sadece birkaç kriter vardır. Dilekçe posta veya faks yoluyla yazılı olarak gönderilmeli, okunaklı olmalı ve imza içermeli veya alternatif olarak Dilekçe Komisyonunun internet sitesindeki Çevrimiçi Form kullanılarak gönderilmelidir. İsimli veya hakaret içeren başvurular Dilekçe Komisyonu tarafından ele alınmaz. Dilekçe sahiplerinin şeklen yerine getirmesi gereken tek koşul, dilekçenin dilekçe sahibinin adresini ve imzasını içerecek şekilde yazılı olmasıdır. İnternet kullanılıyorsa, basit bir e-posta ile başvuru yapmak mümkün değildir, dilekçe sahibi ancak Alman Federal Meclisinin internet sayfasında bulunabilecek elektronik şablonu kullanarak başvuru yapabilir. Resmi kriterler, dilekçeleri alan ve kaydeden servisler tarafından doğrulanır.

Dilekçe Komisyonu, Alman Federal Meclisinde endişelerini dile getirmek, zorluklara dikkat çekmek veya önerilerde bulunmak isteyen herkes için merkezi irtibat noktasıdır. Dilekçe Komisyonu, insanların federal makamlarla veya federal denetime tabi diğer kurumlarla sorunları olduğunda arabulucu rolüyle müdahale edebilir. Komisyon Servisi kendisine ulaşan tüm şikâyet ve taleplerle ilgilenmek zorunda değildir. Komisyonun ilgilenmesi için

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

dilekçelerden sadece içeriği açık, karışık olmayan ve okunabilir olanları Komisyon Servisinde işleme alınır. Gerçekte mümkün olmayan, suç teşkil eden, idari bir düzenlemenin ihlali anlamına gelen ya da anayasal düzene veya hukuka aykırı olan talepler kabul edilmemelidir. Bu durum şantaj ve zorlama için de geçerlidir. Dilekçede sadece sorular veya dilekçe sahibinin kişisel görüşü yer alsa bile, başka bir inceleme yapılmayacaktır. Yargı bağımsızlığı ilkesi nedeniyle, Dilekçe Komisyonunun mahkeme kararlarını gözden geçirme, bozma ya da değiştirme yetkisi yoktur. Belirtilen durumlarda, dilekçe sahibine Komisyon Servisi tarafından dilekçenin kabul edilmeyeceğine dair bir bildirim gönderilir. Bireysel bir dilekçedeki eksiklik uygun bir süre içinde giderilmediğinde, Servis dilekçeyi geri gönderir. Bununla birlikte, Dilekçe Komisyonu, bir mahkeme kararıyla vurgulanan, bir kanundaki zayıflıklara veya adaletsizliklere dikkat çeken bir dilekçeyi inceleyebilir. Bu genellikle söz konusu davada herhangi bir çözüm sağlanamayacağı anlamına gelir. Bu durumlarda etki sadece gelecekteki durumlar için görülebilecektir.

- Bir dilekçenin Federal Mecliste katettiği aşamalar aşağıdaki şekildedir :
- Dilekçenin alınması (giriş koşullarının kontrol edilmesi)
- İnceleme (Federal Hükûmetin beyanı, raportör görüşmeleri, saha ziyareti, kamu istişaresi vb. yollarla)
- Oylama
- Federal Hükûmet tarafından harekete geçilmesinin istenmesi durumunda uygulamanın takibi

Dilekçe sahiplerine bir alındı bildirimi ve gerekirse prosedürün durumuna ilişkin ara mesajlar gönderilecektir. Dilekçe sahipleri oylama ve prosedürün sonucu hakkında bilgilendirilecektir. Çevrimiçi dilekçelerin durumu da daha önce belirtildiği üzere internet sitesi üzerinden takip edilebilmekte olup dilekçeye ilişkin oylama sonuçları da gerekçeli olarak açıklanmaktadır.

Zorunlu yetkiler, Alman Federal Meclisi Dilekçe Komisyonunun Yetkileri Hakkında Kanun ile düzenlenmiştir. Federal Hükûmet ve federal makamlar, Dilekçe Komisyonuna dosya sunmak ve gerekli tüm bilgileri sağlamakla yükümlüdür. Bir konunun daha fazla açıklığa kavuşturulması için özellikle aşağıdaki tedbirler alınabilir :

- Ek ifade ve bilgilerin talep edilmesi
- Federal Hükûmetten bir temsilcinin toplantıya çağırılması
- Şikâyetler söz konusu olduğunda, Komisyona verilen yetkilerin kullanılması: Dilekçe Komisyonunun Yetkileri Hakkında Kanun kapsamında Komisyona ek yetkiler de verilmiştir:
 - ✓ Dosyaların sunulmasını talep etmek
 - ✓ Dilekçe sahibini, tanıkları ve uzmanları dinlemek

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

✓ Tesis vb. ilgili alanları denetlemek

Mahkemeler ve idari makamlar, Dilekçe Komisyonuna ve onun tarafından görevlendirilen üyelere resmi yardım sağlamakla yükümlüdür. Alman Federal Meclisi İçtüzüğü'nün 109'uncu maddesine göre, Dilekçe Komisyonu, dilekçelerin ihtisas komisyonlarında görüşülmekte olan bir konuyla ilgili olması halinde ihtisas komisyonlarından görüş alır. Bunun dışında bir dilekçe Avrupa Parlamentosuna veya yetkisi alanına girmesi halinde bir Alman federal eyalet parlamentosuna iletebilir. Kamuoyunun özel ilgisini çeken dilekçeler Komisyonunda kamuoyu önünde tartışılır. Bunlar özellikle alındıktan sonraki 4 hafta içinde 50.000 veya daha fazla kişi tarafından desteklenen dilekçelerdir. İlgili dilekçe sahibi (sahipleri), dilekçesini daha ayrıntılı olarak sunmak ve Federal Hükûmet temsilcileri gibi Komisyon üyelerinin sorularını yanıtlamak üzere bu kamuya açık görüşmelere davet edilir.

Dilekçe Komisyonu, her bir dilekçe hakkında karar alınması için Parlamente'ya bir tavsiye sunar. Dilekçe Komisyonu, işleme koyduğu dilekçeler hakkında tavsiye kararlarıyla birlikte Federal Meclise aylık bir rapor sunar. Bu tavsiyeler Alman Federal Meclisi Dilekçe Komisyonu Çalışmalarının Yasal Çerçevesi'nde (The Legal Framework for the Work of the Petitions Committee) aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir :

1)İyileştirici eylem için Federal Hükûmete sevk

Bu durumda dilekçe sahibinin şikâyeti haklı bulunmuştur ve durumun düzeltilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla dilekçe Federal Hükûmetin düzeltici eylemleri yerine getirmesi talebiyle birlikte Federal Hükûmete havale edilir.

2)Yeniden inceleme için Federal Hükûmete sevk

Dilekçe, konunun yeniden incelenmesi ve durumu düzeltmenin yollarının düşünülmesi için Federal Hükûmete havale edilir. Çünkü söz konusu başvuru, Federal Hükûmetin konuyu gözden geçirme ve durumu düzeltmenin yollarını aramasını talep etmekte haklı görünmektedir.

3)Arka plan malzemesi olarak yönlendirme

Dilekçe, arka plan malzemesi olarak Federal Hükûmete gönderilecektir. Kanun tasarılarının, yönetmeliklerin veya diğer girişimlerin ya da çalışmaların hazırlanmasında Federal Hükûmet tarafından dilekçenin dikkate alınmasının sağlanması için bu yapılmaktadır.

4)Basit yönlendirme

Dilekçe Federal Hükûmete, Federal Meclis tarafından kabul edilen kararın gerekçelerini belirtmek üzere veya dilekçe sahibi tarafından dile getirilen konuya dikkatini çekmek için havale edilecektir.

5)Bilgi için siyasi parti gruplarına iletilmesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Dilekçenin konusu bir parlamento girişimi için uygun bir konu olarak görüldüğünde veya siyasi parti gruplarının dikkatini dilekçe sahibi tarafından gündeme getirilen konuya çekmek için dilekçe siyasi parti gruplarına iletilebilmektedir.

6)Avrupa Parlamentosuna iletilmesi

Yargı yetkisinin etkilendiği durumlarda dilekçe Avrupa Parlamentosuna iletilebilecektir.

7)İşlemlerin sonuçlandırılması

Aşağıdaki durumların gerçekleşmesi halinde dilekçeye dair işlemler sonuçlandırılacaktır:

- Konu mevcut seçim döneminde zaten ele alınmışsa
- Konu dilekçe sahibinin talep ettiği şekilde çözülmüşse
- İlgili yasal hükümlerin değiştirilmesi veya tamamlanması ihtimalinin bulunmaması hâlinde
- Konunun, talepte veya şikâyetle bulunan dilekçe sahibinin istediği şekilde çözülememesi hâlinde
- İlgili idari kurumun davranışının şikâyet için bir neden oluşturmaması durumunda
- Dilekçede dile getirilen konunun ele alınamaz nitelikte olması durumunda

Federal Meclis, Komisyon tarafından ele alınan dilekçeler hakkında karar verir; bu dilekçeler hakkında ancak siyasi parti gruplarından biri veya mevcut Federal Meclis üyelerinin en az yüzde beşi tarafından talep edilmesi hâlinde görüşme yapılır.

Alman Federal Meclisinin, çözüm önerisi hakkında bir karar almasından sonra Komisyon Başkanı, dilekçe sahibine dilekçesinin nasıl ele alındığını bildirir. Karar tavsiyesinin gerekçeleri de karara eklenir. Kamuya açık dilekçeler söz konusu olduğunda gerekçe de dâhil olmak üzere karar internette yayımlanır. Federal Hükûmetten veya diğer makamlardan herhangi bir eylem beklenmiyorsa süreç sona erer. Federal Hükûmetten veya diğer makamlardan bir eylem bekleniyorsa bu makamlara belirli bir yorum yapmak için süre verilir. Komisyon Servisi, Dilekçe Komisyonu üyelerini Hükûmetten veya başka bir kurumdan gelen cevap hakkında Komisyon Bülteni aracılığıyla bilgilendirecektir. Dilekçe Komisyonu cevaptan tatmin olmamışsa konu daha fazla tartışılabilir. Komisyon cevaptan tatmin olmuşsa prosedür sona erer. Parlamento döneminin sonunda tüm kanun tasarıları karara bağlanmış sayılır. Bu durum dilekçeler için geçerli değildir.

Alman Federal Meclisi İçtüzüğü uyarınca Dilekçe Komisyonu, faaliyetleri hakkında Parlamentaoya yıllık yazılı bir rapor sunar. Komisyonun yıllık raporu kamuya açıktır ve internet üzerinden erişilebilir.

Almanya’da genel olarak insan hakları alanında federal düzeyde bir ombudsmanlık bulunmamaktadır. Ancak belirli alanlarda, Ombudsmanın bazı görevleri Federal Komiserler

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

tarafından yerine getirilmektedir. Buna örnek olarak Engellilerle İlgili Konulardan Sorumlu Federal hükûmet Komiseri veya Veri Koruma ve Bilgi Özgürlüğünden Sorumlu Federal Komiser verilebilecektir.

Dilekçe Komisyonunda işleme alınan dilekçe sayısı 2019 yılında toplam 13.529, 2020 yılında toplam 14.314, 2021 yılında toplam 11.667 olarak belirtilmiştir.

3.2.1.2 AVRUPA PARLAMENTOSU

Avrupa Parlamentosuna (AP) dilekçe verme hakkı, Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma'nın 227'nci maddesi ve Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'nın 44'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, bir dilekçe, Avrupa Birliği (AB) hukukunun uygulanmasıyla ilgili sorunlara ilişkin bir şikâyet, talep veya gözlem ya da Avrupa Parlamentosuna belirli bir konuda bir tutum benimsemesi için bir çağrı şeklinde olabilir.

Avrupa Parlamentosu 705 üyeden oluşmaktadır. Parlamentoda 20 daimi komisyon ve üç alt komisyon bulunur ve bunların her biri bir başkan ve en fazla dört başkan yardımcısı tarafından yönetilir. Her yasama döneminin başında Parlamento, hangi üyelerin hangi komitelerde yer alacağına, üyelerin tercihleri doğrultusunda karar verir.

Avrupa Parlamentosu Dilekçe Komisyonu 35 asil ve 30 yedek üyeden oluşmaktadır. Üyeler diğer komisyonlarda da görev alabilmektedir. Dilekçe Komisyonunun görevleri şunlardır:

1. Dilekçeleri incelemek
2. İçtüzüğün 222'nci maddesi uyarınca vatandaş girişimlerine ilişkin kamuya açık oturumları düzenlemek
3. Avrupa Ombudsmanı ile ilişkiler

Komisyon, Avrupa Komisyonu ve diğer AB kurumlarından bilgi talep edebilir. Ayrıca dilekçe sahiplerini ve uzmanları dinleyebilir. Komisyon ayrıca dilekçelerde dile getirilen konularla ilgili yerlere bilgi edinme ziyaretleri düzenleyebilir ve ulusal, bölgesel veya yerel yetkilileri dinleyebilir. Komisyonun herhangi bir bağlayıcı soruşturma yapma yetkisi yoktur, yapacağı herhangi bir soruşturma tarafların işbirliği yapma istekliliğine dayanır.

AB vatandaşı olan veya bir Üye Devlette ikamet eden herkesin, bireysel olarak veya başkalarıyla birlikte, AB'nin faaliyet alanlarına giren ve kendilerini doğrudan etkileyen bir konuda Avrupa Parlamentosuna her zaman dilekçe sunabileceğini garanti eder. AB ülkelerinde kayıtlı bir ofisi bulunan herhangi bir tüzel kişi de (örneğin bir şirket, kuruluş veya dernek) bu dilekçe hakkını kullanabilir.

Dilekçeler iki şekilde sunulabilmektedir.

- a. Komisyon portalı üzerinden elektronik olarak:

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

b.Posta yoluyla Komisyon adresine

Dilekçe ad/soyadı, uyruk ve daimi adresi içermelidir (toplu dilekçe durumunda, temsilcinin veya en azından ilk imza sahibinin adını, uyruğunu ve daimi adresini içermelidir). Ayrıca imzalanmış olmalıdır.

Dilekçe, AB'nin resmî dillerinden birinde yazılmış olmalıdır. Dilekçe, ekler içerebilir.

Komisyon şu dilekçeleri işleme koymamaktadır:

- Faks yoluyla gönderilen dilekçeler;
- E-posta ile gönderilen dilekçeler;
- Komisyon Portalı dışında herhangi bir iletişim aracıyla veya posta yoluyla gönderilen dilekçeler;
- Şekil şartlarını içermeyen yazılı dilekçeler;
- İmzasız dilekçeler.

Dilekçe Parlamenteoya elektronik ortamda veya posta yoluyla gönderildikten sonra, öncelikle Avrupa Parlamentosu tarafından kaydedilir, talep halinde anonim olarak işaretlenir ve bir dilekçe numarası verilir. Daha sonra alındığına dair yazılı bir onay gönderilir.

Kayıt işleminden sonra dilekçeler, analiz ve değerlendirme için Avrupa Parlamentosu Dilekçe Komisyonu Sekreteryasına iletilir. Sekreteryaya, dilekçenin bir özetini hazırlar ve Dilekçe Komisyonu üyelerine daha sonraki işlemler için tavsiyelerde bulunur.

Dilekçelerin kabul edilebilirliği veya kabul edilemezliğine ilişkin kararlar Komisyon tarafından alınmaktadır.

Dilekçe kabul edilebilirlik koşullarını yerine getirmiyorsa Dilekçe Komisyonu tarafından kabul edilemez ilan edilir. Kabul edilemez ilan edilen dilekçeler dosyalanır ve başka bir işlem yapılmaz. Komisyon, kararını yazılı olarak bildirmektedir.

Dilekçe Komisyonu, dilekçe sahibine, dilekçe konusuna bağlı olarak, AB dışı bir kuruma (örneğin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi), ulusal bir makama (örneğin ulusal ombudsman veya ulusal dilekçe komisyonları) veya adli bir makama başvurmak gibi alternatif çözüm yolları aramasını tavsiye edebilir.

Dilekçe kabul edilebilirlik koşullarını yerine getiriyorsa, Dilekçe Komisyonu tarafından kabul edilebilir ilan edilir ve daha sonra Parlamento İçtüzüğü'nün 227'nci maddesine göre ne tür bir işlem yapılması gerektiğine karar verilir.

Koşullara bağlı olarak, Dilekçe Komisyonu aşağıdaki yollardan birini veya birkaçını izleyebilir:

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

- Avrupa Komisyonundan dilekçeyle ilgili bir ön araştırma yapmasını ve ilgili AB mevzuatına uygunluk konusunda bilgi sağlamasını isteyebilir;

- Dilekçeyi bilgi veya daha ileri adımlar için diğer Avrupa Parlamentosu komisyonlarına (örneğin bir komisyon yasama faaliyetlerinde bir dilekçeyi dikkate alabilir) veya başka bir AB kurumuna, organına veya ajansına havale edebilir;

- Ulusal makamlardan dilekçede dile getirilen konularla ilgili bilgi veya açıklama talep edebilir;

- Bazı istisnai durumlarda, Avrupa Parlamentosu Genel Kurulunda oylanmak üzere raporlar veya kararlar hazırlayıp sunabilir veya ilgili ülke veya bölgeye bir inceleme ziyareti gerçekleştirerek gözlem ve tavsiyelerini içeren bir rapor yayımlayabilir;

- Dilekçe sahibine “SOLVIT” (AB çapında idari konularda şikâyet mekanizması) gibi alternatif bir çözüm yolu önerebilir. Bir vatandaş veya bir işletme olarak bir hak başka bir Üye Devletteki kamu makamları tarafından ihlal edildiğinde, Dilekçe Komisyonu, her AB ülkesindeki ulusal idare tarafından sağlanan çevrimiçi bir hizmet olan SOLVIT ile iletişime geçilmesini tavsiye edebilir. Dilekçe Komisyonu dilekçeleri doğrudan SOLVIT’e iletmez, çünkü bu seçeneği kullanıp kullanmamak dilekçe sahibinin tercihi olmalıdır.

- Dilekçeyi Komisyon gündemine almak ve dilekçe sahibinin davet edileceği bir toplantıda görüşmek.

Komisyonun bilgi talebine kurumların cevap verme süresi üç aydır. Ancak bu bağlayıcı bir süre değildir.

Komisyonunda her dilekçe ayrı ayrı ele alınır. Ancak, farklı dilekçelerde benzer konular ortaya çıktığında, Komisyon, genellikle her siyasi gruptan bir temsilci olmak üzere bir veya daha fazla üyesini görevlendirmeyi ve önemli olduğunu düşündüğü belirli bir konuda araştırma yapmak üzere bir Çalışma Grubu oluşturmayı seçebilir. Çalışma Grubu, görev süresinin sonunda Komisyonun tamamına bir rapor halinde geri bildirimde bulunur.

Eğer bir dilekçenin konusu Avrupa Komisyonu tarafından bir Üye Devlet aleyhine açılan ihlal davasının herhangi bir aşamasıyla ilgiliyse, dilekçeye “ihlal davası sonuçlanana kadar” ibaresi konulabilir. Konu ihlal davası kapsamında olduğu sürece, dilekçe kapatılmaz. İhlal işlemleri sonuçlandığında, Komisyon daha fazla işlem yapılmasına gerek olup olmadığına veya dilekçenin kapatılıp kapatılamayacağına karar verir.

Dilekçeleri araştırırken, gerçekleri tespit ederken veya çözüm ararken komisyon, komisyon hâlihazırda tartışılmış olan kabul edilebilir dilekçelerle ilgili Üye Devlete veya bölgeye gerçekleri tespit ziyaretleri düzenleyebilir. Genel bir kural olarak, bilgi edinme ziyaretleri birden fazla dilekçede dile getirilen konuları kapsayacaktır. Her ziyaretin ardından, heyetin

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

resmî üyeleri tarafından bir görev raporu hazırlanır. Heyet raporu, onaylanması halinde, bilgi için AP Başkanı'na iletilir.

Komisyon ayrıca diğer AB kurumları, organları ve ajanslarından bilgi veya görüş isteyebilir. Talepte cevap için bir son tarih (genellikle üç ay) belirtilir.

Komisyon dilekçeleri doğrudan Avrupa Ombudsmanına yönlendiremez, zira Ombudsmana şikâyetle bulunup bulunmamak dilekçe sahibinin tercihi olmalıdır. Ancak Komisyon, konunun Ombudsmanın görev alanına girdiğini düşündüğü takdirde, dilekçe sahibine bunu yapmasını tavsiye edebilir.

Eğer bir dilekçe bir Üye Devletteki belirli bir durumla ilgiliyse, Komisyon dilekçeyi somut sorularla birlikte ilgili Üye Devlete gönderebilir. Aksi kararlaştırılmadıkça, talep Daimi Temsilcilik aracılığıyla gönderilir.

Komisyon dilekçeleri toplantıda görüşülebilir. Toplantılarda görüşülecek dilekçeler, siyasi grupların önerileri temelinde Üyeler veya Sekretarya tarafından seçilir. Dilekçelerin tamamı kamuya açık olarak tartışılmamakta ve toplantı gündemlerine alınmamaktadır.

Komisyon, yetkilileri veya kurum ya da şirket temsilcilerini bir Komisyon toplantısında dinlenmek üzere davet edebilir. Ancak, Komisyonun bir makamı veya şirketi toplantıya katılmaya ve dinlenmeye zorlama imkânı yoktur.

Toplantı gündemleri Komisyonun internet sitesinde yayımlanmaktadır. Dilekçe Komisyonu toplantıları, Meclisin tatilde olduğu ağustos ayı hariç, kural olarak her ay gerçekleştirilir. Komisyona çalışmalarında, dilekçe sürecini yöneten, danışmanlık rolü üstlenen ve Komisyon toplantılarını hazırlayan daimî bir Sekretarya yardımcı olmaktadır. Dilekçe Komisyonu toplantıları kamuya açık olarak yapılır ve dilekçeler görüşülürken başvuruscular da katılmaya davet edilebilir. Dilekçe Komisyonu, web üzerinden yayımlanan toplantılarının şeffaflığına önem vermektedir.

Dilekçe, değerlendirildikten sonra, Komisyon yeterince ele alındığına, tartışıldığına ve araştırıldığına karar verirse kapatılmaktadır. Komisyon ayrıca dilekçeyi şu hallerde kapatmaya karar verebilir:

- a. Bir çözüm yolu önerdikten ve/veya şikâyeti giderecek ilgili bilgileri dilekçe sahibine sağladıktan sonra;
- b. Komisyon toplantısındaki gündeme alındıktan sonra;
- c. Komisyon dilekçe üzerinde daha fazla işlem yapılamayacağına karar verdiğinde, dilekçe kapatılmak üzere Komisyon gündemindeki özel bir listeye (B listesi) dâhil edilir. Bu liste Komisyon toplantısının sonunda onaylanmış sayılır;

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

d. Komisyon tarafından dilekçe sahibine yöneltilen sorulara belirli bir süre içinde yanıt verilmemesi veya geri bildirimde bulunulmaması halinde.

Her durumda, Komisyonun kararı ve kararın gerekçeleri yazılı olarak bildirilmekte ve karar hazır olduğunda ilgili bilgi ve belgeler dilekçe sahibine sağlanmaktadır.

Orijinal dilekçe metinleri Avrupa Parlamentosu Dilekçe Portalında yayımlanmamakta, tercüme edilmemekte, ancak Dilekçe Komisyonu üyelerinin erişimine tam olarak sunulmaktadır. Sadece Dilekçe Komisyonu Sekreteryası tarafından hazırlanan dilekçe özetleri tüm resmî AB dillerinde kamuya açık hale getirilir. Özetler, ancak Dilekçe Komisyonu tarafından kabul edilebilirlik kararı alındıktan sonra yayımlanır.

Bu özetlerde dilekçe sahibinin adı (ya da anonim kalması talep edilmişse adının baş harfleri), uyruğu, dilekçenin başlığı ve konunun ana hatları yer alır. Komisyon Portalında özetlerin yayımlanmasını takiben, dilekçelerin durumunu görüntülemek ve dilekçeleri çevrimiçi (online) olarak desteklemek mümkündür.

Komisyon, konusu AB'nin faaliyet alanları kapsamına girmeyenler, AB'nin faaliyet alanlarının tanımlanmasını sağlayan önemli unsurlardan yoksun olanlar, AB'nin faaliyet alanlarıyla bağlantısı net olmayan tutarsız gerekçelere sahip olanlar veya nefret söylemi içerenler gibi belirli dilekçe özetlerini yayımlamama veya tercüme etmeme hakkına sahiptir.

Avrupa Parlamentosuna (Genel Kurul) intikal ettirilen dilekçeler kamuya açık belgeler haline gelir. Henüz işleme alınmamış ve kabul edilmemiş (hakkında kabul edilebilirlik kararı bulunmayan) dilekçeler ise arama sonuçlarında görünmez.

Portal üzerinden kullanıcı hesabı oluşturularak, istenilen bir dilekçe portal üzerinden desteklenebilir. Destek fonksiyonu sadece dilekçe portalda yayımlandıktan sonra ve dilekçe kapatılana kadar kullanılabilir. Bir dilekçe desteklendiğinde, dilekçe sahibi statüsü kazanılmaz; ancak, dilekçeyle ilgili gelişmeler hakkında diğer katılımcılara da bilgi verilir. Dilekçe açık kaldığı sürece bu destek geri çekilebilir. Ancak, destek ve desteğin geri çekilmesi yalnızca bir kez kullanılabilir. Bir dilekçeye destek geri çekilirse, bir daha destek verilemez.

Ayrıca dilekçe hakkı bireysel olarak ya da diğer vatandaşlar veya kişilerle birlikte verilebilir. Dilekçenin birden fazla gerçek veya tüzel kişi tarafından imzalanması halinde, imzacılar dilekçe sahibi olarak kabul edilecek bir temsilci ve/veya temsilci yardımcılarını belirleyebilirler. Böyle bir temsilci belirlenmemişse, ilk imzacı veya uygun başka bir kişi Avrupa Parlamentosu tarafından dilekçe sahibi olarak kabul edilmektedir.

Komisyonun vatandaş girişimi başlatma görevi ise bulunmamaktadır. Bu girişim Avrupa Komisyonu tarafından AB vatandaşlarının belli şartları taşıyan talepleri için başlatılabilmektedir. Dilekçe Komisyonu bu girişimin sadece kamuya açık tartışmasını organize etmek ve yönetmekle görevlidir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Komisyon kararlarının uygulanmasının takibi hususu, vaka bazında taahhütlerin yerine getirilip getirilmediğini görmek için bir “izleme dosyası” açma şeklinde yapılabilmektedir. Gerekli adımlar atılmamışsa dilekçenin dosyası yeniden açılabilir.

Komisyonadaki süreci özetlemek gerekirse, ana aşamalar şunlardır:

- Dilekçenin resmî posta servisi veya Web Portalı üzerinden alınması;
- Kayıt;
- Resmî kriterlerin kontrolü (kayıt servisi ve sekretarya tarafından);
- Esas kriterlerin kontrolü ve sekretaryanın kabul edilebilirlik tavsiyesi;
- Komisyon tarafından kabul edilebilirliğe ilişkin resmî karar;
- Değerlendirme (bir komisyon toplantısında veya yazılı bir prosedürde);
- Takip kararı (muhtemelen Avrupa Komisyonundan bilgi talebi, yetkili komisyon veya birime sevk, vb.);
- Kapatma kararı.

AB’de Parlamentonun Dilekçe Komisyonu dışında, AB kurum ve organlarının kötü yönetimine ilişkin şikâyetleri araştırarak ve aynı zamanda proaktif olarak daha geniş sistemik sorunları inceleyerek AB’nin yönetimiyle ilgili sorunlarla karşılaşan kişilere, işletmelere ve kuruluşlara yardımcı olmak üzere Avrupa Ombudsmanı bulunmaktadır. Dilekçe Komisyonu, Ombudsmandan farklı olarak, AB’nin faaliyet alanlarına giren konulardaki dilekçelerle ilgilenmektedir.

3.2.1.3 AVUSTURYA

Devlet organlarına talep veya şikâyetlerle başvurma hakkını ifade eden dilekçe hakkı Avusturya’da 19’uncu yüzyılın ortalarından beri hukuken korunmaktadır. Vatandaşların endişeleri için doğrudan ulaşılabilir olmak Parlamento için önemli bir görevdir. Avusturya vatandaşları somut sorunlarını doğrudan Parlamenteyle iletebilmektedir.

Avusturya’da bireylerin tek başlarına Parlamenteyle dilekçe sunma hakları yoktur. Vatandaş tek başına bir dilekçeyi ancak ilgili kamu idaresine sunabilir. Vatandaşların bir konuyu Parlamenteyle sunmasının iki yolu vardır: Ya bir Parlamento üyesinin yardımıyla parlamenter dilekçesi verilmesini sağlamak ya da oy kullanma hakkına sahip en az 500 vatandaştan oluşan bir grup olarak parlamenter vatandaş girişiminde bulunmak. Dolayısıyla Parlamenteyle dilekçe verebilmek için ya milletvekili olmak ya da vatandaş olarak birlikte hareket etmek gerekmektedir. Bu şekilde Parlamentonun vatandaşların bireysel dilekçeleriyle değil toplu dilekçelerle, bireysel meselelerle değil toplumsal yönü ağır basan konularla ilgilenmesi amaçlanmaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

İki meclisli Avusturya Parlamentosunda dilekçeler, Ulusal Meclisin veya Federal Meclisin herhangi bir üyesi tarafından verilebilir. Dilekçeler, Ulusal Mecliste Dilekçeler ve Vatandaş Girişimleri Komisyonunda, Federal Mecliste Vatandaş Hakları ve Dilekçeler Komisyonunda ele alınır. Parlamento üyeleri için dilekçeler, vatandaşların somut endişe ve sorunlarının Parlamentoda ele alınmasını sağlama fırsatı sunar.

Toplu dilekçe niteliğindeki vatandaş girişi ise yalnızca Ulusal Mecliste Dilekçeler ve Vatandaş Girişimleri Komisyonunda ele alınır. Vatandaş girişi, 16 yaşını doldurmuş 500 Avusturya vatandaşının dilekçesi ile mümkündür. İmza verenler adlarını, adreslerini, doğum tarihlerini ve imza tarihlerini şahsen belirtmelidirler. Listelerin asıllarının Ulusal Meclis Başkanlığına sunulması zorunludur. İlk imza sahibinin, Avusturya'daki bir belediyenin seçmen kütüğüne kayıtlı olması gerekir.

Parlamente vatandaş girişimleri ile vatandaşlar Parlamentoda ele alınacak sorunları belirleyebilmektedir. Buradaki vatandaş girişi kanun teklifi sunulmasına ilişkin vatandaş girişiminden farklıdır. Aynı kavram kullanılıyor olsa da aradaki önemli fark gözden kaçırılmamalıdır.

Bir dilekçenin veya vatandaş girişiminin ele alınabilmesi için başvurunun yazılı olarak verilmesi ve talebin açıkça belirtilmesi; konunun eyaletlerin veya belediyelerin yetki alanına (imar mevzuatı, avcılık, balıkçılık vb.) girmemesi, yargı erkinin alanına girmemesi, mevzuat veya yürütme açısından federal hükûmetin sorumlu olduğu bir meseleye (ticaret, trafik veya su hukuku gibi) ilişkin olması gerekir. Başka bir anlatımla başvuru konusu, yasama ve yürütme erklerinin yetki alanı içinde olmalıdır.

3.2.1.3.1 Ulusal Meclis Dilekçeler ve Vatandaş Girişimleri Komisyonu

Ulusal Meclis İçtüzüğü'nde dilekçeler ve vatandaş girişimleri 100, 100a, 100b, 100c, 100d maddelerinde düzenlenmiştir. Buna göre Komisyon iki kaynaktan yapılan başvurulara bakmaktadır: 1. Ulusal Meclis milletvekillerinin dilekçeleri, 2. Belirtilen sayıda ve yaşta vatandaşın vatandaş girişimleri.

Komisyon 23 asıl ve bir o kadar yedek üyeden oluşmaktadır. Komisyonda 1 başkan, 3 başkanvekili ve 3 kâtip üye vardır.

Komisyon, 2020, 2021 ve 2022 yıllarında 4'er toplantı yapmış; 2020'de 208, 2021'de 186 ve 2022'de 181 dilekçe ve vatandaş girişimini komisyon gündemine almıştır.

Ulusal Meclis yönetiminin denetiminden geçerek tüm gereklilikleri yerine getirdiği, şartlara uyduğu anlaşılan dilekçeler ve vatandaş girişimleri Meclis Başkanı tarafından Dilekçeler ve Vatandaş Girişimleri Komisyonuna havale edilir. Ancak milletvekili dilekçelerinde dilekçeyi veren milletvekili, dilekçesinin Komisyon tarafından bir başka ihtisas komisyonuna havale edilmesini isteyebilir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Başvurular duruma göre çoğaltılabılır, sadece komisyon üyeleri için çoğaltılabilir ya da bütün milletvekillerine dağıtılabılır. Komisyon toplantılarında başvurular görüşülür ve aşağıdaki kararlar verilebilir:

- Dilekçenin daha detaylı ele alınması amacıyla bir ihtisas komisyonuna havale edilmesinin Ulusal Meclis Başkanına tavsiye edilmesi,
- Dilekçedeki konunun daha detaylı ele alınması, sorunun çözümü için Kamu Denetçiliği Kurumuna iletilmesi,
- Komisyon çoğunluğunun kararıyla, konunun açık bir şekilde Parlamentoda ele alınmaya elverişli olmadığı görüşünden hareketle başkaca bir işlem yapılmamasına karar verilmesi yani dilekçenin reddedilmesi,
- Dilekçenin kayda alınması.

Komisyon görüşmelere devam edebilmek için Meclis Başkanı aracılığıyla Federal hükûmetten (bakanlıklardan veya diğer kurumlardan) ya da Kamu Denetçiliği Kurumundan bilgi, açıklama, görüş isteyebilir, bunun için bir süre sınırı koyabilir. Komisyon, bu kurumların görevlilerini, uzmanları ya da vatandaş girişimlerinde ilk imza sahibini toplantıya çağırarak dinleyebilir.

Komisyon toplantıları halka açık olmamakla birlikte, diğer ihtisas komisyonlarında olduğu gibi Parlamento muhabirlerince her toplantı ayrıntılı olarak haberleştirilebilmektedir.

Komisyonun sunulan bütün başvurular İçtüzüğün 23/b maddesi uyarınca Meclis internet sayfasına konmakta ve itiraz etmedikleri takdirde başvuru sahiplerinin kimlik bilgileri yayımlanmaktadır. Başvuru ile ilgili metinler, bilgiler ve aşamalar internet sayfasında güncellenmektedir. Ayrıca, İçtüzüğün 52'nci maddesine göre dilekçeler ve vatandaş girişimleri Tutanak Dergisinde ek olarak yayımlanmaktadır.

Dilekçeler ve vatandaş girişimleri Komisyonun ardından Ulusal Meclis Genel Kurulunda da görüşülmektedir. Bu amaçla Komisyon, Genel Kurula tüm işlemleri listeleyen toplu ve özet bir rapor sunar. Komisyon raporunda Genel Kurulun başvuru, gerekli adımları için federal hükûmete, bakanlara veya Kamu Denetçiliği Kurumuna göndermesi istenebilir. Raporla başvurunun sonuçlandırıldığı da belirtilebilir.

İçtüzüğün 22'nci maddesine göre dilekçeler ve vatandaş girişimleri Genel Kurulun halka açık toplantıları kapsamında bulunmamaktadır.

3.2.1.3.2 Federal Meclis Vatandaş Hakları ve Dilekçeler Komisyonu

Federal Mecliste dilekçeler, Vatandaş Hakları ve Dilekçeler Komisyonunda görüşülür. Komisyon genel nitelikteki taleplerle ilgilenir. Komisyonun dilekçeyi görüşmek için 6 ay süresi vardır. Komisyon, bakanlıklar ve diğer kurumlardan bilgi, görüş alabilir ve uzmanlarla

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

toplantılar yapabilir. Komisyon, görüşmelerin sonuçlarını özetleyen bir raporu Genel Kurula sunar. Bu rapor kabul edilir veya sorumlu hükûmet üyesini gerekli önlemleri almaya çağıran bir kararla sonuçlanır. Komisyon 6 ay içinde herhangi bir işlem yapmazsa dilekçe, Federal Meclis Başkanınca Federal hükûmetin yetkili üyesine gereği yapılmak üzere gönderilir.

Komisyon, konunun daha detaylı incelenmesi için bir ihtisas komisyonuna havale edilmesini tavsiye edebilir. Komisyon, Kamu Denetçiliği Kurumu raporlarını ele almaktan da sorumludur.

Federal Meclis İçtüzüğü'nün 17'nci maddesine göre dilekçeler, Federal Meclisin kamuya açık oturumları kapsamında değildir.

Komisyonun 1'i başkan, 2'si başkan yardımcısı ve 1'i kâtip olmak üzere 17 üyesi vardır; bir o kadar da yedek üye bulunmaktadır.

Komisyon,

- 2022'de yaptığı 1 toplantıda 3 dilekçeyi;
- 2021'de yaptığı 3 toplantıda 1 dilekçeyi, 1 Kamu Denetçiliği Kurumu raporunu ve 1 Kamu Denetçiliği Kurumuna ilişkin kanun değişikliğini;
- 2020'de yaptığı 1 toplantıda Kamu Denetçiliği Kurumunun 2 raporunu ve engellilerin istihdamına ilişkin 1 özel raporunu;
- 2019'da yaptığı 1 toplantıda 1 dilekçeyi; 2018'de yaptığı 3 toplantıda 5 dilekçeyi ve Kamu Denetçiliği Kurumunun 2 raporunu;
- 2017'de yaptığı 2 toplantıda 3 dilekçeyi gündemine almıştır.

3.2.1.3.3 Başvuruların desteklenmesi ve görüş verilmesi

İçtüzüğün 23/b maddesi uyarınca Ulusal Meclis ve Federal Meclis üyelerinden gelen dilekçelere ve vatandaş girişimlerine vatandaşlar görüş verebilir, yorumda bulunabilir ve daha fazla siyasi ağırlık verilmesi için destekleyebilir. Böylece başvurulara verilen toplumsal desteğin izlenmesi mümkün olmaktadır.

Parlamentoya vatandaş girişimlerinin ve dilekçelerin sunulması hukuki olarak kâğıt formunu gerektirmekle birlikte Ekim 2011'den bu yana, Parlamento internet sayfası üzerinden bir vatandaşın bir vatandaş girişimi veya dilekçeye imza vererek desteklemesi ve görüş belirtmesi elektronik olarak da kabul edilebilmektedir. Prensip olarak kişi başına sadece bir elektronik destek sağlanmaktadır.

Elektronik onay seçeneği, vatandaş girişimleri ve dilekçeler listesinde görülebilmektedir. Bu sembolün üzerine tıklandığında ilgili form açılır. Elektronik destek beyanında bulunabilmek için kişinin 16 yaşını doldurmuş olması ve Avusturya vatandaşı olması gerekmektedir. Bu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

gerekliliklerin yerine getirildiği elektronik formdaki uygun kutucuk işaretlenerek onaylanmalıdır.

Buna ek olarak, kişinin soyadı ve adı, posta kodu, şehir, eyalet bilgilerini ve doğrulamak için bir bağlantının gönderileceği geçerli bir e-posta adresini vermesi gerekir. Ayrıca, güvenlik nedeniyle, formda belirtilen bir kodun bir giriş alanına girilmesi gerekir. Verilerinin yayımlanmasına izin verdiğini beyan eden muvafakat sahibi kişiler “Muvafakatleri göster” bağlantısı altında listelenir. Ayrıca, bir vatandaş girişimi/dilekçe üzerine bugüne kadar yapılan toplam muvafakat beyanı sayısına da ulaşmak mümkündür.

Verilen görüşlerde sert eleştiriler olabilir. Ancak, fikrin saygılı bir dille ifade edilmesi ve yürürlükteki yasaların, özellikle de Ceza Kanunu, Telif Hakkı Kanunu ve Veri Koruma Kanunu’nun ihlal edilmemesi gerektiği unutulmamalıdır.

3.2.1.3.4 İlgili Düzenlemeler

Avusturya Anayasası’nda dilekçe hakkına ilişkin doğrudan bir düzenleme bulunmamakla birlikte, Kamu Denetçiliği Kuruluna ilişkin 148a maddesinin (5) numaralı fıkrasında atıf söz konusudur. Fıkra, Ulusal Meclise sunulan dilekçelerin ve vatandaş girişimlerinin sonuçlandırılmasına yardımcı olma görevi Kamu Denetçiliği Kuruluna verilmekte, Ulusal Meclis İçtüzüğü’nde ayrıntıların belirleneceği ifade edilmektedir.

Vatandaşların Genel Haklarına ilişkin Temel Kanun 21 Aralık 1867 tarihli olup 11’inci maddesinde herkesin dilekçe hakkına sahip olduğunu belirtmekte, ikinci fıkrasında ise topluca verilen dilekçelerin, yalnızca hukuken yetkilendirilmiş kuruluşlardan veya derneklerden gelebileceği ifade edilmektedir.

Ulusal Meclis İçtüzüğü’nün dilekçe hakkına ilişkin maddeleri aşağıdadır.

“100. Dilekçeler ve Vatandaş Girişimleri: Sunma, yönlendirme, kopyalama ve dağıtım

(1) Ulusal Meclise sunulan herhangi bir konu, ancak yazılı olarak verilirse, federal düzeyde yasama veya yürütme organlarının yetki alanına giren bir konuyla ilgiliyse

1. Ulusal Meclisin bir üyesi tarafından dilekçe olarak sunulur veya
2. Destekledikleri tarihte 16 yaşını doldurmuş en az 500 Avusturya vatandaşı tarafından desteklenen bir vatandaş girişimi olarak sunulur.

(2) Bir vatandaş girişiminin desteklenmesi, destekçinin kendi el yazısı ile adını, adresini, doğum tarihini ve imza tarihini belirtmesi ve imzasını atması ile olur. Bir vatandaş girişiminin ilk imzacısı seçmen olarak kayıtlı olmalıdır.

(3) Bir vatandaş girişimi, düzenli ikametgâhını kanıtlayacak olan ilk imzacı tarafından Parlamento İdaresine sunulur. Parlamento İdaresi bunun üzerine ilk imza sahibinin seçmen

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

DİLEKÇE KOMİSYONU

olarak kayıtlı olup olmadığını kontrol eder; Ulusal Meclis Başkanı uygun göreceği bir biçimde destekçiler için gerekli şartlara uyulup uyulmadığının incelenmesini emredebilir.

(4) Başkan, (1) ila (3) numaralı fıkralarda belirtilen koşullara uyan dilekçeleri ve vatandaş girişimlerini Dilekçe ve Vatandaş Girişimleri Komisyonuna havale eder. Ancak, Ulusal Meclis üyesi bir dilekçe sunarken, Dilekçe ve Vatandaş Girişimleri Komisyonunun aynı dilekçeyi başka bir komisyona havale etmesini isteyebilir.

(5) Dilekçeler ve vatandaş girişimleri Parlamento İdaresinde incelemeye hazır bulundurulur ve havale edildikleri Komisyonun üyelerine ve yedek üyelerine dağıtılır. Başkan, Başkanlar Komisyonu üyelerine danıştıktan sonra, maliyet ve fayda açısından uygun görülmesi halinde, nüshaların dağıtılması zorunluluğundan kısmen ya da tamamen vazgeçebilir. Ancak Başkan, gerekli gördüğü takdirde, metnin tüm üyelere dağıtılmasını da emredebilir.

100a. Dilekçe ve Vatandaş Girişimleri Komisyonu için usul hükümleri

Dilekçe ve Vatandaş Girişimleri Komisyonundaki işlemler, aşağıdaki hükümler çerçevesinde, komisyonların kurulması ve toplantıları sırasında işlerin ele alınması ve komisyon raporlamasına ilişkin hükümlere tabidir.

100b. Gelen işlerin görüşülmesi, özel usul hükümleri

(1) Dilekçe ve Vatandaş Girişimleri Komisyonu toplantılarında havale edilen işleri görüşür; Komisyon Başkanı bu amaçla özel bir oturum düzenleyebilir. Çalışmalarının bu aşamasında Komisyon şunları yapabilir:

1. Aşağıdaki kararlardan birini verir:

a) Konunun daha fazla üzerinde durularak incelenmesine gerek duyulmadığı kanaatine varırsa ele almayı reddetmek veya

b) Konunun daha detaylı incelenmesi için Kamu Denetçiliği Kurumuna havale edilmesini veya

c) Başkandan konuyu başka bir komisyona havale etmesini istemek ve

2. Aşağıdaki (2) numaralı fıkra veya 40'ıncı maddenin (1) numaralı fıkrası kapsamında kararlar alır. Yukarıdaki (1) numaralı fıkranın (a) ve (b) bentlerinde belirtilen durumlarda Komisyon, 100c maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca Ulusal Meclise rapor verir.

(2) Dilekçeler ve Vatandaş Girişimleri Komisyonu, ön görüşmeleri sırasında

1. Başkan aracılığıyla Federal hükûmetin, bazı üyelerinin veya Kamu Denetçiliği Kurulunun görüşlerini almaya karar verir ve isterse bu görüşlerin alınması için bir son tarih belirler ve

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

2. İlk imza sahibinin, Kamu Denetçiliği Kurulu üyelerinin veya Federal hükûmet veya Kamu Denetçiliği Kurulu üyelerinin yetkili temsilcilerinin müzakerelere katılıp katılamayacağına veya hangi bölümlerinde katılabileceklerine ve görüşmelerde söz alıp alamayacaklarına karar verir.

100c. Ulusal Meclise raporlama ve genel kurul tarafından değerlendirme

(1) Görüşmelerin sonunda, Dilekçe ve Vatandaş Girişimleri Komisyonu, Başkandan konuyu -ve muhtemelen nihai kararın şekli ve içeriğine ilişkin Komisyon tavsiyesini- başka bir komisyona havale etmesini istemeye karar verebilir.

(2) Dilekçe ve Vatandaş Girişimleri Komisyonu, Ulusal Meclise sunacağı raporla ilgili olarak, tek bir dilekçe veya vatandaş girişimi hakkında ayrı ayrı rapor sunmaya veya birkaçı hakkında ortak bir rapor sunmaya karar verebilir. 27'nci madde kapsamındaki önergeler bunun dışındadır.

(3) Yukarıda (2) numaralı fıkrada belirtilen rapor her durumda Ulusal Meclise yönelik bir önerge içerir; bu önergeler aşağıdaki gibi olabilir:

1. Konuyu uygun işlem için Federal Hükûmete veya bazı üyelerine devretmek veya
2. Konunun daha ayrıntılı ele alınması için Kamu Denetçiliği Kurumuna aktarılması veya
3. Komisyon raporunu kabul ederek konuyu sonuçlandırmak.

(4) Genel Kurul önündeki müzakereler, değişikliklerin yukarıdaki (3) numaralı fıkranın 1 ila 3 numaralı bentlerinde belirtilen önergelerin ötesine geçmemesi ve yukarıdaki (2) numaralı bent uyarınca ortak bir raporda yer alan önergelerin herhangi bir değişiklik olmadığı süreçte birlikte oylanması hükümlerine tabi olmak kaydıyla, Ulusal Meclis oturumlarında işlerin görüşülmesine ilişkin genel hükümlere tabidir. Madde 100b (1) alt paragraf 1 (a) ve (b) kapsamındaki raporlarla ilgili olarak değişiklik yapılamaz.

100d. Parlamento İdaresi tarafından verilecek bilgiler

Parlamento İdaresi, vatandaş girişimlerinin başlatılmasına ilişkin resmi gereklilikler hakkında bilgi verir; talebi üzerine ilk imza sahibini (md. 100/2 ve 100/3), konu hala işlemde iken yasama sürecinin durumu veya ne şekilde sonuçlandırıldığı hakkında bilgilendirir.”

Federal Meclis İçtüzüğü'nün dilekçe hakkına ilişkin 25'inci maddesi aşağıdadır:

“25. Federal Meclise dilekçe verilmesi

(1) Federal Mecliste sadece Federal Meclisin bir üyesi tarafından verilen dilekçeler işlem görebilir. Bu dilekçeler kural olarak okunmaz veya basılmaz, ancak Parlamento İdaresinde tüm üyelerin incelemesine hazır bulundurulur.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

(2) Üyeler tarafından sunulan dilekçeler, içeriklerine göre, Başkan tarafından, benzer konuları görüşmek üzere önceden kurulan komisyonlara havale edilir.

(3) Komisyonların havale tarihinden itibaren 6 ay içinde rapor vermediği dilekçeler, Başkan tarafından gerekli işlemlerin yapılması için Federal hükûmetin yetkili üyesine iletilir.”

Başvuru Yapılabilen Diğer Kurumlar

Eyalet Meclisi Dilekçe Komisyonu

9 eyaletten oluşan Avusturya’da Eyalet Meclisi bünyesinde Dilekçe Komisyonu bulunmakta olup eyaletler kendi kabul ettikleri düzenlemeler çerçevesinde dilekçe ile başvuru kabul etmektedirler. Aynı zamanda bir eyalet olan başkent Viyana’da Belediye Meclisi üyeleri Eyalet Meclisinin de üyesidir. Viyana Belediye Meclisi bünyesinde de Dilekçe Komisyonu bulunmaktadır.

Kamu Denetçiliği Kurulu, bağımsız bir denetim organı olarak, idare adına iddia edilen veya şüphelenilen şikâyetleri ve suistimalleri araştırmaktadır.

Kurulun 3 üyesi vardır. Kamu Denetçiliği Kurulu üyelerinin görev süresi 6 yıldır ve bir kez daha 6 yıl için seçilebilirler.

Herkes, yaşına, uyruğuna ve ikamet yerine bakılmaksızın, bir Avusturya idari makamına karşı şikâyetle bulunmak üzere Kamu Denetçiliği Kuruluna başvurabilir (kendi ombudsman ofisleri bulunan Tirol ve Vorarlberg eyaletlerinin kamu idareleri hariç). Sağlanması gereken tek koşul, idare tarafından bir mağduriyet veya suistimale maruz kalmış olmaları ve ellerinde başka bir kanun yolunun kalmamasıdır. Kamu Denetçiliği Kurulu, kendiliğinden harekete geçme yetkisine de sahiptir.

Halen derdest olan davalara ilişkin şikâyetlere, yalnızca söz konusu yargılama süresinin eleştiriye yol açması veya eldeki yasal yollarla tamamen giderilemeyen ya da usule ilişkin tamamen giderilemeyen mağduriyetlerin ortaya çıkması durumunda izin verilir.

Kamu Denetçiliği Kurulu her yıl Ulusal Meclis ve Federal Meclise rapor verir ve üyeleri raporların Genel Kurul ve komisyonlardaki görüşmelerine katılabilir. Kamu Denetçiliği Kurulu, dilekçeler ve vatandaş girişimleri görüşülürken de Parlamente’ye çağrılabilir.

Anayasa Mahkemesi

Anayasa’nın 144’üncü maddesi, idari makamların işlemlerine karşı Anayasa şikâyeti yoluna gidilebilmesini düzenlemektedir. Anayasa ile güvence altına alınan bir hakkının idari bir işlemle ihlal edildiğini ya da maruz kaldığı hak ihlalinin Anayasa’ya aykırı bir kanunun veya kanuna aykırı bir düzenleyici işlemin uygulanmasından kaynaklandığını düşünen kişilerin şikâyeti Anayasa Mahkemesi tarafından incelenebilir. İdari işlem” ifadesiyle, herhangi bir idari makamın belirli bir kişiye yönelik olarak yaptığı, kamu gücüne dayalı bireysel işlem anlaşılır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruyla yargı kararlarını denetleme yetkisi bulunmamaktadır. İstisna olarak, Avusturya Anayasası'nda 2008 yılındaki değişiklikle meydana getirilen İltica Mahkemesi kararlarına karşı Anayasa Mahkemesine gidilebilmektedir.

Eşit Muamele Avukatlığı

Bağımsız kuruluş olan Eşit Muamele Avukatlığı, Fırsat Eşitliği Kanunu'na uygun davranılmasını sağlamak ve Eşit Muamele Kanunu'na dayanarak ırkçılığa karşı mücadele etmek için AB direktifi doğrultusunda kurulmuştur. Viyana başta olmak üzere Graz, Klagenfurt, Linz ve Innsbruck şehirlerinde faaliyet gösteren etkili kurumlardandır. Eşit Muamele Avukatlığı, kadın ve erkeklerin etnik kökenine, dinine, dünya görüşüne, yaşına ve cinsel tercihlerine bakılmaksızın eşit davranılmasını ve fırsat eşitliğini savunmaktadır. Kurum ücret talep etmeden, iş başvuru işlemlerinde, maaşın belirlenmesinde, mesleki öğrenimin görülmesinde, meslek değişiminde, terfi, istifa, mesleki danışmanlık, çalışan veya işveren kuruluşlarında ayrıca cinsel taciz gibi konularda karşılaşılan ayrımcılığa karşı mağdurlara hukuki danışmanlık sunmaktadır.

Eşit Muamele Komisyonu

Avusturya'da AB düzenlemelerinin bir gereği olarak, "Eşit Muamele Komisyonu ve Eşit Muamele için Kamu Denetçiliği (Ombudsman) Ofisi Federal Kanunu" çerçevesinde Eşit Muamele Komisyonu kurulmuştur. Hâlihazırda 3 Senatodan oluşmaktadır ve Eşit Muamele Kanunu'nda yer alan ayrımcılıkla ilgili konuları incelemektedir. İş, sosyal ve hukuk mahkemelerini desteklemek için tasarlanmış özel bir kurumdur.

3.2.1.4 BELÇİKA

Belçika'da dilekçe hakkı;

- Belçika Anayasası,
 - 2 Mayıs 2019 tarihli ve 2019012866 sayılı Temsilciler Meclisine Hitaben Yazılan Dilekçelere İlişkin Kanun,
 - Temsilciler Meclisi İçtüzüğü (md. 142 ve 143) ve
 - Dilekçe Komisyonu Çalışma Usul ve Esasları'nda
- yer almaktadır:

Dilekçe Komisyonu, İçtüzük uyarınca Meclis tarafından atanan 17 üyeden oluşmaktadır. Ayrıca yedek üyeler de atanabilmektedir. Dilekçe Komisyonu kendi üyeleri arasından bir başkan ve bir birinci ve ikinci başkan yardımcısı seçer.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Komisyon, çalışma şekline ve özellikle de dilekçelerin değerlendirilmesine ilişkin genel kuralları içeren bir yönergeyi (Dilekçe Komisyonu Çalışma Usul ve Esasları) kendisi çıkarmaktadır (Bkz. 10 numaralı dipnot).

Dilekçeler Temsilciler Meclisine yazılı olarak veya elektronik yollarla gönderilebilir. Her dilekçe, dilekçe sahibi tarafından imzalanmalı veya elektronik olarak tanımlanmalı ve okunaklı bir şekilde dilekçe sahibinin tam adı, doğum tarihi ve ikametgâhı içermelidir (2019012866/3). Dilekçelerin Meclise şahsen sunulması yasaktır (Anayasa md. 57).

Temsilciler Meclisi, kendisine hitaben yazılmış dilekçeleri bakanlara gönderme hakkına sahiptir. Bakanlar, Meclis talep ettiğinde bu dilekçelerin içeriğini açıklamakla yükümlüdür (Anayasa md. 57).

Dilekçe Komisyonu, Temsilciler Meclisine sunulan dilekçelere ilişkin 2 Mayıs 2019 tarihli Kanun'un 4'üncü maddesinde belirtilen dilekçe sahibi olarak dinlenebilme koşullarının yerine getirilip getirilmediğini inceler. Kanundaki koşullar şunlardır:

1-Dilekçe yeterince destekleniyorsa, yani, Belçika'da ikamet eden ve 16 yaş ve üzeri en az 25.000 gerçek kişi tarafından imzalanmış ise ve bunların en az 14.500'ü Flaman Bölgesinde, 2.500'ü Brüksel-Başkent Bölgesinde ve 8.000'i Valon Bölgesinde ikamet ediyorsa,

2-Temsilciler Meclisine yazılı olarak veya elektronik yollarla gönderilmişse,

3-Somut bir sorunu içeriyorsa,

4-Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi ile uyumluysa ve

5-Federal devletin yetki alanına giriyorsa.

Temsilciler Meclisi, bu şartlar altında dinlenmeye ilişkin koşulların yerine getirilip getirilmediğini belirler (2019012866/4).

Dilekçe sahibi olarak dinlenebilme koşulları yerine getirildiğinde, Dilekçe Komisyonu dilekçeyi, dilekçenin ilgili olduğu konudan sorumlu komisyona gönderir. Dilekçe sahibi bu durumdan bilgilendirilir (İçtüzük md. 143/2).

Sorumlu komisyon toplantının tarihini, saatini ve yerini belirler ve ayrıca dilekçe sahiplerine ayrılan konuşma süresini de belirleyebilir. İlk imza sahibi veya onun tarafından belirlenen diğer imza veya dilekçe sahibi bilgilendirilir (İçtüzük md. 143/2).

Her dilekçe hakkında bir rapor hazırlanır. Meclis bu rapor hakkında genel kurulda bir tartışma başlatmaya karar verebilir (İçtüzük md. 143/2).

Dilekçe sahibinin toplantıda dinlenebilme koşulları oluşmadığında, Dilekçe Komisyonu mümkün olan en kısa sürede aşağıdaki kararlardan birini alır (İçtüzük md. 143/3):

1- Dilekçeyi göndermek:

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

- Yazılı bir açıklama için ilgili bakana;
- veya şikâyetlerle ilgilenmek üzere kurulan Federal Ombudsmanlar Heyetine;
- Ya da dilekçenin ilgili olduğu konudan sorumlu komisyona;

2- Dilekçenin Meclise sunulması;

3- Dilekçenin reddedilmesi.

Asıl dilekçe sahibi karardan haberdar edilir. Dilekçe ilgili bakana gönderilmişse, Bakan altı hafta içinde veya Dilekçe Komisyonu tarafından belirlenen başka bir süre içinde Dilekçe Komisyonuna yazılı açıklamalarda bulunur. Bakan bu süre içinde Komisyon Başkanı'na cevabını vermemişse, Komisyon, Bakanın hazır bulunmasını isteyebilir (İçtüzük md. 143/3).

Dilekçe Federal Ombudsmanlar Heyetine gönderilmişse, Federal Ombudsmanlar Heyeti, Dilekçe Komisyonunu bu dilekçeye verdiği yanıt hakkında düzenli olarak ve yazılı olarak bilgilendirir. Şikâyetin ele alınmamasına ilişkin gerekçeli karar, Federal Ombudsmanları her zaman dinlemeye karar verebilecek olan Komisyona gecikmeksizin iletilir. Dilekçenin, konuyla ilgili komisyona gönderilmiş olması halinde dilekçenin ilgili olduğu komisyon, Dilekçe Komisyonunu bu dilekçeye vereceği yanıt konusunda düzenli ve yazılı olarak bilgilendirir. Dilekçe Meclise havale edilmişse, Meclis Başkanı da Dilekçe Komisyonunu bu dilekçeye vereceği yanıt konusunda düzenli ve yazılı olarak bilgilendirir (İçtüzük md. 143/3).

Dilekçelerin ve Dilekçe Komisyonu kararlarının bir özetini içeren bir liste her üç ayda bir Meclis üyelerine dağıtılır. Listenin dağıtılmasından sonraki sekiz gün içinde, herhangi bir Meclis üyesi bir dilekçe hakkında ayrıca bir rapor hazırlanmasını talep edebilir. Bu talep, kabul edilebilirliği konusunda karar verecek olan Başkanlar Konferansına gönderilir. Süre aşıldığında veya Başkanlar Konferansı bu talebi reddettiğinde bu talep üzerine, Dilekçe Komisyonunun kararları nihaidir (İçtüzük md. 143/4).

Dilekçe Komisyonu her yıl, bir önceki yıl yaptığı çalışmalar hakkında Meclise bir rapor sunar ve raporda önerilerde bulunabilir. Ayrıca, yararlı görmesi halinde her üç ayda bir ara raporlar hazırlayabilir (İçtüzük md. 143/5).

Dilekçe Komisyonu ayrıca Federal Ombudsmanlar Heyeti ile ilgili olarak aşağıdakilerden sorumludur (İçtüzük md. 143/5):

a)Gerektiğinde diğer komisyonların da görüşlerini aldıktan sonra, federal idari birimlerin işleyişine ilişkin bir soruşturma yürütmek üzere Federal Ombudsmanlar Heyetine Meclis tarafından yapılan taleplere ilişkin bir rapor hazırlamak;

b)Federal Ombudsmanlar Heyeti tarafından hazırlanan yıllık ve ara raporlar hakkında bir rapor hazırlamak veya bu raporları ya da bunların bir kısmını daimî komisyonlara göndermek; bu komisyonlar da gerekirse Federal Ombudsmanları dinledikten sonra Meclise rapor verirler;

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

c) Meclisin talebi üzerine Federal Ombudsmanları dinlemek. Meclis, Federal Ombudsmanlar Heyetini kendi inisiyatifiyle veya talepleri üzerine her zaman dinleyebilir.

d) Şikâyetlerin ele alınmasına ilişkin ayrıntılı kurallar içeren ve Meclis tarafından onaylanması gereken Federal Ombudsmanlar Heyetinin kuruluş ve işleyiş yönetmeliklerinde yapılacak değişikliklere ilişkin bir rapor hazırlanması.

Belçika’da 1995 yılından bu yana Federal Ombudsman görev yapmaktadır. Federal Ombudsmanın genel görevi arabuluculuk yapmak ve tüm federal idarenin işleyişini incelemektir. Yetki alanı, vergilendirme (vergiler, KDV, vb.), sosyal güvenlik (yardımlar, engellilik, hastalık, vb.), vatandaşlık, iltica ve göç (vize, oturma izni), kamu hizmeti vb. dâhil olmak üzere çeşitli alanları kapsamaktadır. Federal Ombudsman, belediye, il, bölge ve topluluk idareleri ile mahkemeler ve hakem heyetlerine ilişkin şikâyetleri incelememektedir.

3.2.1.5 BİRLEŞİK KRALLIK

Dilekçe, halk tarafından Parlamente’ye gönderilen ve Hükûmet tarafından bir eylemde bulunulmasını talep eden resmî bir yazılı taleptir. Dilekçe sunulmasına ve Dilekçe Komisyonuna ilişkin düzenlemeler İçtüzük ve Ersine May’de (EM.) yer almaktadır. Fiziki dilekçeler, dilekçe sahipleri adına bir Avam Kamarası veya Lordlar Kamarası üyesi tarafından sunulmalıdır. Fiziki dilekçeler ile kanunlarda ya da politikalarda değişiklik talep edilebileceği gibi, yerel ya da kişisel mağduriyetlerin giderilmesi için harekete geçilmesi de istenebilmektedir (EM. 24.3). Elektronik dilekçeler ise halk tarafından doğrudan çevrimiçi olarak sunulabilmektedir. Dilekçeler özel kanun tekliflerinden (private bills) etkilenen kişi ve gruplar tarafından da farklı bir usul ile kullanılabilir.

Birleşik Krallık’ta halkın sıkıntı ve şikâyetlerini Parlamente’ye sunması 1640’lı yıllara dayanmaktadır. 1661 tarihli Dilekçe Verme Kanunu’nda “Hiçbir şey ya da hiçbir kimse bir kişiyi herhangi bir kamusal veya özel sıkıntı ya da şikâyetini Parlamento üyelerine ya da Kral’a iletmesinden alıkoymaz” şeklinde hüküm bulunmakta idi. 18’inci yüzyılın sonlarında dilekçeler, radikaller ve reformcular tarafından parlamenter reform (köleliğin kaldırılması ve dinsel hoşgörü gibi) talep etmek için kullanılmıştır. 1669 tarihli iki düzenleme ile dilekçe sahiplerinin hakları ve Avam Kamarasının yetkileri düzenlenmiştir. Düzenlemede Birleşik Krallık halkının şikâyetlerini bir dilekçe ile Avam Kamarasına sunabilecekleri ve Avam Kamarasının bu dilekçeleri değerlendirme ve kabul edilebilir olup olmadığına karar verme yetkisinin tartışılmaz bir hak ve ayrıcalık olduğu belirtilmiştir (EM. 24.2/2). İlk zamanlarda Avam Kamarasına sunulan dilekçelerin Genel Kurulda görüşülmesine ilişkin kısıtlamalar çok az olduğu için bu durum diğer gündem konuların görüşülmesine karşı bir engelleme yöntemi olarak kullanılmakta idi. Avam Kamarasına sunulan toplu dilekçeler çartizm ve kadınların oy hakkı gibi kampanyalarda önemli bir role sahiptir (EM. 24.2/3). 19’uncu yüzyılda Avam Kamarasına sunulan dilekçe sayısında önemli bir artış meydana gelmiş 1837-1841 yılları

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

arasında yıllık ortalama sunulan dilekçe sayısı yaklaşık 17.600 olmakla birlikte 1843 yılında 34.000 dilekçe sunulmuştur (EM. 24.2/4). Aynı zamanda Hükûmetin Genel Kurula ilişkin zaman taleplerinin artması sonucunda 1842 yılında bir düzenleme yapılarak resmî olarak sunulan dilekçelerin, istisnai haller dışında haklarında görüşme açılmayan resmî bir yöntem olduğu kabul edilmiştir (EM. 24.2/5). 20'nci yüzyılda ise her yıl sunulan dilekçe sayısı önemli ölçüde azalmıştır ve 21'inci yüzyılın ilk yıllarında Hükûmet ve Avam Kamarası halkın elektronik ortamda dilekçe başlatabilmesi ve imzalayabilmesi için çeşitli yöntemler aramaya başlamıştır (EM. 24.2/6).

Birleşik Krallık'ta dilekçeler hâlihazırda fiziki ya da elektronik olarak sunulabilmektedir. Elektronik dilekçe sistemi Hükûmet tarafından 2006 yılında 10 internet sitesi üzerinden başlatılmıştır. 2011 yılında Hükûmet tarafından yapılan bir değişiklik ile bu sistem yerine Avam Kamarası ile Hükûmet tarafından ortak olarak kullanılan bir elektronik dilekçe sistemine geçilmiştir. 2015 yılında Hükûmet ve Avam Kamarası arasında işbirliği çerçevesinde yürütülecek yeni bir elektronik dilekçe sistemi oluşturulmuştur. Bu sistem ile Avam Kamarası Dilekçe Komisyonu hem fiziki hem de elektronik dilekçeleri, Hükûmet tarafından verilen yanıtları, Avam Kamarası Genel Kurulunda yapılan görüşmeleri incelemektedir. Yerel makamlar da halk tarafından sunulan dilekçeleri kabul etmektedir.

İskoç Parlamentosunda fiziki dilekçe sistemi 1999'da elektronik dilekçe sistemi ise 2004 yılında kurulmuştur. Galler Meclisinde fiziki ve elektronik dilekçe sistemi 2007 yılında başlamıştır. Kuzey İrlanda Meclisinde ise fiziki dilekçe sistemi 2002 yılında, elektronik dilekçe sistem planlaması ise 2016 yılında oluşturulmuştur.

3.2.1.5.1 Avam Kamarası

3.2.1.5.1.1 Fiziki Dilekçeler

Fiziki dilekçeler Avam Kamarası İçtüzüğü'nün 153 ila 160'ıncı maddeleri arasında düzenlenmektedir. Fiziki dilekçeler bir parlamento üyesi tarafından Avam Kamarasına sunulmaktadır. Parlamento üyelerinin Avam Kamarasına dilekçe sunabilmesinin iki yolu vardır; resmî sunum ve resmî olmayan sunum (EM. 24.1). Resmî sunumda parlamento üyeleri fiziki dilekçeleri Avam Kamarası Genel Kuruluna bizzat sunar. Dilekçelerin bu şekilde sunulabilmesi için Genel Kurul birleşimi kapanmadan hemen önce 30 dakikalık bir süre ayrılmıştır. Dilekçe sunumu Genel Kurulda genellikle pazartesi günleri saat 22.00, salı ya da çarşamba günleri saat 19.00, perşembe günleri ise 17.00'da başlar. Resmî şekilde sunulan dilekçelerde parlamento üyeleri Avam Kamarası Genel Kurulunda dilekçenin konusu, dilekçe sahiplerinin kim olduğu, dilekçede bulunan imzacı sayısı hakkında kısaca konuşma yapabilir. Konuşmasının sonunda dilekçe kapsamında Avam Kamarasına yöneltilen talep okunmaktadır. Daha sonra konuşma yapan parlamento üyesi Genel Kurul kürsüsüne gider, dilekçe başlığı kâtip üye tarafından okunur ve dilekçe parlamento üyesi tarafından Meclis Başkanının kürsüdeki koltuğunun yanında bulunan dilekçe çantasına atılır. Genel Kurulda o gün hangi dilekçelerin

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

sunulacağı gündemde belirtilmektedir. Resmî olmayan sunumda ise parlamento üyelerinin; dilekçeleri, Avam Kamarası Genel Kurulunda resmî olarak sunmadan birleşim açılışından kapanana kadar Meclis Başkanı'nın kürsüdeki koltuğunun yanında bulunan dilekçe çantasına atması suretiyle yapılır. Bu dilekçeler, parlamento üyeleri Dilekçe Kâtibi'ne aksini beyan etmezlerse isimsiz olarak kabul edilmektedir. Meclis Başkanı tarafından belirlenen zamanın dışında (bu süre genellikle yarım saattir) sözlü olarak dilekçe sunumu yapılmaz fakat dilekçeler çantaya atılabilir ve resmî olarak sunulduğu kabul edilir (EM. 24.15/4). Bir parlamento üyesi kendisine ait bir dilekçeyi sunamaz; Genel Kurula dilekçe sunmak isteyen parlamento üyesi, başka bir parlamento üyesinden dilekçesini sunmasını isteyebilir (EM. 24.12). Bakanları fiziki dilekçeleri Avam Kamarası Genel Kurulunda resmî olarak sunamaz; yalnızca resmî olmayan şekilde sunulabilir (EM. 24.10/3). Yerleşik uygulamalara göre Meclis Başkanı'nın Genel Kurula dilekçe sunamayacağı kabul edilmektedir (EM. 24.10/4).

Avam Kamarasına sunulmak istenen fiziki dilekçelerde parlamento üyeleri tarafından dikkat edilmesi gereken hususlar şu şekildedir ;

- Dilekçe doğrudan Avam Kamarasına hitaben ve talep edilen hususu açık ve net bir şekilde anlatacak şekilde yazılmalıdır. Talep konusu Avam Kamarasının yetkisi dâhilinde bir konuda ya da Avam Kamarasından Hükûmeti harekete geçmesi için çağrıda bulunması talebine ilişkin olmalıdır,
- Dilekçe İngilizce olarak (ya da doğru olduğuna ilişkin parlamento üyesinin beyanını içeren bir çeviri ile birlikte) düz bir kâğıda el yazısı ile ya da basılı şekilde hazırlanmalı, hiçbir silme ya da ekleme içermemelidir,
- Ölçülü ve saygılı bir dil kullanılmalıdır,
- Dilekçenin tam metni, isimler, adresler ve en az iki dilekçe sahibinin imzasını içeren (dilekçe sahibinin tek kişi olması durumunda tek imza da yeterlidir) bir üst yazı hazırlanmalıdır,
- Fotokopi ya da elektronik imza kabul edilmemektedir,
- Her bir imzanın ardından imza sahibinin adresi eklenmelidir. İmzalar ve adresler dilekçe sahiplerinin bilgileriyle eşleşmelidir,
- Çok ortaklı şirketlerin dilekçeleri şirket kaşesi altında hazırlanmalıdır (EM. 24.6),
- Dilekçenin birden fazla sayfadan oluşması halinde talebi içeren sayfalar ya da bu sayfaların arka yüzleri imzalı olanlar geçerli olarak kabul edilmektedir (EM. 24.6),
- Parlamento üyeleri genellikle seçmenlerinden gelen dilekçeleri sunmaktadır ancak parlamento üyeleri kendilerine sunulan herhangi bir İngiliz vatandaşının ya da Birleşik Krallık'ta ikamet eden bir kişi tarafından kendilerine iletilen dilekçeleri sunabilmektedir,
- Parlamento üyeleri sunmak istedikleri dilekçelere imza atamazlar (diğer bir parlamento üyesi tarafından sunulacak dilekçelere imza atılabilmektedir),

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

- Dilekçede Birleşik Krallık mahkemelerinde görülmekte olan konulara değinilemez,
- Dilekçe ile doğrudan ek kamu harcaması talep edilemez.

Bir parlamento üyesinin fiziki bir dilekçeyi sunmayı kabul etmesi dilekçede belirtilen hususları kabul ettiği anlamına gelmemektedir (EM. 24.10). Parlamentonun her iki kanadında da parlamento üyeleri bir dilekçe sunmadan önce dilekçeyi dikkatlice okumalı usule uygun olmayan hususlar tespit etmeleri halinde dilekçeyi sahiplerine iade etmelidir (EM. 24.13/1).

Bir dilekçeyi resmî olarak sunmak isteyen Avam Kamarası üyelerinin, sunum için bildirim yapmadan önce söz konusu dilekçeyi denetlenmesi ve tavsiye alınması için Tutanak Dergisi Ofisinde (Journal Office) bulunan Dilekçe Komisyonu Kâtibi'ne sunması gerekmektedir. Resmî olmayan sunum yapmak isteyen üyeler de dilekçelerini öncelikle Dilekçe Komisyonu Kâtibi'ne sunmalıdır (EM. 24.13/2).

Bir dilekçe usule uygun değilse fakat hâlihazırda imzalarını toplamışsa Dilekçe Komisyonu Kâtibi parlamento üyesine ya da dilekçe sahibine dilekçe metnini yeniden hazırlaması için yardımcı olabilir. Kâtip esas dilekçede belirtilen talepleri içerecek şekilde dilekçe hazırlama usul ve kurallarına uygun olan bir dilekçe taslağı hazırlamaktadır (EM. 24.13/3). Ardından bir üye yeniden düzenlenen dilekçeyi sunarak bir önceki dilekçeye ve bu dilekçede yer alan imzalara atıfta bulunabilir (EM. 24.13/4). Dilekçelerde bulunan herhangi bir usulsüzlük Parlamento üyesi tarafından Tutanak Dergisi Ofisine bildirimde bulunulduğunda fark edilmez ve daha sonra yapılan detaylı incelemede ortaya çıkarsa ya da resmî olmayan yöntemle sunulan bir dilekçede usulsüzlük tespit edilirse, bu şekilde usule aykırı yapılan dilekçe sunumları tutanaklara kayıt edilmez (EM. 24.13/5).

Usule aykırılık nedeniyle kabul edilmeyen, geri çekilmesi ya da reddedilmesi kararı verilen dilekçelere ilişkin resmî bildirim yapılmaktadır (EM. 24.13/6).

Bazı zamanlarda parlamento üyeleri aynı konuya ilişkin resmî dilekçe sunumlarını aynı gün yapabilmektedir. Bu gibi durumlarda olağan prosedürün hızlandırılmış bir biçimi uygulanmaktadır. İlk üye olağan usulle dilekçesini sunar daha sonra sunum yapacak olan üyelerden dilekçenin tamamını okumaması istenir. Diğer üyeler yalnızca dilekçenin kısa bir açıklamasını yapar; dilekçe sahiplerinin imza sayısını, bölgelerini ve dilekçenin ilk dilekçe ile aynı şartlarda olduğunu belirtir (EM.24.15).

İçtüzüğün 155'inci maddesi kapsamında acil bir çözüm gerektiren bazı kişisel şikâyetleri içeren bir dilekçe sunumuna ilişkin olarak herhangi bir saate kadar devam ettirilebilecek bir görüşme açılabilir.

Dilekçe Avam Kamarasına sunulduktan sonra sunulma şekli fark etmeksizin bastırılarak tutanak dergisine eklenir. Daha sonra dilekçe metni Avam Kamarası Kâtibi tarafından ilgili Kraliyet Bakanı'na iletilir (İçtüzük md. 156). İlgili Hükûmet biriminden dilekçenin sunulma tarihinden itibaren iki ay içerisinde bir cevap vermesi beklenir. Ara verme döneminde bu süre

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

uzayabilmektedir. Dilekçe için iletilen cevap tutanak dergisine eklenmektedir. Dilekçe Komisyonu Avam Kamarası ve Hükûmete sunulan fiziki ve elektronik dilekçeleri denetler ve belirli dilekçeler hakkında daha fazla işlem yapılmasını tavsiye edebilir.

Fiziki dilekçelerin hazırlanmasında veya fiziki dilekçelere atılan imzalarda sahtecilik veya dolandırıcılık yapılması ya da bu tür sahtecilik veya dolandırıcılığa göz yumulması gibi durumlar aşğılama olarak kabul edilerek cezalandırılmaktadır (EM. 24.7).

Fiziki dilekçeler Avam Kamarasına sunulduktan sonra artık imza eklenemez. Hükûmet tarafından verilen cevabın yayımlanması ile süreç sonra erer.

3.2.1.5.1.2 Elektronik Dilekçeler

Elektronik dilekçeler 20 Temmuz 2015 yılında açılan “petition.parliament.uk” internet sitesi üzerinden sunulmaktadır. Elektronik dilekçeler Erskine May’in 24.22 sayılı maddesinde düzenlenmiştir. İnternet sitesi Avam Kamarası ve Hükûmet tarafından ortak olarak kullanılmaktadır. Site Usul Komisyonu tavsiyesi sonucunda “dilekçe sahibi halk ile onların seçilmiş temsilcileri arasındaki ilişkilerin önemli ölçüde geliştirilmesi” amacıyla kurulmuştur. Elektronik dilekçelere ilişkin usul ve kurallar Meclis Başkanı’nı temsilen Dilekçe Komisyonu ile Hükûmet arasında kararlaştırılmaktadır. Birleşik Krallık vatandaşları ya da Birleşik Krallık’ta yaşayan kişiler elektronik dilekçe başlatabilir ya da bir dilekçenin imzacısı olabilir.

E-dilekçe başlatmak için öncelikle dilekçe sahibi dilekçe metnini internet sitesine yüklemelidir. Dilekçe sahipleri daha sonra dilekçelerini destekleyecek 5 kişi bulmalıdır. 5 destekçiye ulaşan dilekçe, Dilekçe Komisyonu çalışanları tarafından usul ve kurallara uygun olup olmadığı yönünden kontrol edilmektedir. Bu usul ve kurallar genel olarak şu şekildedir;

- Dilekçe sitede hâlihazırda açık olan bir dilekçeye önemli ölçüde benzer olmamalıdır,
- Dilekçe kapsamında Avam Kamarası veya Hükûmet tarafından harekete geçilmesi için açık bir talepte bulunulmalıdır,
- Dilekçe Avam Kamarası ya da Hükûmetin yetkisinde olan bir konuya ilişkin olmalıdır,
- Dilekçe gizlilik ya da karalayıcı ifadeler içermemeli ya da Birleşik Krallık mahkemelerinde görülmekte olan davalara atıf yapmamalıdır,
- Dilekçede saldırgan, mizahi, anlamsız ya da reklam içeren ifadeler yer verilmemelidir.

Dilekçe belirlenen usul ve kurallara uygun ise kabul edilerek internet sitesinde diğer insanların imzalayabilmesi için yayımlanır. Usul ve kurallara aykırı olan dilekçeler reddedilir. Dilekçe sahiplerine dilekçelerinin reddedildiği bilgisi ve nedeni hakkında bir elektronik posta gönderilir. Dilekçe başka bir kurumun sorumlu olduğu bir konu ile ilgili ise dilekçe sahipleri bu konuda yönlendirilmektedir. Bununla birlikte Dilekçe Komisyonu çalışanları dilekçe sahiplerine dilekçelerinin kabul edilecek şekilde yeniden hazırlanmalarına yardımcı olmaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Reddedilen dilekçeler, reddedilme nedenleriyle birlikte kanuna aykırı, saldırgan, reklam içeren ya da benzeri içerik ihtiva etmemesi durumunda internet sitesinde yayımlanır.

Dilekçe sahipleri dilekçelerinin durumlarını internet sitesi üzerinden takip edebilmektedir. Dilekçelerin durumları; açık dilekçeler, kapalı dilekçeler, reddedilen dilekçeler, Hükûmet cevabı bekleyen dilekçeler, Hükûmet cevapları, Parlamentoda görüşme yapılmasını bekleyen dilekçeler, Parlamentoda görüşülen dilekçeler, Parlamentoda görüşülmeyen dilekçeler şeklinde gruplandırılmaktadır.

Hükûmet 10.000 imzaya sahip dilekçelere yanıt vermeyi kabul etmektedir. Hükûmet tarafından verilen cevap internet sitesinde yayımlanır ve dilekçeyi imzalayan herkese bir elektronik posta ile gönderilir.

Dilekçe 100.000 imzaya ulaşırsa Dilekçe Komisyonu tarafından Genel Kurulda hakkında görüşme açılması için değerlendirmeye alınır. Bu durumda genellikle Genel Kurul görüşmesi açılmaktadır. Fakat dilekçe konusuna ilişkin Genel Kurulda daha önce bir görüşme açılmış ya da açılması planlanmış ise dilekçe için görüşme açılmaz. Bununla birlikte dilekçe sahipleri konuyla ilgili açılan görüşme hakkında bilgilendirilir.

Elektronik dilekçeler 6 ay boyunca site üzerinde açık kalmakta ve dilekçeye imza eklenebilmektedir. Elektronik dilekçeler 6 ayın sonunda ya da yasama döneminin sona ermesiyle kapatılır fakat dilekçenin Parlamentodaki durumu internet sitesi üzerinden takip edilebilir. Yasama dönemi sona erdiğinde elektronik dilekçe portalı askıya alınır ve o Parlamento dönemine ait veriler arşivlenir. Dilekçeler her bir yasama döneminde yeniden sunulur.

3.2.1.5.1.3 Dilekçe Komisyonu

Dilekçe Komisyonu Avam Kamarasının 2 Aralık 2022 tarihli İçtüzüğü'nün 145A maddesinde ve Erskine May'ın 24'üncü bölümünde düzenlenmiştir. Komisyon Avam Kamarasına sunulan fiziki dilekçeleri ve Avam Kamarası ve Hükûmetin ortak olarak kullandığı elektronik dilekçe sistemi üzerinden sunulan dilekçeleri değerlendirmekle görevlidir. Komisyon en fazla 11 üyeden oluşmaktadır (145A/2). Komisyon üyeleri iktidar ve muhalefet parti üyelerinden oluşmaktadır. Komisyon üyeleri diğer komisyonlarda da görev alabilir.

Komisyonun yetkileri İçtüzük'te şu şekilde belirtilmiştir: yazılı ve sözlü delil toplamak ve özel bilgi ve belge talep edebilmek, parlamento binası dışında diğer ülkeler de dâhil olmak üzere resmî ve resmî olmayan toplantı düzenlemek, rapor ve kanıtları kendi seçtikleri zamanlarda yayımlamak (145A/3). Komisyon aynı yetkilere sahip bir alt komisyon kurabilmektedir (145A/4). Alt komisyonun karar yeter sayısı 3'tür (145A/6). Komisyon bir veya birden fazla fiziki dilekçe ya da elektronik dilekçenin Genel Kurulda görüşülmesine karar verebilir ve bu kararlar Avam Kamarasına rapor edilmedir (145A/7). Görüşmeler pazartesi günleri Avam Kamarası Genel Kurulunda 16.30'da başlar ve en fazla üç saate kadar devam

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

eder (EM.24.24/1). Fiziki dilekçeler ya da elektronik dilekçeler için Avam Kamarası tarafından dilekçelerin değerlendirildiğine dair bir önerge işlemi yapılması üzerine görüşme açılır (EM.24.24/2). Dilekçe Komisyonu her zaman görüşmeyi yönetmesi için kendi üyelerinden birini seçerek önerge vermektedir. Görüşmeyi yönetmeyi kabul eden Komisyon üyesinin dilekçede yer alan görüşlere katılması gerekli değildir (EM.24.24/3).

Dilekçe Komisyonu ayrıca;

- Dilekçe sahipleri ile dilekçeleri hakkında yazışma yapabilir,
- Dilekçe sahiplerini sözlü deliller için çağırabilir,
- Dilekçeyi ilgili daimi denetim komisyonuna (select committees) yönlendirebilir ,
- Dilekçe konusu hakkında Hükûmetten sözlü ya da yazılı bilgi isteyebilir,
- Dilekçe hakkında görüşme açılmasını talep edebilir (EM. 24.23/3).

Komisyon başkanı Genel Kurulun komisyon olarak toplandığı durumda (Committee of the whole House) seçilir (EM. 24.23/2). Komisyon üyeleri Seçim Komisyonu tarafından aday gösterilir ve kendi partileri tarafından seçilir.

Dilekçe Komisyonu, dilekçe sahiplerinin ve halkın dilekçe hakkında açılan görüşmelere katılımlarını en üst düzeyde gerçekleştirebilmeleri amacıyla elinden geleni yapacağı taahhüdünde bulunmaktadır (EM. 24.25/1). Komisyon dilekçe hakkında görüşmeler başlamadan önce halkın görüşlerini parlamento üyelerine aktarmak için çeşitli yöntemler kullanmaktadır:

- Dilekçe sahiplerinin ve kampanyalara katılan kişilerin Parlamento'ya davet edilmesi,
- Halkın görüşlerini sosyal medyada paylaşmaya davet edilmesi,
- İnsanların görüşlerini paylaşmaları ve hakkında görüşme açılan konuyu tartışmaları amacıyla mevcut olan çevrimiçi topluluklarla işbirliği halinde çalışılması (EM. 24.25/2).

Komisyon resmî ve resmî olmayan delil toplamasının ardından dilekçeler hakkında rapor hazırlar (EM.24.25/4).

Dilekçe Komisyonu Hükûmetin dilekçelere vereceği cevaplara ilişkin esaslar hakkında Meclis Başkanı ile anlaşma sağlamıştır. Bu kapsamda Komisyon Hükûmetin dilekçelere verdiği cevapların belirlenen usul ve esaslara uygun olup olmadığını değerlendirmek üzere inceler. Komisyon, cevabın gereken şartları sağlamadığını düşünüyorsa söz gelimi dilekçede talep edilen konuyu yeterli ve açık bir şekilde ele almıyorsa, Komisyon Başkanı Hükûmetten daha ayrıntılı bir cevap isteyebilir (EM.24.26).

Avam Kamarası ve Komisyonların her bir yasama yılına ilişkin çalışma istatistikleri Faaliyet Raporu'nda yayımlanmaktadır. Dilekçe Komisyonu da çalışmalarının Faaliyet

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Raporu'nda yer alması için bir rapor hazırlamaktadır. Rapor kapsamına Komisyonun toplantı, ziyaret ve tanık olunan olaylar gibi faaliyetleri eklenmektedir.

3.2.1.5.1.4 İstatistikler (Avam Kamarası)

	2021-2022	2019-2021	2017-2019
Fiziki dilekçelerin toplam sayısı	66	112	458
Genel Kurulda sunulan dilekçe sayısı	66	112	350
Genel Kurula sunulan dilekçeler için yayımlanan Hükûmet cevapları sayısı	59	102	392
Açılan elektronik dilekçe sayısı	2,892	5,574	7,996
Genel Kurulda elektronik dilekçeler hakkında açılan görüşme sayısı	47	35	59
Hükûmet tarafından verilen cevap sayısı	230	418	430

3.2.1.5.2 Lortlar Kamarası

Aşağıda özellikle belirtilen hususlar dışında dilekçe sunulmasına ilişkin usul kuralları Lortlar Kamarası için de geçerlidir. Lortlar Kamarası üyelerinin fiziki dilekçe sunması nadiren uygulanan bir usuldür (EM. 24.1). Lortlar Kamarasında en son 19 Mart 2012 tarihinde dilekçe sunulmuştur. Lortlar Kamarasına sunulmak istenen dilekçelerin taşınması gereken şartlar şu şekilde belirtilmektedir (EM. 24.5):

- Dilekçeler “Parlamentoda toplanan Saygıdeğer Ruhani ve Zamansal Lortlara, [dilekçe sahiplerinin adları veya unvanları] tarafından sunulan mütevazı dilekçe şöyledir” şeklinde başlamalıdır,
- Dilekçe genel iddialar ile devam etmelidir,
- Dilekçe sahiplerinin Lortlar Kamarasından ne yapmasını istediklerini ortaya koyan ‘talep’ ile sona ermelidir. Talebin sonuna “ve dilekçe sahipleriniz daima dua edeceklerdir, vb.” ifadeleri eklenmeli ve dilekçe imzalanmalıdır.

Yasama yılının ilk birleşiminde Kral'ın Konuşmasının yapıldığı gün dilekçe sunulamaz (EM. 24.11). Lortlar Kamarası üyeleri tarafından fiziki dilekçe sunulmasına ilişkin kurallar Lortlar Kamarası İçtüzüğü'nün 75'inci maddesinde düzenlenmiştir. Lortlar Kamarası üyesi bir dilekçe sunmak isterse söz konusu dilekçeyi Parlamento Kâtibi'ne gönderebilir ya da Genel Kurul birleşimi esnasında kürsüye sunabilir (md. 75/2). Genel Kurulda bizzat sunum yapan üye dilekçenin talep bölümünü okuyabilir ve dilekçedeki imza sayısı ile imzacıların kim olduğunu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

açıklayabilir (md. 75/3). İçtüzüğün uygulandığı bir dilekçe, Lortlar Kamarasından bir üye dilekçenin belirli bir gün görüşülmesi için önerge vermediği müddetçe basılmaz (md. 75/4). Bir dilekçe sunulduğunda dilekçe; talep konusu ile birlikte tutanak metnine kaydedilir. Dilekçeler tutanak dergilerinde nadiren uzunca yayımlanır (EM. 24.20).

3.2.1.5.3 Ombudsman

Avam Kamarasında Parlamento Ombudsmanı bulunmaktadır. Parlamento Ombudsmanı Parlamento ve Sağlık Servisleri Ombudsmanlığı birimleri bir araya gelerek oluşmuştur. Ombudsman kötü yönetim şikâyetlerini inceler. Kötü yönetim genel olarak bir kamu kurumunun doğru ya da adil olmayan davranışları ile kötü hizmetlerini ifade eder. Ombudsman Ulusal Sağlık Hizmeti ya da kamu kurumları tarafından çözülmeyen şikâyetler için başvurulmaktadır. Ombudsmanlık resmi sitesinde Ombudsmanın soruşturma yapabileceği kamu kurum ve kuruluşlarının kapsamlı bir listesi bulunmaktadır. Ombudsmana başvurmadan önce şikâyetin ilgili kuruma iletilmiş olması zorunludur. Ombudsmanın kararlarına karşı bir başvuru mekanizması mevcut değildir. Şikâyetlerin doğrudan Ombudsmana iletilmesi mümkün değildir. Şikâyetler bir parlamento üyesi aracılığı ile Ombudsmana iletilir. Birleşik Krallık'ta ayrıca Yerel Yönetim Ombudsmanı ve diğer kurum ombudsmanları bulunmaktadır. Parlamento Ombudsmanı tavsiyelerini uygulatamaz. Başvuru sahibinin haklı olduğuna kanaat getirirse dahi kurumun işlemini kaldırma ya da tazminat öngörme yetkisi bulunmamaktadır.

3.2.1.6 BULGARİSTAN

Bulgaristan Anayasası'nın 45'inci maddesine göre "tüm vatandaşların devlet makamlarına şikâyet, öneri ve dilekçe verme hakkı vardır." Bulgaristan Cumhuriyeti Milli Meclisinde vatandaşların şikâyetlerini incelemek üzere "İnsan Hakları, Din ve Vatandaş Şikâyetleri Komisyonu" bulunmaktadır.

Dilekçeleri incelemekle görevli bu komisyonun çalışma yöntemi, görev ve yetkileri, İçtüzüğün 20'nci maddesine dayalı olarak kendi çıkardığı bir yönergede düzenlenmiştir. Meclis İçtüzüğü yalnızca üye sayıları ve dağıtımına ilişkin ilkeleri belirlemiştir.

Komisyonların üye sayısına Genel Kurul karar verir (İçtüzük md. 18). İnsan Hakları, Din ve Vatandaş Şikâyetleri Komisyonu'nun 48. Yasama Dönemindeki üye sayısı 17'dir. Komisyon, Genel Kurul tarafından seçilen bir başkan, dört başkan yardımcısı ve üyelerden oluşur (Yönerge md. 3).

Komisyon, kendi bünyesinden alt komisyonlar ve çalışma grupları oluşturabilmektedir (Yönerge md. 4).

Komisyonla sunulacak dilekçelerde şu şartlar aranmaktadır (Yönerge md. 18):

1. Şikâyetçinin adı, adresi, telefon veya e-posta adresi;
2. Konunun açık bir şekilde belirtilmesi;

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

DİLEKÇE KOMİSYONU

3. Hangi makamın hak ve özgürlüklerini ihlal ettiği, sırasıyla hangi makamın sorunu çözmesi gerektiği.

Dilekçeler kâğıda yazılı olarak sunulabilir veya Komisyonun e-postasına gönderilebilir. Yazılı şikâyet yazılı olarak cevap verilmektedir (Yönerge md. 17). Şikâyetin bir suç bilgisi içermesi halinde, ilgili yargı organları bilgilendirilir (Yönerge md. 19).

Her şikâyet ayrı numarayla kaydedilir. İsimsiz şikâyetler dikkate alınmaz. Vatandaşların şikâyetlerine verilecek cevaplar için öngörülen sürelerde İdari Usul Kanunu hükümleri kıyasen uygulanır (Yönerge md. 20).

Komisyon, başkan ve başkan yardımcılarının önerisi üzerine, dilekçelerden hangilerinin komisyon toplantısında değerlendirileceğine karar verir. Dilekçeler Başkan tarafından yapılan şikâyet hakkında bir ön görüş alınması için yetkili makamlara gönderilebilir ve ilgili görüşler alındıktan sonra Başkan cevabı Komisyona bildirir. Komisyonun her üyesi, genel şikâyetler ile devleti ve toplumu etkileyen önemli sorunlara ilişkin Komisyona dilekçe sunabilirler (Yönerge md. 16).

Bir dilekçe sahibi, ancak haklarının ihlal edildiğine dair yeni bir kanıt sunması halinde Komisyona aynı konuda yeniden başvurabilir. Komisyon, aynı sorunla ilgili tekrar yapılan şikâyete cevap vermek zorunda değildir (Yönerge md. 21,22).

Dilekçeler Komisyon toplantılarında ele alınabilir. Dilekçe sahipleri ve devlet temsilcileri bu toplantılara çağrılabilir. İstenmesi halinde bilgi ve belge sunmak zorundadırlar. Toplantılar kural olarak halka açıktır. Ancak kapalı yapılması talep edilebilir (Yönerge md. 8,9,10).

Komisyon, hâlihazırda mahkeme tarafından incelenmekte olan bir şikâyeti değerlendirmeye alamaz (Yönerge md. 22).

Komisyon vatandaşlar için kabul günleri düzenleyebilmektedir. Bu kabuller, Meclisin tatilde olmadığı her ayın ilk ve üçüncü salı günü saat 11:00 ile 13:00 arasında düzenlenir. Komisyon üyeleri isterlerse Komisyonun kabulüne katılabilirler (Yönerge md. 23).

Komisyonun faaliyetine tam zamanlı ve yarı zamanlı çalışanlar tarafından destek verilmektedir. Tam zamanlı çalışanlar ve pozisyonları, Komisyon Başkanı'nın önerisi üzerine Meclis Başkanı tarafından belirlenir (Yönerge md. 5).

Komisyonun dilekçe yanı sıra, kanun tasarılarını, Bulgaristan Cumhuriyeti'nin AB'nin karar alma sürecine katılımına ilişkin Yıllık Programı, karar taslaklarını, bildirileri, adresleri ve Meclis Başkanı tarafından kendisine iletilen diğer işleri de görüşebilir. Komisyon, tasarılar ve taslaklar hakkında görüş hazırlar (Yönerge md. 6).

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Bulgaristan’da Milli Meclis tarafından, vatandaşların hak ve özgürlüklerini savunmak üzere seçilen bir Ombudsman bulunmaktadır (Anayasa md. 19). Ombudsmanın yetkileri ve faaliyetleri 1 Ocak 2004 tarihli bir kanunla düzenlenmiştir.

Kurum devlet ve yerel makamlar ile özel kuruluşlar tarafından vatandaşların hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğine dair şikâyet ve raporları alma ve bunlarla ilgilenme yetkisine sahiptir. Ombudsman, mevzuat değişikliği önerileri de dâhil olmak üzere hak ve özgürlüklerin ihlal nedenlerinin ve koşullarının ortadan kaldırılması için teklif ve tavsiyelerde bulunur; insan hakları ile ilgili yasa tasarıları hakkında Bakanlar Kuruluna ve Milli Meclise görüş bildirir. İnsan hakları alanında imzalanan ve onaylanan uluslararası belgelerin etkili bir şekilde uygulanmasını izler ve teşvik eder ve ayrıca insan hakları alanındaki uluslararası yasaların imzalanması ve onaylanması konusunda Bakanlar Kurulu ve Milli Meclise teklif ve tavsiyelerde bulunur.

3.2.1.7 ÇEKYA

Çekya’da “Dilekçe Hakkı” Temel Haklar ve Özgürlükler Şartı’nda düzenlenmiştir:

“Madde 18

(1) Dilekçe hakkı güvence altındadır; kamuyu veya diğer ortak çıkarları ilgilendiren konularda, herkes tek başına veya başkalarıyla birlikte devlet ve yerel özyönetim organlarına talep, öneri ve şikâyetle bulunma hakkına sahiptir.

(2) Bir dilekçe mahkemenin bağımsızlığına müdahale edemez.

(3) Dilekçeler, Şart tarafından güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilmesini talep edemez.”

Temsilciler Meclisi İçtüzüğü’nde şu şekilde düzenleme yapılmıştır:

“Dilekçe: Madde 113

(1) Temsilciler Meclisine, organlarına ve görevlilerine hitaben yazılan dilekçeler Dilekçe Komisyonuna teslim edilir. Dilekçe Komisyonu, başvurunun Dilekçe Hakkı Yasası ile belirlenen gereklilikleri karşılayıp karşılamadığını değerlendirir. Dilekçe Komisyonunun dilekçeyi ele almaktan sorumlu olmaması halinde, Dilekçe Komisyonu dilekçenin bir nüshasını, dilekçenin ele alınmasının gerektirdiği Temsilciler Meclisi organına iletir.

(3) İnceleme sonrasında, Temsilciler Meclisinin yetkili organı dilekçeyi veren kişiye bildirimde bulunur. Cevapta, dilekçenin içeriği ve işleme konulma yöntemi hakkındaki görüşünü belirtir. Cevabın bir kopyasını Dilekçe Komisyonuna iletir.

(4) Dilekçe Komisyonu, alınan dilekçeler, bunların içeriği ve işleme alınma yöntemi hakkında Temsilciler Meclisine rapor sunar. Raporda özellikle dilekçelerin kim tarafından verildiği, ne zaman verildiği, ne hakkında olduğu, nasıl, ne zaman ve kim tarafından

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

görüldüğü ve ele alındığı belirtilir. Temsilciler Meclisi tarafından aksi kararlaştırılmadıkça, komisyon böyle bir raporu cari yılın ilk yarısı için en geç 15 Ağustos’a ve bir önceki takvim yılının ikinci yarısı için en geç 15 Şubat’a kadar sunar.

(5) Temsilciler Meclisi herhangi bir zamanda Dilekçe Komisyonundan dilekçelerin içeriği ve işleme alınma yöntemi veya işleme alınması hakkında bir rapor talep edebilir.”

Kurala göre sunulacak dilekçenin yazılı olması ve dilekçeyi verenin adı, soyadı ve ikametgâhını içermesi gerekir (Kanun 85/1990 md. 5). Çekya’da dilekçeler genel veya kamu yararına olmalıdır, diğer talep ve şikâyetler dilekçe olarak ele alınmaz.

Çekya’da Temsilciler Meclisinin yanında Senatoda da Dilekçe Komisyonu bulunur. Bu komisyonlar genel seçimlerden sonra diğer komisyonlarla aynı prosedürle orantılı olarak seçilen üyelerden oluşur (genel kurul tarafından onaylanmalıdır), genellikle komisyonun 10 ilâ 20 üyesi vardır. Bir komisyon başkanı, komisyonun seçilmiş üyeleri tarafından seçilir ve genel kurul tarafından onaylanır.

Temsilciler Meclisi Dilekçe Komisyonuna kişilerden gelen bilgi talebi ve benzeri mektupları ayıran ve zaman zaman dilekçe olarak kabul edilmeyen “şikâyet ve taleplere” cevap vermek zorunda olan (çok sık olmasa da) ve 5 çalışandan oluşan bir “şikâyet departmanı” bulunmaktadır. Dilekçelerin asıl muhatabı olan Dilekçe Komisyonunun ise 3 çalışanı vardır.

Dilekçe Komisyonu, 6 ay boyunca dilekçelerle ilgili tüm verileri içeren bir Dilekçeler Hakkında Rapor düzenler ve halkın bilgisine sunar. Ele alınan tüm dilekçelere ilişkin bilgiler Komisyon Raporunda (her altı ayda bir) yer almaktadır. Bir dilekçenin niteliği gerektiriyorsa bunun hakkında basına özel bilgilendirme yapılabilir.

Bir dilekçeye diğer başkalarının da imza göndermelerini engelleyen bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak, teknik olarak mümkün olan bu husus, aynı zamanda dilekçenin şekline de bağlıdır. Ayrıca, bir dilekçe sahibinin, isminin gizlenmesini talep etme hakkı da söz konusudur.

2022 tarihli Karar’a göre bir dilekçenin işleme konulma prosedürü şu şekildedir:

“Madde 2- Bir dilekçeyi işleme koyma prosedürü

(1) Temsilciler Meclisine ve organlarına gelen veya iletilen ya da Parlamente’ye hitaben yazılmış dilekçeler, işleme konulmak üzere Dilekçe Komisyonuna iletilir.

(2) İhtisas komisyonlarının çalışma zamanında Dilekçe Komisyon dilekçeyi ele alıp almayacağına veya uygunluk nedeniyle Temsilciler Meclisinin başka bir organına havale edilip edilmeyeceğine karar verir. Komisyonların çalışmadığı bir zamanda bir dilekçe hakkında havale kararı verilmesi gerekiyorsa, komisyon başkanı veya yetkilendirdiği bir dilekçe

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

komisyonu üyesi bir sonraki hareket tarzına karar verecek ve ilgili komisyonu bir sonraki toplantısında haberdar edecektir.

Madde 3- Toplumsal önem taşıyan bir dilekçe

(1) Toplum çapında önem taşıyan bir dilekçe söz konusuysa veya komisyon uygun görürse, dilekçe sahibini veya Dilekçe Komisyonu üyelerini temsil eden kişiyi dinleyip dinlememeye veya ilgili hükûmet üyesinin veya başka bir merkezi idari dairenin başkanının veya bir yerel yönetim temsilcisinin veya hatta bir kamu hakları savunucusunun katılımını talep edip etmemeye karar verir. Dilekçenin en az 10.000 dilekçe sahibi tarafından desteklendiği durumlarda, Komisyon bu kararı almak zorundadır.

(2) Komisyonun uygun gördüğü durumlarda ve Komisyon oturum halinde değilken başkan, bir basın toplantısı düzenleyerek ya da bir basın bildirisi yayımlamak suretiyle dilekçe hakkında kamuoyunu medya aracılığıyla bilgilendirir.

Madde 4- Yasama girişimi

Komisyon, dilekçeyi değerlendirdikten sonra, kanunda bir değişiklik yapılması veya yeni bir mevzuatın kabul edilmesi gerektiği sonucuna varırsa, ilgili hükûmet üyesini bilgilendirir veya kendisi bu amaca yönelik bir kanun teklifi hazırlar.

Madde 5- Arşivleme

Dilekçeye verilen yazılı cevabın bir nüshası ve dilekçenin işleme konulmasıyla ilgili yazışmalar, dilekçeye cevap veren Temsilciler Meclisi organına tevdi edilir. Yazılı cevabın bir nüshası da Dilekçe Komisyonuna gönderilir.

Madde 6- Dilekçelerin ele alınmasına ilişkin raporlar

(1) Meclisin diğer komisyonlarına havale edilen dilekçeler hakkında yetkili üyelerce, Dilekçe Komisyona en az iki ayda bir, işleme konulan dilekçeler ve dilekçelerin incelenme durumu hakkında rapor verir.

(2) Dilekçe Komisyonu, alınan dilekçeler, bunların içeriği ve ele alınma yöntemi hakkında, içinde bulunan yılın ilk yarısı için 15 Ağustos'a kadar ve bir önceki yılın ikinci yarısı için 15 Şubat'a kadar Temsilciler Meclisine rapor sunar."

Dilekçe sahipleri dilekçeleri işleme alındığında bilgilendirilirler. Yasal bilgilendirme süresi 30 gündür. Cevapta, dilekçenin içeriği ve ele alınma yöntemi hakkındaki görüşünü belirtir. Talep dilekçe olarak kabul edilmediğinde de dilekçe sahipleri bilgilendirilir. Konu kendi yetki alanına girmiyorsa, Komisyon dilekçeyi beş gün içinde ilgili devlet organına iletir ve dilekçe sahibini bilgilendirir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Temsilciler Meclisi komisyonunda dilekçe sahiplerinin dilekçenin cevabına itiraz etme ya da konuşma talep etme hakları yoktur. Senatoda ise bazı şartlar altında, konuşma hakları bulunmaktadır.

Komisyon, hükûmet üyelerinden ve diğer yürütme organlarının yetkililerinden (diğer Komisyonlar gibi) bilgi talep edebilir. Komisyonun herhangi bir bağlayıcı soruşturma yetkisi yoktur, yaptığı herhangi bir “inceleme/soruşturma” kişilerin işbirliği yapma istekliliğine dayanır. Ancak Komisyon tarafından davet edilen bir hükûmet üyesi, Komisyona gelmek ve konuyu açıklamakla yükümlüdür.

Tüm dilekçeler genellikle seçim döneminin bitiminden önce kapatılır. Seçim dönemleri arasında alınan dilekçeler ise yeni seçim dönemine devredilir.

Temsilciler Meclisi Komisyon istatistikleri hakkında bilgi aşağıdaki şekildedir:

2019 yılında 9 dilekçe alınmış, 3’ü tamamlanmamış.

2019 yılında 10 dilekçe alınmış, 4’ü tamamlanmamış.

2020 yılında 13 dilekçe alınmış, 1’i tamamlanmamış.

2020 yılında 9 dilekçe alınmış, 2’si tamamlanmamış.

2021 yılında 19 dilekçe alınmış, 4’ü tamamlanmamış.

2021 yılında 2 dilekçe alınmış, 1’i tamamlanmamış.

2022 yılında 16 dilekçe alınmış, 4’ü tamamlanmamış.

İşlemleri tamamlanmayan dilekçeler, Komisyonun bir sonraki faaliyet dönemine aktarılmıştır. Kamuya açık oturumlar ve diğer prosedürler de dâhil olmak üzere bireysel dilekçelerin ele alınmasına ilişkin ayrıntılı bilgiler, Parlamento web sitesinde kamunun erişimine açık olan her bir raporda yayımlanmaktadır.

349/1999 sayılı ve 8 Eylül 1999 tarihli Kanun ile Çekya’da bir Ombudsmanlık Kurumu kurulmuştur. Ombudsman (resmî adıyla Halkın Hak Savunucusu), yetkililerin ve diğer kurumların davranışlarının yasalara aykırı olması, demokratik hukuk devleti ilkelerine uymaması veya yetkililerin harekete geçmemesi durumunda kişileri bu davranışlara karşı korur. Ombudsman ayrıca kişileri ayrımcılığa karşı korur, özgürlükleri kısıtlanan kişilerin barındığı tesislere ziyaretler gerçekleştirir, kötü muameleyi önlemek için çaba gösterir ve engelli kişilerin haklarını izler.

3.2.1.8 GÜNEY KIBRIS RUM YÖNETİMİ

Anayasa’nın 29’uncu maddesi kapsamında herkes bireysel ya da toplu olarak talep ya da şikâyetlerini yetkili herhangi bir kamu kurumuna yazılı olarak sunma hakkına sahiptir. Bu şekilde iletilen talepler hızlı bir şekilde ele alınır ve karara bağlanır. Usulüne uygun olarak

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

DİLEKÇE KOMİSYONU

gerekleştirilerek alınan kararlar başvuru sahiplerine derhal ve her halde 30 günü aşmayacak şekilde bildirilir. Maddenin ikinci fıkrasında ise başvuru yapan kişilerin alınan bir karar sonucunda ya da 30 gün içerisinde bir karar alınmaması nedeniyle mağdur olması halinde, talep ve şikâyetlerini yetkili bir mahkeme önünde ileri sunabileceği düzenlenmiştir.

Temsilciler Meclisinde dilekçe komisyonu bulunmamaktadır. Parlamentoda dilekçe, şikâyet ya da tekliflerin incelenmesine ilişkin belirli bir usul de bulunmamaktadır. Bununla birlikte Temsilciler Meclisi İçtüzüğü'nün 66'ncı maddesinde halk tarafından usulüne uygun olarak Parlamenta sunulan belge ya da dilekçelerin ilgili komisyona havale edileceği ve komisyonun inceleme yapmasının yorumlarını ya da düzenlediği raporu Parlamantonun bilgisine sunacağı düzenlenmiştir.

Parlamento üyeleri de vatandaşların kişisel şikâyet ya da dilekçelerini alabilir ve bunları ilgili daimi komisyonda görüşülmek üzere iletebilirler.

Ombudsmanlık ise İdari Kanunlar için Ombudsman Kanunu'nda düzenlenmiştir. Kanun'un 5'inci maddesinde Ombudsman'ın yetkileri; idari bir hizmeti yürüten görevlinin eylemlerinden dolayı ya da idari herhangi bir hizmet nedeniyle insan hakları ihlali ile karşılaşan ya da kanuni herhangi bir hakkı ihlal edilen kişilerin şikâyetlerini incelemek, Bakanlar Kurulu'nun talebi üzerine bir idari hizmetin işleyişinde kanunlara ve yönetim ilkelerine uygunluğu incelemek, toplumun genel menfaatini ilgilendiren konularda resen inceleme yapmak şeklinde belirtilmiştir. Ombudsman her yıl Cumhurbaşkanı'na faaliyetleri ile ilgili beyan ve yorumlarını içeren bir rapor sunar (md. 6).

3.2.1.9 HIRVATİSTAN

Hırvatistan'da dilekçe hakkı Hırvatistan Cumhuriyeti Anayasası'nın 46'ncı maddesinde düzenlenmiştir. Dilekçe Komisyonu ise Hırvatistan Parlamentosu İçtüzüğü'nün 107'nci maddesinde yer almaktadır. Yabancılar dâhil olmak üzere herkes Dilekçe Komisyonuna başvuru hakkına sahiptir. Bu bağlamda, Hırvat vatandaşları ve yabancı uyruklular, vatandaş grupları, tüzel kişiler, sivil toplum kuruluşları, yerel ve bölgesel özyönetim birimleri dilekçe hakkına sahiptir. Yabancı uyruklular, dilekçenin Hırvat kurumlarının çalışmalarına yönelik olması halinde dilekçe verme hakkına sahiptir. Komisyon, başkan, başkan yardımcısı ve 11 üye olmak üzere 13 üyeden oluşmaktadır. Komisyon üyeleri diğer komisyonda da görev alabilmektedir.

Dilekçeler yazılı olarak (e-posta, faks, şahsen teslim veya normal posta ile teslim) veya sözlü olarak (Komisyon Başkanı ile doğrudan temas halinde telefonla veya Komisyon başkanının ofisinde kabul edilerek) sunulabilir. Hırvatistan Dilekçe Komisyonun özel bir internet sitesi bulunmamakta ve internet sitesi üzerinden başvuru kabul edilmemektedir. Dilekçelerin kabul edilebilirliği için belirli bir kriter/kriterler bulunmamaktadır. Hırvatistan

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Parlamentosunda dilekçeler için özel bir form bulunmamaktadır. Tüm dilekçeler kabul edilir ve işleme alınır (değerlendirilir), ancak bir dilekçe içerik açısından anlaşılabilir değilse arşivlenir.

Dilekçe Komisyonunun görevleri şunlardır :

- Parlamentaoya yöneltlen dilekçeleri, itirazları ve teklifleri değerdendirir; devlet idaresi ve kamu yetkisine sahip organlar nezdindeki işlemlerde kanunların ve vatandaşların haklarının ihlal edilmesi konusunda sorumlu makamları uyarır;
- Parlamentaoyu kanunların ihlali ve daha geniş öneme sahip diğer olumsuz olaylar konusunda uyarır ve bunların ortadan kaldırılması için gerekli önlemlerin alınmasını önerir;
- Yetkili organların ofisleri aracılığıyla dilekçelerin, itirazların ve tekliflerin gerekçelerini araştırır, yetkili organlara yasal olarak temellendirilmiş önlemlerin alınması gerektiğini belirtir ve bu konuda dilekçe, itiraz veya teklif sahibine rapor verir;
- Çalışmaları hakkında Parlamentaoya yıllık bir rapor sunar.

Hırvatistan Parlamentosu ofisinde teslim alınan tüm dilekçeler kaydedilir, bir sınıflandırma kodu verilir ve başvurunun içeriğinin kısa bir açıklaması ofisin Bilgi Teknolojisi Sistemine girilir. Komisyon sekreteryası müdürü dilekçeleri işleme koyar ve geçerliliklerini kontrol eder. Eğer doğrulanmamışlarsa (içerikten başvuru sahibinin kime hitap ettiğı belli değilse ve sorun net bir şekilde açıklanmamışsa), Komisyon sekreteri başvuruyla telefonla irtibata geçer (eğer bir telefon numarası verilmişse) veya Komisyona yazılı olarak yapılan başvuruya bir ekleme talep eder. Eğer başvuru sağlam temellere dayanıyorsa, dilekçenin içeriğine bağılı olarak yetkili makama yetkili işlem için sunulur. Komisyonun yetkisi dâhilinde olmayan bir başvuru ise dilekçeye derhal yazılı olarak cevap verilir (örneğin, bir hâkimin görevden alınması, belirli bir davayı çözmesi için bir hâkimin çağırılması, bir mahkeme kararının değıştirilmesi, ödeme yapılmaması nedeniyle elektriğın kesilmesi vb.). Dilekçeler işleme alındıktan, Komisyon Başkanı tarafından imzalandıktan ve yetkili kurumların cevapları için son tarihler (30 veya 60 gün) belirlendikten sonra İç Teslimat Defterine kaydedilir ve Komisyon tarafından Hırvatistan Parlamentosunun ofis sevkıyatının kuryesi aracılığıyla, aciliyete bağılı olarak doğrudan teslimatla ya da taahhütlü veya normal posta ile yetkili kuruma gönderilir. Yetkili kuruma gönderilen dilekçenin bir nüshası bilgi için dilekçe sahibine gönderilirken bir nüshası da Komisyonda arşivlenir. Yetkili kurumca süresi içerisinde cevaplandırılmayan dilekçelerin son teslim tarihinin dolduğı gün, Parlamento Ofisi tarafından, yetkili makamların yanıtlarının ulaşmadığı tüm vakalar İç Teslimat Defteri üzerinden Komisyona iletilerek son tarihi bildirilir. İdarenin cevap vermediğı durumlarda Komisyon tarafından idareye acil durum bildirimini gönderilir. İdarenin cevap vermemesi hali devam ederse Komisyon acil durum bildirimini göndermeye devam eder. İdarenin belirlenen süre içinde cevap verdiğı durumlarda cevap Parlamento ofisine ulaştığında dosyaya eklenir ve daha sonraki işlemler için Komisyona gönderilir. İdarenin verdiğı cevaptan dilekçe sahibinin sorununun çözüldüğü anlaşılırsa başvuru

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

sisteme kaydedilerek arşivlenir. Dilekçe sahibinin cevaptan memnun olmadığı, bir başka başvuru yapması vb. şekilde anlaşıldığı takdirde Dilekçe Komisyonu tarafından tüm seçeneklerin sunulduğu ve tekrarlanan başvuru hakkında daha fazla işlem yapılması için herhangi bir gerekçe bulunmadığı dilekçe sahibine bildirilir. Tekrarlanan başvurunun yeni kanıtlar içermesi istisna olabilir, bu durumda Komisyon daha önce açıklanan prosedüre göre hareket eder (dilekçe yetkili işlem için yetkili kuruma yeniden gönderilir, vb.). Hırvatistan Parlamentosunun yasama döneminin sonunda (4 yıllık bir görev süresi), dosyalar Hırvatistan Parlamentosu Arşivlerine tevdi edilir.

Dilekçe sahipleri dilekçenin kaydettiği aşamalar hakkında bilgilendirilir. Dilekçe değerlendirildikten sonra, dilekçe sahibine Komisyonun dilekçe üzerine yapmış olduğu işlem hakkında bilgi verilir. Bunun dışında Dilekçe Komisyonu internette de paylaşılan yıllık raporlar hazırlayarak faaliyetleri hakkında vatandaşları ve kamuoyunu bilgilendirir.

Dilekçe Komisyonu vatandaşlar ve idare arasında bir aracı pozisyonundadır. Dilekçe Komisyonu, Parlamento'ya gönderilen dilekçeler ile kamu idaresi organları ve kamu tüzel kişileri nezdindeki işlemlerde kanunların ve vatandaşların haklarının ihlal edildiğini yetkili makamlara bildirir, yetkili organlar aracılığıyla dilekçelerin esasını inceler, yetkili organlara kanuna dayalı olarak önlem alınması gerektiğini belirtir ve dilekçe sahiplerini bu konuda bilgilendirir. Komisyon, diğer makamların çalışmalarını ve kararlarını etkileme olasılığını içerecek yetkilere sahip değildir; teftiş, yargı, soruşturma veya savcılık görevi niteliğindeki eylemlerde bulunamaz. Komisyon gerektiğinde dilekçe sahibini ve ilgili makamı komisyon toplantısında dinleme yetkisine sahiptir. Dilekçe sahiplerinin yararlı gördüğü bilgileri dilekçenin işlenmesi süreçleri sırasında Komisyona sunma hakkı bulunmaktadır. Gerek görülürse ek bilgi verilmesi için dilekçe sahibi Komisyon toplantısına davet edilebilir.

Dilekçeler ancak yetkili kurumdan cevap alınırsa kapatılır, kurumdan yeterli cevap alınmadığı sürece dilekçe süreci açık tutulur. Dilekçelerin kapatılması için Komisyonda ayrı bir oylama yapılmamaktadır. Dilekçe sahiplerinin dilekçelerin kapatılmasına itiraz hakları bulunmamaktadır. Alınan ve Parlamento dönemi içinde değerlendirilmeyen dilekçeler zaman aşımına uğramaz. Yasama döneminin sona ermesi dilekçelerin kapatılması için bir şart değildir.

Hırvatistan'da Dilekçe Komisyonu dışında ombudsmanlık kurumu bulunmaktadır. Kurumun görev ve yetkileri ile Komisyonun görev ve yetkileri çakışmamaktadır. Ombudsmanlık ile Dilekçe Komisyonu arasında her seviyede etkileşim bulunmaktadır. Dilekçe Komisyonu ve ombudsman arasında başvuru yönlendirmeleri olabilmektedir. Dilekçe Komisyonunun ombudsmanlık üzerinde siyasi bir gücü ya da yetkisi bulunmamaktadır.

Komisyon, 2019 yılında 1300, 2020 yılında 1200 ve 2021 yılında 1600 işlem gerçekleştirmiştir. Hırvatistan'da dilekçe komisyonu tarafından işleme alınan dilekçe sayısı aşağıdaki tabloda verilmiştir :

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Yıl	Dilekçe Sayısı	Dilekçe Sahibi ile Yapılan Telefon Görüşmeleri
2019	211	268
2020	190	193
2021	228	152
Toplam	629	613

3.2.1.10 HOLLANDA

3.2.1.10.1 Dilekçe Hakkı

Dilekçe hakkı, Anayasa'nın 5'inci maddesinde "herkes, yetkili makamlara yazılı şekilde dilekçe verme hakkına sahiptir" hükmü ile düzenlenmiştir. Dilekçe hakkı, Temsilciler Meclisi İçtüzüğü, Dilekçe ve Vatandaş Girişimleri Komisyonu Yönetmeliği'nde de hükme bağlanmıştır.

Dilekçe, dilekçe sahibi veya yetkili temsilcisi tarafından imzalanmış şekilde verilir. Dilekçede, başvuru sahibinin adı ve adresi, dilekçede dile getirilen konunun tanımı da dâhil olmak üzere gerekçe ve dilekçe sahibinin dilekçe vermesindeki kişisel menfaate yer verilmelidir. Merkezi olmayan yönetim, kanuna aykırı konular, dilekçe sahibinin itiraz veya idari başvuruda bulunduğu, bulunabileceği veya bulunmuş olabileceği, hakkında yargı veya hakemlikle görevli herhangi bir kişi veya organın karar verdiği veya böyle bir kişi veya organa itirazda bulunulabilen veya bulunulmuş olan; hakkında Ombudsmanın bir soruşturma yürüttüğü veya dilekçede yeni bir soruşturmayı haklı kılacak yeni olgular veya sonradan öğrenilen koşullar bulunmadıkça, daha önce Senato'ya sunulan ve Senatonun hakkında hâlihazırda bir karar almış olduğu veya Ombudsmanın hâlihazırda bir rapor hazırlamış olduğu dilekçe ile aynı konuda dilekçe verilemez (Yönetmelik md. 2).

3.2.1.10.2 Dilekçe Komisyonu

3.2.1.10.2.1 Temsilciler Meclisi Dilekçeler ve Vatandaş Girişimleri Komisyonu

Çift kamaralı yapıya sahip Hollanda Parlamentosunun alt kanadı olan Temsilciler Meclisinde (Tweede Kamer) İçtüzükte düzenlenmiş olan Dilekçeler ve Vatandaş Girişimleri Komisyonu bulunmaktadır. Komisyon kendisine sunulan dilekçelere ilişkin gereken hallerde Ombudsmanın soruşturma raporları hakkında Meclise rapor verir.

3.2.1.10.2.1.1 Komisyonun Oluşumu

Komisyonun üye sayısı, Meclis Başkanı tarafından belirlenir, Meclis aksi yönde karar alabilir. Başkan, parlamento grupları ve parlamento gruplarından ayrılan milletvekillerinin

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

oluşturduğu gruplarla istişare ederek üyeleri ve gerekli gördüğü takdirde üye vekillerini atar; üyelikte boşalma olması halinde de aynı usul uygulanır. Bir üyeyi kendi talebiyle üyelikten azletme yetkisi de Başkana aittir. Komisyon üyeleri ve üye vekilleri her yasama dönemi başında yeniden atanır (Meclis İçt. md. 7.11).

Yeni kurulan bir komisyonun ilk toplantısına Meclis Başkanı başkanlık eder. Bu toplantıda, üyeler arasından bir komisyon başkanı ve başkanvekili seçilir. Bu pozisyonların boşalması halinde, komisyon bu amaçla yapacağı bir toplantıda yenilerini seçer. Bir yasama döneminin başında üyelerinin atanmasından sonra, komisyon bu amaçla yapılan bir toplantıda bir kez daha bir başkan ve başkan yardımcısı atar (Meclis İçt. md. 7.12). Komisyon başkanı, komisyonun işlerini yönetmek, İçtüzüğe uyulmasını sağlamak, komisyon tarafından alınan kararların uygulanması, komisyonu temsil etmek, komisyonun bilgisini güçlendirmek için bir plan hazırlamak ve bunun uygulanmasını değerlendirmekle görevlidir (Meclis İçt. md. 7.13).

3.2.1.10.2.1.2 Komisyonun Başvuru

Temsilciler Meclisine verilmek istenen dilekçe posta yoluyla yazılı şekilde, ayrıca dijital olarak da gönderilebilir. Dilekçe, konusunun ulusal önemi haiz olması halinde Meclis Başkanına da gönderilebilir. Dilekçe, Komisyona sadece bir kamu makamı tarafından adil muamele görülmediği şikâyetiyle söz konusu kurumun veya çalışanlarından birinin spesifik bir davranışına ilişkin olarak verilebilir. Dilekçe sahibini bireysel düzeyde ya da parçası olduğu sınırlı sayıdaki grubu ilgilendiren, merkezi yönetimin yetkili olduğu, daha önce mahkeme önüne götürülmemiş ya da hakkında Senatoya veya Ombudsmana daha önce başvurulmamış bir konuda verilebilir.

3.2.1.10.2.1.3 Komisyonun Çalışma Usulü

Komisyonun karar yeter sayısı üyelerinin veya bunlara vekâlet edenlerin salt çoğunluğudur. Komisyon toplantıları açıktır. Meclis, toplantının kapalı yapılmasına karar verebilir. Komisyon üyelerinden birinin veya bir bakanın önerisi üzerine de toplantının veya bir kısmının kapalı yapılmasına karar verilebilir (Meclis İçt. md. 7.19).

3.2.1.10.2.1.4 Dilekçelerin İncelenmesine İlişkin Usul ve Esaslar

Komisyon, bir dilekçenin veya vatandaş girişiminin gereken şartları karşılayıp karşılamadığına karar verir. İstisnai durumlar veya kamu yararı aksini gerektirmedikçe Komisyon, yalnızca gerekli şartları taşıyan dilekçeleri ele alır. Aksi halde başvuru sahibinden şartları yerine getirerek dilekçesini tamamlamasını talep eder. Daha önce Meclise verilmiş ve hakkında karar verilmiş bir dilekçe, gerekli şartları taşısa da Komisyon tarafından reddedilebilir. (Yönetmelik md. 3).

Bir dilekçe değerlendirmeye alındıktan sonra, Komisyon dilekçeyi ilgili bakana göndererek bir cevap talep eder. Dilekçeyi gönderen kişi daha sonra bakanın yanıtına yanıt verebilir ve son olarak bakan tekrar yanıt verebilir. Bu şekilde, genellikle çok sayıda ek içeren

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

bir dosya oluşturulur. Komisyon, her iki tarafın da dinlendiği yazılı bir süreç takip eder; nadiren dilekçe sahibini ya da bir bakanı şahsen dinler. Komisyon, dosyaya dayanarak, merkezi hükûmetin görevini gerektiği gibi yerine getirip getirmediği konusunda bir görüş oluşturur. Dolayısıyla Komisyon, dilekçe hakkında esaslı bir karar verir. Komisyon, başvuru sahibine kararını yazılı olarak bildirir. Komisyon, Hükûmetin görevini gerektiği gibi yerine getirmediği kanaatine varırsa, Meclise bakanı dilekçe sahibinin isteklerini karşılayan bir karar almaya davet etmeyi önerebilir.

Komisyonun dilekçe veya vatandaş girişimi hakkındaki raporunun açık bir sonuç veya konunun nasıl müzakere edileceğine ilişkin öneri içermesi gerekir. Komisyon, başka bir komisyondan tavsiye isteyebilir ya da kendi adına bir soruşturma başlatmasını talep edebilir. Bu durumda raporunu sunmadan önce, soruşturma sonucunu kendisine rapor etmesini isteyebilir. Komisyon Ombudsmana sözlü veya yazılı olarak danışabilir (Temsilciler Meclisi İçt. md. 7.7).

3.2.1.10.2 Senato Dilekçe Komisyonu

Kendisine sunulan dilekçeleri incelemek ve bu incelemeye ilişkin rapor hazırlamakla görevli Komisyon, hâlihazırda sekiz üyeye sahiptir. Dilekçe, diğer tüm yasal yollar tüketildikten sonra ilgili konunun Senato tarafından araştırması talebidir. Vatandaşların vergi ödemekten muaf tutulma talepleri, kira anlaşmazlıkları veya öğrenci finansmanı ile ilgili sorunları gibi konularda verilebilen dilekçeler hakkında Komisyon, bir inceleme yürütür. Varılan karar Senato Genel Kuruluna sunulur, genellikle komisyonun tavsiyesi kabul edilir.

3.2.1.10.3 Ombudsman

1982 yılında kurulan Ombudsman, 1999 yılında Anayasa'da hüküm altına alınmıştır. Buna göre Ulusal Ombudsman, talep üzerine veya resen, Devletin idari makamları veya kanunla kurulan diğer idari makamları tarafından yapılan işlemleri soruşturur. Ulusal Ombudsman ve bir Ombudsman vekili, kanunla belirlenecek bir süre için Temsilciler Meclisi tarafından atanır; görevden uzaklaştırılabilir veya görevden alınabilirler. Kanunla belirlenecek bir yaşa ulaştıklarında istifa edebilir veya emekli olabilirler; statüleri, yetkileri ve çalışma usulleri kanunla düzenlenir (md.78a). Genel İdare Hukuku Kanunu Ombudsmanın yetkilerini, örneğin hangi şikâyetleri ele alabileceğini düzenlemiştir.

3.2.1.11 İRLANDA

İrlanda'da dilekçe sisteminin kurulmasının amacı, genel kamu kaygısı veya çıkarına ilişkin konularda vatandaşların parlamenter sistemle daha fazla etkileşim kurmasını sağlamak olarak gösterilmiştir. Parlamentoda dilekçe sisteminin önemine ilişkin olarak dilekçe süreci aracılığıyla bireylerin demokratik sürece katılmaları için anlamlı bir yol sunulduğu ifade edilmektedir. Dilekçeler sayesinde vatandaşlar politik kaygılarını doğrudan Parlamente'nin önüne taşıyabilmekte ve Parlamente gündemini etkileyebilmektedir. İrlanda Parlamentosunun

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

bünyesinde bu amaçla kurulan ortak kamu dilekçeleri komisyonu (Joint Committee on Public Petitions) bulunmaktadır. Ortak Dilekçe Komisyonu hem Ulusal Meclis (Dáil Éireann) hem de Senato (Seanad Éireann) üyelerinden oluşmaktadır. Komisyon üyelerinin 7'si Ulusal Meclisten seçilmektedir. Komisyonun toplantı yeter sayısı, en az 1'i Ulusal Meclis üyesi ve 1'i Senato üyesi olmak üzere 4 olacaktır. Komisyon Başkanı Ulusal Meclis üyesi olmalıdır.

İrlanda'da Dilekçe Komisyonu İçtüzüğü (Standing Orders) 111'inci maddesinde (111A-B-C-D-E-F) detaylı olarak düzenlenmiştir. Komisyonun oluşumu, görev ve yetkileri ile görev alanına giren dilekçe konuları, dilekçe şartları İçtüzükte düzenlenmiştir.

Parlamentoya kamuoyunu ilgilendiren ya da yasama yetkileriyle ilgili konularda veya kamu politikasıyla ilgili bir konuda dilekçe sunulabilir. Dilekçeler İrlanda Parlamentosuna hitaben yazılmalıdır. Dilekçe, elektronik ortamda ya da yazılı olarak Kamu Dilekçeleri Ortak Komisyonuna gönderilmelidir. Dilekçe öngörülen formatta, yani standart bir başvuru formunda doldurulmalıdır. Eğer dilekçe sahibinin bir bilgisayara erişimi yoksa Komisyon Sekreteryası standart dilekçe formunu dilekçe sahibine postalamaktadır. Sekreteryaya ayrıca bu formun doldurulmasında halka yardımcı olmakta ve kabul edilebilecek dilekçe türleri hakkında tavsiyelerde bulunabilmektedir.

Parlamento üyeleri dışında herkes Komisyona dilekçe sunabilir. Kural olarak dilekçe göndermek için sadece bir imza gereklidir. Ancak kişi dilekçesine destek için ek imza toplamak istiyorsa, dilekçe verildikten sonra imza eklenemeyeceği için bunu dilekçesini vermeden önce yapmalıdır. Bir dilekçeyi destekleyebilecek kişi sayısında herhangi bir sınırlama yoktur. Başvuran ayrıca destek imza sahipleri olarak eklediği kişilerden izin aldığını kanıtlamalıdır. Dilekçelerde dilekçe sahibinin ve dilekçeyi destekleyen diğer imza sahiplerinin adreslerinin bulunması gerekmektedir.

Bir dilekçe sunulduğunda Sekreteryaya dilekçeye ilişkin durum tespiti için dilekçe konusundaki ilgililer ile temasa geçecektir. Üyeler için, dilekçe sahibi ve ilgililer tarafından sunulan bilgileri içeren ve dilekçenin nasıl ilerleyeceğine dair tavsiye içeren bir bilgi notu (briefing document) hazırlanacaktır. Bilgi notu tamamlandıktan sonra dilekçe, Komisyon üyeleri tarafından değerlendirilmek üzere programa alınır. Dilekçeyle ilgili nihai kararı Komisyon üyeleri verir. Ortak Komisyon, gerektiğinde ve ilgili sektörel komisyon ile istişarede bulunduktan sonra kamuyu ilgilendiren konularını da inceleyebilir ve bir Ombudsman ile irtibata geçebilir.

Dilekçelerin Komisyon tarafından kabulü için bazı şartlar aranmaktadır; şartlara uymayan dilekçeler kabul edilemez sayılmaktadır. Bu bağlamda dilekçeler için aranan şartlar aşağıdaki şekildedir:

- Dilekçe konusunun, İrlanda Parlamentosunun üzerinde hareket etme yetkisine sahip olduğu konularla ilgili olması;

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

- Dilekçenin İçtüzük hükümlerine uygun ve biçim olarak düzgün olması;
- Alt yargısal nitelikte olmaması, yani mahkeme işlemlerinin başlatıldığı ve jüri önünde görülecek olan veya jüri önünde görülmekte olan bir davayla ilgili olmaması;
- Bireylerin adını veya adlarını içeriyor olması;
- Saldırgan ya da karalayıcı bir dil içermiyor olması;
- Anlamsız, can sıkıcı veya başka bir şekilde dilekçe sisteminin kötüye kullanımını teşkil etmiyor olması;
- Söz konusu Ulusal Meclis/Senato döneminde aynı kişi, tüzel kişi veya tüzel kişiliği olmayan dernek tarafından veya bunlar adına sunulan ve Komisyonun mutabakatıyla kapatılan bir dilekçeyle aynı muhteviyatta olmaması veya büyük ölçüde benzer terimler içermemesi;
- Komisyon tarafından Ombudsman, başka bir Ombudsman veya düzenleyici bir kamu kurumu ya da tazminat amacıyla kurulmuş bir organ tarafından karara bağlanmasının değerlendirilmesi gerek görülmeyen bireysel bir şikâyet olması.

Bunun dışında, dilekçe sahipleri, dilekçelerinde dile getirdikleri sorunu çözmek için, örneğin Ombudsmana, kamu kurumlarına veya doğrudan ilgili devlet dairesine iletmek suretiyle, hâlihazırda adım attıklarını göstermek zorundadır.

Genellikle iki haftada bir toplanan Komisyon, toplantıları sırasında farklı müzakere aşamalarındaki dilekçeleri değerlendirir. Komisyon bir dilekçeyi değerlendirirken, dilekçe sahibini konu hakkında konuşmak üzere huzuruna davet edebilir. Ayrıca ilgili devlet dairesinin yanı sıra diğer uygun gördüğü kurumlardan veya diğer ilgililerden sözlü veya yazılı kanıt isteyebilir.

Komisyon, bir dilekçeyi değerlendirirken şunları da yapabilir:

- Dilekçe üzerinde daha fazla inceleme yapılması ve Komisyona geri rapor sunulması talebiyle başka bir Komisyona havale edebilir;
- Dilekçeyi Ombudsmana, başka bir Ombudsmana veya düzenleyici bir kamu kurumuna ya da tazminat amacıyla kurulmuş bir kuruma havale edebilir;
- Komisyon, alınan sözlü ve/veya yazılı kanıtları değerlendirdikten sonra, ne gibi bir işlem yapmak istediğine karar verebilir. Bu işlem, raporun Ulusal Meclis/Senato tarafından görüşülmesi talebi de dâhil olmak üzere, tavsiyelerle birlikte Ulusal Meclise/Senatoya rapor sunmayı da içerir.

Komisyon başka bir işlem yapılmasına gerek olmadığı kanaatine varırsa dilekçe kapatılacaktır. Dilekçe sahibine Komisyonun konuyu değerlendirdiği ve nihai kararı bildirilecektir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Komisyon, çalışmalarına ilişkin olarak İçtüzükte belirtildiği şekilde yıllık bir çalışma programı ve yıllık bir rapor hazırlar ve bu program ve raporlar Parlamentonun her iki kanadına da sunulur.

Ombudsmanın iki temel işlevi; (i) hükûmetin yanlış uygulamalarından kaynaklanan bir eylem nedeniyle bir birey zarar veya kayıp yaşadığında hesap verebilirlik ve telafi sağlamak ve (ii) iyi idari uygulamaları teşvik etmektir. Ombudsman, Parlamentonun her iki kanadının tavsiyesi üzerine Meclis Başkanı tarafından atanır. Ombudsman genellikle bir kamu kurumu tarafından gerçekleştirilen bir eylem hakkında bir vatandaşın şikâyetine yanıt verir, ancak resmi bir şikâyet olmadan da harekete geçme yetkisine sahiptir. Bir kamu kurumuna yönelik bireysel şikâyetlere odaklanmasının bir sonucu olarak, Ombudsmanın rolü “kamu hukuku alanında bir tür alternatif uyuşmazlık çözümü” ya da vatandaşlar ile hükûmet organları arasında bir tür arabuluculuk olarak tanımlanmıştır.

3.2.1.12 İSPANYA

Dilekçe hakkı İspanya Anayasası’nın 29’uncu maddesinde yer almaktadır. Anayasa’nın 29’uncu maddesine göre:

“Tüm İspanyollar, kanunla belirlenen şekilde, yazılı ve kanuni sonuçlara tabi olarak bireysel ve toplu dilekçe hakkına sahiptir.

Silahlı Kuvvetler veya Enstitüler veya askeri disipline tabi organların üyeleri bu hakkı sadece bireysel olarak ve kendilerine ilişkin mevzuat hükümlerine uygun olarak kullanabilirler.”

Dilekçe hakkı kanun düzleminde 4/2001 sayılı Organik Kanun’da düzenlenmiştir. Bu Kanun, kamu kurumlarına dilekçe hakkının kullanılması kapsamında başvuruyu düzenlemektedir. Parlamentoda dilekçe hakkının kullanılması İspanya Anayasası’nın 77’nci maddesinde ayrıca düzenlenmiştir. Anayasa’nın 77’nci maddesine göre;

“Parlamentonun iki kanadı da, her zaman yazılı olmak üzere, bireysel ve toplu dilekçeleri kabul edebilir; vatandaş gösterileri yoluyla doğrudan dilekçe verilmesi yasaktır.

Parlamento kendisine gönderilen dilekçeleri Hükûmete iletir. Parlamento tarafından talep edilmesi halinde, Hükûmet bunların içeriğine ilişkin açıklama yapmakla yükümlüdür.”

Uyruğuna bakılmaksızın her gerçek ve tüzel kişi, bireysel veya toplu olarak, Dilekçe hakkını düzenleyen 4/2001 sayılı Organik Kanun’da belirlenen şartlarla dilekçe hakkını kullanabilir.

Dilekçeler şahsen veya üçüncü şahıslar aracılığıyla, Parlamento Genel Yazı İşleri Müdürlüğünün çalışma saatleri içinde doğrudan veya posta yoluyla sunulabilir. Dilekçeler yazılı olarak sunulmalı ve dilekçe sahibinin/sahiplerinin kimliğini, uyruğunu, tebligat için adresini, dilekçenin muhatabını ve dilekçenin konusunu içermelidir. Toplu dilekçeler söz

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

konusu olduğunda, yukarıdaki gerekliliklere uymanın yanı sıra dilekçeler, tüm dilekçe sahipleri tarafından imzalanmalı ve her bir dilekçe sahibinin adı ve soyadı, her bir dilekçe sahibinin imzasının yanında yer almalıdır.

Temsilciler Meclisinde, Temsilciler Meclisine ulaşan bireysel ya da toplu her dilekçeyi incelemekle görevli bir Dilekçe Komisyonu bulunmaktadır. Dilekçe Komisyonu, siyasi parti gruplarının her birinden birer üyeden oluşur. Komisyonunda bir Başkan, bir Başkan Yardımcısı ve bir Kâtip bulunur ve bunlar öncelik sırasına göre yasama döneminin başında en büyük üç siyasi parti grubunun temsilcilerine tekabül eder. Dilekçe Komisyonu salt çoğunlukla karar alır. Dilekçe Komisyonu gelen dilekçeleri Meclis Başkanlığı aracılığıyla Ombudsmana, Ulusal Meclisin konuyla ilgili bir daimi komisyonu varsa bu komisyona, Senatoya, Hükûmete, Mahkemelere, Savcılığa, Özerk Topluluklara, İl Meclisine, Belediye Meclisine gönderebilir. Bahsi geçen havalelerin mümkün olmadığı durumda dilekçeler dosyalanır. Uygulamada Komisyon teamülen yasama inisiyatifini kullanmaktan sorumlu oldukları ölçüde dilekçeleri siyasi parti gruplarına gönderir ve zaman zaman da Meclis Başkanlık Divanının kendi eylemlerine atıfta bulunulduğu kanaatine vardığında dilekçeleri Meclis Başkanlık Divanına havale eder.

Dilekçeler, hangi bölgesel ve işlevsel alanda olursa olsun, kendi yetki alanlarına giren konularla ilgili olarak kamu kurumu, idaresi veya makamına sunulmalıdır. Yukarıdakilere bakılmaksızın, yetkiye ilişkin kararlar da öngörülmektedir ve bir organ veya makam bir dilekçeyi ele alma yetkisine sahip olmadığına kanaat getirdiğinde, işlemleri doğrudan yetkili olduğunu düşündüğü organa havale edecektir. Ancak bunun için havale edeceği kurumun aynı yetki alanı içerisinde olması gerekmektedir. Havale imkânı dışında kendisine dilekçe gönderilen kurum dilekçeye cevap vermekle yükümlüdür; dosyalanan dilekçeler hakkında da dilekçe sahibine bilgi verilmelidir. Yetkili idari makam veya organ, uygun gördüğü hallerde, dilekçeye cevabının ilgili resmi gazetede yayımlanmasını emredebilir. Ayrıca, yetkili makam veya organın her yıl, alınan taleplerden kaynaklanan faaliyetler hakkında bir rapor hazırlayacağı belirtilmektedir.

Dilekçeler sunulduğu tarihten itibaren 3 ay içinde cevaplandırılmalıdır. Uygun görülmesi halinde, dilekçe sahibinin toplantıda dinlenilmesi imkânı mevzuatta (Organik Kanun'un 11'inci maddesi, Temsilciler Meclisi İçtüzüğü'nün 44'üncü maddesi) öngörülmüştür. Komisyon toplantısında ilgili idarenin dinlenilmek üzere çağırılması usulü uygulanmamaktadır. Bunun yerine dilekçe sahibi toplantı imkânından yararlanmak istiyorsa dilekçeyle ilgilenme yetkisine sahip kurum veya kuruluşa başvurması daha uygun olacaktır. Dilekçe, dilekçe sahibinin uygun gördüğü sayıda belge ile birlikte sunulabilir. Dilekçe sahibinden, dilekçenin işleme konulması için kesinlikle gerekli olan, elinde bulunan veya ulaşabileceği her türlü ek bilgi veya belgeyi sağlaması da istenebilir.

Bir dilekçenin Dilekçe Komisyonunda değerlendirilmesinin olası sonuçları şunlardır:

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

- Ombudsmana, Ulusal Meclisin söz konusu konuyla ilgilenen komisyonuna, Senatoya, Hükûmete, Mahkemelere, Savcılığa veya ilgili olduğu Özerk Topluluğa, İl Meclisine veya Belediye Meclisine havale edilmesi;
- Sevk işleminin devam etmemesi halinde dosyalanması;
- Yasama inisiyatifinin kullanılmasından sorumlu oldukları ölçüde siyasi parti gruplarına ve zaman zaman da kendi eylemlerine atıfta bulunduğu düşünüldüğünde Meclis Başkanlık Divanına havale yapılması

Öte yandan, Senato İçtüzüğü, Komisyonun veya herhangi bir siyasi parti grubunun Meclis Genel Kuruluna bir dilekçenin içeriğini ele alan bir önerge sunma olanağını düzenlemenin yanı sıra, Dilekçe Komisyonunun görüşlerinin yayımlanmasını ve her oturumda, alınan dilekçelerin sayısı, varış yerleri ve uygun olduğu hallerde, havale edildikleri makamların kararları hakkında bir raporun Meclis Genel Kuruluna sunulmasını da öngörmektedir.

Temsilciler Meclisi İçtüzüğü'nde belirtildiği üzere “her halükarda dilekçenin alındığı bildirilir ve dilekçe sahibi kabul edilen karardan haberdar edilir”. Dilekçenin sunulduğu organın yetkisizliği söz konusu ise dilekçe sahibi de bilgilendirilir. Cevap, en azından talebin yetkili makam veya organ tarafından hangi şartlarda dikkate alındığını belirtmeli ve talebe uymayı veya uymamayı kabul etmenin nedenlerini ve gerekçelerini içermelidir. Ayrıca, talep sonucunda herhangi bir özel anlaşma, tedbir veya karar kabul edilmişse, bu husus da cevaba eklenir. Bir dilekçenin kabul edilebilir ilan edilmesinin ardından, dilekçenin kapatılması için sabit bir şart bulunmamaktadır. Dilekçelerin kapatılması için esas olan, taleple ilgilenmeye yetkili idare tarafından uygun görülen yanıtın verilmesidir. Yetkili idare tarafından uygun bir cevap gelene kadar dilekçenin dosyası açık tutulur. İdare tarafından dilekçenin kabul edilemez bulunması, belirli süre içinde cevap vermemesi, cevabın gerekli şartları içermemesi halinde dilekçe sahiplerinin idari yargıya başvuru hakları bulunmaktadır.

Dilekçe Komisyonu dışında İspanya'da Anayasa'nın 54'üncü maddesi ve 06.04.1981 tarihli ve 3/1981 sayılı Ombudsmanlık Organik Kanunu'nda düzenlenen ombudsmanlık kurumu bulunmaktadır. Dilekçe Komisyonunun görev ve yetkileri ile ombudsmanlık görev ve yetkileri çakışmamaktadır. Dilekçe komisyonu kendisine gelen dilekçeleri görev alanına girdiğini düşündüğü konularda ombudsmana havale etmeye yetkilidir. Benzer şekilde, Ombudsmanın yetkileri kapsamında, bir vatandaş veya bir grup vatandaş etkileyen kamu idarelerinde üretilen belirli eylemlerin, kararların ve davranışların araştırılması veya açıklığa kavuşturulması için gerekçeli bir talep yoluyla Ombudsmanın müdahalesi talep edilebilir. Öte yandan Ombudsman, Parlamento Ombudsmanın faaliyetleri hakkında yıllık bir rapor sunar. Ombudsman bir bütün olarak Parlamento tarafından 5 yıllık bir süre için seçilir ve bütçesi Parlamento bütçesinde bir kalem teşkil eder. Ombudsman ile Temsilciler Meclisi ve Senato arasındaki etkileşim, Ombudsman ile İlişkiler Ortak Komisyonu aracılığıyla gerçekleştirilir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

İspanya’da Dilekçe Komisyonu tarafından işleme alınan dilekçe sayısı aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

	Toplam Yeni Dilekçe Sayısı	Toplam Tekrarlanan Dilekçe Sayısı	Diğer Kurumlara Gönderilen Taleplere Alınan Toplam Cevap Sayısı
2020 Yılı	1398	148	57
2021 Yılı	1577	245	356
2022 Yılı	1644	295	416

3.2.1.13 KOSOVA¹

Dilekçeler, Kosova Meclisi İçtüzüğü’nün 100’üncü maddesinde düzenlenmiştir. Madde kapsamında Meclise hitaben yazılan dilekçeler Meclisin ilgili komisyonu tarafından incelenmektedir. Yargı mercilerinin görev alanına giren konularla ilgili dilekçeler ilgili komisyon tarafından reddedilmektedir. Komisyon dilekçeyi teslim almasından itibaren 45 gün içinde inceler ve tarafları komisyonun ulaştığı sonuçlar hakkında bilgilendirir. Dilekçelerin kabul edilmesi ve incelenmesi usulü ilgili komisyon tarafından özel bir kararla düzenlenir.

Kosova’da hâlihazırda dilekçe hakkına ilişkin özel bir kanun bulunmamakla birlikte dilekçe hakkı ve Mecliste özel bir dilekçe komisyonu kurulmasına ilişkin kanun teklifleri bulunmaktadır.

Ombudsmanlık Anayasa’nın 132 ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Ombudsman kamu otoritelerinin hukuku aykırı eylemlerine karşı bireylerin hak ve özgürlüklerini izler, savunur ve korur (md. 132/1). Ombudsman görevini bağımsız olarak yerine getirir ve devletin herhangi bir organ, kurum ya da kuruluşundan emir ve talimat kabul etmez (md. 132/2). Ombudsman her yıl Kosova Meclisine bir rapor sunar (md. 135). Gerçek ve tüzel kişiler Ombudsman’a bir kamu idaresinin eylemi, eylemsizliği ya da kararı hakkında şikâyet başvurusu yapabilir.

3.2.1.14 LETONYA

Letonya’da başvuru yapılmasına ilişkin hususlar Anayasa, İçtüzük ve Başvuru Hakkında Kanun’da (BHK.) düzenlenmektedir. Anayasa’nın 104’üncü maddesine göre herkes devlet ya

¹ TBMM Araştırma Hizmetleri Başkanlığı tarafından 15 Mart 2023 tarihinde Komisyon Genel Kurulu toplantısında yapılan sunumda Araştırma Hizmetleri Başkanlığı’nın 27.02.2023 tarih ve E-10040535-663.08-1174566 sayılı yazısı ekinde Kosova’ya ilişkin verilen bilgilerin güncelliğini korumadığı ifade edilmiş, Kosova’da “İnsan Hakları, Cinsiyet Eşitliği, Savaş Süresince Cinsel Şiddete Maruz Kalan Mağdurlar, Kayıp Kişiler ve Dilekçe Komisyonu’nun kurulduğu bilgisi verilmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

da yerel yönetim kurumlarına başvuruda bulunma ve cevap alma hakkına sahiptir. Madde devamında ise herkesin cevabı Lentonca dilinde alma hakkına sahip olduğu düzenlenmiştir. BHK'da özel kişilerin idari kurum ve kuruluşlara başvuru yapmasına ilişkin usul ve kurallar düzenlenmektedir.

Parlamentoya BHK kapsamında başvuru yapılabilmektedir. Başvuru gerçek kişiler için başvuru sahibinin tam adı, adresi tüzel kişiler için isim ve hukuki adres bilgilerini içermelidir (BHK. md. 3/2). Başvurular yazılı, sözlü ve elektronik olarak sunulabilir (BHK. md. 3/3). Başvuruların kaydı ve cevaplanmasına ilişkin usuller kurumun en yetkili amiri tarafından belirlenir (BHK. md. 3/5). Başvuru mutlaka imzalı olmalıdır. Başvuru Letonya Cumhuriyeti resmî dilinde yazılmış olmalıdır. Parlamento başvurunun kaydedilmesinden itibaren bir ay içerisinde başvuruya bir cevap verir. Başvurunun içeriği bir cevabı gerektirmiyorsa Parlamento başvuru sahibini 7 iş günü içerisinde başvurunun alındığına dair bilgilendirir. Başvuru başka bir kurum için hazırlanmışsa, Parlamento başvuruyu ilgili kuruma gönderir ve başvuru sahibini 7 iş günü içerisinde bilgilendirir. Bu kapsamda Parlamento sözlü başvuru da kabul etmektedir. Başvurular Parlamentonun telefon hattı üzerinden hafta içi 8.30-17.00 saatleri arasında yapılabilir. Ziyaretçi ve Bilgilendirme Merkezi personeli sözlü başvuruların yazıya geçirilmesine yardımcı olmaktadır. Sözlü başvuru daha sonra başvuru sahibi tarafından Ziyaretçi ve Bilgilendirme Merkezinde imzalanmalıdır. Kanun'un 2'nci maddesinin altıncı fıkrasında Parlamentoya yapılacak toplu başvuruların İçtüzük kapsamında yürütüleceği belirtilmiştir.

Letonya Parlamentosuna (Saeima) toplu başvuru yapılmasına ilişkin usul ve esaslar İçtüzük'te düzenlenmiştir. İçtüzüğün 53'üncü bölümünün 1313'üncü maddesinin birinci fıkrasında başvurunun yapıldığı tarih itibarıyla 16 yaşına giren en az 10.000 Letonya vatandaşının Parlamentoya toplu başvuru yapma hakkına sahip olduğu düzenlenmiştir. Toplu başvuru ile Parlamentoya bir talep iletilmelidir. Bu talebin kısa bir gerekçesi bulunmalı ve toplu başvurunun imzacılarını temsil etmeye yetkili gerçek bir kişinin adres ve iletişim bilgileri belirtilmelidir. Toplu başvuruda imzacıların her birinin adı, soyadı ve kimlik numaraları okunaklı bir şekilde yazılmalıdır. İmza sahiplerinin kimliklerinin tespit edilebilmesi ve kişisel verilerinin korunması koşuluyla imzalar elektronik ortamda da toplanabilir. Maddenin ikinci fıkrasına göre toplu başvuru demokratik bir toplumda açıkça kabul edilemeyecek ya da alenen saldırgan talepler içeremez; azınlıkların hakları da dâhil olmak üzere insan onuru, özgürlük, demokrasi, eşitlik, hukukun üstünlüğü ve insan hakları değerlerine zarar verici nitelikte olamaz. Toplu başvuruda bulunan kişi sayısı belirlenirken, başvuru Parlamentoya sunulduktan sonra imzaların geri çekilmesi dikkate alınmamaktadır (md. 1313/3). Elektronik ortamda yapılan toplu başvuru, toplu başvurunun imzalandığını ve imzacıların sayısı, ad ve soyadları ile kimlik numaralarının teyit edilebilmesini sağlayacak teknik bilgilerle desteklenmelidir (md. 1313/4).

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Toplu başvurular, Başkanlık Divanı tarafından başvurunun alınmasından itibaren en geç 20 gün içerisinde, İçtüzüğü'nün 1313'üncü maddesinde belirtilen koşullar anlamında değerlendirilir. Gereken hallerde başvuru doğrulama amacıyla Vatandaşlık ve Göç İşleri Başkanlığına iletilir. Başkanlık Divanı ayrıca toplu başvurunun Yetki, Etik ve Başvuru Komisyonuna ön değerlendirme amacıyla iletilmesi hakkında karar verir. Toplu başvuru imzacılarını temsil etmeye yetkili gerçek kişi Başkanlık Divanı toplantısına davet edilmektedir (md. 1314/1). Başkanlık Divanı, toplu başvurunun İçtüzüğü'nün 1313 maddesi kapsamında gereken koşullara uygun olmadığını tespit etmesi halinde Başvuru Hakkında Kanun uyarınca toplu başvuruya ilişkin bir cevap verir (md. 1314/2).

Yetki, Etik ve Başvuru Komisyonunun toplu başvuru ön değerlendirme toplantısı, başvurunun Parlamento'ya sunulmasından itibaren en geç bir ay içinde yapılır. Komisyon toplantısının tutanakları sesli olarak kaydedilir (md. 1315/1). Toplu başvuru imzacılarını temsil etmeye yetkili kişi, Parlamento'nun diğer komisyonlarının üyeleri, başvuru talebi ile ilgili kurum temsilcileri Yetki, Etik ve Başvuru Komisyonu toplantısına davet edilir (md. 1315/2). Toplantıda toplu başvuru imzacılarını temsil etmeye yetkili kişi, başvuruyu savunma ve Komisyon tarafından belirlenen usul kapsamında görüşmelere katılma hakkına sahiptir (md. 1315/3).

Komisyon, toplu başvurunun yapılmasından itibaren en geç 3 ay içerisinde bir değerlendirme raporu ve başvurunun Parlamento tarafından daha kapsamlı bir şekilde incelenmesine ilişkin bir karar taslağı hazırlar (md. 1315/4). Komisyon tarafından hazırlanan raporda başvurunun Komisyon tarafından yapılan ön değerlendirme bilgileri, özellikle imzacıların talepleri ve bu taleplerin gerekçeleri, toplantıya davet edilen kişilerin görüşleri ve Komisyonun ilgili olduğunu düşündüğü diğer bilgiler yer almaktadır. Başvurunun kapsamlı incelemeye alınmasına ilişkin Parlamento karar taslağında yer alması gereken hususlar ise şu şekildedir;

1-Başvuruda bulunan kişi sayısı

2-Toplu başvurunun özünü açıklayan bir özet (md. 1315/4).

Kapsamlı inceleme için tercih edilen usuller ise şu şekildedir; konuyla ilgili kanun teklifi hazırlanmasına ilişkin bir komisyon kurulması, başvurunun detaylı incelenmek üzere ilgili bir kuruma havale edilmesi, Bakanlar Kuruluna konu kapsamında bir uygulama ya da kanun teklifi hazırlama talimatı verilmesi, başvuruyu değerlendirmeden bırakmak ya da geri çevirmek (md. 1315/5).

Yetki, Etik ve Başvuru Komisyonu, toplu sunumun daha kapsamlı bir şekilde incelenmesine ilişkin Parlamento karar taslağında belirtilen görevlerin yerine getirilmesini denetler ve gerekirse, verilen görevin yerine getirilmesini sağlayacak başka Parlamento karar taslakları hazırlayabilir (md. 1315/6).

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

3.2.1.14.1 Komisyon

Yetki, Etik ve Başvuru Komisyonu İçtüzüğü'nün 179 ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Komisyonun yetkileri maddenin birinci fıkrasında genel olarak şu şekilde düzenlenmiştir;

- Milletvekillerinin görev sürelerinin başlaması ya da sona ermesine ilişkin rapor hazırlamak,
- Başsavcılık tarafından bir parlamento üyesi hakkında cezai soruşturma başlatılması, tutuklama, gözaltı, arama ya da diğer her türlü özgürlüğü kısıtlayıcı işlem yapmak için izin verilmesi talebine ilişkin olarak Parlamento karar taslağı hazırlamak,
- Parlamento üyelerinin Etik Kuralları'na uymalarını denetlemek ve Etik Kuralları'nın ihlaline ilişkin olaylar hakkında karar vermek,
- Parlamentonun Halkla İlişkiler Birimi tarafından kabul edilen başvurular ve bu başvuruların Başkanlık Divanı, parlamento grupları, komisyonlar ve diğer birimleri tarafından değerlendirilmesine ilişkin aylık bir rapor hazırlamak,
- Her yasama yılında bir kez Genel Kurula bir önceki yasama yılında ya da ara verme dönemlerinde idari para cezası alan parlamento üyeleri hakkında rapor sunmak.

Komisyon, Parlamentoda temsil edilen her bir parlamento grubundan iki kişi seçilerek oluşmaktadır (md. 179/2). Komisyon her ayın en geç beşinci günü Komisyonun bir önceki ay yapmış olduğu toplantılarının ve üyelerinin toplantılara katılım durumlarının bir listesini Parlamento İdari Birimine sunar (md. 181).

3.2.1.14.2 Ombudsman

Letonya'da Ombudsmanlık Kurumu 2007 yılında kurulmuştur. Kurum Letonya'da daha önce var olan Ulusal İnsan Hakları Kurumu'nun hak ve yetkilerini devralarak kurulmuştur. Ombudsman'ın seçimi, yetki ve görevleri 2006 tarihli Ombudsman Kanunu kapsamında düzenlenmiştir. Ombudsman Parlamento tarafından seçilir. Letonya'da Ombudsmanlık Kurumu çok işlevli bir kurumdur; ulusal insan hakları kurumu, eşitlik kurumu, çocuk hakları ombudsmanlığı ve iyi yönetişimin hepsinden bir arada sorumludur. Ombudsman'ın görevleri Ombudsman Kanunu'nun 11'inci maddesinde şu şekilde belirtilmiştir; insan haklarının korunması ile eşit muamele ilkelerine uyulmasını ve her türlü ayrımcılığın önlenmesini teşvik etmek, Devlet idaresinde iyi yönetim ilkelerine uyumu değerlendirmek ve desteklemek, insan haklarının gözetilmesi ve iyi yönetim ilkesi ile ilgili konularda mevzuattaki ve uygulamadaki eksiklikleri tespit etmek ve bu eksikliklerin giderilmesini teşvik etmek; insan hakları ve bu hakların korunmasına yönelik mekanizmalar ve Ombudsman'ın faaliyetleri hakkında kamu bilincini ve anlayışını geliştirmek. Kanun'un 12'nci maddesinde ise kişilerin başvurularını kabul ederek inceleyeceği hüküm altına alınmıştır. Toplumun her kesiminden kişiler Ombudsman'a başvurabilir. Başvurular posta, elektronik posta ya da Ombudsmanlık Kurumu internet sitesi üzerinden elektronik imza ile yapılabilir. Aynı zamanda telefon ile danışma

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

imkânı da sağlanmaktadır. Ombudsman yılda bir kere Parlamento ve Cumhurbaşkanı'na rapor sunar.

3.2.1.15 LİTVANYA

Litvanya Anayasası'nın 33'üncü maddesinin son fıkrasında yer alan dilekçe hakkına dair hüküm şu şekildedir: "Vatandaşların dilekçe hakkı güvence altındadır; bu hakkın uygulanmasına ilişkin usul kanun ile belirlenir."

Litvanya Cumhuriyeti Dilekçeye Dair Anayasal Kanun , 23.12.2022 kabul tarihli ve 1.7.2023 yürürlük tarihli olup dilekçe hakkının kullanılmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir. Kamu yönetimiyle ilgili itiraz ve şikâyetlerde bu Kanun'da düzenlenmeyen hususlarda Kamu Yönetimi Kanunu hükümleri uygulanır.

Kanun'da dilekçe hakkı; amacın normatif bir hukuki işlemin yürürlüğe konulması, değiştirilmesi veya yürürlükten kaldırılması olduğu durumlarda, sadece başvuru sahibi için değil, aynı zamanda tüm toplum veya toplumun bir kısmı için önem taşıyan bir konunun çözüme kavuşturulması için bir talep veya öneriyle bu Kanun'la belirlenen usule uygun olarak başvurma hakkı şeklinde tanımlanmıştır (md. 2/5).

Dilekçe ile başvuruyu, 16 yaşından küçük olmayan Litvanya Cumhuriyeti vatandaşı veya Litvanya Cumhuriyeti'nde daimi olarak ikamet eden bir yabancı veya bu kişilerden oluşan bir grup yapabilir (md. 2/2).

Kanun farklı Dilekçe Komisyonları öngörmektedir. Buna göre, Parlamento, hükûmet ve belediyelerin bünyesinde daimi Dilekçe Komisyonu kurulur (md. 2/6).

Başvuru sahibi ve/veya temsilcisi dilekçenin incelenmesi sırasında Dilekçe Komisyonu toplantılarına katılabilecektir (md. 3).

Dilekçe Komisyonları ve yetkileri 4'üncü maddede düzenlenmiştir. Buna göre Parlamento Dilekçe Komisyonu, Parlamento İçtüzüğü'ne göre kurulur ve faaliyet gösterir. Parlamentoda kabul edilen kanunlar ve diğer normatif hukuki işlemlerle ilgili dilekçeleri inceler. Komisyonun yönetmeliği Parlamentoda onaylanır.

Litvanya Cumhuriyeti hükûmeti Dilekçe Komisyonu, Litvanya Cumhuriyeti hükûmeti Hakkında Kanun'a göre kurulur ve faaliyet gösterir. hükûmet ve bakanlar tarafından kabul edilen normatif hukuki işlemlere ilişkin dilekçeleri inceler. Komisyonun düzenlemeleri hükûmet tarafından onaylanır.

Belediye Dilekçe Komisyonu Yerel Özerk Yönetim Kanunu'na göre kurulur ve faaliyet gösterir. Yönetmeliği Belediye Meclisi tarafından onaylanır. Belediye Dilekçe Komisyonu, belediye makamları tarafından kabul edilen normatif işlemlere ilişkin dilekçeleri inceler.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

DİLEKÇE KOMİSYONU

Dilekçe Komisyonu, kendisini kuran eyalet veya belediye yönetimine karşı sorumlu ve hesap verebilir olacaktır.

Dilekçe Komisyonlarının görevlerini yerine getirirken kullanabilecekleri yetkiler 5'inci maddede düzenlenmiştir. Buna göre komisyonlar, uzmanlara veya bilirkişilere başvurma; talebin alındığı tarihten itibaren en fazla 20 iş günü içinde dilekçede yer alan istek veya öneri hakkında görüş alma ve diğer gerekli bilgileri sağlama talebiyle devlet kurumlarına ve belediyelere, akademik kurumlara, araştırma kurumlarına, eğitim kurumlarına başvurabilir; toplantılarına, başvuruda yer alan talep veya öneri hakkında görüş bildirmiş veya bildirebilecek olan uzmanları, bilirkişileri, kurum veya kuruluş temsilcilerini ve diğer ilgili kişileri davet edebilir; başvuru sahibinden, Dilekçe Komisyonu tarafından belirlenen ve 10 iş gününü geçmeyen bir süre içinde, dilekçe ile ilgili ek belge veya bilgi sunmasını isteyebilir.

Dilekçe komisyonlarının yetkisi dâhilinde olmayan bir dilekçe, dilekçedeki talep veya önerinin uygulanması için gerekli normatif bir hukuki işlemi kabul etme yetkisine sahip başka bir devlet kurumunun, Dilekçe Komisyonunun işlevlerini aynen yerine getirecek bir komisyonu veya belirli bir kamu görevlisi tarafından, bu kurumun belirlediği usule uygun olarak incelenir.

Kanun'un 5'inci maddesi Dilekçe Komisyonlarının çalışmalarının duyurulması ve tanıtımını düzenlemiştir. Buna göre Dilekçe Komisyonunun faaliyetlerinin kamuoyuna duyurulması amacıyla, komisyonu kuran kurumun internet sitesinde;

- Dilekçe hakkının kullanımına ilişkin gerekli bilgiler,
- Dilekçede yer alması gereken bilgiler ve/veya örnek bir dilekçe formu,
- Değerlendirilmek üzere kabul edilen dilekçelerdeki talepler veya öneriler ve bunları destekleyen kanıtlar,
- Dilekçelerin görüşme şekli, yeri ve zamanı,
- Dilekçe komisyonlarının vardığı sonuçlar,
- Dilekçelerde yer alan talep veya önerilerin kabul edilmesine ilişkin kararlar,
- Dilekçelerde yer alan talep veya önerilerle ilgili olarak alınan bilgi veya görüşler

Yayımlanır.

Yayımlanan bilgiler, başvuru sahiplerinin ve temsilcilerinin isimlerini içerebilir, ancak kişisel bilgilerini ve iletişim bilgilerini ve ayrıca bireylerin mahremiyet ve gizlilik haklarını ihlal edebilecek veya devlet, görev, meslek sırlarını veya ticari sırları ifşa edebilecek bilgileri içeremez. Başvuru sahiplerinin ve temsilcilerinin isimleri 5 yıl süreyle yayımlanır.

Kanun'un "Başvuru "Şartları" başlıklı ikinci bölümünde 7'nci maddede, bir başvurunun, insan hak ve özgürlüklerinin korunması veya kullanılması, devlet ve/veya belediye kurumlarının reformu veya sadece başvuru sahibi için değil, aynı zamanda toplum veya toplumun bir kesimi için bir bütün olarak önemli olan herhangi bir konunun ele alınmasını talep veya teklif edebileceği; diğer kişilerin hak ve özgürlüklerini inkâr edecek, Litvanya'nın

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

DİLEKÇE KOMİSYONU

bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü veya anayasal düzenini tehdit edecek bir talep veya öneri içermeyeceği ifade edilmektedir.

Başvurunun şekli, içeriği ve gönderimi 8'inci maddede düzenlenmiştir. Buna göre dilekçe, dilekçe sahibi veya temsilcisi tarafından imzalanır ve dilekçe komisyonlarının yetkisi dikkate alınarak ilgili kuruma doğrudan, posta yoluyla veya elektronik iletişim yoluyla yazılı olarak gönderilir. Elektronik yollarla sunulan bir dilekçe güvenli elektronik imza ile imzalanmalı veya kişinin elektronik kimliğini ve metnin gerçekliğini sağlayacak şekilde hazırlanmalıdır.

Başvuru aşağıdaki bilgi veya hususları içermelidir:

- Başvuru sahibinin adı, soyadı ve kişisel kimlik numarası,
- Başvuru sahibi temsilcisi, başvuru sahibinin tüm haklarına sahip değilse, temsilciye tanınan haklar,
- Başvuru/talep hakkında alınan kararlara ilişkin bilgilerin gönderileceği başvuru sahibinin ve/veya temsilcisinin iletişim bilgileri (adres ve/veya e-posta adresi, telefon numarası),
- Başvurunun yöneltildiği kurum,
- Başvurunun bir dilekçe olarak kabul edilmesi için, konunun sadece başvuru sahibi için değil, aynı zamanda bir bütün olarak kamu veya kamunun bir bölümü için önemli olmasının ve başvurunun nedenlerinin ve amaçlarının açıkça belirtildiği bir talep,
- Başvuru sahibinin bir düzenleyici işlemin kabul edilmesi, değiştirilmesi, eklenmesi veya yürürlükten kaldırılması talebi veya önerisi.

Başvuruya, atıfta bulunulan talep veya öneriyi destekleyen belgeler veya belgelerin kopyaları, önerilen düzenleyici işlemin bir taslağı ve başvuruyla ilgili diğer her türlü materyal eklenebilir. Başvuruya ayrıca başvuru sahibinin temsilini tasdik eden belge de eklenecektir.

Alınan başvuru, ilgili kurumun evrak kayıt prosedürüne uygun olarak kaydedilir ve değerlendirilmek üzere Dilekçe Komisyonuna iletilir. Başvurunun kaydedildiği ve Dilekçe Komisyonuna iletildiği, başvuruyu kaydeden kurum, kayıt numarası ve başvuru tarihi belirtilerek, başvurunun kaydedildiği tarihten itibaren en geç 3 iş günü içinde başvuru sahibine veya temsilcisine bildirilir. Bakanlık tarafından alınan bir başvuru, alındığı tarihten itibaren 5 iş günü içinde ilgili makama iletilir ve başvuru sahibi veya temsilcisi 3 iş günü içinde bilgilendirilir.

Kanun'un üçüncü bölümü dilekçelerin kabulü ve değerlendirilmesine ilişkindir. 9'uncu madde uyarınca Dilekçe Komisyonu, bir dilekçenin incelenmesi, sınıflandırılması ve kabul edilebilirliği hakkında, dilekçenin kayıt tarihinden itibaren en geç 20 iş günü içinde karar vermelidir. Başvurunun bir dilekçe olarak nitelendirilmesi ve dilekçenin kabul edilebilirliği konusu, başvuruda yapılan talep veya öneriyle ilgili ek belge, bilgi veya görüş gerektiriyorsa, süre sınırı, istenen son belgenin alındığı tarihten itibaren hesaplanır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

DİLEKÇE KOMİSYONU

10'uncu madde bir başvurunun reddedilmesine dairdir. Madde uyarınca, başvuruyu yapan kişinin kimliğinin belirlenemediği durumlarda, isimsiz başvuru, Dilekçe Komisyonu kararıyla, içeriği değerlendirilmeksizin görüşülmeden bırakılır. İçeriği açık ve anlaşılır olmayan veya etik ya da manevi değerleri ihlal eden bir dilekçe, Dilekçe Komisyonunun gerekçeli kararı ile işleme konulmaz ve bu kararın kabul edildiği tarihten itibaren en geç 5 iş günü içinde dilekçe sahibine veya temsilcisine tebliğ edilir. Dilekçe Komisyonunun bir dilekçeyi işleme almama kararı, dilekçe sahibini bu Kanunda belirtilen şartları karşılayan başka bir dilekçe sunma hakkından mahrum bırakmaz.

11'inci maddeye göre Dilekçe Komisyonu, alınan başvuruda yer alan talep veya öneriyi incelemenin kendi yetkisi dâhilinde olmadığını tespit ettikten sonra, bu karar tarihinden itibaren 5 iş günü içinde, başvuruyu ilgili kuruma iletir ve durumu başvuru sahibine veya temsilcisine bildirir.

12'nci madde bir dilekçenin dilekçe olarak nitelendirilmesi ve dilekçenin kabul edilmesine ilişkindir.

Buna göre bir dilekçe aşağıdaki durumlarda dilekçe olarak kabul edilmeyecektir:

1)Anayasada belirtilen, yasama girişimi, referandum çağrısı girişimi, devlet kurumlarının veya yetkililerinin çalışmalarını eleştirme hakkı kapsamında başvurulması,

2)Dilekçe sahibinin 2'nci maddenin (2) numaralı fıkrasında belirtilen şartları karşılamaması,

3)Kanun'un 7'nci maddesinde belirtilen gereklilikleri karşılamaması,

4)Gelen talep veya önerinin, normatif bir hukuki işlemin kabul edilmesini, değiştirilmesini, tamamlanmasını veya geçersiz kılınmasını gerektirmesi,

5)Başvuru sahibinin başvuruda dile getirdiği talep veya öneriyi kanıtlamaması,

6)Dilekçe Komisyonunun, başvuruyla aynı içeriğe sahip bir talep veya öneri hakkında bir takvim yılı içinde bir sonuç bildirmiş olması,

7)Dilekçe Komisyonunun, aynı başvuru sahibi veya temsilcisi tarafından aynı kuruma aynı içerikte bir talep veya öneriyle ilgili olarak sunduğu bir başvuruyu hâlihazırda inceliyor olması.

Dilekçe Komisyonu, başvurunun dilekçe olarak kabul edildiğini, dilekçenin incelenmesi için belirlenen şekil, yer ve zamanı veya dilekçeyi işleme almayı reddettiğini, karar tarihinden itibaren 5 iş günü içinde, ancak dilekçenin incelenmesi için belirlenen zamandan en geç 5 iş günü önce başvuru sahibine veya temsilcisine bildirir.

13'üncü madde bir dilekçenin reddedilmesine ve bir dilekçenin incelenmek üzere kabul edilmemesine karşı itirazları düzenlemektedir. Başvurunun bir dilekçe olarak kabul edilmemesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

DİLEKÇE KOMİSYONU

veya bir dilekçenin değerlendirmeye alınmasının reddedilmesi kararına karşı bildirimin alındığı tarihten itibaren en geç bir ay içinde başvuru sahibi itirazda bulunabilecektir.

14'üncü madde aynı konudaki dilekçelerin birleştirilmesini, 15'inci madde dilekçeye konu talep veya öneriyi karşılayan bir mevzuat çalışması olduğu takdirde dilekçenin çalışmada değerlendirilmek üzere gönderilmesini, 16'ncı madde dilekçenin geri çekilmesini, 17'nci madde dilekçe inceleme esaslarını düzenlemektedir.

18'inci madde, Dilekçe Komisyonunun dilekçeleri incelemesini ve dilekçelerin sonuçlandırılmasını düzenlemektedir. Buna göre dilekçeler resmi dilde incelenecektir. Dilekçe Komisyonu, bir dilekçeyi incelerken, dilekçenin hukukiliğini, geçerliliğini, yerindeliğini, yararlılığını, yasama ilkelerine uygunluğunu ve uygulanabilirliğini değerlendirir. Dilekçe, Dilekçe Komisyonu tarafından, dilekçenin incelenmek üzere kabul edilmesi kararının verildiği tarihten itibaren en geç 3 ay içinde yapılacak bir toplantıda incelenir.

Dilekçe Komisyonu, dilekçeyi inceledikten sonra, talep veya önerinin yerine getirilmemesine veya talep veya önerinin tamamen veya kısmen kabul edilmesine, bu doğrultuda bir normatif hukuki işlemin kabulü, değiştirilmesi, eklenmesi veya yürürlükten kaldırılması sürecinin başlatılmasına karar verebilir. Komisyon, vardığı sonuca göre kararını, talep veya önerinin hayata geçirilmesi için gerekli normatif hukuki işlemi gerçekleştirme yetkisine sahip olan Parlamente'ya, hükûmete veya belediye makamlarından birine gerekçeli olarak sunar. Dilekçe Komisyonu, dilekçede sunulan talep veya önerinin kabul edilmesi gerektiği sonucuna varırsa, bir mevzuat taslağı hazırlayabilir veya hazırlanması için bir komisyon ya da çalışma grubu kurulması veya devlet ya da belediye makamlarına talimat verilmesi önerilebilir.

“Bir dilekçedeki talep veya öneriye ilişkin kararın kabul edilmesi ve uygulanması” başlıklı 19'uncu maddeye göre dilekçe hakkının kullanılmasında, talep veya önerinin kabulüne ilişkin nihai ve temyiz edilemez bir karar ilgisine göre Parlamento, hükûmet, belediye makamlarından biri veya başka bir kurum tarafından alınır. Kararda, Dilekçe Komisyonunun görüşü dikkate alınır, ancak bağlayıcı değildir. Kararı alan makam, Dilekçe Komisyonunun dilekçede ileri sürülen talep veya önerinin kabul edilmemesi yönündeki kararına katılmadığı takdirde, yerine getirilmesine karar vermiş sayılır. Kararı alan merci, Dilekçe Komisyonunun dilekçede yer alan talep veya önerinin yerine getirilmesi yönündeki kanaatine katılmadığı takdirde, dilekçedeki talep veya önerinin kabul edilmemesine karar vermiş sayılır.

Litvanya Parlamentosu (Seimas) İçtüzüğü'nün 25'inci maddesinin ikinci fıkrasında Parlamente'da daimi bir komisyon olarak Dilekçe Komisyonunun kurulacağı belirtilmektedir.

Parlamento İçtüzüğü'nün “Dilekçe komisyonu ve Seimasta dilekçelerin değerlendirilmesi” başlıklı 80'inci maddesi aşağıdaki şekildedir:

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

“1. Litvanya Cumhuriyeti vatandaşlarının dilekçelerini incelemek için Seimasta kalıcı olarak çalışan bir Seimas Dilekçe Komisyonu kurulmuştur.

2. Dilekçe Komisyonu bu Kanun’un 71’inci maddesi hükümlerine göre kurulur.

3. Dilekçe Komisyonu, Litvanya Cumhuriyeti vatandaşları tarafından Seimas’a gönderilen dilekçeleri inceler.

4. Dilekçelerin verilmesi ve incelenmesi usulü, özel bir kanun ve Dilekçe Komisyonunun çalışma yönetmeliği ile belirlenir.

5. Seimas Dilekçe Komisyonu kararlarına ilişkin Seimasa yapılan şikâyetler, Seimasın bir toplantısında Dilekçe Komisyonu Başkanı tarafından sunulur. Seimas, bu konuda, Dilekçe Komisyonu Başkanı tarafından taslağı sunulan gerekçeli bir kararı kabul eder.”

Dilekçe Komisyonu, biri Başkan, biri Başkan Yardımcısı olmak üzere 11 üyeden oluşmaktadır. Komisyonun idari destek hizmeti aldığı, kendine özel bir ofis bulunmamakta olup tüm daimi komisyonlara hizmet veren ortak sekretaryadan istifade edilmektedir.

Parlamento internet sitesi üzerinden elektronik imza ile dilekçe vermek, dilekçeyi takip etmek, bir dilekçeye görüş vermek mümkündür. Ayrıca, e-posta ve fiziki yazının Parlamento Bilgi ve İletişim Dairesi Halkla İlişkiler Bölümüne elden teslimi veya posta ile gönderilmesi şeklinde dilekçe alınmaktadır.

Dilekçe Komisyonunca 2020’de 44 başvuru alınmış, 26’sı değerlendirilmek üzere kabul edilmiş, bunlardan 22’si esastan incelenmiştir. 2021’de 73 başvuru alınmış, 50’si değerlendirilmek üzere kabul edilmiş, bunlardan 41’i esastan incelenmiştir.

Dilekçe Komisyonu Yönetmeliği uyarınca Komisyon toplantıları Komisyon Başkanı tarafından, onun yokluğunda ise Komisyon Başkan Yardımcısı tarafından düzenlenir. Komisyon toplantıları, dilekçelerin incelenmesi için öngörülen sürelerle uyulmasını sağlayacak şekilde düzenlenir. Komisyon salt çoğunlukla toplanır ve hazır bulunan üyelerin salt çoğunluğuyla karar alır. Oyların eşitliği halinde Başkan, onun yokluğunda ise Başkan Yardımcısının oyu belirleyicidir. Komisyon kararına muhalif olan üyenin görüşüne en az 2 üye de katılırsa muhalefet şerhi komisyon raporuna eklenebilir. Komisyon toplantısına katılamayacak olan üye, nedenini Komisyon Başkanlığına bildirmelidir. Komisyon toplantılarında tutanak tutulur (md. 4).

Komisyon Başkanı, Komisyonun faaliyetleri hakkında her yıl rapor düzenler (md. 6).

Evrak kayıt defterine kaydedilen her başvuru Komisyon Başkanına iletilir. Başvurunun kaydedildiği, başvuru sahibine veya temsilcisine en geç 3 iş günü içinde yazılı olarak bildirilir (md. 10).

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

DİLEKÇE KOMİSYONU

Komisyon, bir başvurunun dilekçe olarak kabul edilip edilmeyeceğine ve dilekçelerin incelenip incelenmeyeceğine, kayıt tarihinden itibaren en geç 20 iş günü içinde karar verir (md. 23).

İsimsiz bir başvuru reddedilecek ve yapılmamış sayılacaktır. İçeriği belirsiz veya açık olmayan bir başvuru Komisyon kararıyla incelenmez ve en geç 5 iş günü içinde başvuru sahibine veya temsilcisine yazılı olarak bildirilir (md. 12).

Başvurudaki eksikliklerin giderilmesi için bir süre belirlenmesi ve başvuru sahibinin veya temsilcisinin süresi içinde eksiklikleri gidermesi halinde, Komisyon en geç 3 iş günü içinde dilekçenin incelenmesi yönünde karar alır (md. 18).

Başvuru incelenerek ileri sürülen talep ve önerilerin ele alınmasının Seimasın yetkisi dâhilinde olup olmadığı tespit edilir. Başka bir kurumun sorumlu olduğu tespit edilirse en geç 4 iş günü içinde başvuru ilgisine göre hükûmet veya belediye makamına iletilir ve başvuru sahibi veya temsilcisi bilgilendirilir (md. 11).

Komisyon, başvuruda ileri sürülen talep ve önerilerin incelenmesinin Seimasın yetkisi dâhilinde olduğunu tespit ettikten sonra, itirazın bir dilekçe olarak kabul edilip edilmeyeceği konusunda karar verir (md. 13). Dilekçenin taşınması gereken şartlar, Dilekçeye Dair Anayasal Kanun'da belirtilenlerle aynı olup Yönetmeliğin 14'üncü maddesinde yer almaktadır.

Komisyonun başvuruyu dilekçe olarak kabul etmeme yönünde gerekçeli bir karar alması halinde, kararın alındığı tarihten itibaren en geç 5 iş günü içinde başvuru sahibi veya temsilcisi yazılı olarak bilgilendirilir. Seimas bu tür bir başvuruyu ilgili mevzuat çerçevesinde inceleyebilir veya incelenmesi için diğer devlet kurumlarına iletir (md. 15).

Komisyon, dilekçeyi kabul ettiğini veya reddettiğini karar tarihinden itibaren en geç 5 iş günü içinde başvuru sahibine veya temsilcisine yazılı olarak bildirir (md. 21).

Komisyonun başvuruyu dilekçe olarak kabul etmeme veya dilekçeyi incelemeye almayı reddetme kararına karşı başvuru sahibinin itirazını Komisyonun değerlendirmesi ve Seimasın itirazı karara bağlaması hususları Yönetmeliğin 32'nci maddesinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Komisyon, dilekçeyi inceleme kararı aldıktan sonra, dilekçenin görüşüleceği yer ve zamanı belirler, dilekçe sahibine veya temsilcisine yazılı olarak bildirir ve Seimas internet sitesinde yayımlar. Dilekçe sahibinin veya temsilcisinin talebi üzerine, Komisyon, dilekçenin görüşülme yeri ve zamanının bildirilmesiyle birlikte, uzmanlardan (bilirkişilerden), devlet kurumlarından, akademik ve araştırma kurumlarından, eğitim kurumlarından alınan sonuçları ve diğer materyalleri kendisine gönderir (md. 22).

Başvuru sahibi veya temsilcisi Komisyon toplantılarına katılma hakkına sahip olup görüşlerini dile getirebilir ve Komisyon üyelerinin sorularını cevaplandırabilir (md. 25).

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Kararın alınması sırasında, Komisyon Başkanı başvuru sahibinden veya temsilcisinden toplantıdan ayrılmasını isteyebilir (md. 26).

Dilekçe Komisyonu, dilekçedeki talep ve önerileri benimserse gerekli kanun önerisini hazırlar veya hazırlanması için bir komisyon veya çalışma grubu kurulmasını önerebilir. Kabul edilen dilekçeler doğrultusunda hazırlanan yasal düzenleme önerileri Seimas İçtüzüğü'nde belirtilen genel usule uygun olarak görüşülür (md. 28).

Dilekçe inceleme süreci, Seimasın dilekçede belirtilen talep ve önerilerin karşılanması veya reddedilmesi konusunda Komisyonun vardığı sonucu onaylayıp onaylamayacağına karar vermesiyle tamamlanır (md. 29).

Seimas, Dilekçe Komisyonunun dilekçedeki talep ve önerileri reddetme kararını kabul etmezse, dilekçeyi benimsemiş sayılır ve ilgili yasal düzenleme önerisinin hazırlanması için dilekçeyi dilekçeye konu hususlarda yetkili Seimas komisyonuna tevdi eder.

Dilekçenin değerlendirilmesine ilişkin tüm işlemler, dilekçenin incelenmesine karar verildiği tarihten itibaren en geç 90 takvim günü içinde tamamlanmalıdır (md. 30).

Dilekçe hakkında Seimas tarafından alınan karar, kararın alınmasından itibaren 10 iş günü içinde dilekçe sahibine veya temsilcisine bildirilir. Seimasın dilekçelerde belirtilen talep ve tekliflerin karşılanmasına ilişkin kararları nihai olup itiraza tabi değildir (md. 31).

Diğer Kurumlar

Litvanya'da 2 Ombudsman bulunmaktadır. Seimas Ombudsmanlarından biri devlet kurum ve kuruluşlarının yetkililerinin, diğeri ise yerel yönetim kurum ve kuruluşlarının yetkililerinin faaliyetlerini denetler. Litvanya Cumhuriyeti Seimas Ombudsmanlarına İlişkin Kanun'un 7'nci maddesine göre Parlamento 5 yıllık bir süre için 2 Ombudsman seçer.

Seimas Ombudsmanları, insan haklarını ve özgürlükleri koruyan, şikâyetçilerin yetkililerin görevi kötüye kullanmaları veya bürokrasiye ilişkin şikâyetlerini soruşturan, devlet yetkililerinin halka düzgün hizmet etme görevlerini yerine getirmesini denetleyen ve kamu yönetimini iyileştirmeye çalışan devlet görevlileridir. Seimas Ombudsmanları ayrıca, İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol'ün uygulanmasını da gözetir.

Fırsat Eşitliği Denetleyicisi, her gerçek veya tüzel kişinin, fırsat eşitliğinin ihlaline ilişkin şikâyetle bulunabileceği bir kurumdur. Fırsat Eşitliği Denetleyicisi, Seimas Başkanının önerisi üzerine Seimas tarafından 5 yıllığına atanır.

Fırsat Eşitliği Denetleyicisi, ayrımcılığı tanımlayan Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Kanunu ve Fırsat Eşitliği Kanunu kapsamında görev yapar. Söz konusu kanunlardaki düzenlemeler doğrudan ayrımcılığı; cinsiyet, ırk, uyruk, vatandaşlık, dil, köken, sosyal statü, inanç veya

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

görüş, yaş, cinsel yönelim, engellilik, etnik köken ve din nedeniyle daha az elverişli koşulların uygulandığı davranış olarak tanımlar. Fırsat eşitliği kanunları kamusal yaşamın beş alanını kapsar: devlet ve belediye kurum ve kuruluşlarının faaliyetleri, eğitim, çalışma ilişkileri, tüketici haklarının korunması ve vakıf ve derneklerin faaliyetleri. Fırsat eşitliği denetleyicisinin kararları genellikle tavsiye niteliğindedir, bu nedenle başvuru sahibi, olası ayrımcılık için başvururken tazminat bekleyemez. Ayrımcılık nedeniyle uğranılan maddi ve manevi zararın tazminine ancak mahkeme karar verebilir. Fırsat eşitliği denetleyicisi, ayrımcı reklamların durdurulmasını emredebilir ve idari para cezası uygulayabilir.

Gazeteci Etiği Müfettişi, Kamuyu Bilgilendirme Kanunu'nun yasakladığı ayrımcı uygulamaların denetimini yürütmektedir. Bu Kanun kapsamına giren, kamusal alanda ayrımcılığın belirtilerini fark edenler Müfettişlikle iletişime geçebilir. Müfettiş, kişilerin kitle iletişim araçlarında şeref ve haysiyetlerinin, özel hayatlarının korunması haklarının ve kişisel verilerinin işlenmesine yönelik kuralların ihlal edilmesine ilişkin şikâyetlerini inceler. Kanun'nun 49'uncu maddesine göre Müfettiş, ilgili basın ve yayın kuruluşları tarafından önerilen adaylar arasından Seimas tarafından 5 yıllık bir süre için atanır.

3.2.1.16 16. LÜKSEMBURG

01.7.2023 tarihinde yürürlüğe girecek olan yenilenmiş Lüksemburg Anayasası'nın 29'uncu maddesine göre, herhangi bir kişi, bir veya daha fazla kişi tarafından imzalanmış başvuruları kamu makamlarına sunma hakkına sahiptir. Maddenin ikinci fıkrası, kamu makamlarının, başvuru sahiplerinden gelen yazılı taleplere makul bir süre içinde cevap vermekle yükümlü olduğunu belirtmektedir. Anayasa'nın 82'nci maddesi ise Parlamentoda dilekçe hakkına işaret ederek Temsilciler Meclisinin, kendisine gönderilen dilekçeleri İçtüzüğünde belirtilen şekilde ele alacağını ifade etmektedir. Mevcut Anayasa'nın ise iki maddesi dilekçe hakkına ilişkindir:

“Madde 27- Herkes, bir veya daha fazla kişi tarafından imzalanmış dilekçelerle kamu makamlarına başvurma hakkına sahiptir.

Yalnızca yetkili kılınmış otoritelerin dilekçeleri toplu olarak gönderme hakkı vardır.”

“Madde 67- Meclise şahsen dilekçe sunmak yasaktır.

Meclis, kendisine yöneltilen dilekçeleri Hükûmet üyelerine havale etme hakkına sahiptir.

Hükûmet üyeleri, Meclisin talep etmesi halinde bunların içeriğine ilişkin açıklamalarda bulunacaklardır.

Meclis, Hükûmetin ya da yetkililerin hukuka aykırı eylemlerinden kaynaklanan mağduriyetleri gidermeyi amaçlamadıkça ya da alınacak karar Meclisin yetkisi dâhilinde olmadıkça, bireysel çıkarları konu edinen dilekçelerle ilgilenmez.”

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Parlamentonun, dilekçe hakkına ilişkin ayrıntılı bilgiler içeren internet sayfasında dilekçe, bir birey veya bir grup birey tarafından, savundukları ortak çıkarlar lehine bir karar alınması amacıyla Lüksemburg Parlamentosuna yapılan bir talep olarak tanımlanmıştır.

Temsilciler Meclisi Dilekçe Komisyonu, yalnızca dilekçeleri değerlendirmekle görevli özel bir sürekli komisyondur. 60 üyesi olan Temsilciler Meclisinde Dilekçe Komisyonu 1'i Başkan ve 2'si Başkan Yardımcısı olmak üzere 15 üyeden oluşmaktadır. Komisyon sekretaryasında tam zamanlı olarak bir personel çalışmaktadır.

Temsilciler Meclisinin dilekçelere ilişkin sayfasında, 2006'dan 14.02.2023 tarihine kadar halka açık ve olağan toplam 2441 dilekçenin bilgisine erişilebilmektedir. Kamuoyuna açık şekilde 60 toplantı gerçekleştirildiği de anlaşılmaktadır. Son 12 aya ait dilekçe sayısı ise 319'dur.

3.2.1.16.1 Dilekçe türleri ve dilekçe süreci

İki tür dilekçe vardır: halka açık dilekçe ve olağan dilekçe. Parlamentonun internet sitesinde yalnızca kamuya açık dilekçeler çevrimiçi imzalanabilir. Bu tür bir dilekçe en az 4.500 imza toplarsa Parlamentoda kamuya açık şekilde görüşülebilecektir. Dilekçe sahibi de görüşmeye çağrılacaktır.

En az 15 yaşında olan, Ulusal Gerçek Kişiler Siciline kayıtlı, Lüksemburg sosyal güvenlik kartına sahip herkesin kamuya açık dilekçe verme ve işleme alınması kabul edilmiş bir dilekçeyi imzalama hakkı vardır. Lüksemburg vatandaşı olmayanların dilekçe verme ve dilekçe imzalama hakkı bulunmamaktadır. Dilekçe göndermek veya imzalamak için mutlaka Lüksemburg'da ikamet etmek gerekmez. Kimlik bilgileri Parlamento yönetimi tarafından kontrol edilmektedir. Dilekçe, Temsilciler Meclisi dilekçe internet sitesinde yer alan elektronik form veya kâğıt form kullanılarak sunulmalıdır.

Dilekçe aşağıdaki kriterleri karşılamalıdır:

- Genel ve ulusal çıkarlara, yani tüm vatandaşların yararına hizmet eden bir amaca sahip olması veya ülke genelini ilgilendiren bir amaca sahip olması (mesela belirli bir belediyenin alanına giren bir talebin olmaması),
- Bireylerin kişisel çıkarlarını ilgilendiren konularda olmaması (mesela komşular arasındaki bir anlaşmazlık),
- “Ben” ve “biz” ifadelerinden kaçınması,
- Etik ilkelere saygı göstermesi, saygılı ve ahlaki olması (ırkçı, şiddet içeren, yabancı düşmanı, homofobik, taciz edici, kaba vb. içerikler bulunmaması),
- Fransızca, Almanca veya Lüksemburgca (üç resmi dilden birinde) yazılması

Verilen bir dilekçenin imzaya açılması için bir kaç doğrulama aşaması gereklidir. Dilekçe Komisyonu talebi inceler ve kamuya açık dilekçe olarak kabul edilebilir olup olmadığına karar

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

verir. Dilekçe yukarıda belirtilen kriterlere uygun değilse talep reddedilir. Talepte eksiklikler varsa, yeterli bilgiler yoksa Dilekçe Komisyonu ek açıklamalar istemek için dilekçe sahibiyle iletişime geçebilir. Dilekçe sahibinin cevap vermesi için bir aylık süresi vardır. Komisyonun isteklerinin karşılanmaması halinde dilekçe reddedilecektir. Dilekçenin konusunun aynı yıl içindeki başka bir dilekçenin konusuyla aynı olması halinde de talep reddedilebilir.

Dilekçe Komisyonu talebi kabul edilebilir bulmuşsa dilekçenin Temsilciler Meclisi internet sitesinde yayımlanarak vatandaşların imzasına açılması için Başkanlar Kurulunun da dilekçeyi uygun bularak onaylaması, kabul etmesi gerekir. Reddedilen veya kabul edilerek işleme alınan her dilekçenin sahibine bilgi verilir.

Dilekçe sahibinin elektronik imzaları ve Parlamento İdaresi tarafından sağlanan form aracılığıyla kâğıt üzerinde imzaları toplamak için 6 haftası vardır. Parlamento İdaresi, toplanan imzaların geçerliliğini düzenli olarak kontrol eder (kopya olmaması vb.). İmza süresi bittiğinde kapsamlı bir kontrol yapılır.

Halka açık dilekçe çevrimiçi ve kâğıt üzerinde 4.500 imza aldıktan sonra Temsilciler Meclisi Genel Kurulunda milletvekilleri ve yetkili Bakanın hazır bulunduğu kamuoyuna açık bir toplantı düzenlenir. Toplantıda dilekçe sahibine, dilekçesini detaylandırmasına yardımcı olmak, Parlamento ve hükûmet üyelerine açıklamada bulunmak üzere 5 kişi daha eşlik edebilir.

Toplantı, Temsilciler Meclisi Televizyonundan, Temsilciler Meclisi internet sitesi (www.chd.lu) ve Parlamento Dilekçe Sayfası (www.petitionunen.lu) üzerinden canlı yayımlanır. Toplantı aynı zamanda Genel Kurul salonunda ayrılan yerlerden halkın takibine de açıktır.

Kamuya açık bir dilekçeden farklı olarak, olağan bir dilekçe veren dilekçe sahibi, Temsilciler Meclisinin internet sitesi aracılığıyla, çevrimiçi imza toplayamaz. Bu tür dilekçede kamuya açık bir görüşme öngörülmemektedir. Bu arada, halka açık dilekçede, öngörülen süre sonunda yeterli imzaya ulaşılamamışsa dilekçe sahibine bilgi verilir ve dilekçe sahibi isterse dilekçe olağan bir dilekçe olarak işlem görebilir.

Olağan bir dilekçe vermek isteyen başvuru sahibi dilekçesini imzalamalı, adı ve soyadı ile ikametgâhını da belirtmelidir. Bir başvuru sahibinin, endişesinin ne olduğunu ve neyin değiştirilmesini istediğini yazılı olarak açıklayan olağan bir dilekçe sunmasının üç yolu vardır:

- Önceden randevu alarak bizzat teslim etmek
- petition@chd.lu adresine e-posta ile göndermek
- Posta yoluyla Parlamentoya göndermek.

Olağan dilekçe, Dilekçe Komisyonu tarafından incelenir. Komisyon, incelemeleri sonucunda, şikâyetlerin veya iddiaların sağlam temellere dayandığından emin olmak üzere aşağıdaki kararları alabilir:

- Gerekli gördüğü hallerde hükûmete havale etmek,

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

- Yetkili bakandan açıklama talep etmek,
- Dilekçeyi, Temsilciler Meclisinin ilgili konudan sorumlu bir komisyonuna havale etmek veya başka bir komisyonun görüşünü almak,
- Dilekçe sahiplerini bir toplantıda dinlemek, dilekçeyle ilgili herhangi bir kurumu veya uzmanı davet etmek ve hatta dilekçenin incelenmesi çerçevesinde saha ziyaretleri yapmak.

Dilekçe Komisyonu tarafından atılan adımlar, dilekçe sahibine posta ile bildirilir. Dilekçe ile ilgili her türlü bilgi ve belgeye, yayımlandığı dilekçeler internet sitesinden erişilebilmektedir.

3.2.1.16.2 Temsilciler Meclisi İçtüzüğü'ndeki İlgili Düzenlemeler

Bölüm 11

Dilekçeler

a) Genel hükümler

Madde 164 (1) Dilekçe Komisyonu, bu İçtüzüğün 22'nci maddesinde belirtilen usullere uygun olarak Parlamento tarafından seçilen en az 5 ve en fazla 15 üyeden oluşur.

(2) Dilekçe Komisyonu, üyeleri arasından 1 başkan ve 2 başkan yardımcısı seçer.

(3) Halka açık bir oturum sırasında Başkan tarafından Parlamento'ya yapılan sunuşlarda, yeni verilen veya gündeme getirilen olağan ve kamuya açık dilekçeler hakkında kısaca bilgi verilir.

b) Olağan dilekçeler

Madde 165 (1) Olağan dilekçeler yazılı olarak Parlamento Başkanına verilir.

(2) Her olağan dilekçe, dilekçe sahibi tarafından imzalanmalı ve okunaklı bir şekilde tam adı ve ikametgâhı belirtilmelidir.

(3) Parlamento, bireysel çıkarlarla ilgili herhangi bir olağan dilekçeyle ilgilenmez.

(4) Başkan, olağan dilekçeleri Dilekçe Komisyonuna havale eder.

(5) Dilekçe Komisyonu dilekçe sahibine bir cevap gönderir.

(6) Dilekçe Komisyonu bu cevabı hazırlarken gerekli tüm adımları atar.

(7) Dilekçe Komisyonu, 20/1 madde uyarınca sorumlu komisyonu kendi yetki alanına giren olağan bir dilekçenin varlığı konusunda bilgilendirir.

(8) Dilekçe Komisyonu olağan bir dilekçeyi Parlamentonun başka bir komisyonuna havale edebilir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Ayrıca madde 29/3 uyarınca başka bir komisyondan görüş talep edebilir.

(9) Dilekçe Komisyonu bir bakandan açıklama talep etmeye karar verirse, madde 20/1 uyarınca ilgili komisyonu bilgilendirir. Bakanın açıklaması en geç bir ay içinde Parlamento Başkanına gönderilir.

Yetkili bakan öngörülen süre içinde cevap veremezse, Parlamento Başkanını bilgilendirir ve hem gecikmenin nedenlerini hem de muhtemel cevap tarihini belirtir.

Parlamento Başkanı bir aylık ek süre verebilir.

Bakan, Dilekçe Komisyonunun talebine öngörülen süre içinde cevap vermezse Dilekçe Komisyonuna sözlü açıklama yapmaya davet edilir.

c) Halka açık dilekçeler

Madde 166 (1) Ulusal Gerçek Kişiler Siciline kayıtlı ve en az 15 yaşında olan herhangi bir kişi kamuya açık bir dilekçe için talepte bulunabilir.

(2) Kamuya açık dilekçeler için talepler Parlamento internet sitesinde bulunan form kullanılarak verilir.

(3) Kamuya açık dilekçenin kabul edilebilirliği, konusunun genel çıkarları ilgilendirmesine bağlıdır. Dilekçe Komisyonunun talebi üzerine, dilekçe sahibi bir ay içinde kamuya açık dilekçesinin konusuna ilişkin belgelerini sunmakla yükümlüdür. Dilekçe sahibinin bu süre içinde cevap vermemesi halinde, Komisyon kamuya açık dilekçe başvurusunun kabul edilebilirliği konusunda olumsuz görüş bildirir.

Parlamentonun internet sitesi üzerinden verilen kamuya açık bir dilekçe, ikinci fıkra uyarınca sunulduğu tarihten itibaren bir yıl içinde yeniden sunulamaz.

Başkanlar Kurulu, Dilekçe Komisyonunun tavsiyesi üzerine kamuya açık dilekçenin kabul edilebilirliğine karar verir. Başkanlar Kurulunun kararı dilekçe sahibine bildirilir.

Dilekçe Komisyonu, 20/1 maddesi uyarınca ilgili komisyonu kendi yetki alanına giren bir kamuya açık dilekçenin varlığı konusunda bilgilendirir.

(4) Kabul edilebilir kamuya açık dilekçe 42 gün boyunca Parlamento internet sitesinde imzaya açık tutulur. Bu süre zarfında, Parlamento internet sitesinde görüş vermek için bir forum da açılır.

Ulusal Gerçek Kişiler Siciline kayıtlı ve en az 15 yaşında olan herhangi bir kişi, Parlamento internet sitesinde bulunan formu kullanarak kamuya açık dilekçeyi imzalayabilir.

İmza sahibinin adı, soyadı ve ikamet ettiği yer, imza sahibi aksini kararlaştırmadıkça internet sitesinde yayımlanmaz.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

(5) Dördüncü fıkrada öngörülen Temsilciler Meclisi internet sitesindeki imza prosedürüne ek olarak, kamuya açık bir dilekçe, üzerinde dilekçenin numarası ve başlığı ile formların alınma tarihine ilişkin koşulların belirtildiği ve Parlamento İdaresi tarafından sağlanan bir kâğıt form aracılığıyla da imzalanabilir.

Bu fıkra da öngörülen kâğıt imza prosedürü için dördüncü fıkranın ikinci paragrafında öngörülen yaş ve Ulusal Gerçek Kişiler Siciline kayıt şartları ile dördüncü fıkranın birinci paragrafında öngörülen son imza tarihi geçerli olacaktır.

Kâğıt üzerinde verilen imzalar Temsilciler Meclisinin internet sitesinde yayımlanmaz.

(6) Bir kamuya açık dilekçe aynı kişi tarafından birden fazla kez imzalanamaz.

(7) Parlamento, dilekçe sahibinin ve imza sahiplerinin kimliğini ve yaş şartına uygunluğunu Ulusal Gerçek Kişiler Sicili aracılığıyla doğrulamaya yetkilidir.

(8) Bir kamuya açık dilekçenin 42 gün sonunda en az 4.500 imza toplamış olması halinde, Dilekçe Komisyonu ve Parlamentonun ilgili komisyonu/komisyonları, dilekçe konusuyla ilgili bakan(lar)ın da katılımıyla ortak bir toplantı düzenler. Bu toplantıya en fazla 6 dilekçe sahibi katılabilir. Toplantı, Parlamento televizyon kanalından canlı olarak yayımlanır. Akredite basın ve halk toplantıya katılabilir ancak görüşmelere müdahale edemez.

(9) Halka açık bir dilekçe 42 gün sonunda en az 4.500 imza almamışsa, dilekçe sahibinin bir ay içinde onay vermesi koşuluyla, Dilekçe Komisyonu tarafından 165'inci madde uyarınca olağan bir dilekçe olarak işleme alınır.

(10) Dilekçe Komisyonu dilekçe sahibine bir cevap gönderir.

(11) Bu cevabın hazırlanmasında, Dilekçe Komisyonu gerekli tüm girişimlerde bulunur. 165'inci maddenin sekiz ve dokuzuncu fıkraları hükümleri uygulanır.

3.2.1.16.3 Diğer Kurumlar

2003 yılında kurulan Ombudsman, "Lüksemburg Büyük Dukalığı Arabulucusu" olarak, eyalet ve belediye idarelerinin ve diğer ilgili kamu kurum veya kuruluşlarının işleyişine ilişkin şikâyetleri yönetir. Bir makamın kendi görevi doğrultusunda çalışmadığına veya olağan uygulamalara, kanunlara veya düzenlemelere aykırı işlemlerde bulunulduğuna inanan herhangi bir kişi Ombudsmana başvurabilir.

Ombudsman, işletmeleri ve bireyleri ilgilendiren ve Lüksemburg idarelerinin işleyişiyle bağlantılı konulardaki şikâyetlere hukuki yollar işletmeksizin dostane çözümler bulmaya gayret eder. Uyuşu ne olursa olsun, idari bir karar veya prosedürden veya bir kamu görevlisinin davranışından zarar gördüğünü düşünen tüm işletmeler ve tüm bireyler Ombudsmana başvurabilir. Başvuru konusunun doğrudan başvuruları etkileyen somut bir olay olması ve genel olarak idarenin işleyişini ilgilendiren bir konu olmaması; başvuranın ilgili idareden durumu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

açıklığa kavuşturmasını veya tutumunu değiştirmesini talep etmiş olması ve bu girişime herhangi bir cevap verilmemesi ya da tatmin edici cevap verilmemiş olması gereklidir. Başvuru Lüksemburgca, Fransızca, Almanca ya da İngilizce dillerinde yazılı bireysel şikâyet yoluyla, Ombudsmanın internet sitesinde çevrimiçi bir şikâyet göndererek veya Ombudsman idaresinden randevu alarak sözlü şikâyetle bulunarak yapılabilir. Sözlü şikâyetler, tercüman eşliğinde başka bir dilde de yapılabilir. Ombudsman, şikâyeti kabul edilebilir ve haklı bulması halinde, ihtilaflı kararın yeniden incelenmesi ve uyuşmazlık konusunda sulh yoluyla anlaşmaya varılması için ilgili makamlara tavsiyelerini gönderir.

Çocuk ve Gençlik Ombudsmanı çocuk haklarına saygı gösterilmemesine yönelik şikâyetleri inceler.

Ulusal Sağlık, Bilgi ve Arabuluculuk Hizmeti, bağımsız bir devlet hizmeti olup bir hasta ile bir sağlık hizmeti sağlayıcısı arasındaki herhangi bir ihtilaf için arabuluculuk merkezi işlevi görmektedir, hasta hakları ve yükümlülüklerinin uyumlu bir şekilde uygulanmasında hastalar ve sağlık hizmeti sağlayıcıları arasında saygılı bir ortaklık oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır.

Okul Arabulucusu, öğrencileri okulda tutma, kaynaştırma ve uyumdan sorumlu arabuluculuk hizmetidir. Okulu erken bırakma riski taşıyan öğrenciler, özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler ve göçmen kökenli çocukların uyumu ile ilgili şikâyetlerle ilgilenmektedir. Okul Arabulucusunun görevi, okulun yeterli eğitim vermediği veya kendisine verilen görevlere uygun olarak çalışmadığı ya da okulun veya Lüksemburg'da milli eğitimden sorumlu bakanın yetkisi altındaki hizmetin yürürlükteki yasalara, yönetmeliklere veya diğer talimatlara uymadığı durumlarla ilgili olarak alınan şikâyetleri de ele almaktır. Milli eğitimden sorumlu bakana tavsiye niteliğinde öneriler ileterek müdahale etmek zorunda kaldığı hizmetlerin ve okulların işleyişini iyileştirmeyi amaçlamaktadır.

SOLVIT ağı merkezleri, her bir AB ve Avrupa Ekonomik Alanı (European Economic Area-EEA) üye devleti ulusal idaresinin bir parçasıdır. Diğer Avrupa SOLVIT merkezlerinden, vatandaşlardan ve işletmelerden aldıkları talepleri ilgili makamlara ileten, bu talepleri değerlendiren ve sorunların dostane bir şekilde çözülmesine yardımcı olan Lüksemburg ulusal SOLVIT Merkezi, Ekonomi Bakanlığı bünyesindedir.

Eşit Muamele Merkezi 2006 yılında kurulmuştur. Görevlerini bağımsız olarak yürüten Merkezin amacı, ırk veya etnik köken, cinsiyet, cinsel yönelim, din veya inanç, engellilik veya yaş temelinde ayırım gözetmeksizin herkes arasında eşit muameleyi teşvik etmek, değerlendirmek ve izlemektir. Ayrımcılık mağduru olduğunu düşünen kişilere, mağdurların bireysel hakları, mevzuat, içtihat ve haklarını arama yolları hakkında bilgilendirmeye yönelik bir danışmanlık ve yönlendirme hizmeti sağlayarak yardım eder.

3.2.1.17 MALTA

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Malta Anayasası'nda dilekçe hakkına ilişkin düzenleme yer almamakla birlikte dilekçenin geçtiği hükümler bulunmaktadır.

Ombudsman Kurumuyla ilgili 64A maddesinin dördüncü fıkrasının ikinci paragrafında, Parlamentonun bir komisyonunun, önünde bulunan herhangi bir dilekçeyi veya dilekçeyle ilgili herhangi bir konuyu incelenmek üzere her zaman Ombudsmana havale edebileceği; bu durumda Ombudsmanın, kendi yetki alanına girdiği ölçüde konuyu araştıracağı ve uygun gördüğü takdirde Komisyona bir rapor sunacağı ifade edilmektedir.

Parlamentonun yetkileri ve faaliyetlerine ilişkin 65'inci maddenin üçüncü fıkrasında, yasama sorumsuzluğu bağlamında, hiçbir hukuki ya da cezai kovuşturma başlatılamayacak iş ve işlemler arasında üyenin verdiği dilekçeler de belirtilmiştir.

Belirli mali araçlara yönelik kısıtlamalara ilişkin 73'üncü maddede, vergi ve diğer kamu gelirleri, alacakları ve fonlarla ilgili artış, azalış ve benzeri tasarrufları amaçlayan düzenleme girişimlerine dair sınırlamalardan sonra (c) bendinde, belirtilen amaçlardan herhangi biri için düzenleme yapılmasını talep eden herhangi bir dilekçenin işleme alınmayacağı ifade edilmektedir.

Dilekçeler Komisyonu, Temsilciler Meclisi İçtüzüğü'nde 2016 yılında yapılan değişiklikle sürekli ihtisas komisyonu olarak kurulmuş olup 5 üyeden oluşmaktadır. Üyelerden 1'i başkandır. İçtüzük değişikliğinden sonra, Parlamento üyeleri tarafından vatandaşlar adına sunulan yazılı dilekçeler dışında, Malta'da düzenlenmiş kimlik kartına sahip herhangi bir kişinin başvuru yapması mümkün hale gelmiştir.

Dilekçeler Komisyonu 2017-2022 arasındaki 13'üncü yasama döneminde 16 toplantı, halen süren 14'üncü yasama döneminde ise 2 toplantı gerçekleştirmiştir.

3.2.1.17.1 Temsilciler Meclisi İçtüzüğü'ndeki Düzenlemeler

Dilekçeler Daimi Komisyonu

120K. (1) Dilekçeler Daimi Komisyonu, İçtüzükle belirlenen şekilde Parlamenta gelen dilekçeleri inceleme yetkisine sahiptir.

(2) Dilekçeler Daimi Komisyonu, 1'i Komisyon Başkanı olmak üzere 3 üyesi iktidar tarafından ve 2 üyesi muhalefet tarafından aday gösterilen 5 üyeden oluşur.

(3) İçtüzüğün 120B maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları Dilekçeler Daimi Komisyonu için de aynen uygulanır.

(4) Dilekçeler Daimi Komisyonu, İçtüzük ve/veya başka herhangi bir kanun kapsamında kendisine verilen görevleri yerine getirirken ve yetkileri kullanırken çalışmalarını daha iyi düzenlemek için kılavuz ilkeler oluşturabilir ve bunları zaman zaman güncelleyebilir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Bu kılavuz ilkeler Parlamento İşleri Daimi Komisyonu tarafından onaylanır ve bu onaydan hemen sonra Parlamento Başkanı tarafından Parlamento İşleri Daimi Komisyonu Başkanı resmi sıfatıyla Parlamento gündemine alınır.

XI. – Dilekçeler

Dilekçe şekli 140. (1) Bir dilekçe yazılı veya elektronik olarak verilebilir.

(2) Dilekçeler satır boşlukları veya silinti içermeyecektir ve bu İçtüzüğün ekinde gösterilen biçimde olacaktır.

Para bağışı vb. için başvuru yapılamaması

141. Kamu parasının verilmesi, Malta Cumhuriyeti'ne ödenmesi gereken para tutarları üzerinde anlaşma veya herhangi bir kişi tarafından ödenmesi gereken vergilerin kaldırılması için dilekçe ile başvuruda bulunulamaz. Ancak bu kural, herhangi bir kişinin, hakkı olduğunu düşündüğü bir yardımı elde etmek amacıyla durumunun incelenmesi için Parlamente'ye başvurmasını engelleyecek şekilde yorumlanmayacaktır.

Malta dilinde veya İngilizce verilmesi

142. Her dilekçe Maltaca veya İngilizce dilinde yazılmalı ve dilekçe sahibi tarafından imzalanmalıdır. Dilekçe sahipleri, dilekçe yazamayacak durumda olmaları halinde imzalarını atacak ve hukuki olarak tasdik ettireceklerdir.

Görüşmeye veya planlanan önergeye atf

143. Bir dilekçede, Parlamente'deki herhangi bir görüşmeye ya da verilmesi planlanan herhangi bir önergeye, Parlamento gündeminde bu önergeyle ilgili bir duyuru olmadıkça, atıfta bulunulamaz.

Dilekçelerin kimler tarafından verilebileceği

144. Dilekçeler:

(a) bir üye veya üyeler tarafından yazılı olarak verilebilir. Şu şartla ki, hiçbir üye kendi dilekçesini sunamaz, ancak bu dilekçe başka bir üye tarafından sunulabilir veya

(b) bir vatandaş tarafından Parlamento internet sitesi üzerinden elektronik ortamda verilebilir.

Dilekçenin bir gün boyunca Kâtip tarafından incelenmesi

145. Her dilekçe, başta verilmeden önce dilekçe sahibi üye tarafından imzalanır ve en az bir tam gün süre kalacak şekilde Parlamento Kâtibine tevdi edilir. Kâtip dilekçeyi inceledikten sonra Parlamento Başkanı'nın onayına arz eder. Bu onay alınmadan hiçbir dilekçe Parlamente'ye

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

sunulamaz. Dilekçe onaya Parlamento Kâtibi tarafından aşağıdaki şekilde tasdik edilerek iletilir:

“Temsilciler Meclisi Başkanı tarafından onaylanmıştır”.

Aynı işlemler, bir vatandaş tarafından dilekçe verildiğinde de Parlamento Kâtibi tarafından yapılacaktır.

Tespit edilecek imza sayısı

146. Herhangi bir üye bir dilekçe vermeden önce dilekçedeki imza sayısını tespit eder ve bu sayıyı dilekçenin başına yazar. Aynı doğrulama, bir vatandaş tarafından bir dilekçe sunulduğunda Parlamento Kâtibi tarafından da yapılır.

Dilekçenin sahibi üye tarafından incelenmesi

147. Dilekçe sunan her üye, dilekçenin içeriği hakkında bilgi sahibi olmak ve dilekçenin Parlamenteoya karşı saygısız bir dil içermediğinden emin olmak zorundadır.

İmza sahibi üye için gereklilikler

148. Parlamenteoya bir dilekçe sunmaya karar veren her üye, dilekçenin kimlerden geldiğini, dilekçeye eklenen imzaların sayısını, dilekçede yer alan önemli iddiaları belirtmekle ve dilekçenin gerekçesini yazmakla yükümlüdür.

Sunuş üzerine görüşme yapılamaması

149. Parlamenteonun yetkilerine aykırı bir konu içermeyen ve Parlamento kurallarına veya teamüllerine göre kabul edilebilecek her dilekçe, Parlamento Başkanının talimatıyla gündemin sunuşlar kısmına alınır. Parlamento Başkanı bu dilekçe üzerinde herhangi bir görüşme yapılmasına ya da herhangi bir üyenin bu dilekçeyle ilgili konuşmasına izin vermez; ancak, gerekirse Parlamento Kâtibi tarafından okunabilir.

Dilekçelerin daimi veya özel komisyona havale edilmesi

150. Gerek bir üye gerekse bir vatandaş tarafından verilen her dilekçe, Dilekçeler Daimi Komisyonunda görüşülür. Söz konusu görüşmenin ardından Komisyon, dilekçenin bir daimi komisyona mı yoksa bir özel komisyona mı havale edileceğine ya da Parlamento genelinde bir görüşme yapılıp yapılmayacağına karar verir. Bir dilekçenin bir bakanlığa, kuruma veya makama havale edilmesi de mümkündür. Dilekçeler Daimi Komisyonu tarafından dilekçe üzerinde başka bir işlem yapılmamasına ya da dilekçenin yorumlu ya da yorumsuz olarak Parlamenteo gündemine taşınmasına karar verilebilir.

EK: Temsilciler Meclisine Dilekçe Formu

Malta Temsilciler Meclisinin Saygıdeğer Başkanı ve Üyelerine

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Dilekçe sahibi: (Dilekçe sahibini/sahiplerini kısaca tanıtınız.)

Beyan ederiz ki; (Parlamentonun dikkatine sunulacak şikâyeti belirtiniz.)

Belirtilen nedenle, dilekçe sahibi/sahipleri olarak Temsilciler Meclisinden saygı ile aşağıdaki taleplerde bulunmaktayız:

(Hangi işlemin gerçekleştirilmesinin istendiğini açıkça belirtiniz.)

Dilekçe sahibi/sahipleri olarak arz ederiz: (Kapanış ifadesi)

(Kâğıt dilekçeler için detaylar: Birbirini izleyecek şekilde kimlik, ad ve soyadı, adres ve imzalar) / (Elektronik dilekçeler için detaylar: birbirini izleyecek şekilde kimlik, ad ve soyadı, adres ve e-posta adresi)

Parlamento internet sitesinde yer alan, Dilekçeler Komisyonunca İçtüzüğü'nün 120K maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kabul edilmiş ve Genel Kurulca onaylanmış olan yönerge niteliğindeki “Kılavuz İlkeler”de dilekçe hakkının kullanımı ile ilgili ayrıntılı bilgiler yer almaktadır. Buna göre dilekçe, belirli bir konuyu Parlamentonun dikkatine sunmanın bir yolu olup dilekçe ile Parlamentonun o konuda harekete geçmesi istenir. Dilekçede talep edilen işlem açık, öz ve anlaşılır bir şekilde belirtilmelidir. Dilekçe kabul edilmediğinde, dilekçeyi sunan kişiye neden kabul edilmediğinin gerekçesi açıklanmalı ve dilekçesini inceleme imkânı tanınmalıdır. Mümkünse, talebin Parlamentoda farklı bir süreçten geçip geçemeyeceği konusunda tavsiye verilmelidir.

3.2.1.17.2 Dilekçelerin taşınması gereken şartlar

Kılavuz İlkeler’de dilekçelerin taşınması gereken niteliklerle ilgili çok sayıda husus vardır. Dilekçe Maltaca ve/veya İngilizce olarak sunulabilir. Bir dilekçenin kabul edilebilirliğine, Dilekçeler Komisyonu karar verir. Komisyon, dilekçenin kabul edilip edilmeyeceği konusunda Parlamento Başkanından tavsiye isteyebilir.

Halen Parlamento tarafından görüşülmekte olan başka bir dilekçedeki aynı işlemi talep eden bir dilekçe kabul edilmeyecektir. Dilekçeler Komisyonu, daha önce karar vermiş olduğu bir konudaki dilekçeyi incelemeyebilir. Dilekçeler, yalnızca Parlamentonun harekete geçebileceği, bir bakanın veya bir milletvekilinin sorumlu olduğu kamu işleri hakkında verilebilir. Bir dilekçede Parlamentodaki herhangi bir görüşmeye, bir önergeye, komisyonlarda henüz sonuçlanmamış herhangi bir dosyaya atıfta bulunulmamalıdır.

Bir dilekçede, kamu parasının verilmesi, devlete olan borçlar üzerinde bir anlaşma veya bir kişinin borçlu olduğu görevlerin kaldırılması için herhangi bir talepte bulunulamaz, ancak yardım talep edilebilir. Parlamento talebi kişinin hakkı olarak uygun görürse yardım sağlanır.

Tüm olağan hukuk yollarının tüketilmediği bir konuyla ilgili dilekçe kabul edilmeyecektir. Mahkemelerde veya bir adli makamda derdest bir dava konusundaki dilekçeler

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

kabul edilmeyecektir. Mahkemelerce verilen tedbir kararı kapsamına giren bir konuda da dilekçe sunulamaz. Dilekçeler Daimi Komisyonu, herhangi bir mahkeme, yargı makamı veya kanunen bu nitelikte karar vermek üzere kurulmuş herhangi bir düzenleyici kurum tarafından sonuçlandırılmış olan bir dilekçeyi dikkate almamaya karar verebilir.

Dilekçeyi sunan kişi, dilekçede yaptığı her açıklamadan sorumlu olur. Bir dilekçe herhangi bir isnat veya ironik ifade içermemelidir. Kişisel nitelikte bir suçlamayı ima eden bir dilekçe reddedilir. Bir kişinin yaşadığı kişisel acıyı ağırlaştıran bir dilekçe, söz konusu kişinin yazılı izni olmadıkça kabul edilmeyecektir.

Hiçbir dilekçede, ister kamu görevlisi ister özel kişi olsun, kişilerin adı hiçbir şekilde belirtilmemelidir. Bir dilekçe, kimliği belirlenebilir herhangi bir kişi veya kuruluşa suç isnat edemez. Üst düzey kamu görevlilerinin resmi görevleri hariç herhangi bir kişinin tutumu veya davranışı hakkında bir dilekçe verilemez. Milletvekillerinin veya kamu görevlilerinin aile fertlerinden bahseden veya atıfta bulunan dilekçeler kabul edilmeyecektir. Eylemi ancak Parlamento önergesiyle sorgulanabilecek herhangi bir kişinin tutumu veya davranışı hakkında bir dilekçe verilemez.

Bir kişiye iş verilmesini, atama yapılmasını veya görevden ayrılmasını talep eden dilekçeler kabul edilmeyecektir. Buna, güvensizlik oyu veya istifa çağrısında bulunan bir önerge verilmesi talebini içeren dilekçeler dâhildir. Bir dilekçe, bir kişiye herhangi bir onursal unvan verilmesini talep edemez. Bu konudaki adaylıklar, Cumhuriyet Anma Kanunu'na göre oluşturulan Aday Gösterme Komisyonuna yapılabilir.

Bir dilekçe, bir görüşün sağlanmasını veya soyut bir hukuki sorunun ya da varsayımsal bir önermenin çözümünü talep etmemelidir. Gizli veya ticari açıdan hassas olabilecek bilgi içeren bir dilekçe kabul edilmeyecektir. Anlamsız veya can sıkıcı olduğu düşünülen bir dilekçe kabul edilmeyecektir. Herhangi bir ürün veya hizmetle ilgili tanıtım unsurları içeren dilekçeler kabul edilmeyecektir. Partizan bir amaçla dilekçe sunulamaz. Dilekçe siyasi unsurlar içeremez. Dilekçe ile Bilgi Edinme Özgürlüğü Kanunu kapsamında elde edilebilecek bilgiler istenemez. Hiçbir dilekçe, Meclisin haklarına, kurallarına ve teamüllerine aykırı herhangi bir husus içeremez.

İftira niteliği taşıyan, yani bir kişi veya bir tüzel kişiliğe sahip olsun ya da olmasın bir grubun itibarını ciddi şekilde zedeleyen sözler içeren; Parlamento adabına aykırı ve edepsiz sözler içeren; yanıltıcı beyanda bulunduğu ortaya çıkan bir dilekçe kabul edilmeyecektir. Dilekçede saldırgan veya aşırı fikirleri teşvik ettiği düşünülebilecek kelimeler kullanılamaz. Irk, menşei, siyasi görüş, renk, mezhep, cinsiyet, cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği ne olursa olsun bir kişinin temel hak ve özgürlüklerine saldıran dilekçeler, her zaman Malta Anayasası'nın 32'nci maddesindeki (bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin korunmasına ilişkin) hükümlere tabidir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

3.2.1.17.3 Dilekçelerin İşlem Süreci

Parlamentonun resmi sitesi üzerinden elektronik olarak doğrudan Parlamenteoya bir dilekçe gönderilebilmektedir. Elektronik sistem, Parlamentonun dilekçeyi hazırlayan kişinin kimliğini doğrulayabilmesi için belirli kişisel bilgilerin doldurulmasını gerektirmektedir, ancak başvuru sonunda çevrimiçi olarak görülebilen tek bilgi, dilekçeyi veren kişinin adı ve soyadıdır.

Parlamentonun bir dilekçeyi işleme alması için asgari imza sayısı gerekli değildir. Dilekçeleri imzalamak mümkündür. Sistem, bir dilekçe imzalamak isteyen herkesten, kimliğinin derhal doğrulanması için belirli kişisel bilgileri (ad, soyadı, kimlik kartı numarası, doğum tarihi ve e-posta adresi) doldurmasını ister. Talep onaylandıktan sonra imza sahipleri listesine eklenen kişinin bilgileri yayımlanmaz ancak ileride gerekli kontrollerin yapılması ihtimaline karşı sistemde tutulur. Çevrimiçi bir dilekçe oluşturulduğunda, otomatik olarak 60 gün süreyle imzaya açık olacaktır. Bu sürenin kısaltılması veya uzatılması Dilekçeler Komisyonundan istenebilir. Kabul edilebilir bulunan her dilekçe, imzaya açık olduğu süre sona erdikten sonra Dilekçeler Komisyonuna havale edilir. Komisyon dilekçelerin ele alma sırasına karar verir.

Komisyon, dilekçe sahibini Komisyon huzuruna davet ederek kısa bir sunum yapmasını ve/veya Komisyon üyelerinin sorularını cevaplandırmasını isteyebilir. Dilekçe sahibi, ancak Komisyonun izni ile başka bir kişinin yardımını talep edebilir. Sunum sırasında herhangi bir belgenin sunulması halinde, bu belgelerin kamuya açıklanıp açıklanmayacağına Komisyon karar verir. Dilekçe sahibi, tanık dinlenmesi talebini toplantıdan önce iletirse Komisyon buna karar verir. Talep kabul edilirse, Komisyon İçtüzüğe göre tanığı çağırır. Komisyon ayrıca, tanıkların dinlenmesinde belli duruşma kurallarına uyulmasını sağlamak için Kamu Hesapları Komisyonu ilkelerini uygulamaya karar verebilir.

Komisyon aksini kararlaştırmadıkça, toplantılar halka açıktır. İsteğe bağlı olarak Parlamentonun internet sitesinde canlı olarak ve daha sonraki bir aşamada Parlamento Televizyonunda yayımlanır.

Görüşmelerden sonra Komisyon, dilekçenin Parlamentonun sürekli veya özel bir komisyonuna havale edilip edilmeyeceğine veya Parlamento genelinde bir tartışma yapıp yapılmayacağına karar verebilir. Komisyon ayrıca dilekçenin bir bakanlık, daire veya kuruma havale edilmesine de karar verebilir. Dilekçenin bir komisyona veya bir kuruluşa havale edilmiş olması durumunda, cevaplandırma için 3 aylık süre tanınır. Komisyon, görüşmelerin ardından, bir dilekçenin daha fazla değerlendirilmeyi hak etmediğine karar verebilir. Komisyon bir dilekçenin değerlendirilmesinden memnun kaldığında ve sonuçlandığını düşündüğünde, Komisyon Başkanı dilekçenin sonucu hakkında Meclise rapor verecektir. Dilekçenin geçirdiği her aşama ve alınan her karar, dilekçe sahibine bildirilir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Dilekçelerde kişisel verilerin kullanımı ve saklanması belirli kurallara tabidir. Bir kişi Parlamento internet sitesindeki çevrimiçi dilekçe sistemini kullandığında řu bilgiler toplanır: adı, soyadı, kimlik kartı numarası, doğum tarihi, adres, e-posta adresi ve giriş için kullanılan bilgisayarın internet veya etki alanı adresi. Doğum tarihi sadece ilk aşamada kişinin kimliğini doğrulamak için kullanılır ve sistemde tutulmaz. Diğer bilgiler, yalnızca kimlik ve imza doğrulanması amacıyla kullanılır. Milletvekilleri tarafından sunulan dilekçelerde olduğu gibi, bir dilekçeyi imzalayan kişilerin listesi Meclis kayıtlarının bir parçası haline gelir ancak çevrimiçi olarak yayımlanmaz. Dilekçe sayfasında sadece dilekçe oluşturan kişinin adı ve soyadı görünür.

Aşağıdakiler hariç, kabul edilen ve edilmeyen tüm dilekçeler Parlamento internet sitesinde yayımlanır.

- Hakaret, iftira veya hukuka aykırılık teşkil etmesi nedeniyle ayrılan
- Mahkemelik bir meseleyle veya tedbir kararı verilmiş bir meseleyle ilgili olan
- Saldırgan veya aşırı fikirleri teşvik eden
- Gizli bir konuyu ele aldığı veya bir bireyin yaşadığı kişisel acıyı artırdığı kabul edilen
- Anlamsız, sinir bozucu veya reklam niteliği taşıdığı düşünülen
- İsimlerden bahseden veya herhangi bir şekilde üçüncü tarafları tanımlayan
- Dilekçeler Komisyonunun tavsiyesi üzerine Temsilciler Meclisi Başkanı tarafından talimat verilen diğer herhangi bir nedenle.

3.2.1.17.4 Diğer kurumlar

Ombudsman Kurumu, 25.7.1995 tarihinde yürürlüğe giren Ombudsman Kanunu ile kurulmuştur. Ombudsman, Parlamento üyelerinin en az üçte ikisinin oyu ile desteklenen Temsilciler Meclisi kararı uyarınca Cumhurbaşkanı tarafından atanan bağımsız bir Parlamento görevlisidir. Ombudsman Kurumu bünyesinde sağlık, çevre ve kalkınma ile eğitimi hedef alan üç Komiser bulunmaktadır. Komiserler aynı zamanda Parlamento görevlileridir.

Ombudsman, devlet daireleri, resmi kuruluşlar, ajanslar ve vakıflar gibi kamu kurumlarının yanı sıra devletin çoğunluk hissesine sahip olduğu şirketlerin kararları, faaliyetleri veya eylemsizlikleriyle ilgili şikâyetlerin soruşturulmasından sorumludur. Bu şikâyetler, devlet daireleri veya diğer kamu otoriteleri tarafından haksızlığa, zorluğa veya ayrımcılığa maruz bırakıldığına, mağdur edildiğine inanan insanlar tarafından yapılmaktadır.

Ombudsman, soruşturmasını gizli bir şekilde yürütür ve Ofisine sağlanan tüm bilgiler yalnızca soruşturma amacıyla kullanılır. Ombudsman, hizmetleri karşılığında herhangi bir ücret talep etmez ve soruşturmalarını mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırmayı taahhüt eder, ancak bu taahhüt yaptığı işin kalitesine hiçbir şekilde hâlel getirmez. Ombudsman, son başvurulacak bir kurumdur, ancak Ombudsman Ofisine şikâyetle bulunulması, herhangi bir zamanaşımı süresinin işleyişini kesintiye uğratmaz.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

DİLEKÇE KOMİSYONU

3.2.1.18 POLONYA

3.2.1.18.1 Dilekçe Hakkı

Dilekçe hakkı, Anayasanın 63'üncü maddesinde hüküm altına alınmıştır. Buna göre, “Herkes, kendisinin veya -buna rızası olan- bir başkasının menfaatine olan dilekçe, öneri ve şikâyetlerini, kamu makamlarının yanı sıra kamu yönetimi alanında öngörülen görevlerini yerine getirmelerine ilişkin olarak kurumlara ve sosyal kurum veya kuruluşlara sunma hakkına sahiptir”. Dilekçe, öneri ve şikâyetlerin değerlendirilmesine ilişkin usuller kanunla düzenlenir.

Anayasada her ne kadar herkesin dilekçe hakkına sahip olduğu düzenlenmişse de yabancıların dilekçe hakkı bulunmamaktadır.

Dilekçe hakkı, Anayasada belirtildiği üzere, özel bir kanun olan 11 Temmuz 2014 tarihli Dilekçe Kanunu (DK) ile düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'da dilekçenin bir gerçek kişi, tüzel kişi veya tüzel kişiliği olmayan bir kurum/kuruluş birimi veya bu kuruluşların oluşturduğu bir grup tarafından; kamu makamlarına, kamu yönetimi alanında öngörülen görevlerini yerine getirmelerine ilişkin olarak kurum/kuruluşlar ile sosyal kurum veya kuruluşlara; kamu menfaati adına, dilekçe sahibi veya rızası olmak kaydıyla bir üçüncü kişi lehine verileceği hükme bağlanmıştır. Kanun'a göre dilekçenin konusu, dilekçenin muhatabının görev ve yetkileri kapsamına giren, dilekçe sahibini, toplumsal yaşamı veya kamu yararının sağlanması için özel koruma gerektiren değerleri ilgilendiren bir konuda belli bir kanunun değiştirilmesi, bir kararın alınması veya diğer bir tedbirin alınmasıdır (DK, md. 2). Bir mektubun/yazının dilekçe olup olmadığı, biçimine göre değil, kendisinde yer verilen talebin içeriğine göre belirlenir (DK md. 3).

Dilekçenin taşınması gereken unsurlar söz konusu Kanun'da düzenlenmiştir. Buna göre dilekçe yazılı olarak veya elektronik iletişim araçlarıyla verilir. Dilekçede, dilekçe sahibinin adı, bunun bir kuruluş olması halinde kuruluşun adı, dilekçeyi sunan kuruluşun bir grup kuruluş olması halinde, bu kuruluşların her birinin adı ve dilekçeyi sunan kuruluşu temsil eden kişinin adı; dilekçe sahibinin bir grup olması halinde ise kuruluşlardan her birinin, ikametgâh adresi veya kayıtlı ofisinin ve yazışma adresi; dilekçenin muhatabı, dilekçenin konusu belirtilmelidir. Dilekçe, yazılı olarak sunulması halinde, dilekçe sahibi tarafından imzalanır. Dilekçe sahibinin gerçek kişi veya kişi grubu olmaması halinde kurum/kuruluşu temsil eden gerçek kişi tarafından imzalanır. Elektronik iletişim araçlarıyla sunulan bir dilekçe elektronik imza ile verilebilir. Bu durumda dilekçe sahibinin e-posta adresini de içermelidir (DK md. 4).

Bir dilekçenin taşınması gereken unsurlara sahip olmayan dilekçeler değerlendirmeye alınmaz. Bu durumda dilekçeyi değerlendirmeye yetkili kurum, dilekçenin sunulduğu tarihten itibaren 30 gün içinde, dilekçe sahibinden 14 gün içinde dilekçenin içeriğini tamamlamasını veya durumu açıklığa kavuşturmasını talep eder (DK md. 7).

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Dilekçenin dijital kopyası, verildiği tarihi ve dilekçe sahibinin -onay vermesi halinde- adını ve soyadını veya kurum adını içeren bilgiler, dilekçeyi değerlendiren kurumun veya dilekçeyi sunan ofisin internet sitesinde derhal yayımlanır (DK md. 8).

3.2.1.18.2 Dilekçe Komisyonu

3.2.1.18.2.1 Meclis (Sejm) Dilekçe Komisyonu

Dilekçe Komisyonu, Meclis İçtüzüğünde sayılan daimî komisyonlardan birisidir.

3.2.1.18.2.1.1 Komisyonun Oluşumu

Dilekçe Komisyonunun üyeleri -Meclis İçtüzüğü'nün daimî komisyonlarla ilgili hükümleri uyarınca- Başkanlık Divanının teklifi ve Danışma Konseyinin onayı üzerine alınacak bir kararla Meclis tarafından belirlenir. Meclis Başkanı, bu şekilde oluşan Komisyonu ilk toplantısına çağırır ve başkanlık eder. Bu toplantıda Komisyon, kendi üyeleri arasından bir başkan ve başkanvekillerinden oluşan Başkanlık Divanını seçer. Başkanlık Divanı üyeleri açık oylamada oy çokluğuyla atanır ve görevden alınır. Bir Başkanlık Divanı üyesinin görevden alınmasına ilişkin önerge, sunulduğu tarihten itibaren en erken 3, en geç 30'uncu gün görüşülür. Başkanlık Divanı üyesinin görevinden istifası, bu yönde yazılı bir beyanda bulunduğu gün gerçekleşir (Meclis İçt. md. 20).

Komisyon Başkanlık Divanı, Komisyon çalışmalarını kolektif şekilde yürütür. Divan, Komisyon faaliyetlerine ilişkin taslak program hazırlamak, toplantı zamanı ve gündemini belirlemek, toplantı hazırlıklarını denetlemek, düzenli şekilde hazırlanan materyalin üyelere zamanında teminini sağlamak, toplantıların raportörünü belirlemekle görevlidir. Başkanlık Divanı, Komisyon faaliyetlerinin taslak programlarını hazırlarken ve toplantı zamanı ve gündemini belirlerken gruplar, kulüpler ve münferit üyelere gelen önerileri dikkate alır. Komisyon Başkanlık Divanı, Meclis Başkanlık Divanına Komisyon faaliyetlerinin gidişatı hakkında bilgi verir. Komisyon Başkanlık Divanı, yetkili organ, kurum ve kuruluşlardan, bir üye tarafından toplantıda dile getirilen bir önerge veya yorumla ilgili görüş talep edebilir. Komisyon Başkanlık Divanında kararlar oy çokluğuyla alınır. Oyların eşitliği halinde, Komisyon Başkanının oyu geçerli sayılır (Meclis İçt. md. 150).

Meclis Dilekçe Komisyonu mevcut durum itibarıyla 16 üyeye sahiptir.

3.2.1.18.2.1.2 Komisyona Başvuru

Dilekçeler iki kamaralı Polonya Parlamentosunun [Meclis (Sejm) ve Senato] alt kanadı olan Meclise posta yoluyla, elektronik ortamda ve şahsen olmak üzere 3 farklı yöntemle verilebilmektedir. Dilekçelerin Meclise sunulması ve Mecliste değerlendirilmesine ilişkin usul, Dilekçe Kanunu ile Meclis İçtüzüğü'nde düzenlenmiştir. Meclise sunulan bir dilekçeye ilişkin işlemler, Meclis Başkanı tarafından başlatılır (Meclis İçt. md. 10/1-8b).

Meclis İçtüzüğü'nün "Dilekçelere İlişkin Usuller" başlıklı 9a Bölümü (md. 126b-126g) Meclise sunulan dilekçelerin ne şekilde ele alınacağını hüküm altına almaktadır. Meclise

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

sunulan dilekçeler, Meclis Başkanı (Sejm Mareşali) tarafından değerlendirilmek üzere, Dilekçe Komisyonuna havale edilir. Başkan, Dilekçe Kanunu'nda belirtilen usul ve esaslara uygun olarak dilekçelerin birlikte ele alınmasını emredebilir.

Bir dilekçenin 2014 tarihli Kanun'da belirtilen şartları karşılamaması halinde Meclis Başkanı, söz konusu Kanun'da belirtilen usul ve esaslara uygun olarak, dilekçenin işleme konulmamasına karar verir veya dilekçeyi sunan kurumdan dilekçeyi tamamlamasını ya da dilekçenin içeriğini açıklamasını talep eder (Meclis İkt. md. 126b). Meclis Başkanı, Dilekçe Kanunu'ndaki süre sınırlarını göz önünde bulundurarak, dilekçenin ne kadar sürede ele alınacağını belirler (Meclis İkt. md. 126b).

3.2.1.18.2.1.3 Komisyonun Çalışma Usulü

Komisyon toplantıları, Komisyonun kendisi, Komisyon Başkanlık Divanı veya Başkan tarafından belirlenen tarih ve saatlerde yapılır. Komisyon üye tam sayısının üçte birinin yazılı önerisi üzerine, Komisyon Başkanı belirli bir konuyu görüşmek üzere Komisyonu toplantıya çağırır. Başkan bu durumda, önerinin verilmesinden itibaren 30 gün içinde olacak şekilde, toplantının tarih ve saatini belirler. Meclis Başkanlık Divanı, belirli bir konuyu görüşmek üzere, tarih ve saatini belirleyerek komisyonu toplantıya çağırabilir. Bu toplantıya Meclis Başkanı başkanlık edebilir.

Komisyon Başkanı, komisyon toplantılarının yapılmasına izin vermeyi reddedebilecek olan Meclis Başkanına toplantıların gününü, saatini ve gündemini bildirir (Meclis İkt. md. 152). Komisyon, bir toplantının kapalı yapılmasına karar verebilir (Meclis İkt. md. 156). Komisyon kararları, üyelerinin en az üçte birinin mevcut olması halinde oy çokluğu ile alınır (Meclis İkt. md. 163a).

3.2.1.18.2.1.4 Dilekçelerin İncelenmesine İlişkin Usul ve Esaslar

Bir dilekçenin Komisyonda ele alınması, Komisyon Başkanlık Divanı tarafından belirlenen bir üye tarafından sunulmasını, müzakere edilmesini ve ne şekilde ele alınacağına dair karar verilmesini gerektirir. Komisyon, ele aldığı dilekçe hakkında görüş almak üzere diğer komisyonlara başvurma yetkisine sahiptir.

Bir dilekçe, Komisyon tarafından aşağıdaki şekillerde ele alınabilir:

- 1) Komisyon, dilekçenin içeriği ile ilgili olarak Meclise bir kanun teklifi veya meclis kararı taslağı sunabilir,
- 2) Komisyon, dilekçenin içeriği ile ilgili olarak başka bir komisyonda görüşülmekte olan bir kanun teklifi veya meclis kararı taslağına ilişkin bir değişiklik teklifi veya önerge verebilir,
- 3) Komisyon, dilekçenin içeriği ile ilgili olarak başka bir komisyona, söz konusu komisyonda ele alınan bir kanun teklifi veya meclis kararı tasarısı hakkında görüş sunabilir,

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

4) Komisyon dilekçenin içeriği ile ilgili olarak, madde 162a/1 uyarınca talepte (komisyonların sahip olduğu, komisyonlarda görüşülmekte olan bir konu hakkında Yüksek Denetim Ofisi tarafından denetim gerçekleştirilmesini talep yetkisi) bulunabilir,

5) Komisyon dilekçede yer alan talebi kabul etmeyebilir (Meclis İçt. md. 126c).

Komisyon, Meclis Başkanına, dilekçenin ne şekilde ele alınacağını veya Dilekçe Kanunu'nun 12'nci maddesinin birinci fıkrasındaki durumun ortaya çıkması halinde gerekçelerini de ortaya koyarak bu durumu bildirir (Meclis İçt. md. 126d). Meclis Başkanı, dilekçe sahibine dilekçenin ne şekilde ele alınacağını veya 2014 tarihli Kanun'un 12'nci maddesinin 1'inci fıkrasındaki durumun ortaya çıkması halinde gerekçelerini de ortaya koyarak bu durumu bildirir (Meclis İçt. md. 126e). Dilekçelere ilişkin olarak Dilekçe Kanunu'nun 8'inci ve 14'üncü maddelerine atıfta bulunulan bilgilere Meclisin Bilişim Sistemi aracılığıyla erişilebilir (Meclis İçt. md. 126f).

3.2.1.18.2.1.5 Komisyonun 2019-2021 Dönemi Faaliyetlerine İlişkin Sayısal Bilgiler

Her yıl en geç 30 Haziran tarihine kadar, bir önceki yıl boyunca ele alınan dilekçelere ilişkin özet bilgiler Meclis internet sitesinde yayımlanır. Bu bilgiler, özellikle dilekçelerin sayısı, konusu ve dilekçe hakkında verilen karara ilişkindir.

Komisyon, 1 Ocak - 31 Aralık 2019 tarihleri arasında toplam 162, 1 Ocak - 31 Aralık 2020 tarihleri arasında toplam 129, 1 Ocak - 31 Aralık 2021 tarihleri arasında toplam 332 dilekçe ele almıştır.

3.2.1.18.2.2 Senato İnsan Hakları, Hukukun Üstünlüğü ve Dilekçe Komisyonu

Parlamentonun üst kanadı olan Senatoda dilekçelerin incelenmesi ile görevli komisyon, İnsan Hakları, Hukukun Üstünlüğü ve Dilekçe Komisyonu adını taşımaktadır. Senato İçtüzüğünde sayılan (Sen. İçt. md. 15) daimî komisyonlardan birisi olan Komisyon, münhasıran dilekçelerin çözülmesi ile görevli değildir. Dilekçelerin karara bağlanması, Komisyonun görevlerinden birisidir.

3.2.1.18.2.2.1 Komisyonun Oluşumu

Komisyonun oluşumuna ilişkin olarak özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Senatörler Komisyonda çalışma isteklerini beyan eder ve Senato Danışma Konseyi de siyasi partilerin bireysel temsilcilerinin Komisyonun oluşumuna katılımını bildirir. Komisyonun mevcut durum itibarıyla 9 üyesi bulunmaktadır. Komisyon sekreteryasında 2 komisyon sekreteri görev yapmaktadır.

Komisyonun ilk toplantısı, Senato Başkanının çağrısı üzerine ve onun başkanlığında yapılır. Bu toplantıda Komisyon, kendi üyeleri arasından Komisyon Başkanı seçer. Komisyon Başkanı, Komisyon çalışmalarını düzenler ve faaliyetlerinden sorumludur. Komisyon, üyeleri arasından bir başkanvekili seçer ve onu azletme yetkisine de sahiptir. Senato Başkanlık

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Divanının izin vermesi halinde, birden fazla başkan vekili seçilebilir. Başkanvekili, başkanın yokluğu halinde başkanın görevlerini ve başkan tarafından kendisine verilen görevleri yerine getirir. Komisyon sekreterleri Komisyon toplantı tutanaklarını tutar ve Komisyonun kayıtlarından sorumludur. Komisyon Başkanı Komisyon belgelerini Komisyon adına imzalar (Senato İçt. md. 58).

3.2.1.18.2.2.2 Komisyon Başkanlığı

Dilekçe Kanunu'nun dilekçe sahibi, dilekçenin taşınması gereken unsurlara ilişkin düzenlemeleri Senatoya sunulan dilekçeler bakımından da geçerlidir. Komisyona başvuru, Komisyonun internet sitesi üzerinden de yapılabilir.

Senatoya verilen bir dilekçe, vatandaşların yasal düzenlemelerde değişiklik yapılması veya yeni düzenlemelerin yürürlüğe konması önerilerini içeren bir yasama önerisidir; diğer konulardaki dilekçeler "kabul edilemez" olarak değerlendirilir. Dilekçenin kabul edilebilirliği hakkında Komisyon Başkanı karar verir ve karar dilekçe sahibine bildirilir. Senato Başkanı, bir dilekçeyi alır almaz İnsan Hakları, Hukukun Üstünlüğü ve Dilekçe Komisyonuna havale eder (Senato İçt. md. 90a).

3.2.1.18.2.2.3 Komisyonun Çalışma Usulü

Komisyon toplantıları, komisyon veya Komisyon Başkanı tarafından belirlenen zamanlarda yapılır. Senato Başkanı, Senato Başkanlık Divanı ya da Komisyon üye tam sayısının dörtte birinin yazılı önergesi üzerine, belirli bir konuyu görüşmek üzere Komisyonu toplantıya çağırmakla yükümlüdür. Komisyon toplantıları açıktır. Senato Başkanı, Komisyon Başkanı veya en az 3 üyenin önerisi üzerine, Komisyon kapalı oturum yapmaya karar verebilir. Bu durumda Komisyon, kapalı şekilde yapılacak toplantıya katılacak kişileri de belirler (Senato İçt. md. 59). Komisyon kararları, üyelerinin en az üçte birinin mevcut olması halinde oy çokluğu ile alınır (Senato İçt. md. 62). Komisyon incelediği dilekçeler hakkında Senatoya yıllık bir rapor sunar (Senato İçt. md. 90f).

3.2.1.18.2.2.4 Dilekçelerin İncelenmesine İlişkin Usul ve Esaslar

Komisyon Başkanı, dilekçeyi Komisyon toplantısında görüşülmek üzere işleme koyar veya konunun Senatonun yetkisi dışında olduğuna kanaat getirirse yetkili bir kamu makamına gönderir. Komisyon Başkanı, dilekçenin başka bir makama sunulduğunu Senato Başkanına ve Komisyon üyelerine bildirir (Senato İçt. md. 90b/1). Bir üyenin bu şekilde başka bir kamu makamına havale edilen dilekçenin Komisyon toplantısında görüşülmesini talep etmesi halinde dilekçe; Komisyonda ele alınır. (Senato İçt. md. 90b/2). Komisyon Başkanı, diğer Komisyon başkanlarına dilekçenin görüşüleceği toplantı tarihini bildirir (Senato İçt. md. 90b/3).

Komisyon, incelenmekte olan bir dilekçeyle ilgili olarak başka bir Komisyondan görüş isteyebilir (Senato İçt. md. 90c).

Komisyon, dilekçeyi görüştüktan sonra,

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

a) Senato Başkanına bir kanun taslağı ile birlikte bir yasama girişiminde bulunulmasına yönelik bir önerge sunar veya

b) Komisyon üyelerinden birine Senato gündeminde yer alan belirli bir konunun görüşülmesi sırasında bir kanun teklifi sunma yetkisi verir veya

c) Senatonun veya bir organının Anayasa’da, kanunda veya Senato İçtüzüğünde belirtilen haklarını kullanmasının haklı olup olmadığına ilişkin görüşünü Senato Başkanına sunar.

d) Yukarıda sayılanlardan hiçbirinin yapılmamasına da karar verebilir. Bu konuda Senato Başkanını gerekçeleriyle birlikte bilgilendirir (Senato. İçt. md. 90d). Dilekçenin hiçbir eylemde bulunmayarak kapatılmasına Komisyon toplantısında oylama ile karar verilir, bu konuda bir düzenleme bulunmamaktadır.

Komisyon Başkanı, yasama girişiminin kabulü, dilekçenin yetkili bir kamu makamına havale edilmesi veya bu tür bir işlemin yapılmamasının nedenleri hakkında dilekçe sahibini bilgilendirir (Senato. İçt. md. 90e).

Dilekçe sahibi, talep etmesi halinde Komisyon toplantısında ifade verebilir. Ayrıca dilekçe işleme alındıktan sonra dilekçesine yeni bilgi/belge ekleyebilir. Dilekçenin, verilmesinden itibaren en geç üç ay içinde ele alınması gerekir. Bu süre, uygun olduğu ölçüde, dilekçenin alındığı veya içeriğinin tamamlandığı ya da açıklığa kavuşturulduğu tarihten itibaren hesaplanır. Senatonun kontrolü dışındaki koşulların dilekçenin süresi içinde değerlendirilmesini engellemesi halinde, süre sınırı 3 aydan fazla olmamak kaydıyla uzatılır.

Komisyonun dilekçe hakkında benimsediği çözüm, bir başka deyişle dilekçe hakkında verdiği karar dilekçe sahibi tarafından itiraz konusu yapılamaz.

Senatonun görev süresinin bitmesinden önce incelenmeyen dilekçeler, bir sonraki dönemde kurulan Komisyon tarafından incelenir. Ayrıca önceki dönemdeki Komisyon tarafından verilen bir yasama girişimine ilişkin sürecin tamamlanmamış olması halinde, sonraki dönemde kurulan yeni Komisyon yasama girişimine ilişkin yeni bir önerge verir (Senato İçt. md. 90g).

Senato, her yıl en geç 30 Haziran tarihine kadar, bir önceki yıl boyunca ele alınan dilekçelere ilişkin özet bilgileri internet sitesinde yayımlar. Bu bilgiler, özellikle dilekçelerin sayısı, konusu ve dilekçe hakkında verilen karara ilişkindir .

3.2.1.18.2.2.5 Komisyonun 2019-2021 Dönemi Faaliyetlerine İlişkin Sayısal Bilgiler

Komisyon 2019 yılında 91, 2020 yılında 134, 2021 yılında 93 dilekçe verilmiştir.

3.2.1.18.3 Ombudsman

Polonya’da Ombudsman’a karşılık gelen kurum, İnsan Hakları Komiseri’dir. 1987 tarihli özel Kanunla kurulan Kurum, eşit muamele ilkesinin uygulanmasının korunması da dâhil

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

olmak üzere, Anayasa ve diğer normatif düzenlemelerde belirtilen özgürlükler ile insan ve vatandaş haklarını korumakla görevlidir (İnsan Hakları Komiseri Kanunu md.1). Komiser, Temsilciler Meclisi Başkanı veya 35 milletvekilinden oluşan bir grubun önerisi ve Senatonun ön onayıyla Temsilciler Meclisi tarafından atanır (Kanun md.3). İnsan Hakları Komiserinin, dilekçelere ilişkin olarak Temsilciler Meclisi Dilekçe Komisyonu veya Senato İnsan Hakları, Hukukun Üstünlüğü ve Dilekçe Komisyonu ile görev bakımından bir ilişkisi, görev paylaşımı yoktur.

3.2.1.19 ROMANYA

3.2.1.19.1 Dilekçe Hakkı

Dilekçe hakkı, Romanya Anayasası'nda güvence altına alınmıştır. Anayasa'nın "Dilekçe Hakkı" başlıklı 51'inci maddesine göre vatandaşlar, kamu makamlarına sadece imza sahipleri adına düzenlenmiş dilekçelerle, hukuken kurulmuş kurum/kuruluşlar ise münhasıran temsil ettikleri organ adına dilekçe sunma hakkına sahiptir. Kamusal makamlar dilekçelere kanunla belirlenen süre ve koşullar dâhilinde cevap vermekle yükümlüdür. Romanya Parlamentosu Temsilciler Meclisi İçtüzüğü'nün 7'nci Bölümü (md. 212-216) dilekçe hakkını düzenlemektedir. 212'nci maddede herkesin Temsilciler Meclisine dilekçe verme hakkına sahip olduğu düzenlenmiştir. Bununla birlikte yukarıda da ifade edildiği gibi Anayasa uyarınca sadece vatandaşlar bu hakka sahiptir. Bir başka ifadeyle yabancıların dilekçe hakkı bulunmamaktadır.

Dilekçenin tanımı, Dilekçelerin Çözümlemesi Faaliyetinin Düzenlenmesi Hakkında 27/2002 sayılı Hükûmet Tüzüğü ile bu Tüzüğün Onaylanmasına İlişkin 2002 tarihli ve 233 sayılı Kanun'da yapılmıştır. Buna göre dilekçe, vatandaşlar veya hukuken kurulmuş kurum/kuruluşlar tarafından, merkezi ve yerel kamu kurum ve kuruluşlarına; bakanlıklar ve diğer merkezi kurumların yerel kamu hizmetlerine; ulusal şirketler ve derneklere, bölgesel ve yerel düzeyde ticari amaçla kurulmuş kamusal şirketlere ve özerk kuruluşlara yazılı olarak veya elektronik posta yoluyla gönderebileceği talep, şikâyet, bildirim veya öneridir(27/2002 sayılı Tüzük md. 2; 233 sayılı Kanun md. 2) İsimsiz dilekçeler veya dilekçe sahibinin kimlik bilgilerini içermeyen dilekçeler dikkate alınmaz ve sınıflandırılarak ayrılır.

3.2.1.19.2 Dilekçe Komisyonu

3.2.1.19.2.1 Temsilciler Meclisi Suiistimleri, Yolsuzlukları ve Dilekçeleri Araştırma Komisyonu

Çift kamaralı yapıya sahip Romanya Parlamentosunun alt kanadı olan Temsilciler Meclisinde, İçtüzük uyarınca kurulmuş bir daimî komisyon olan Suiistimleri, Yolsuzlukları ve Dilekçeleri Araştırma Komisyonu, kendisine sunulan dilekçeleri karara bağlamak; bu dilekçelerde bildirilen suiistimleri araştırmak; Temsilciler Meclisine sunulan bu yöndeki talebin Genel Kurulda değerlendirilip alınan karar üzerine dilekçelerde bildirilen suiistimallere ilişkin bir soruşturma yürütmekle görevlidir (İçt. md. 61/1-16).

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

3.2.1.19.2.1.1 Komisyonun Oluşumu

Temsilciler Meclisi İçtüzüğüne göre daimî komisyonlar, kural olarak bir yasama dönemi için seçilir. Fakat yeni daimî komisyonların kurulması, feshedilmesi veya faaliyet alanlarının değiştirilmesi her yasama yılı başında yapılabilir (İçt. md. 61/1). Komisyonlar, Temsilciler Meclisinin siyasi yapılanmasına uygun olarak oluşturulur. Her bir komisyon için, parlamento gruplarına veya bağımsız milletvekillerine ait sandalye sayısı, Parlamento Grubu Liderleri Kurulunun önerisi üzerine Temsilciler Meclisi kararıyla onaylanır (İçt. md. 42). Komisyonların üye sayısı, Temsilciler Meclisinin siyasi yapılanması göz önünde bulundurularak, parlamento gruplarının liderlerinin mutabakatıyla belirlenir (İçt. md. 44). 330 milletvekiline sahip Temsilciler Meclisinde daimi komisyonlar, -her parlamento grubunun bir temsilcisinden oluşan Düzenleme Komisyonu hariç olmak üzere- 11 ila 33 milletvekilinden oluşur. Mevcut durumda Suiistimalleri, Yolsuzlukları ve Dilekçeleri Araştırma Komisyonunun üye sayısı 17'dir. Parlamento gruplarının bir veya daha fazla komisyonun oluşumu üzerinde anlaşmaya varamaması halinde, bu durum Başkanlık Divanı tarafından Meclisin onayına sunulur ve Temsilciler Meclisi, mevcut üyelerin çoğunluğunun oyuyla, Meclisin siyasi yapısına uygun olarak, parlamento gruplarının her biri tarafından desteklenen adaylar hakkında karar verir (İçt. md. 45).

Daimî komisyonlar, Temsilciler Meclisi Daimî Başkanlık Divanı tarafından yapılan ilk toplantılarında, bir başkan, 3-4 başkan vekili ve 2-3 sekreterden oluşan bir Komisyon Başkanlık Divanı seçerler. Komisyon Başkanlık Divanının oluşumu, parlamento gruplarının ağırlığına bağlı olarak, her yasama yılı başında parlamento gruplarının liderleri arasında yapılan müzakerelerle belirlenir. Başkan vekilliği ve komisyon sekreterliği adaylıkları için teklifler, bu şekilde belirlenen sandalye sayısı dâhilinde parlamento gruplarının liderleri tarafından yapılır. Belirlenen aday listesi üyelerin oyuna sunulur ve hazır bulunan milletvekillerinin oy çokluğuyla kabul edilir. Bir üyenin komisyon görevinden azledilmesi, ait olduğu parlamento grubunun talebi üzerine, komisyon toplantılarında hazır bulunan milletvekillerinin çoğunluğunun oyuyla kararlaştırılır. Bir komisyon üyesinin değiştirilmesi, milletvekilliği sıfatının kaybedilmesi, siyasi mensubiyetin değişmesi ve başka bir komisyona nakledilmesi, milletvekilinin veya mensubu olduğu parlamento grubunun talebi üzerine yapılır. Yasama yılı sona ermeden komisyondaki bir pozisyonun boşalması halinde, ilgili parlamento grubu tarafından doldurulması için adaylık teklifinde bulunulur; seçim, yukarıda belirtilen usule göre yapılır (İçt. md. 46).

Komisyon Başkanı, komisyon toplantılarını yönetmek, Cumhurbaşkanlığı, Hükûmet, Başkanlık Divanı ve diğer komisyonlarla ilişkilerde komisyonun temsilini sağlamak ve komisyonun alt komisyonlarına ve uzmanlarına yazışmaları dağıtmakla görevlidir (İçt. md. 48). Başkanvekilleri, Başkanın yokluğunda bu görevleri yerine getirir (İçt. md. 49).

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Komisyon sekreterlerinin görevi, komisyon toplantılarında yoklama yapmak, kullanılan oyları saymak, tutanakları takip etmek ve komisyon çalışmalarının yürütülmesi için gerekli diğer işleri Başkanın talimatları doğrultusunda yerine getirmektir (İçt. md. 50).

3.2.1.19.2.1.2 Komisyon Başvuru

Dilekçe vermedeki usul, İçtüzükte düzenlenmiştir. Buna göre, dilekçeler, dilekçe sahibinin veya sahiplerinden birinin adresi belirtilerek yazılı ve imzalı olarak verilir (md. 212). Dilekçe kabul edildikten sonra başka kimselerin söz konusu dilekçeye imza atarak katılması söz konusu değildir. Dilekçeler, alınış sırasına göre, kayıt numarası, ad, dilekçe sahibinin ikametgâhı ve talebin amacı yazılarak bir sicile kaydedilir. Kaydın elektronik formu Temsilciler Meclisinin internet sitesinde yer alır (İçt. md. 213).

3.2.1.19.2.1.3 Dilekçelerin İncelenmesine İlişkin Usul ve Esaslar

Temsilciler Meclisine sunulan ve kaydedilen dilekçeler, görüşülmek ve karara bağlanmak üzere Suistimalleri, Yolsuzlukları ve Dilekçeleri Araştırma Komisyonu ve diğer daimî komisyona gönderilir. (md. 214). Dilekçelerin hangi komisyon/komisyona havale edileceği, içerdikleri meseleye göre -konu temelli olarak- belirlenir.

Temsilciler Meclisi üyelerinden herhangi birisi, ilgili komisyonun başkanıyla temasa geçerek bir dilekçenin içeriğinden haberdar olabilir (md. 214). Dilekçenin havale edildiği ilgili komisyon, en fazla 10 gün içinde, dilekçenin yetkili bir kamu makamına gönderilmesine veya kapatılmasına/sınıflandırılarak ayrılmasına karar verir (md. 215). Dilekçe sahibi benimsenen çözüm hakkında bilgilendirilir (md. 215). Bir başka ifadeyle dilekçe sahibi dilekçesinin akıbeti hakkında bilgilendirilir. Suistimalleri, Yolsuzlukları ve Dilekçeleri Araştırma Komisyonu altı ayda bir, birleşimin başında Başkanlık Divanına ve ardından Genel Kurula, alınan dilekçeler ve nasıl çözüldükleri hakkında bir rapor sunar. Raporda, kamu makamlarına havale edilen dilekçelerin ne şekilde çözüme kavuşturulduğu bilgisine de yer verilir. Çözüme bağlanmak üzere kendilerine dilekçe gönderilen kamu makamları, dilekçenin kendilerine gelişinden itibaren en geç bir ay içinde benimsedikleri çözümü, gönderen komisyona aktarır (md. 216).

3.2.1.19.2.1.4 Komisyonun Çalışma Usulleri

Komisyon üyeleri, komisyondaki görevlerini toplantılara, belgeleme ve danışma faaliyetlerine katılarak yerine getirir (İçt. md. 51). Komisyon Başkanı, gündemi onaylamadan önce, gündemi değiştirmeye veya tamamlamaya yönelik tüm önerileri oylamaya sunmakla yükümlüdür (İçt. md. 52). Komisyon toplantılarına çağrı en az 24 saat önceden Başkan veya onun yokluğunda vekâlet eden Başkanvekili tarafından yapılır. Üyelerin komisyon toplantılarına katılımı zorunludur. Komisyon toplantısının yapılabilmesi için üyelerin çoğunluğunun hazır bulunması gerekir. Karar yeter sayısı, hazır bulunan üyelerin çoğunluğudur. Gereksiz şekilde Komisyon çalışmalarına katılmayan üyelere İçtüzüğün 244'üncü maddesinin 8'inci fıkrasındaki yaptırım uygulanır. Komisyon çalışmalarına

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

katılmayan milletvekilinin yerine, parlamento grubu başkanı tarafından imzalanmış vekâletnameye dayanarak aynı gruptan başka bir milletvekili atanabilir (İçt. md. 53).

Komisyon toplantıları, aksi kararlaştırılmadıkça kamuya açıktır (İçt. md. 55). Komisyon İçtüzüğüne göre komisyon toplantıları kural olarak kamuya açıktır; istisnai olarak, gündemdeki belirli maddelerin görüşmelerinin gizli olmasına Komisyon tarafından karar verilebilir. Komisyon görevlileri tüm faaliyetin gizliliğini korumakla yükümlüdür (Kom. İçt. md. 10).

Komisyon çalışmaları Temsilciler Meclisinin dâhili televizyon ağı ile radyo ve televizyon istasyonlarında yayımlanabilir (İçt. md. 55).

Komisyon başkanı, kendi inisiyatifiyle veya bir üyenin önerisiyle, sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerini, kamu makamları veya diğer kurumlardan uzman davet edebilir. Davet edilenler toplantı sırasında görüşlerini ifade edebilirler ancak oy kullanamazlar (md. 10).

Komisyon, ele aldığı şikâyetin çözümü veya kendisine bildirilen suiistimal veya yolsuzluk eyleminin soruşturulması için gerekli gördüğü tüm delilleri kullanma veya değerlendirmeye yetkilidir; kamu makamlarının, kurum, kuruluşlar ve gerçek kişilerin desteğini talep edebilir ve gerekli gördüğü hallerde soruşturma yürütebilir (Kom. İçt. md. 16, 17, 18).

Soruşturma veya inceleme, “soruşturulan kişiler, soruşturmanın yürütüldüğü olaylar, uygulanacak deliller, uygun ispat araçlarının belirtilmesi, soruşturmanın bulguları ve öngörülen tedbirler” in asgari şekilde bulunmasının gerektiği bir araştırma planına göre yürütülür (Kom. İçt. md. 19). Soruşturma veya inceleme sonucunda elde edilen veri ve bilgiler Komisyon tarafından kullanılır. Bir suçun işlendiğine dair emare veya gerekçelerin ortaya çıkması halinde Komisyon, tetkik edilmeleri ve çözümleri için, ulaşılan sonucun kendisine bildirileceği son tarihi de belirleyerek yetkili organlara bildirimde bulunur (Kom. İçt. md. 20). Yürütülen soruşturmanın sonuçları Komisyon üyeleri ve ilgili taraflara yazılı olarak bildirilir. Söz konusu dosyanın önemine bağlı olarak, ayrıca Temsilciler Meclisi Başkanlık Divanına da sunulabilir (Kom. İçt. md. 21).

27/2002 sayılı Tüzüğün 8’inci maddesine göre kamu kurum ve kuruluşlarının, dilekçe sahibine, dilekçenin kayıt tarihinden itibaren 30 gün içinde çözümün olumlu veya olumsuz olmasına bakılmaksızın, cevap verme yükümlülükleri bulunmaktadır. Diğer makamlardan veya kamu kurumlarından gelen dilekçelerin çözümü için 30 günlük süre, dilekçenin yetkili makam veya kamu kurumuna kaydedildiği tarihten itibaren işlemeye başlar. Ayrıca, dilekçede ileri sürülen hususların daha ayrıntılı bilgi ve araştırma gerektirmesi halinde, ilgili kamu kurum veya kuruluşunun amiri, bu süreyi 15 günden fazla olmamak üzere uzatabilir (md. 9). Aynı makama veya kamu kurumuna aynı konuda birden fazla dilekçe gönderilmesi halinde bu dilekçeler birleştirilir, dilekçe sahibine, tüm dilekçelere atıfta bulunan tek bir cevap verilir. Cevap gönderildikten sonra, aynı dilekçe sahibinden veya yanlış bildirilen bir kamu makamı veya

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

kurumundan aynı içerikte yeni bir dilekçe alınır, yanıtlandığı gerçeğini belirten ilk numara ile sıralanır.

Dilekçe sahibinin veya bir milletvekilinin talebi üzerine, dilekçe sahibi veya dilekçenin ulusal, bölgesel veya diğer bir kurum/kuruluşun kararına karşı verilmiş olması halinde söz konusu kurum/kuruluşun temsilcisi komisyonun dinleme toplantısında (hearing) dinlenebilir.

Dilekçe sahibi, dilekçesini teslim ettikten sonra, süreç devam ederken, dilekçesine ek bilgi sunabilir veya kendisinden bu yönde talepte bulunulabilir.

Bir dilekçenin kapatılmasına ilişkin şartlar, ilgili makamlardan alınan cevaplarla ilişkilidir.

Bir yasama döneminde değerlendirilmeye alınmayan dilekçeler zaman aşımına uğramaz. Bununla birlikte, değerlendirmeye alınmış fakat çözüme kavuşturulmamış dilekçeler yasama dönemi sona erdiğinde kapatılır. Uygulamadaki durum böyle olmakla birlikte bu dilekçelerin ne zaman ve ne şekilde kapatılıp kapatılmayacağını hüküm altına alan bir düzenleme bulunmamaktadır.

3.2.1.19.2.1.5 Komisyonun 2019-2021 Dönemi Faaliyetlerine İlişkin Sayısal Bilgiler

Suiistimalleri, Yolsuzlukları ve Dilekçeleri Araştırma Komisyonunda sunulan dilekçelerin kaydı tutulmaktadır. Fakat bu kayıt halka açık değildir.

Komisyonun 2021 yılının ilk altı aylık döneminde Komisyona gerçek ve tüzel kişiler tarafından 438 dilekçe sunulmuştur. Komisyonun 2020 yılının ilk altı ayına ait raporuna göre 138, ikinci altı ayına ilişkin raporuna göre 193 dilekçe gönderilmiştir. 2019 yılının ilk altı aylık döneminde sunulan dilekçe sayısı 275 iken ikinci altı aylık dönemde bu sayı 274 olmuştur.

3.2.1.19.2.2 Senato Suiistimalleri, Yolsuzlukları ve Dilekçeleri Araştırma Komisyonu

Romanya Parlamentosunun üst kanadı olan Senatoda Senato İçtüzüğünde düzenlenmiş daimî komisyonlardan birisi olan Suiistimalleri, Yolsuzlukları ve Dilekçeleri Araştırma Komisyonu bulunmaktadır (Senato İçt. md. 68).

Senato İçtüzüğüne göre dilekçeler diğer daimî komisyonlara da havale edilebilir. Senatoya sunulan ve kaydedilen dilekçeler, karara bağlanmak üzere, Senato Başkanı'nın belirlediği Senato başkan yardımcılarının biri tarafından, dilekçenin amacına veya şahsen gönderildikleri senatörlere göre yetkili daimî komisyona dağıtılır. Senatonun herhangi bir üyesi bir dilekçenin içeriğinden haberdar olabilir ve bu amaçla dilekçenin gönderildiği komisyonun başkanına başvurabilir. Dilekçelerin gönderildiği Senatör, bunları karara bağlanmak üzere yetkili kamu makamlarına iletir (Senato İçt. md. 187). İlgili komisyon, çözümü ertelenemeyecek dilekçelerin hangileri olduğuna karar verir, bunu derhal yetkili kamu makamlarına bildirir ve her durumda dilekçe sahibini teşvik edilen çözüm hakkında bilgilendirir. Diğer dilekçeler bakımından kaydedilmelerinden sonraki 10 gün içinde, yetkili bir

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

kamu makamına gönderilip gönderilmeyeceklerine veya sınıflandırılıp sınıflandırılmayacaklarına ilgili komisyon tarafından karar verilir. Özel durumlarda, dilekçeye konu olan sorun Senatoya sunulur. Dilekçe sahibi, benimsenen çözüm hakkında bilgilendirilir (Senato İçt. md. 188).

3.2.1.19.2.2.1 Komisyon Başvuru

Senato İçtüzüğü uyarınca herkes Senatoya dilekçe ile başvurma hakkına sahiptir. Dilekçeler, dilekçe sahibinin veya dilekçe sahiplerinden birinin adresi belirtilerek yazılı ve imzalı olarak verilir. Dilekçeler, geliş sırasına göre, kayıt numarası, dilekçe sahibinin adı, soyadı, ikametgâhı ve talebin konusu alınarak Senatoda kaydedilir (Senato İçt. md. 186).

3.2.1.19.2.2.2 Komisyonun Oluşumu

Komisyon, seçim sonuçlarını takiben Senatonun siyasi yapılanmasına göre oluşturulur ve parlamento gruplarının önerisi üzerine hazır bulunan senatörlerin çoğunluğunun açık oyuyla onaylanır. Komisyonun bazı üyelerinin görevden alınması, üyelerin ait oldukları parlamento gruplarının talebi üzerine Senato Genel Kurulunun onayı ile yapılır.

Komisyon hâlihazırda bir başkan, bir başkan vekili, bir sekreter ve 9 üyeden oluşmaktadır.

Komisyon Başkanlık Divanı, toplantının taslak gündemini önerir; komisyon toplantılarına kimlerin (komisyona veya Senatonun uzman personeline yazılı talepte bulunan ilgili kişilerden) katılabileceğine dair koşulları ve sınırlamaları belirler; Komisyonun her bir senatör üyesinin niteliklerini; alt komisyonların kurulmasını, bileşenlerini ve görevlerini önerir; Komisyonun faaliyet alanıyla ilgili çeşitli konularda danışma toplantıları düzenler.

3.2.1.19.2.2.3 Komisyonun Çalışma Usulleri

Komisyonun bir rapor veya karar benimseyebilmesi için gerekli toplantı yeter sayısı üyelerinin çoğunluğudur; karar yeter sayısı ise hazır bulunan üyelerin oy çokluğudur (Senato İçt. md. 61).

3.2.1.19.2.2.4 Dilekçelerin İncelenmesine İlişkin Usul ve Esaslar

Yolsuzlukları Araştırma, Yolsuzlukla Mücadele ve Dilekçe Komisyonu Teşkilat ve İşleyiş Tüzüğü'ne göre Komisyon, kanunların uygulanmasını konu alan, Hükûmetin ve diğer kamu makamlarının veya kamu kurumlarının yetkileriyle ilgili sorunları dile getiren ve kanun tekliflerini içeren dilekçeleri inceler. Mahkeme kararları, belgeler veya savcılık tedbirleri hakkındaki dilekçeleri, yasal işlemler veya danışmanlık hizmetleri ya da adli yardım hizmetleri hakkındaki dilekçeleri incelemez.

Komisyon, Senato Başkanlık Divanına, alınan dilekçeler ve bunların nasıl çözüleceği hakkında üç ayda bir rapor sunar; aynı rapor her yasama yılının başında Senato Genel Kuruluna

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

da sunulur. Raporda, çözüm için kendilerine gönderilen dilekçelere kamu makamları tarafından verilen çözümlerden bahsedilir (Senato İçt. md. 188).

Senato İçtüzüğüne göre, daimî komisyonlar kamu makamlarından rapor, bilgi veya belge talep eder, parlamento araştırmaları yapar ve Başkanlık Divanına rapor sunar, Daimî Başkanlık Divanı tarafından gönderilen diğer konuları görüşür ve karara bağlar, kendi kurallarında öngörülen veya Senato tarafından kararlaştırılan diğer görevleri yerine getirir (Senato İçt. md. 69).

Dilekçe Komisyon tarafından kabul edildikten sonra Komisyon toplantısında veya yazılı bir prosedürde ele alınır; sürecin takip edilmesi kararı (muhtemelen Avrupa Komisyonundan bilgi talebi, yetkili komite veya birime sevk, vb.) alınır ve dilekçe çözüme bağlanarak kapatılır. Dilekçe sahibi benimsenen çözüm hakkında bilgilendirilir.

3.2.1.19.2.2.5 Komisyonun 2019-2021 Dönemi Faaliyetlerine İlişkin Sayısal Bilgiler

Komisyon, 2021 yılının Nisan-Haziran döneminde 196, Temmuz-Eylül döneminde ise 152 dilekçeyi görüşmüştür. Komisyonda 2020 yılının Ocak-Mart döneminde 89, Temmuz-Eylül döneminde 120, Ekim-Aralık döneminde 149 dilekçe ele alınmıştır. 2019 yılı Nisan-Haziran döneminde 96, Ekim-Aralık döneminde 76 dilekçe Komisyon tarafından görüşülmüştür.

3.2.1.19.3 Ombudsman

Halkın Avukatı (Ombudsman), vatandaşların hak ve özgürlüklerini savunmak üzere beş yıllık bir görev süresi için atanır (Anayasa md.58). 35/1997 sayılı Halkın Avukatlığı Kurumunun Örgütlenmesi ve İşleyişi Hakkında Kanun'a göre Ombudsmanlık kurumunun yetki ve görevleri, kamu idaresi makamları, kamu kurumları ve kamu idaresi makamlarının yetkisi altındaki tüm kamu hizmetlerini kapsar. Ombudsman, yardımcıları ve kurumun uzman personeli, kendi soruşturmalarını yürütme, kamu idaresi makamlarından soruşturma için gerekli her türlü bilgi ve belgeyi talep etme, kamu idaresi makamlarının başkanlarını veya şikâyetin çözümü için yararlı bilgiler sağlayabilecek herhangi bir devlet memurunu dinleme ve ifadelerini alma hakkına sahiptir (md.25). Ombudsmanın, dilekçelere ilişkin olarak, Temsilciler Meclisi Suiistimalleri, Yolsuzlukları ve Dilekçeleri Araştırma Komisyonu veya Senato Suiistimalleri, Yolsuzlukları ve Dilekçeleri Araştırma Komisyonu ile görev bakımından bir ilişkisi, görev paylaşımı yoktur.

3.2.1.20 SLOVENYA

3.2.1.20.1 Dilekçe Hakkı

Slovenya Anayasası uyarınca her vatandaş dilekçe verme hakkına sahiptir (Any. md. 45). Buna göre yabancılara dilekçe hakkı tanınmamıştır. Dilekçe hakkı, Anayasanın yanı sıra Ulusal Meclis İçtüzüğü, Ulusal Meclis Organlarının Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kararname ile

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Dilekçe, İnsan Hakları ve Fırsat Eşitliği Komisyonunun Çalışmalarına İlişkin Düzenleme’de de hükme bağlanmıştır.

3.2.1.20.2 Dilekçe Komisyonu

Çift kamaralı yapıya sahip Slovenya Parlamentosunun üst kanadı olan Ulusal Konseyde bir dilekçe komisyonu yoktur. Ulusal Mecliste dilekçe komisyonuna karşılık gelen komisyon, Dilekçe, İnsan Hakları ve Fırsat Eşitliği Komisyonu adını taşır.

3.2.1.20.2.1 Komisyonun Oluşumu

Komisyon, Ulusal Meclis İçtüzüğünde sayılan Meclis daimî komisyonlarından birisi değildir; Ulusal Meclis Organlarının Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kararnamede öngörülmüştür. Kararnamede Komisyonun, vatandaşların kanunların ve diğer işlemlerin uygulanmasındaki belirli sorunlara işaret ettikleri talepler, öneriler, istekler, şikâyetler, itirazlar veya diğer başvurularını ele almak; bireysel vakalarla ilgili dilekçe veya başvuruları değerlendirmek ve yetkili makamlarla birlikte harekete geçmek; vatandaşlar tarafından Ulusal Meclise ve diğer makamlara gönderilen dilekçe veya başvuruları incelemekle görevli olduğu düzenlenmiştir.

Komisyonun üye sayısı sabit değildir, farklı parlamento dönemlerinde değişiklik göstermektedir. Bir önceki dönemde 9 üyesi bulunan Komisyon, mevcut durumda 15 üyeye sahiptir. Komisyona genellikle muhalefetten bir milletvekili başkanlık etmektedir.

3.2.1.20.2.2 Komisyona Başvuru

Dilekçeler e-posta veya posta yoluyla Ulusal Meclise sunulabilir. Dilekçe vermek belli bir şekil şartına bağlanmamıştır. Bununla birlikte dilekçede dilekçe sahibinin adı, soyadı, açık adresi, ikamet yeri, dilekçe konusunun başlığı, ilgili olay/durumlar, öneri veya iddia ve imzanın bulunması şarttır. Dilekçe sahibi için yaş sınırı öngörülmemiştir.

Genel menfaati ilgilendiren tüm konularla ilgili olarak veya insan hakları, adalet, idari, medeni veya ceza hukuku veya usulü, iş ilişkileri, maaşlar ve tazminatlar, sağlık hizmetleri ve sigorta, istihdam ve işsizlik, sosyal güvenlik ve sigorta, maluliyet sigortası, çevrenin korunması vb. konularla ilgili olarak dilekçe verilebilir.

3.2.1.20.2.3 Dilekçelerin İncelenmesine İlişkin Usul ve Esaslar

Dilekçeler Komisyon’un idari hizmetleri tarafından incelenir. Eğer bir dilekçe eksikse, dilekçe sahibi dilekçesini tamamlamaya davet edilir; aksi halde Komisyon dosyayı kapatır. Şartları taşımayan dilekçeler sadece bilgi amaçlı olarak değerlendirilir ve dilekçe sahipleri bu konuda özel olarak bilgilendirilmez.

Dilekçelerin çözüm süreci özel bir usule bağlanmamıştır. Komisyon bir dilekçeyi aldıktan sonra değerlendirmeye başlar. Dilekçe sahibine cevap verebilir, dilekçeyi yetkili makamlara

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

iletebilir ve görüşlerini isteyebilir veya dilekçe toplumsal açıdan daha önemli bir konuyla ilgiliyse, bir toplantı yaparak Komisyon üyelerinin katılımıyla dilekçeyi görüşebilir.

3.2.1.20.2.4 Komisyonun Çalışma Usulleri

Komisyon toplantıları açıktır ve televizyonda yayımlanır. Ulusal Meclis İçtüzüğü'nün 45'inci maddesi uyarınca, Komisyon bir Meclis faaliyet organı olarak, Hükûmetten ve diğer devlet makamlarından ve kamu kurumlarından, kamu teşebbüslerinden ve kamu fonlarından, görevlerini yerine getirmek için açıklama ve bilgi isteyebilir. Söz konusu organları belirli politikaları, tedbirleri uygulamaya, yasal düzenlemeleri kabul etmeye davet edebilir. Ayrıca, bireylere, kamu kurumlarına vb. saha ziyaretleri gerçekleştirebilir.

Komisyon kendisine sunulan bir dilekçeyi, dilekçenin diğer kamu makamlarının görüşünü, tutumunu veya bilgisini gerektirdiği durumlarda başka kurumlara havale edebilir. Dilekçenin havale edildiği makamın iki ay içinde cevap vermesi gerekir.

Dilekçe sahipleri bir Komisyon toplantısında dinlenmeyi talep edebilir. Bununla birlikte bireyler tarafından sunulan dilekçeler toplantılarda nadiren değerlendirilir. Komisyon toplantıları, geniş kesimleri ilgilendiren konularla ilgili dilekçeleri değerlendirmek üzere yapılır. Toplantı; Komisyon Başkanı, bir grup milletvekili ya da Komisyon üyelerinin üçte biri (toplam 15 kişi) tarafından düzenlenebilir. Kimin söz alacağına veya Komisyon toplantısına davet edileceğine Başkan karar verirken, teklifler milletvekilleri tarafından da yapılabilir.

Komisyon dilekçe hakkında konuyu not ettiğine dair bir karar alabilir veya belirli bir alandan sorumlu kamu makamlarına belirli politikaların uygulanması, bazı tedbirlerin alınması ya da yasal düzenleme yapılması çağrısında bulunabilir.

Dilekçe sahiplerine Komisyon tarafından ya da Komisyonun dilekçeyi havale ettiği makam tarafından taahhütlü posta yoluyla cevap gönderilir.

Dilekçe sahibi tüm yanıtları aldığı anda dilekçe kapatılır. Bir başka ifadeyle, Komisyon, davayla ilgili daha fazla bilgi elde edilemeyeceğini veya dilekçenin içeriğinin sorunun ancak mahkemeler yoluyla çözülebileceği şekilde olduğunu değerlendirir. Komisyon Başkanı, Komisyon toplantısında değerlendirilmesi tamamlandıktan sonra dilekçenin değerlendirilmesinin kapatılmasına da karar verebilir. Komisyon kararına karşı itiraz yolu öngörülmemiştir. Fakat aynı konuda tekrar dilekçe verilebilir.

Yasama dönemi sona ermeden karara bağlanmamış dilekçeler, yeni yasama döneminde görüşülmeye devam eder.

Meclise sunulan dilekçelerin bir kaydı tutulmaktadır. Bu kayıt halka açık değildir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

3.2.1.20.2.5 Komisyonun 2019-2021 Dönemi Faaliyetlerine İlişkin Sayısal Bilgiler

Komisyonunda 2019 yılında toplam 142, 2020 yılında 133 ve 2021 yılında 124 dilekçe ele alınmıştır.

3.2.1.20.3 Ombudsman

İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Ombudsmanı, kamu makamları, yerel yönetimler ve kamusal yetki kullanan kurum ve kuruluşlarla ilgili olarak insan haklarını ve temel özgürlükleri korumak amacıyla, kanunla kurulmuştur (Anayasa m.159). İnsan Hakları Ombudsman Kanununa göre, Ombudsman Cumhurbaşkanının önerisi üzerine Ulusal Meclis tarafından seçilir (Kanun m.3). Ulusal Meclis Dilekçe Komisyonu ve Ombudsman arasındaki dilekçeler bakımından etkileşimin çoğu, Komisyonun Ombudsmanın yıllık raporunu Parlamento'da değerlendirdiğinde gerçekleşir. Komisyon, Ombudsmanın yıllık raporlarının görüşülmesinden sorumlu çalışma organıdır. Bununla beraber Ombudsman, özerk bir organdır.

Sonuç

Köklü bir siyasi hak olarak dilekçe hakkının, ele alınan 19 Avrupa ülkesinin hemen hemen hepsinde anayasa düzeyinde düzenlendiği görülmektedir. Dilekçe hakkının özel olarak düzenlenmediği az sayıdaki ülke anayasasında ise çeşitli bağlamlarda dilekçe olgusuna gönderme söz konusudur. Bazı ülkelerde dilekçe hakkının kullanımına ilişkin esas ve usuller özel kanunlara konu edilmiştir. Parlamento içtüzüklerinin tamamında ise dilekçelere dair hükümler yer almaktadır. Kimi ülke parlamentolarında dilekçe komisyonlarının çalışmalarını düzenleyen yönerge şeklinde ikincil düzenlemeler göze çarpmaktadır.

Dilekçelerin taşınması gereken şartların ayrıntılı olarak ifade edildiği, bazı ülkelere yalnızca vatandaşlara bazılarında ise vatandaşlarla birlikte ülkede ikamet eden kişilere dilekçe hakkı tanındığı, başvuru ve işlemlerde elektronik ortam ve fiziki süreçlerin birlikte devam ettiği, dilekçe sahibine süreçler ve sonuçlarla ilgili bilgi verilmesinin ihmal edilmediği gözlemlenmektedir.

Neredeyse her ülkenin parlamentosunda münhasıran dilekçelerle görevli sürekli bir komisyon vardır. Dilekçe komisyonlarının bilgi ve belge talep etme, ilgili ve yetkilileri dinleme, yerinde inceleme yapma gibi yetkileri ülkeden ülkeye çok az değişiklik göstermektedir. Dilekçe komisyonları dilekçeleri sonuçlandırabilmekle birlikte sürece genel kurulların dahil olduğu işleyiş örnekleri de söz konusudur.

Parlamento dışında başvuru yapılabilen kurumlar arasında ombudsman, kapsayıcı genel görev alanı ile öne çıkmaktadır. Ombudsmanlarla parlamentolar arasında raporlama, dilekçe süreçlerini destekleme gibi ülkeden ülkeye değişebilen etkileşim alanları bulunmaktadır. Belirli kamu hizmetlerine özel olarak oluşturulan, başvuru yapılabilen az sayıda diğer bazı kurumlara da rastlanmaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

4 TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Komisyonu çalışma usul ve esasları ile faaliyetlerine ilişkin bu bölüm, Komisyonda görevli Yasama Uzmanları Akif Celal KOCAOĞLU, Sezen CİVELEK TOKGÖZ, Demet KOCAMUSAOĞLU, Hayrettin YILMAZ, Yasemin AKİFOĞLU, Özgür DOĞAN ve Eray MINDİZ tarafından hazırlanmıştır.

4.1 Dilekçe Hakkı

Bireylerin talep ve şikayetlerini kamu kurumları ve parlamentoya iletmesine imkân veren dilekçe hakkı, pozitif hukukumuzda ilk defa 1876 tarihli Kanuni Esasi’de yer almış, sonrasında 1924, 1961 ve 1982 Anayasaları’nda da yerini korumuştur.

1982 Anayasası’na göre vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar, yetkili idarelere ve Türkiye Büyük Millet Meclisine (TBMM) kendilerini veya kamuyu ilgilendiren talep ve şikayetler konusunda yazılı olarak başvurma hakkına sahiptir. Bu hak bireysel ya da toplu olarak da kullanılabilir.

4.2 Dilekçe Komisyonu

Dilekçe hakkının TBMM’deki adreslerinden biri olan Dilekçe Komisyonu (Komisyon), incelediği dilekçeler hakkında aldığı kararları parlamentonun tüm üyelerine (milletvekilleri) dağıtır ve gereği için ilgili Cumhurbaşkanı yardımcıları ile bakanlara (Cumhurbaşkanlığı Kabinesi) gönderir. Dolayısıyla Komisyon, parlamenter denetimde önemli bir role sahiptir.

Ayrıca Komisyon, Dilekçe Komisyonu ve İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyelerinden oluşan Karma Komisyonun sekretaryasını yürütmektedir. Karma Komisyon, Kamu Denetçiliği Kurumunun yıllık raporunu görüşür, Kamu Başdenetçisi adaylarını belirler ve kamu denetçilerini seçer.

4.2.1 Komisyonun Oluşumu

Anayasaya göre, İktüzük hükümlerinin, siyasi parti gruplarının tüm parlamento faaliyetlerine üye sayıları oranında katılımlarını sağlayacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Nitekim TBMM İktüzüğü siyasî parti gruplarına Komisyonda düşen üye sayısının, siyasî parti gruplarının parti grupları toplam sayısı içindeki yüzde oranlarına göre belirleneceğini hükme bağlamıştır.

Her yasama döneminin başında TBMM Genel Kurulu, Komisyonun üye sayısını belirler. Komisyon, TBMM Genel Kurulu tarafından seçilen 12 üyeden oluşmaktadır. Bu üyeler aşağıdaki şekilde seçilir:

- i. TBMM Başkanı, siyasi parti gruplarının güçlerine göre temsil edilmelerini sağlayacak şekilde komisyonda ayrılan üye sayısını tespit eder ve belirlediği süre içinde adayların bildirmesini siyasi parti gruplarından talep eder.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

- ii. Siyasi parti grupları, uzmanlıklarını dikkate alarak Komisyon için adaylarını belir.
- iii. Parti grupları tarafından sunulan üye listesi, TBMM Genel Kurulunda işaretle oylanır.
- iv. Komisyon için bir yasama döneminde iki seçim yapılır. Yasama döneminin başında seçilen komisyon üyelerinin görev süresi iki yıldır ve sürenin sonunda seçim yenilenir.

Komisyon, TBMM Başkanı tarafından ilk toplantıya çağrılır. Bu toplantıda Komisyon, üyeler arasından başkan, başkanvekili, sözcü ve kâtabi seçer. Komisyon üye tamsayısının salt çoğunluğuyla toplanır ve mevcut üyelerin salt çoğunluğunun oyuyla seçimi yapar. Seçim, gizli oylamayla gerçekleştirilir.

4.2.2 Komisyonun Görevleri

Dilekçeler Hakkında: Vatandaşların ve karşılıklılık esası temelinde Türkiye’de ikamet eden yabancıların, kendileri ve kamuyla ilgili talep ve şikayetlerini inceler. Komisyonun kendiliğinden inceleme yapma yetkisi olmayıp başvuru üzerine harekete geçer.

Kamu Denetçiliği Kurumu Hakkında: Dilekçe Komisyonu ve İnsan Haklarını İnceleme Komisyonun üyelerinden oluşan Karma Komisyonun sekreteryasını yürütür. Karma Komisyon’un görevleri; Kamu Denetçiliği Kurumunun yıllık raporunu görüşmek, Kamu Başdenetçiliği için TBMM Genel Kuruluna sunulacak üç adayı belirlemek ve beş kamu denetçisini seçmektir.

4.2.3 Komisyonun Yetkileri

Komisyon, başvuruları incelerken görevleriyle ilgili aşağıdaki yetkilere sahiptir:

- Kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile özel kuruluşlardan her türlü bilgi ve belgeyi almak,
- İlgilileri, uzmanları, kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcilerini çağırıp bilgi almak,
- Kamu görevlilerini ve ilgilileri toplantıya çağırarak,
- İdari denetimin yapılmasını istemek,
- Bilirkişi görevlendirmek,
- Geçici uzman görevlendirmek,
- Yerinde inceleme yapmak,
- Sayıştay’dan inceleme istemek,
- Alt Komisyon kurmak,
- Dilekçeleri Komisyon toplantısına çağırarak.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

4.3 Komisyona Başvuru

4.3.1 Başvurucular

Komisyona aşağıdakiler tarafından başvurulabilir:

- i. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı gerçek kişiler,
- ii. Türk hukuk sistemine tabi tüzel kişiler,
- iii. Türkiye’de ikamet eden yabancılar (Karşılıklılık esası gözetilmek ve dilekçeleri Türkçe yazılmış olması kaydıyla).

Başvurular bireysel ya da toplu olarak yapılabilir. Toplu başvurular, aralarından seçilen bir dilekçe üzerinden incelemeye tabi tutulur. Ayrıca bir dilekçe, diğer başvuruçular tarafından da elektronik olarak imzalanabilir.

4.3.2 Başvuru Yolları

Komisyona başvuru aşağıdaki yollarla yapılabilir:

- i. Elektronik ortamda (e-Dilekçe Sistemi)
- ii. Posta
- iii. Faks
- iv. Elden
- v. Aşağıdakiler tarafından iletilerek;
 - TBMM Başkanı
 - Diğer komisyonlar
 - Milletvekilleri
 - Diğer kamu kurum ve kuruluşları

4.3.3 Dilekçenin Taşınması Gereken Şartlar

3071 sayılı Kanun’un 4’üncü maddesine göre, dilekçe aşağıdaki unsurları taşınmalıdır:

- i. Açık ve kolay anlaşılabilir bir konu,
- ii. Dilekçenin ad ve soyadı ile birlikte,
 - Türk vatandaşları için kimlik numarası,
 - Yabancı kimlik numarası (Herhangi bir sebeple en az altı aydır Türkiye’de ikamet edenler için)
 - Yabancılar için pasaport numarası,
- iii. Dilekçenin imzası,
- iv. Dilekçenin iş veya ikametgâh adresi.

4.4 Dilekçelerin İncelenme Süreci

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

- Yetkili idarî makamlarca konusu hakkında verilen kesin cevap sureti ihtiva etmiyorsa,
- Kanunun dilekçede bulunmasını zorunlu gördüğü şartlardan herhangi birini taşııyorsa,

Başkanlık Divanı, dilekçenin görüşülemeyeceğine ilişkin kararları bastırır ve milletvekillerine dağıtır. Dağıtımdan itibaren 15 gün içinde herhangi bir milletvekili tarafından itiraz edilmezse Karar kesinleşir ve dilekçiler kesinleşmiş karar hakkında bilgilendirilir.

Başkanlık Divanı, görüşülemeyeceğine karar verilen ancak kanun olarak düzenlenmelerinde toplumsal yarar sağlayacağını öngördüğü dilekçelerin bir örneğini TBMM Başkanlığına ve Cumhurbaşkanlığına gönderir.

4.4.2 Komisyon Genel Kurulu

Komisyon Genel Kurulu, Komisyon üyelerinden oluşur.

Genel Kurul aşağıdaki dilekçeleri inceler:

- i. Başkanlık Divanı tarafından görüşülebileceğine karar verilenler,
- ii. Başkanlık Divanı tarafından görüşülemeyeceğine karar verilmesine rağmen milletvekilleri tarafından itiraz edilenler.

Komisyon Genel Kurul Kararı bastırılır, tüm milletvekillerine dağıtılır ve gereği için Cumhurbaşkanlığı Kabinesine gönderilir. Dağıtımdan itibaren 30 gün içinde herhangi bir milletvekili tarafından gerekçeli bir yazıyla itiraz edilmezse Karar kesinleşir.

Komisyon Genel Kurul Kararının kesinleştiği, dilekçiler ve ilgili Cumhurbaşkanlığı Kabinesi üyelerine bildirilir. Cumhurbaşkanlığı Kabinesi üyelerinden ilgili olanlar, bildirimden itibaren 30 gün içinde kesinleşen karar hakkında yaptıkları işlemleri Komisyona bildirir.

4.4.3 Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu

TBMM Genel Kurulu, 81 ilden ve toplamda 87 seçim bölgesinden doğrudan seçilen altı yüz (600) milletvekilinden oluşur.

Komisyon aşağıdaki hallerde görüşünü belirten bir rapor hazırlayarak TBMM Başkanlığına sunar;

- i. Komisyon Genel Kurul Kararına milletvekilleri tarafından itiraz edilmişse (Rapor, itiraz tarihinden itibaren 30 gün içinde hazırlanır.),
- ii. Komisyon Genel Kurulunca, ilgili Cumhurbaşkanlığı Kabinesi üyelerinden gelen bilgilerin değerlendirilmesi neticesinde, TBMM Genel Kurulunda genel görüşme yapılmasına gerek görülürse

Komisyon raporu TBMM Başkanlığınca bastırılır ve milletvekillerine dağıtılır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Komisyon Raporu, genel görüşme usulüne tabi olarak TBMM Genel Kurulunda görüşülür. Genel görüşme, toplumu ve Devlet faaliyetlerini ilgilendiren belli bir konunun TBMM Genel Kurulunda tartışılmasıdır.

Genel görüşme sonucunda, TBMM Genel Kurulu dilekçeyle ilgili rapor hakkında karar verir. Parlamento kararı, dilekçilere ve ilgili Cumhurbaşkanlığı Kabinesi üyelerine bildirilir.

TBMM gündeminde olup yasama döneminin sona ermesi sebebiyle görüşülemeyen rapor, TBMM Başkanlığı tarafından Komisyona iade edilir.

4.5 Kamu Denetçiliği Kurumu ile İlgili Görevler

Anayasa'nın 74'üncü maddesinde 12.09.2010 tarihli ve 5982 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunla değişiklik yapılarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bağlı Kamu Denetçiliği Kurumunun kuruluşu, görevi, çalışması ve inceleme sonucunda yapacağı işlemler ile Kamu Başdenetçisi ve kamu denetçilerinin nitelikleri, seçimi ve özlük haklarına ilişkin usul ve esasların kanunla düzenlenmesi öngörülmüştür.

Anayasamıza göre İdarenin işleyişiyle ilgili şikâyetleri incelemekle görevli Kamu Denetçiliği Kurumu, 14/6/2012 tarihinde kabul edilmiş bulunan 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu ile kurulmuş olup kamu hizmetlerinin işleyişinde vatandaşın memnuniyetinin artırılmasına hizmet etmektedir.

4.5.1 Karma Komisyonun Oluşumu

6328 sayılı Kanunun 3'üncü maddesinde tanımlanan Karma Komisyon, Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Komisyonu ile İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyelerinden oluşmaktadır. Karma Komisyonun üye sayısı Dilekçe Komisyonu ve İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üye sayılarının toplamıdır. Bu komisyonların üye sayısı her yasama döneminde TBMM İçtüzüğü'nün 20'nci maddesi uyarınca Danışma Kurulunun teklifi üzerine Genel Kurulca işaret oyuyla belirlenir. Karma Komisyonun başkanı, başkanvekili, sözcüsü ve kâtabi Dilekçe Komisyonunun başkanı, başkanvekili, sözcüsü ve kâtibidir. Karma Komisyonun sekreteryası, Dilekçe Komisyonunun personeli tarafından yerine getirilir.

4.5.2 Karma Komisyonun Görevleri

Karma Komisyonun görevleri, kamu başdenetçisi adayları ve kamu denetçilerinin seçiminin yanı sıra Kamu Denetçiliği Kurumu tarafından hazırlanan yıllık raporların görüşülmesi olarak 6328 sayılı Kanunda belirlenmiştir.

11'inci maddesinde Başdenetçi adayları ile denetçilerin seçileceği ve 22'nci maddesinde Kurumun hazırlayacağı yıllık rapor hakkında Karma Komisyonun bir rapor hazırlayarak Genel Kurulda görüşülmek üzere TBMM Başkanlığına sunacağı hüküm altına alınmıştır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

DİLEKÇE KOMİSYONU

4.5.2.1 Seçimler

6328 sayılı Kanunun 11'inci maddesinde seçime ilişkin görevler belirlenmiştir

4.5.2.1.1 Başdenetçi Adaylarının Seçilmesi

Karma Komisyon, Kamu Başdenetçisi seçiminde başvuruda bulunan aday adayları arasından üç adayı belirleyerek TBMM Genel Kuruluna sunar. Kamu Başdenetçisinin 6328 sayılı Kanunun 10'uncu maddesinde sayılan nitelikleri taşımadığının sonradan anlaşılması veya bu nitelikleri seçildikten sonra kaybetmesi hâlinde Komisyon, durumu tespit ederek TBMM Genel Kuruluna bildirir.

4.5.2.1.2 Kamu Denetçilerinin Seçilmesi

Karma Komisyon kamu denetçiliği için başvuranlar arasından beş kişiyi seçer. Kamu denetçilerinin kanunda sayılan nitelikleri taşımadıklarının sonradan anlaşılması veya bu nitelikleri seçildikten sonra kaybetmeleri hâlinde, görevlerinin sona ermesine karar verir.

4.5.2.2 Yıllık Raporların Görüşülmesi

6328 sayılı Kanunun 22'inci maddesi gereğince Karma Komisyon, Kamu Denetçiliği Kurumunun her yılın sonunda hazırlayacağı yıllık faaliyet raporunu, araverme ve tatil dönemleri hariç olmak üzere iki ay içinde görüşüp kendi kanaat ve görüşlerini de içerecek şekilde özetleyerek bir rapor hazırlar ve Genel Kurula sunulmak üzere bu raporu TBMM Başkanlığına gönderir.

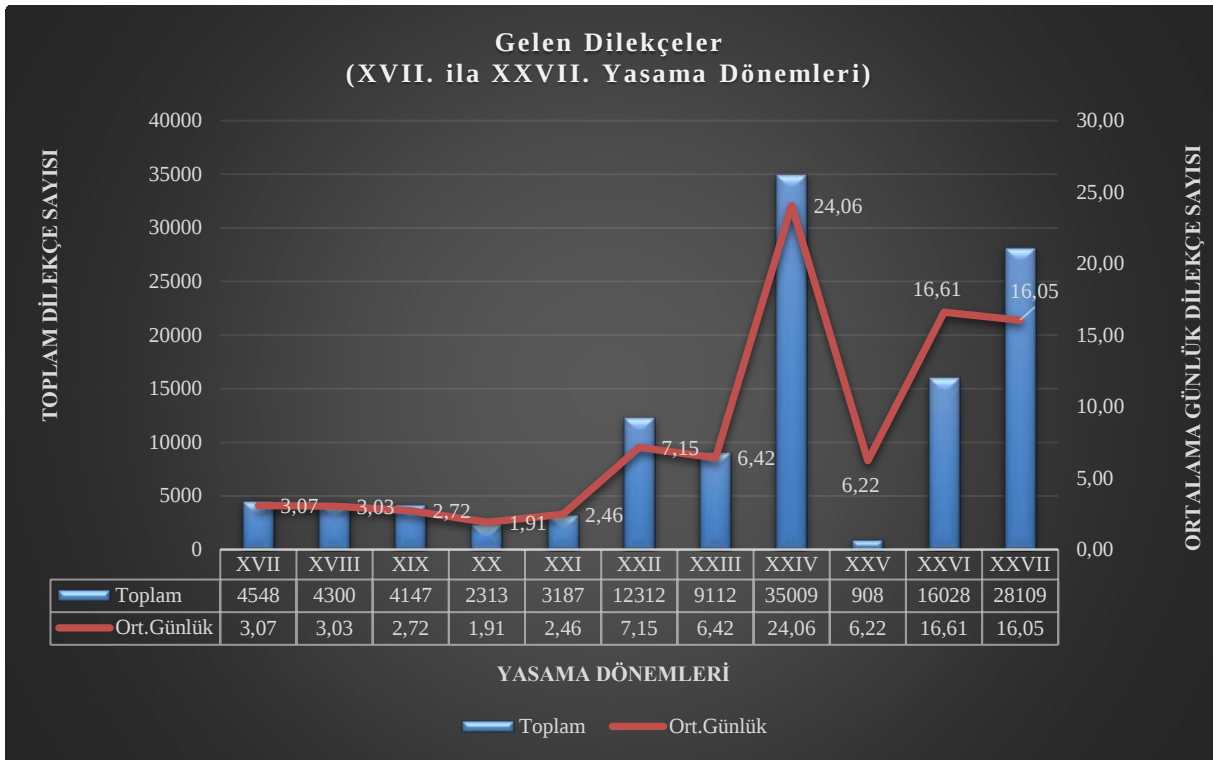
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

4.6 Dilekçe Komisyonu Faaliyetleri

Komisyon; dilekçeleri inceler ve raporlar, gerekli görürse idari makamlara tavsiyede bulunur ve bu makamların uygulamalarını takip eder.

4.6.1 Dilekçeler

27. Yasama Dönemi'nde (25 Haziran 2018 - 10 Nisan 2023 tarihleri arasında) 28.109 dilekçe kabul edilmiştir. Dolayısıyla bu dönemde günlük ortalama dilekçe sayısı 16,05'tir. Önceki yasama dönemlerinde², gelen toplam ve ortalama günlük dilekçe sayıları aşağıda gösterilmiştir:

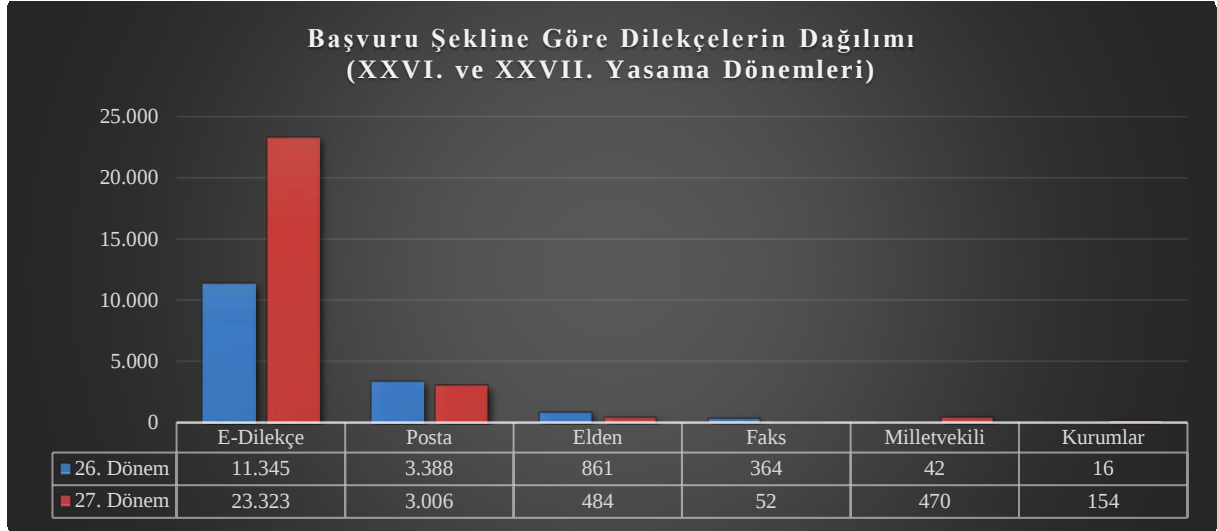

Komisyon başta e-dilekçe sistemi olmak üzere posta, elden, faks ya da milletvekilleri ile kurumlar üzerinden dilekçeler gelmektedir.

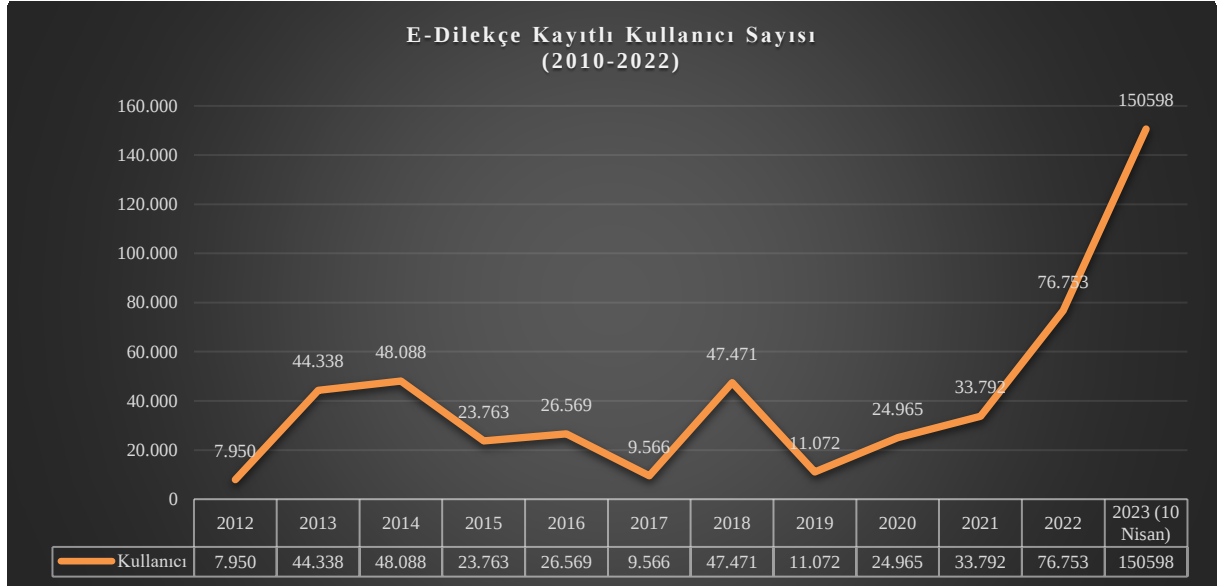
Yasama Dönemi	XVII	XVIII	XIX	XX	XXI	XXII	XXIII	XXIV	XXV	XXVI
Başlangıç Tarihi	6.11.1983	29.11.1987	20.10.1991	24.12.1995	18.04.1999	03.11.2002	22.07.2007	12.06.2011	7.06.2015	1.11.2015
Sona Erme Tarihi	28.11.1987	19.10.1991	23.12.1995	17.04.1999	2.11.2002	21.07.2007	11.06.2011	6.06.2015	31.10.2015	23.06.2018

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

e-Dilekçe Sisteminin kullanıma sunulmasıyla birlikte toplam dilekçe sayısında ciddi artış gözlemlenmiştir. 2012 yılında elektronik ortamda başvuru alınması ve başvurular hakkındaki işlemlerin elektronik ortamda yürütülmesi amacıyla devreye alınan e-Dilekçe Sistemi 2022 yılında güncellenmiştir.

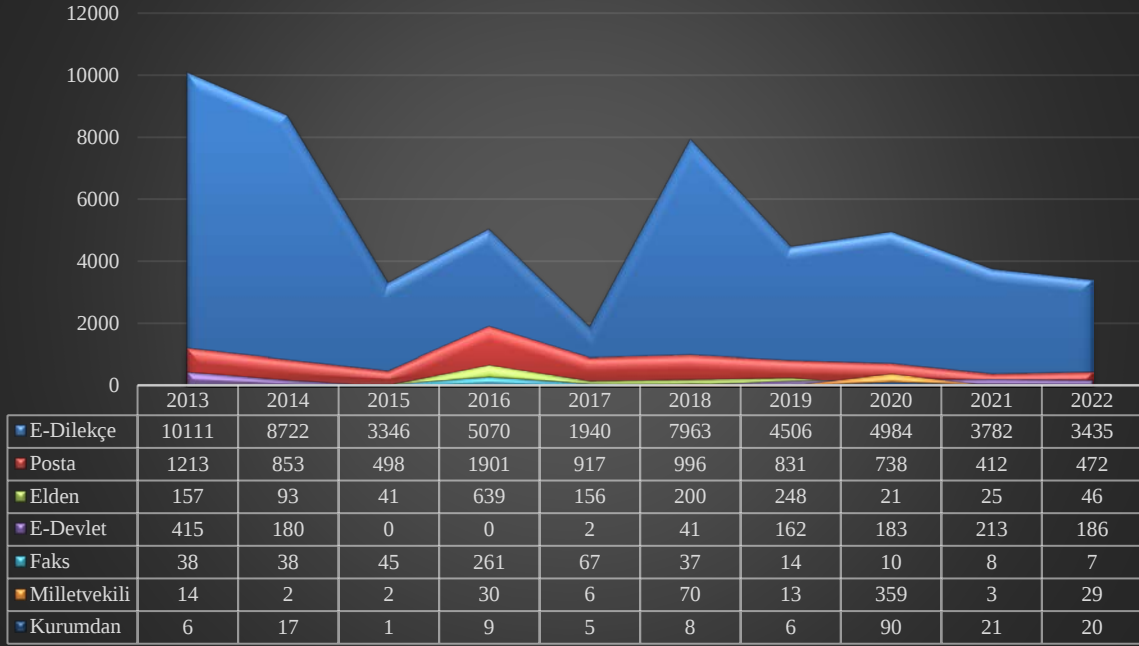
Elektronik ortamda başvuru yapılabilmesi için kimlik bilgilerinin e-Devlet Kapısı ya da cep telefonu aracılığıyla doğrulanması yeterli olan e-Dilekçe Sistemi sayesinde başvuru yapan;

- Hızlı ve ücretsiz olarak başvuru yapabilmektedir.
- Katılıma açıksa, diğer başvuru yapanların dilekçelerine destek verebilmektedir.
- Dilekçelerinin sürecini takip edebilmektedir

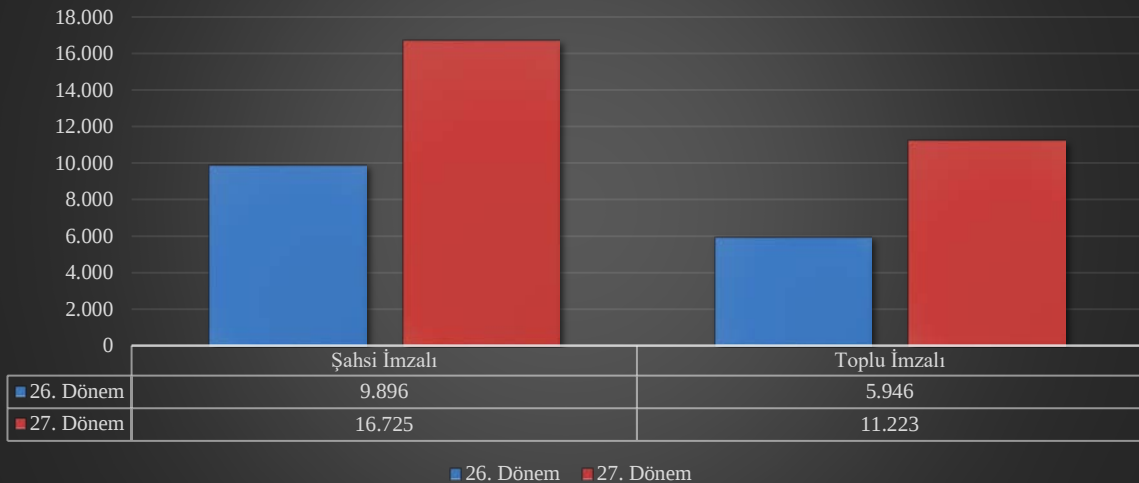
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

**Başvuru Şekline Göre Dilekçelerin Dağılımı
(2013-2022 Yılları)**

Özellikle e-Dilekçe sisteminde başvuranların başka dilekçelere katılma imkanı bulunmakta olup, yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Dilekçelerden 16.725'ü tek bir kişi tarafından imzalanmış olup, birden fazla kişinin imza ile katılarak destek verdiği 11.223 dilekçe bulunmaktadır. 26. ve 27. Dönemde verilen dilekçelerin imzalanma şekline göre karşılaştırılması aşağıdaki şekildedir:

**İmzalanma Şekline Göre Dilekçelerin Dağılımı
XXVI. ve XXVII. Yasama Dönemleri**

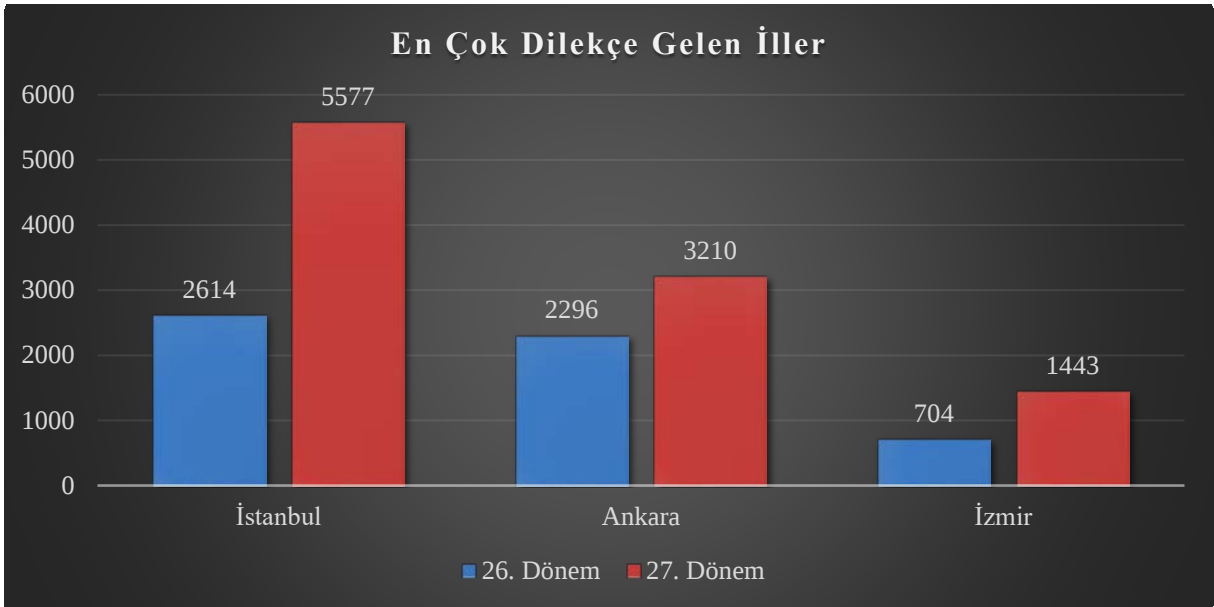
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Dilekçe sahiplerinin cinsiyetlerine bakıldığında erkeklerin önde geldiği görülmektedir.

Başvuranın Cinsiyetine Göre Dilekçe Sayısı

İkamet adreslerine göre bakıldığında 3 büyük ilimiz olan İstanbul, Ankara ve İzmir'den en fazla başvuru gelmektedir. En az dilekçe gelen iller 26. Dönemde Gümüşhan (17), Ardahan (10) ve Tunceli (9) iken 27. Dönemde Artvin (34), Tunceli (28) ve Bayburt (22) olmuştur. En fazla dilekçe gelen iller ise İstanbul, Ankara ve İzmir olup 26. ve 27. Dönemde bu illerden gelen dilekçelere ilişkin istatistik aşağıdaki şekildedir:

Yurt dışından gönderilen dilekçelerin sayısı 102 olup bunlardan 37 tanesi Almanya, 11 tanesi Hollanda ve 8 tanesi Amerika Birleşik Devletleri'nden gönderilmiştir.

Konular ise ülke gündemiyle paralellik arz etmektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

4.6.2 Başkanlık Divanı

27. Yasama Dönemi'nde Başkanlık Divanı üyelerinin belirlenmesi amacıyla 2 seçim gerçekleştirilmiştir. 16 Temmuz 2018'den 7 Ekim 2021'e kadar olan ilk dönem için seçilen Komisyon üyeleri aşağıdaki şekildedir:

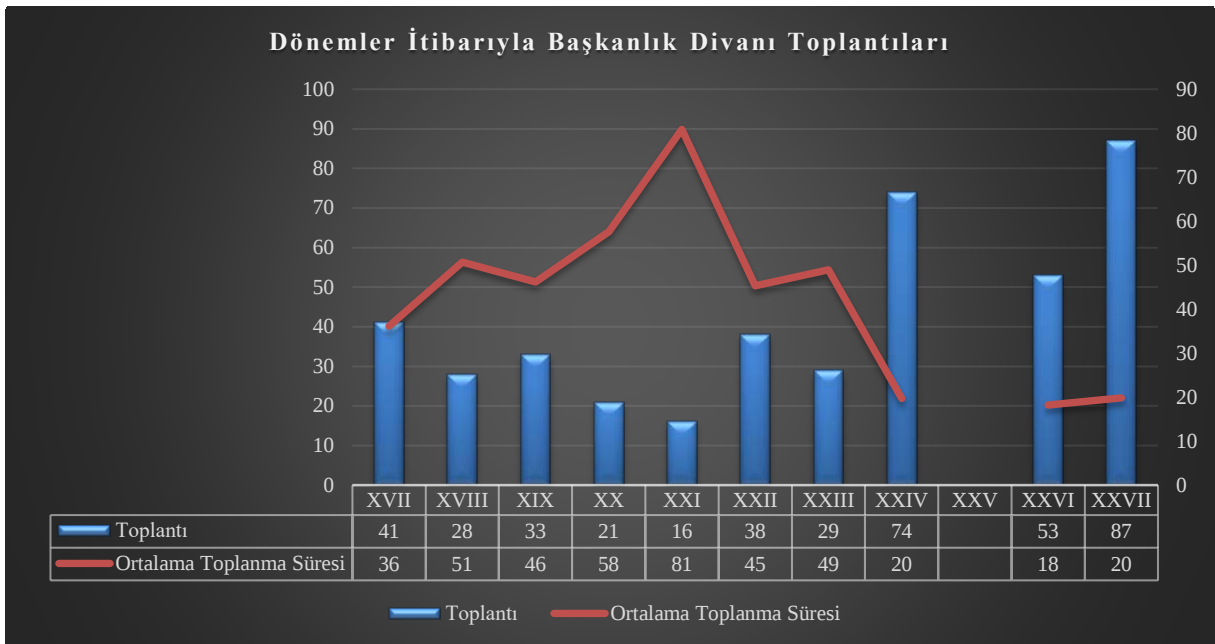
- Başkan- Mihrimah Belma SATIR (İstanbul Milletvekili)
- Başkanvekili- Canan KALSIN (İstanbul Milletvekili), 31 Ekim 2018'den itibaren İsmail TAMER (Kayseri Milletvekili)
- Sözcü – Zülfü DEMİRBAĞ (Elazığ Milletvekili)
- Kâtip- Fehmi KÜPÇÜ (Bolu Milletvekili)

7 Ekim 2021'den yasama döneminin bitimine kadar olan ikinci dönem için seçilen Komisyon üyeleri aşağıdaki şekildedir:

- Başkan- Mihrimah Belma SATIR (İstanbul Milletvekili)
- Başkanvekili-İsmail TAMER (Kayseri Milletvekili)
- Sözcü- Fehmi KÜPÇÜ (Bolu Milletvekili)
- Kâtip- Mustafa KENDİRLİ (Kırşehir Milletvekili)

Başkanlık Divanının gerçekleştirdiği 87 toplantı sırasında yapılan incelemeler sonucunda 32.376 (5.908 adedi önceki dönemlerden) dilekçe için 13.988 (görüşülemeyeceğine dair) karar verilmiş olup bu kararlardan 4 tanesine milletvekilleri tarafından itiraz edilmiştir.

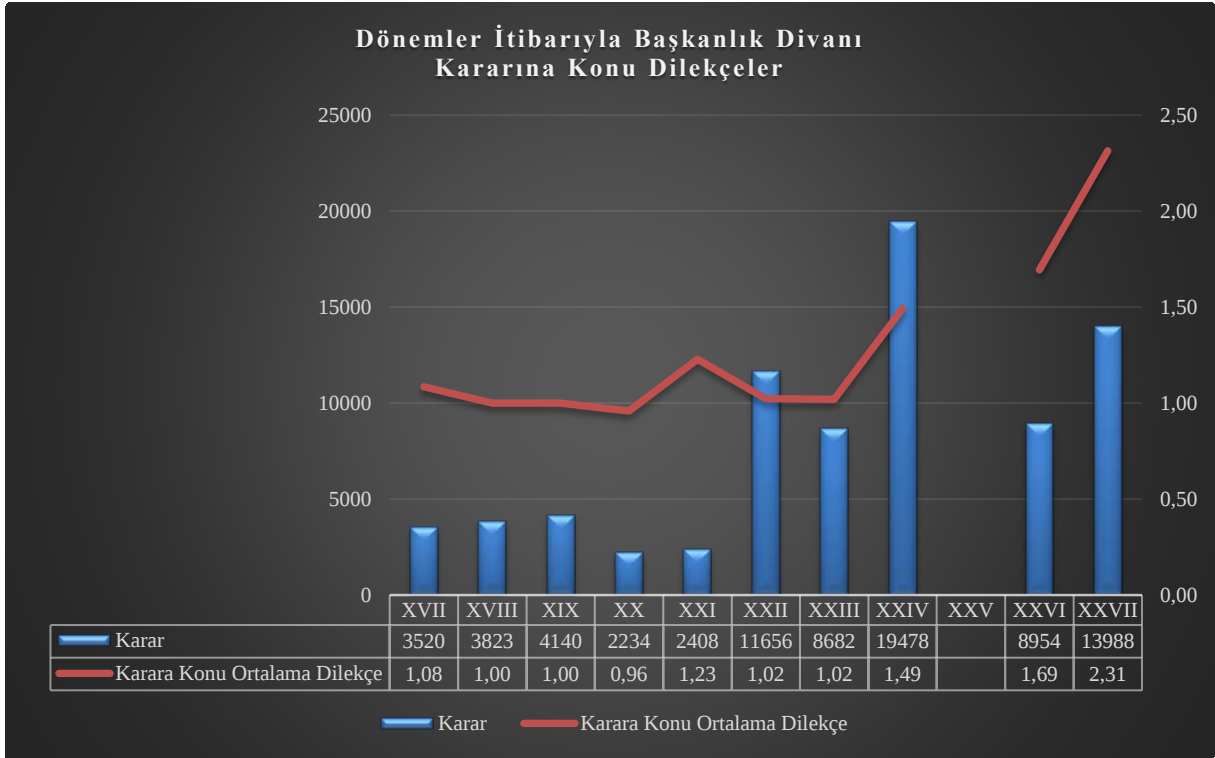
Başkanlık Divanı'nın görüşülemeyeceğine karar verdiği dilekçelere ilişkin olarak önceki yasama dönemlerindeki toplantı, karar ve dilekçe sayıları aşağıda listelenmiştir:

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Dilekçelerin çoğunun konusu yeni bir kanunu ya da bir kanun değişikliğini gerektirmesi nedeniyle Başkanlık Divanınca bunların görüşülemeyeceğine karar verilebilmektedir. Ancak Başkanlık Divanı, dilekçenin görüşülemeyeceğini karara bağlamadan önce, ilgili kurum ve kuruluşlardan kanuni düzenlemelerin geçmiş yıllardaki uygulaması ve diğer ülkelerdeki durum hakkında detaylı bilgi talep edebilmektedir. Böylesi durumlarda milletvekilleri, kanun teklifi hazırlarken Başkanlık Divanı kararından faydalanabilmektedir.

Ayrıca 1522 dilekçe, daha önce aynı başvuru tarafından aynı konuda talepte bulunulmuş olması veya mevzuata uygun olmaması sebebiyle işlemden kaldırılmıştır.

Dilekçelerin incelenmesi sırasında Başkanlık Divanı, bölgeyi yerinde görerek bilgi toplamak ve yerel yetkilileri/uzmanları, bölge sakinleri ile dilekçileri dinlemek amacıyla merkezi yönetimden yetkililerle birlikte yerinde inceleme gerçekleştirilmesine karar verebilir. 27. Yasama Dönemi'nde gerçekleştirilen yerinde incelemelerin konuları, tarihleri ve yerleri aşağıdaki şekildedir:

- Konya Kapalı Havzası'ndaki yeraltı sularının durumu (22 Kasım 2018),
- Karaman'da şehirleşmeden sonra küçükbaş hayvancılığın sürdürülebilmesi için bir köyün taşınabilmesi için yer aranması (28 Haziran 2019),
- Mersin'de ceza infaz kurumlarının genel durumu (11-12 Temmuz 2019),

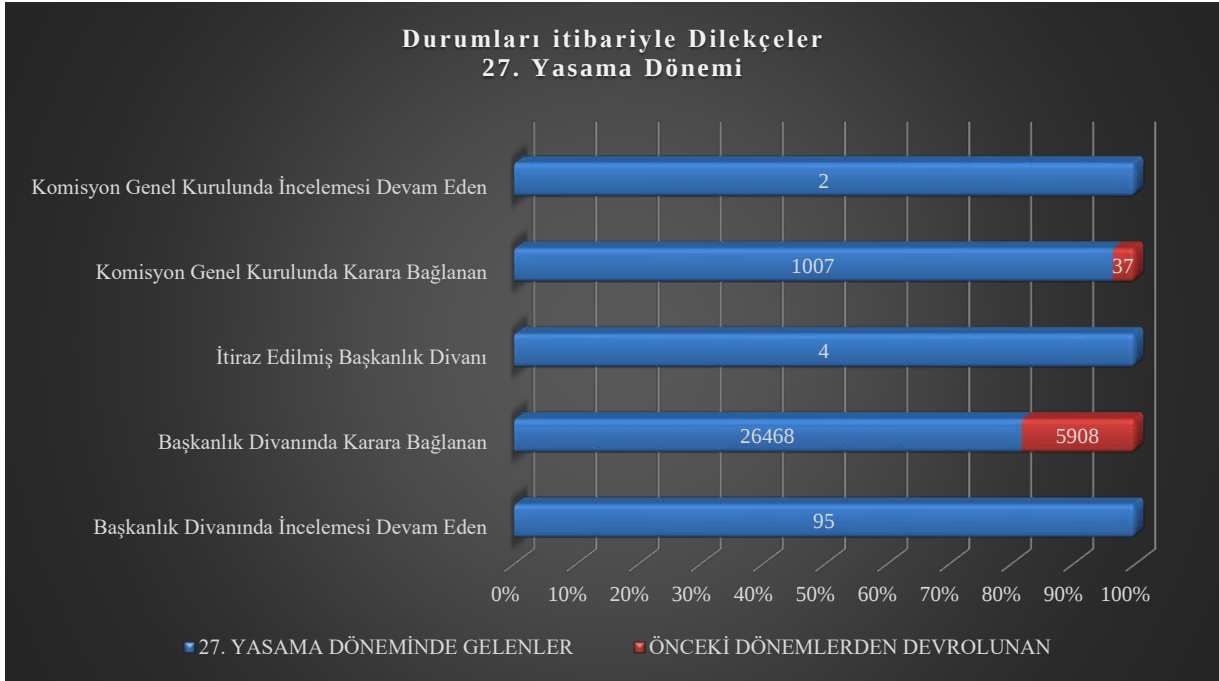

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

- Tekirdağ ve Kırklareli’de Ergene Kapalı Havzası’nın yeraltı sularının durumu (30-31 Temmuz 2019),
- Kilis’te Suriyeli mültecilerin Türkiye’ye uyum sağlaması (10-11 Haziran 2021),
- Diyarbakır’da sıfır atık projesinin incelenmesi (24-25 Haziran 2021)

4.6.3 Komisyon Genel Kurulu

Genel Kurulda incelenmiş bulunan 1044 dilekçeden sadece 2 tanesi, Başkanlık Divanının dilekçenin görüşülemeyeceğine dair kararına milletvekilleri tarafından itiraz edilmesi sebebiyle görüşülmüştür. Genel Kurul, 1044 dilekçe için 18 karar almış olup, 2 itirazlı dilekçenin incelemesi halen devam etmektedir.

Genel Kurul, konusu aynı olan dilekçeleri birleştirerek incelemektedir.

Genel Kurul, detaylı incelenmesi gerektiğini düşündüğü dilekçeler hakkında alt komisyon kurabilir. Alt Komisyon, her siyasi parti grubunun temsili sağlanmak kaydıyla, Genel Kurulun toplam üye sayısından daha az üyeden oluşur.

4.6.3.1 Görüşülebilir Dilekçeler

Başkanlı Divanı, görüşülebilir nitelikteki dilekçeleri Genel Kurul’a sunar. 27. Yasama Döneminde Genel Kurul’da görüşülen dilekçelerin konular aşağıdaki şekildedir:

- Obezite ile Mücadele Yöntemleri ve Cerrahi Uygulamalardaki Malpraktis İddialarının Araştırılması ve Alınabilecek Önlemlerin Belirlenmesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

- Sosyal Kooperatifçilik Kapsamında İsrafın Önlenmesine Yönelik Uygulamaların Araştırılması ve Yaygınlaştırılması
- Devre Mülk ve Devre Tatil Sektörlerinde Yaşanan Mağduriyet İddialarının Araştırılması ve Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi
- Ön Ödemeli Gayrimenkul Satışlarında Yaşanan Sorunların Araştırılması ve Alınabilecek Önlemlerin Belirlenmesi
- Avrupa Ülkelerinde Yaşayan Türklerin Sorunlarının Araştırılması
- FOREX Piyasasındaki Aracı Kurumların Bireysel Yatırımcıları Mağdur Ettikleri İddialarının İncelenmesi
- Milli Emlak Daire Başkanları ve Defterdar Yardımcıları Arasındaki Maaş Farklılıklarından Şikâyet
- Muhasebat Kontrolörleri ve Milli Emlak Kontrolörlerinin Maliye Uzmanı Yapılması Hakkındaki Düzenlemenin İptali Talebi

Önceki yasama dönemlerinde Genel Kurulun görüştüğü dilekçelere aşağıdakiler örnek gösterilebilir:

- Gıda Bankacılığı Uygulamasının Araştırılması ve Yaygınlaştırılması
- Araç Muayene İstasyonlarında Muayene Ücreti Ödeme Şekli
- Özürlü Sağlık Kurulu Raporunda Engellilik Oranına Herediter Anjiyoödem Hastalığının Dahil Edilememesi Sebebiyle Yaşanan Mağduriyetin Araştırılması
- Şehir Merkezlerindeki İşlek Caddelerin Trafik Sorunlarının Araştırılması ve Alınabilecek Önlemlerin Belirlenmesi
- Mesleki Eğitim Kapsamında Staj Gören Öğrencilere Ücret Ödenmesindeki Sorunlar

Ayrıca Genel Kurul, Avrupa ülkelerinde yaşayan Türklerin dilekçe hakkı konusunda farkındalığının artırılması ve bu ülkelerin parlamentolarındaki dilekçe komisyonlarıyla deneyim paylaşımı amacıyla yerinde inceleme yapılmasına karar vermiştir. Bu kapsamda 4-7 Temmuz 2022'de Almanya'da, 25-27 Ekim 2022'de ise Belçika'da, 29 Kasım-2 Aralık 2022'de Hırvatistan ve Çekya'da, 30 Ocak-2 Şubat 2023'te İrlanda ve Birleşik Krallık'ta yerinde inceleme gerçekleştirilmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

4.6.3.2 Başkanlık Divanı Kararına İtiraz Edilen Dilekçeler

Genel Kurulda görüşülemez nitelikte olduklarına dair Başkanlık Divanı Kararına milletvekillerinin itiraz etmesi sebebiyle Genel Kurul'da görüşülmüş bulunan dilekçelerin konuları aşağıdaki şekildedir:

- Bir İşçinin İş Akdinin Geçersiz Bir Nedenle Feshedildiğine Mahkemece Karar Verilmesine Rağmen, İşverence Tekrar İşe Başlatılmamasına ilişkin Şikâyet
- Bir Köy Yakınındaki Çevre Felaketi Boyutuna Gelen Aşırı Maden Ocağı Faaliyeti Hakkındaki Şikâyet

4.6.4 Dilekçe Hakkı Çalıştayı

Dilekçe hakkının etkin kullanımı ve mükerrer başvurulardan kaynaklanan verimsizliğin ortadan kaldırılması için yasama, yürütme ve yargı organlarındaki yetkililerin bir araya gelmesi ve mevcut yapıların gözden geçirerek geliştirilmesi amacıyla, yasama ve denetim kalitesinin artırılmasında dilekçe hakkının kullanımı ve yeni gelişmeler konusunda TBMM Başkanı Prof. Dr. Mustafa ŞENTOP'un 8 Kasım 2019 tarihinde uygun görmesinin ardından, TBMM'nin açılışının 100. yılı etkinlikleri kapsamında 12 Şubat 2020 tarihinde Dilekçe Hakkı Çalıştayı gerçekleştirilmiştir.

TBMM'nin kuruluşunun 100. Yılı etkinlikleri kapsamında yasama kalitesinin artırılmasında dilekçe hakkının kullanımı ve yeni gelişmeler konusunda 12 Şubat 2020 tarihinde düzenlenen Dilekçe Hakkı Çalıştayı'nın açılışı, Dilekçe Komisyonu Başkanı Mihrimah Belma SATIR, Cumhurbaşkanlığı Yardımcısı Fuat OKTAY ile TBMM Başkanı Prof. Dr. Mustafa ŞENTOP'un konuşmalarıyla yapılmıştır.

Birinci Oturum; şahsım, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanı Naci AĞBAL ile Sosyal Bilimler Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mehmet BARCA'nın moderatörlüğünde ve Bakanlıkların faaliyetleri ile ilgili bilgi ve verileri toplamak, tasnif ve analiz etmekle görevli birimlerin üst düzey yöneticileri olarak birlikte Milli Savunma Bakanlığında Bütçe ve Mali Hizmetler Genel Müdürlüğü, Sağlık Bakanlığında Sağlığın Geliştirmesi Genel Müdürlüğü, diğer bakanlıklarda ise Strateji Geliştirme Başkanlıkları temsilcilerinin konuşmacı olarak katılımıyla kurumlardan bilgi, belge ve işlem taleplerini konu almıştır.

İkinci Oturum; İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Hakan ÇAVUŞOĞLU, Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu Başkanı Yunus ARINCI ile TBMM Yasama ve Denetim Hizmetlerinden Sorumlu Genel Sekreter Yardımcısı Dr. Selçuk GİŞİ'nin moderatörlüğünde ve Bakanlıklarda her türlü faaliyet ve işlemler üzerinde teftiş, denetim, inceleme ve soruşturma yürütmekle görevli birim üst düzey yöneticileri olarak Gençlik ve Spor Bakanlığında Rehberlik ve Denetim Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığında Teftiş Başkanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığında Denetim Hizmetleri Başkanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler - Çevre ve Şehircilik - Sanayi ve Teknoloji - Tarım ve Orman ile Ticaret

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Bakanlıklarında Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı, diğer bakanlıklarda ise Teftiş Kurulu Başkanlıkları temsilcilerinin konuşmacı olarak katılımıyla ihbar ve şikayetler üzerine denetim taleplerini konu almıştır.

Üçüncü Oturum ise; Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Başkanı Canan KALSIN, Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi Başkanı Dr. Ali Taha KOÇ ile Ankara Üniversitesi BEYAS Koordinatörü Prof. Dr. Fahrettin ÖZDEMİRCİ'nin moderatörlüğünde Bakanlıkların teknolojik gelişmeleri takip etmek, bilgi güvenliği ve güvenilirliği konusunun gerektirdiği önlemleri almak, ilkeleri belirlemek, kamu bilişim standartlarına uygun çözümler üretmek ile hizmetlerle ilgili bilgileri toplamak ve ilgili birimlerle işbirliği içinde veri tabanları oluşturmakla görevli birim üst düzey yöneticileri olarak Adalet Bakanlığında Bilgi İşlem Genel Müdürlüğü, Sağlık Bakanlığında Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler, Hazine ve Maliye ile Kültür ve Turizm Bakanlıklarında Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü, Milli Savunma Bakanlığında Muhabere ve Bilgi Sistem Dairesi Başkanlığı ve diğer bakanlıklarda Bilgi İşlem Dairesi Başkanlıkları temsilcilerinin konuşmacı olarak katılımıyla dilekçe hakkında dijital dönüşüm konusunu ele almıştır.

Ayrıca Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, Kamu Denetçiliği Kurumu, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu ile Kamu Görevlileri Etik Kurulu Başkanlığı ise; başkanları, kurul üyeleri ya da üst düzey yöneticileri tarafından konuşmacı olarak tüm oturumlarda temsil edilmiştir.

Çalıştaya her oturumda üç moderatörle birlikte bakanlıklardan ve başvuru alan ilgili kurumlardan birer temsilci olmak üzere 67 konuşmacı ve kurumlarca ayrıca görevlendirilmiş 58 kişi olmak üzere toplam 134 kişi görevli olarak yerini almıştır. Çalıştay öncesi, bakanlık ve ilgili kurumlardan konu ile ilgili bilgi ve önerileri alınmış ve değerlendirilmiştir. Söz konusu bilgi ve önerilerinin ışığında Çalıştayda dilekçe hakkının etkin kullanımının önündeki engeller ve çözüm yolları müzakereye açılmıştır.

Çalıştaydaki açılış konuşmaları ve sonuç bildirisinin yanı sıra Prof. Dr. Mehmet BARCA tarafından hazırlanan “*Dilekçe Hakkı Sistem, Süreç ve Aktörlerinin Etkinliğini Artırmaya Yönelik Değerlendirme ve Öneriler*” ile Prof. Dr. Fahrettin ÖZDEMİRCİ tarafından hazırlanan “*Dilekçe Hakkında Dijital Dönüşüm ve Ulusal Dilekçe Bilgi Sistemi*” başlıklı makaleler, kitap halinde yayınlanmıştır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

4.6.5 Kamu Denetçiliği Kurumu ile İlgili Faaliyetler

6328 sayılı Kanunda tanımlanmış bulunan Dilekçe Komisyonu ve İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyelerinden oluşan Karma Komisyon; başdenetçi adayları ve denetçilerin seçilmesi ile Kamu Denetçiliği Kurumunun yıllık raporlarını görüşmekle görevlidir. Karma Komisyonun Başkanlık Divanı, Dilekçe Komisyonu Başkanlık Divanı üyelerinden oluşmakta olup, sekretarya işleri Dilekçe Komisyonu tarafından yürütülmektedir.

4.6.5.1 Seçimler

26. Yasama Dönemde Karma Komisyonun;

- ✓ 01.11.2016 tarihli toplantısında yaptığı seçimle belirlediği adaylardan Şeref MALKOÇ, TBMM Genel Kurulunun 15.11.2016 tarihli birleşiminde yapılan seçim sonucu Kamu Başdenetçiliğine seçilmiştir.
- ✓ 02.11.2016 tarihli toplantısında görevi sona eren kamu denetçilerinin yerine Yahya AKMAN, Arif DÜLGER, Mustafa ÖZYAR, Celile Özlem TUNÇAK ve Hüseyin YÜRÜK Kamu Denetçisi olarak seçilmiştir.
- ✓ 17.01.2018 tarihli toplantısında; kamu denetçilerinden Mustafa ÖZYAR'ın 14.11.2017 tarihinde kamu denetçiliğinden istifa etmesi nedeniyle, Sadettin KALKAN'ı Kamu Denetçisi olarak seçmiştir.

27. Yasama Döneminde Karma Komisyonun

- ✓ 03.11.2020 tarihli toplantısında yaptığı seçimle belirlediği adaylardan Şeref MALKOÇ TBMM Genel Kurulunun 11.11.2020 tarihli birleşiminde yapılan seçim sonucu yeniden Kamu Başdenetçiliğine seçilmiş, 1.12.2020 tarihli Birleşimde yemin etmiş ve 5.12.2020 tarihinde görevine başlamıştır.
- ✓ 11.11.2020 tarihli toplantısında görevi sona eren kamu denetçilerinin yerine Yahya AKMAN, Fatma BENLİ YALÇIN, Celile Özlem TUNÇAK ve Arif DÜLGER Kamu Denetçisi olarak seçilmiştir.
- ✓ 15.12.2021 tarihli toplantısında yapılan seçimde; görev süresi dolmuş bulunan Sadettin KALKAN yeniden Kamu Denetçisi olarak seçilmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

4.6.5.2 Yıllık Raporların Görüşülmesi

Kamu Denetçiliği Kurumu; idarenin eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarına ilişkin şikayetler hakkında yürüttüğü çalışmalar ve önerileri içeren raporları, 2013 yılından itibaren her yıl düzenli bir şekilde ve zamanında Karma Komisyona sunulmuş bulunmaktadır.

Yılı	KDK'nın Sunum Tarihi	Karma Komisyon İlk Toplantısı	Karma Alt Komisyon Toplantıları			Karma Komisyon Son Toplantısı	Sıra sayısı	Dağıtım Tarihi	Genel Kurulda Görüşülme Tarihi
			1	2	3				
2013	30.01.2014	19.02.2014	25.02.2014	28.02.2014		24.04.2014	586	20.06.2014	11.01.2018
2014	30.01.2015	4.02.2015			25.02.2015	25.03.2015	710	2.04.2015	11.01.2018
2015	30.01.2016	4.03.2016			22.03.2016	6.04.2016	289	24.05.2016	11.01.2018
2016	30.01.2017	15.02.2017			15.03.2017	11.05.2017	289Ek1	18.05.2017	11.01.2018
2017	30.01.2018	8.02.2018		28.02.2018		28.03.2018	3	8.10.2018	1.11.2018
2018	30.01.2019	13.02.2019	21.02.2019	14.05.2019	16.10.2019	31.10.2019	131	13.11.2019	2.01.2020
2019	30.01.2020	4.03.2020	10.03.2020	3.06.2020		17.06.2020	219	25.06.2020	11.02.2021
2020	29.01.2021	11.02.2021	24.02.2021	31.03.2021	14.04.2021	26.05.2021	264	01.06.2021	27.10.2021
2021	28.01.2022	16.02.2021	23.02.2022	23.03.2022	24.03.2022	30.03.2022	326	13.04.2022	16.03.2023
2022	30.01.2023	8.03.2023					326 Ek1	14.03.2023	16.03.2023

Kamu Denetçiliği Kurumunun 2013, 2014, 2015 Yılı Yıllık raporları 2016 Yılı Yıllık raporu ile birleştirilerek TBMM Genel Kuruluna sunulmuş ve 11.01.2018 tarihinde ilk defa Kamu Denetçiliği Kurumu raporları kanunun öngördüğü üzere Genel Kurulda görüşülmüştür.

Karma Komisyon, 2014 yılından itibaren Kurum tavsiye kararlarına olumsuz yaklaşan idarelerin kararları uygulanabilir görmeme gerekçelerini değerlendirmektedir. Bu kapsamda tavsiye kararlarına uyma oranları dikkate alınarak; Kurum tavsiye kararlarına olumlu yaklaşmayan 27 kurum 26. Yasama Döneminde, 21 kurum ise bu dönem dinlenmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

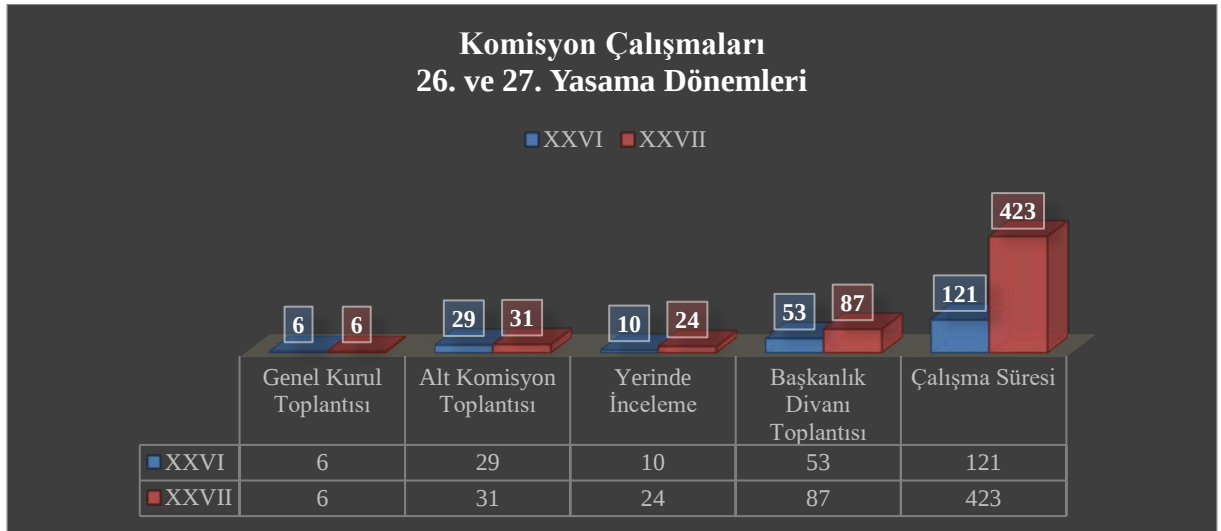
4.6.6 Toplam Çalışma

Sonuç olarak Dilekçe Komisyonunda;

- ✓ 26'ncı Yasama Döneminde 6 Genel Kurul toplantısı, 29 Alt Komisyon toplantısı, 10 yerinde inceleme ve 53 Başkanlık Divanı toplantısı
- ✓ 27. Yasama Dönemi'nde ise 6 Genel Kurul toplantısı, 31 Alt Komisyon toplantısı, 24 yerinde inceleme ve 87 Başkanlık Divanı toplantısı

gerçekleştirmiştir.

Yukarıda belirtilen faaliyetler nedeniyle 26'ncı Yasama Döneminde 121 saat 30 dk, 27. Yasama Dönemi'nde ise 423 saat çalışılmıştır.

Karma Komisyon, belirtilen görevleri kapsamında 26. Yasama Döneminde 12 Alt Komisyon toplantısı ile 13 Karma Komisyon toplantısı gerçekleştirmiş olmakla birlikte bu dönem 13 Alt Komisyon toplantısı ile 12 Karma Komisyon toplantısı gerçekleştirmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

5 KOMİSYONCA YAPILAN YERİNDE İNCELEMELER

Dilekçe Komisyonu Genel Kurulunun 2 Haziran 2022 tarihinde gerçekleştirdiği toplantıda Avrupa ülkelerinde yaşayan Türkiye kökenlilerin sorunlarının araştırılması ile bu vesileyle ilgili ülkelerde parlamenter diplomasi bağlamında dilekçe hakkı kapsamında yürütülen parlamento çalışmaları konusunda bilgi ve tecrübe paylaşımı amacıyla yurtdışında yerinde inceleme yapılmasına ve gerekli hazırlık çalışmalarının Komisyon Başkanlığınca yürütülmesine karar verilmiştir. Bu kapsamda oluşturulan dört heyet tarafından belirlenen yerinde inceleme programı kapsamında Almanya, Belçika, Hırvatistan, Çekya, İrlanda ve Birleşik Krallık olmak üzere altı ülkede yerinde incelemenin yanı sıra Avrupa Parlamantosunu nezdinde ziyaret gerçekleştirilmiştir.

Aşağıda yer verilen, yerinde inceleme gerçekleştirilen altı ülkede yaşayan Türk vatandaşlarında hak arama yolları konusunda farkındalık oluşturmak amacıyla yapılan çalışma ve ziyaretlerde vatandaşlarımız hak arama yollarını kullanmaya ve ilgili kurum ve kuruluşlara dilekçe vermeye davet edilmişlerdir.

5.1 Federal Almanya Cumhuriyeti

4-7 Temmuz 2022 tarihlerinde Almanya’da yapılan yerinde inceleme ziyareti, Komisyon Başkanı Mihrimah Belma SATIR başkanlığında:

- Komisyon Başkanvekili Kayseri Milletvekili İsmail TAMER (AK Parti)
- Komisyon Katibi Kırşehir Milletvekili Mustafa KENDİRLİ (AK Parti)
- Komisyon Üyesi İzmir Milletvekili Özcan PURÇU (CHP)
- Komisyon Üyesi Mersin Milletvekili Behiç ÇELİK (İYİ Parti)

katılımlarıyla gerçekleşmiştir. Ayrıca heyete Yasama Uzmanları Akif Celal KOCAOĞLU ve Sezen CİVELEK TOKGÖZ eşlik etmiştir.

Ülkemizde öndörtbinden fazla Federal Almanya Cumhuriyeti vatandaşı ikamet etmekte iken, üçbuçuk milyondan fazla Türkiye kökenlinin Almanya’da yaşadığı bilinmektedir. Almanya’da yaşayan Türkiye kökenliler, 1960’lı yıllardan günümüze kadar Federal Almanya Cumhuriyetinin ekonomik kalkınmasında önemli roller üstlenmiş olup her geçen gün katkıları artarak devam etmektedir.

4 Temmuz 2022 tarihinde Köln’de yapılan yerinde inceleme sırasında;

- ✓ Köln Başkonsolosu Turhan KAYA tarafından, Almanya’da en fazla Türkiye kökenlinin yanı sıra bunların kurduğu sivil toplum kuruluşları merkezlerinin yer aldığı Köln ve çevresindeki güncel durum hakkında Heyete bilgi verilmiştir.
- ✓ Maarif Vakfı-Maarif Europe’u ziyaret edilmiştir.
- ✓ Rum Ortodoks ve Süryani Ortodoks Cemaatleri Temsilcileri tarafından Heyetimiz kabul edilmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

- ✓ Kuzey Ren-Vestfalya Uyum Meclisi'nden Erkan ZORLU (KRV Uyum Meclisi Birliği Başkan Yardımcısı), Mehmet GÜNEYSU (KRV Uyum Meclisi Birliği-Dormagen), Gülay GÜRBÜZ (KRV Uyum Meclisi Birliği-Baesweiler), Ahmet EDİS (NRW Uyum Meclisi Birliği-Köln), Engin SAKAL (NRW Uyum Meclisi Birliği-Köln), Dilek ENGİN (KRV Uyum Meclisi Üyesi-Wuppertal) ile görüşülmüştür.

- ✓ Vatandaşların dilek ve şikayetleri yapılan toplantıda değerlendirilmiştir.

5 Temmuz 2022 tarihinde Düsseldorf'de yapılan yerinde inceleme sırasında;

- ✓ Düsseldorf Başkonsolosu Ayşegül Gökçen KARAASLAN ile Kuzey Ren-Vestfalya eyaletinde güncel gelişmeler hakkında istişarelerde bulunulmuştur.
- ✓ Almanya'da gençlik ve koruyucu aile konusu, alanında uzman kişiler ve vatandaşlarımızla birlikte değerlendirilmiştir.
- ✓ Avrupa Türk İşadamları ve Sanayicileri Derneği (ATİAD) ev sahipliğinde iş insanlarının dilek ve şikayetleri değerlendirilmiştir.
- ✓ Kuzey Ren-Vestfalya Eyalet Parlamentosu 1. Başkan Yardımcısı ve Türkiye-KRV Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Rainer SCHMELTZER ve KRV Dilekçe Komisyonu Başkanı Serdar YÜKSEL tarafından Heyetimiz kabul edilmiştir.

6 Temmuz 2022 tarihinde Essen'de yapılan yerinde inceleme sırasında;

- ✓ Essen Başkonsolos Sezai Tolga ŞİMŞİR, Essen ve çevresindeki güncel durum hakkında Heyete bilgi vermiştir.
- ✓ Türkçe dil eğitiminde Almanya ve Kuzey Ren-Vestfalya'daki durumun değerlendirilmesi amacıyla, alanında uzman kişilerin yanı sıra vatandaşlar ve sivil toplum temsilcileriyle çalıştay yapılmıştır.
- ✓ Eickel Gymnasium'dan yüksek not ortalamasıyla mezuniyeti takdiren Dilara İŞÇİ'ye ödül verilmiştir.

6 Temmuz 2022 tarihinde Berlin'de yapılan yerinde inceleme sırasında;

- ✓ Büyükelçi Ahmet Başar ŞEN ile Türkiye-Almanya ilişkileri hakkında Büyükelçilikte istişarelerde bulunulmuştur.
- ✓ Federal Parlamento Dilekçe Komisyonu ziyaretinde Federal Parlamento Dilekçe Komisyon Başkanı Martina STAMM-FIBICH (SPD) ile Komisyon Üyeleri Takis MEHMET ALI (SPD), Andreas MATTFELDT (CDU/CSU) ve Manfred TODTENHAUSEN (FDP) tarafından Heyetimiz kabul edilmiştir.
- ✓ İş insanları ile Berlin Başkonsolosluğunda yapılan toplantıda, dilek ve şikayetler değerlendirilmiştir.

5.2 Avrupa Parlamentosu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

25-26 Ekim 2022 tarihlerinde Avrupa Parlamentosu'nda yapılan yerinde inceleme ziyareti, Komisyon Başkanı Mihrimah Belma SATIR başkanlığında:

- Komisyon Başkanvekili Kayseri Milletvekili İsmail TAMER (AK Parti)
- Komisyon Sözcüsü Bolu Milletvekili Fehmi KÜPÇÜ (AK Parti)
- Komisyon Üyesi İzmir Milletvekili Özcan PURÇU (CHP)
- Komisyon Üyesi İstanbul Milletvekili Hüda KAYA (HDP)

katılımlarıyla gerçekleşmiştir. Ayrıca heyete Yasama Uzmanları Akif Celal KOCAOĞLU ve Yasemin AKİFOĞLU eşlik etmiştir.

Avrupa Birliği (AB) Nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliği ziyareti sırasında Avrupa Birliği Nezdinde Türkiye Daimi Temsilcisi Mehmet Kemal BOZAY tarafından Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinin güncel durumu hakkında Heyete bilgi verilmiştir.

Türk kökenli Avrupa Parlamentosu Bulgaristan Milletvekili İlhan KÜÇÜK ile yapılan görüşmede, dilekçe hakkının etkin kullanımı ve Türk kökenlilerin Avrupa Birliğindeki durumu konularında istişarelerde bulunmuştur.

Avrupa Parlamentosu ziyareti kapsamında Heyetimiz; Avrupa Parlamentosu Dilekçe Komisyonu Başkanı Dolors MONTSERRAT tarafından kabul edilmiştir. Ayrıca Türkiye - Avrupa Birliği Karma Parlamento Komisyonu Avrupa Birliği Grubu Eş Başkanı Sergey LAGODİNSKY ile güncel gelişmeler değerlendirilmiştir.

5.3 Belçika Krallığı

25-27 Ekim 2022 tarihlerinde Belçika'da yapılan yerinde inceleme ziyareti, Komisyon Başkanı Mihrimah Belma SATIR başkanlığında:

- Komisyon Başkanvekili Kayseri Milletvekili İsmail TAMER (AK Parti)
- Komisyon Sözcüsü Bolu Milletvekili Fehmi KÜPÇÜ (AK Parti)
- Komisyon Üyesi İzmir Milletvekili Özcan PURÇU (CHP)
- Komisyon Üyesi İstanbul Milletvekili Hüda KAYA (HDP)

katılımlarıyla gerçekleşmiştir. Ayrıca heyete Yasama Uzmanları Akif Celal KOCAOĞLU ve Yasemin AKİFOĞLU eşlik etmiştir.

Ülkemizde binaltıyüz civarında Belçika Krallığı vatandaşı ikamet etmekte iken, yaklaşık üçyüzbin Türkiye kökenlinin Belçika'da yaşadığı bilinmektedir. Beçika'da yaşayan Türkiye kökenliler, 1960'lı yıllardan günümüze kadar Belçika Krallığının ekonomik kalkınmasında önemli roller üstlenmiş olup her geçen gün katkıları artarak devam etmektedir.

Belçika Parlamentosu ziyareti sırasında Heyetimiz; Temsilciler Meclisi Dilekçe Komisyonu Başkanı Sophie De Wit, Komisyon Üyesi Nahima LANJRI, Komisyon Üyesi Christophe BOMBLED ve Yedek Üye Özlem ÖZEN tarafından kabul edilmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Belçika Büyükelçiliği ziyareti sırasında Brüksel Büyükelçisi Bekir UYSAL tarafından Türkiye-Belçika ilişkilerinin güncel durumu hakkında Heyete bilgi verilmiştir. Ayrıca Maarif Vakfı Belçika Temsilciliği ziyaret edilmiştir.

5.4 Hırvatistan Cumhuriyeti

29-30 Kasım 2022 tarihlerinde Hırvatistan'da yapılan yerinde inceleme ziyareti, Komisyon Başkanı Mihrimah Belma SATIR başkanlığında:

- Komisyon Üyesi Bolu Milletvekili Arzu AYDIN (AK Parti)
- Komisyon Üyesi Kilis Milletvekili Ahmet Salih DAL (AK Parti)
- Komisyon Üyesi Şanlıurfa Milletvekili Aziz AYDINLIK (CHP)
- Komisyon Üyesi Mersin Milletvekili Behiç ÇELİK (İYİ Parti)

katılımlarıyla gerçekleşmiştir. Ayrıca heyete Yasama Uzmanları Akif Celal KOCAOĞLU ve Özgür DOĞAN eşlik etmiştir.

Zagreb Büyükelçiliği ziyareti sırasında Büyükelçi Yavuz Selim KIRAN tarafından Türkiye-Hırvatistan ilişkilerinin güncel durumu hakkında Heyete bilgi verilmiştir.

Zagreb Rehabilitasyon Merkezi'ni ziyaret eden Heyet, vatandaşların dilek ve şikayetlerini değerlendirmek amacıyla yapılan toplantıda vatandaşlarla biraraya gelmiştir.

Hırvatistan Parlamentosu ziyareti sırasında Heyetimiz; Dilekçe ve Şikayetler Komisyonu Başkanı Katica GLAMUZİNA (Socijaldemokrati), Avrupa Birliği Komisyonu Başkanı ve Hırvatistan-Türkiye Dostluk Grubu üyesi Domagoj HAJDUKOVİĆ (Socijaldemokrati) ile Dilekçe ve Şikayetler Komisyonu üyeleri Stipan ŠAŠLİN (HDZ), Ante KUJUNDŽIĆ (Most), Goran IVANOVIĆ (HDZ), Mišel JAKŠIĆ (SDP) ve Krešimir AČKAR (HDZ) tarafından kabul edilmiştir.

5.5 Çek Cumhuriyeti

1-2 Aralık 2022 tarihlerinde Çekya'da yapılan yerinde inceleme ziyareti, Komisyon Başkanı Mihrimah Belma SATIR başkanlığında:

- Komisyon Üyesi Bolu Milletvekili Arzu AYDIN (AK Parti)
- Komisyon Üyesi Kilis Milletvekili Ahmet Salih DAL (AK Parti)
- Komisyon Üyesi Şanlıurfa Milletvekili Aziz AYDINLIK (CHP)
- Komisyon Üyesi Mersin Milletvekili Behiç ÇELİK (İYİ Parti)

katılımlarıyla gerçekleşmiştir. Ayrıca heyete Yasama Uzmanları Akif Celal KOCAOĞLU ve Özgür DOĞAN eşlik etmiştir.

Prag Büyükelçiliği ziyareti sırasında Büyükelçi Egemen BAĞIŞ tarafından Türkiye-Çekya ilişkilerinin güncel durumu hakkında Heyete bilgi verilmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Vatandaşların dilek ve şikayetlerini değerlendirme toplantısı düzenlenerek vatandaşlarla biraraya gelinmiş, çeşitli konularda istişarelerde bulunulmuştur.

Çek Cumhuriyeti Parlamentosu ziyareti sırasında Heyetimiz; Temsilciler Meclisi Dilekçe Komisyonu Başkanı Tomio OKAMURA, Dilekçe Komisyonu Üyesi Stanislav BERKOVEC ve Çek Cumhuriyeti-Türkiye Cumhuriyeti Dostluk Grubu Başkanı Václav KRÁL tarafından kabul edilmiştir.

5.6 İrlanda

30-31 Ocak 2023 tarihlerinde İrlanda’da yapılan yerinde inceleme ziyareti, Komisyon Başkanı Mihrimah Belma SATIR başkanlığında:

- Komisyon Başkan Vekili Kayseri Milletvekili İsmail Tamer (AK Parti)
- Komisyon Üyesi Afyonkarahisar Milletvekili Mehmet TAYTAK (MHP)
- Komisyon Üyesi Bolu Milletvekili Arzu AYDIN (AK Parti)
- Komisyon Üyesi İzmir Milletvekili Özcan PURÇU (CHP)

katılımlarıyla gerçekleşmiştir. Ayrıca heyete Yasama Uzmanları Akif Celal KOCAOĞLU ve Eray MINDİZ eşlik etmiştir.

Dublin Büyükelçiliği ziyareti sırasında Dublin Büyükelçisi Mehmet Hakan OLCAY tarafından Türkiye-İrlanda ilişkilerinin güncel durumu hakkında Heyete bilgi verilmiştir. İrlanda’da 1200 vatandaşımız öğrenci, 1000 civarında vatandaşımız ise dil öğrenmek amacıyla olmak üzere 4700’e yakın vatandaşımız bulunmakla birlikte Büyükelçilikteki davete icabet eden vatandaşlarımız ile dilek ve şikayetleri değerlendirilmiştir.

İrlanda Parlamentosu ziyareti sırasında Heyetimiz; Kamusal Dilekçeler Karma Komisyonu Başkanı Milletvekili Martin BROWNE, Komisyon Başkan Yardımcısı Milletvekili Cormac DEVLIN, Komisyon Üyeleri Milletvekili Pat BUCKLEY ve Senatör Eugene MURPHY’ye eşlik eden Komisyon Uzmanı Maggie SEMPLE ve Komisyon Dosya Sorumlusu Susan MORAN’dan oluşan heyet tarafından kabul edilmiştir.

5.7 Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı

1-2 Şubat 2023 tarihlerinde Birleşik Krallık’da yapılan yerinde inceleme ziyareti, Komisyon Başkanı Mihrimah Belma SATIR başkanlığında:

- Komisyon Başkan Vekili Kayseri Milletvekili İsmail Tamer (AK Parti)
- Komisyon Üyesi Afyonkarahisar Milletvekili Mehmet TAYTAK (MHP)
- Komisyon Üyesi Bolu Milletvekili Arzu AYDIN (AK Parti)
- Komisyon Üyesi İzmir Milletvekili Özcan PURÇU (CHP)

katılımlarıyla gerçekleşmiştir. Ayrıca heyete Yasama Uzmanları Akif Celal KOCAOĞLU ve Eray MINDİZ eşlik etmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

DİLEKÇE KOMİSYONU

Londra Büyükelçiliği ziyareti sırasında Büyükelçi Ümit YALÇIN tarafından Türkiye-Birleşik Krallık ilişkilerinin güncel durumu hakkında Heyete bilgi verilmiştir.

Birleşik Krallık Parlamentosu ziyareti sırasında Heyetimiz; Avam Kamarası Dilekçe Komisyonu Başkanı İşçi Partisi Milletvekili Catherine McKINNELL'e eşlik eden Komisyon Kâtibi Ed FAULKNER ve Komisyon Uzmanı Shekera ROWE tarafından kabul edilmiştir.

Vatandaşların dilek ve şikayetlerini değerlendirme toplantısı düzenlenerek vatandaşlarla biraraya gelinmiş, çeşitli konularda istişarelerde bulunulmuştur.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

6 KOMİSYON GENEL KURUL TOPLANTILARI

6.1 2 Haziran 2022 tarihli Komisyon Genel Kurul Toplantısı

Hollanda’da yaşayan Türklerin aile yapısı ve sosyokültürel değerlerinin korunması için yapılması gerekenlerin belirlenmesi amacıyla Dilekçe Komisyonu tarafından yerinde inceleme yapılması talepli 16.03.2022 tarih ve 22494 numaralı Dilekçe hakkında görüşmeler yapılmıştır.

6.1.1 Yasama Uzmanı Sezen CİVELEK TOKGÖZ tarafından özetle:

Avusturya’da yaşayan Türklerin sorunlarının çözülmesi talebiyle Komisyona başvuruda bulunan Canan KERVAN’a ait dilekçe 5722 dilekçe numarasıyla 23 Ocak 2019 tarihinde kayda alındığı, Komisyonun 28 Ocak 2019 tarihli yazılarıyla Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı ile Dışişleri Bakanlığından bilgi istendiği, Komisyona ulaşan bilgiler doğrultusunda, ilgili kurumlarca gerekli işlemlerin yürütüldüğü kanaatiyle Başkanlık Divanının 6/3/2020 tarihli ve 5824 sayılı Kararı’yla dilekçenin görüşülemeyeceğine karar verildiği, sonrasında herhangi bir itiraz olmadığı için kesinleşen kararın bir suretinin vatandaşa gönderildiği ifade edilmiştir.

Almanya Wiesbaden’da yaşayan boşanmış bir çiftte ait 2 çocuğun ebeveynlerinin ruhsal sorunları gerekçe gösterilerek “jugendamt” adı verilen gençlik dairesi tarafından üç yıl önce ailesinden alınmasından şikâyet konulu Dilek İZ’e ait dilekçede ise 14110 dilekçe numarasıyla 16 Haziran 2020 tarihinde kayda alındığı, Komisyonumuzun 23 Haziran 2020 tarihli yazılarıyla Dışişleri Bakanlığından bilgi istendiği, Komisyona ulaşan bilgiler doğrultusunda ilgili kurumlarca gerekli işlemlerin yürütüldüğü kanaatiyle Başkanlık Divanının 18/11/2021 tarihli ve 10225 sayılı kararıyla bu dilekçenin görüşülemeyeceğine karar verildiği, sonrasında herhangi bir itiraz olmadığı için kesinleşen kararın bir suretinin vatandaşa gönderildiği, Hollanda’da yaşayan vatandaşların çocuklarının velayet sorunlarından bahisle Hollanda’da yaşayan Türklerin aile yapısı ve sosyokültürel değerlerinin korunması ve gelecek nesillere aktarılması amacıyla yapılması gerekenlerin belirlenmesi amacıyla Dilekçe Komisyonu tarafından yerinde inceleme yapılması talepli Göksel SOYUGÜZEL’e ait dilekçenin 22494 dilekçe numarasıyla 16 Mart 2022 tarihinde kayda alındığı, Avusturya ve Almanya’daki vatandaşların ardından Hollanda’dan gelen başvuru üzerine konunun ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmesine ihtiyaç duyan Başkanlık Divanı’nın dilekçenin Komisyon Genel Kurulunda görüşülmesine karar verdiği belirtilmiştir.

6.1.2 Dilekçe Komisyonu Başkanı İstanbul Milletvekili Mihrimah Belma SATIR tarafından özetle:

- Yurtdışında yaşayan Türkiye kökenlilerin sorunları konusunda Komisyona gelen başvurulardaki bazı konuların ilgili ülkenin yetkisi dâhilinde olmakla birlikte, bazılarının derinlemesine inceleme gerektirdiği, Türkiye Büyük Millet Meclisinde başka komisyonlarda ve mevzuata uygun başka kurumlarda bu konuda da çalışmaların yapılmakta

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

olduğu, Dilekçe Komisyonu Başkanlık Divanı olarak, gelen dilekçeleri dikkate alarak bir çalışma başlatmanın uygun olacağının değerlendirildiği, gelen dilekçelerde ve yapılan yazışmalarda çocukların velayet konuları ve koruma kararlarının gündeme geldiği, bunun dışında orada yaşayan vatandaşlarımızın farklı sorunlarının da bulunduğu,

- Dilekçe Komisyonu’nun yurt dışında yaşayan vatandaşlardan da dilekçe aldığı, Başkanlık Divanı tarafından yurt dışından gelen dilekçelerle ilgili çocukların velayet konuları ve koruma kararları dışındaki konuları da incelemek üzere yurt dışında inceleme ziyaretleri yapmanın uygun olacağının değerlendirildiği,
- Komisyonda bu yönde bir karar çıktığı takdirde, öncelikle ilgili kamu kurumlarından yurt dışındaki büyükelçiliklerden gereken bilgilerin alınmasının, sonrasında ülkedeki sivil toplum örgütleriyle ve kanaat önderleriyle yerinde bir toplantı yapıp sorunların dinlenmesinin, sorunları bir liste hâline getirip çözüm önerileriyle hem Türkiye’deki hem de ilgili ülkedeki kurumlara göndermenin öngörüldüğü, ikinci olarak ilgili ülkelerdeki Dilekçe Komisyonları veya muadili olan Komisyonlarla istişare ederek parlamenter diplomasi çerçevesinde konu hakkında çözüm önerileri getirmenin planlandığı

ifade edilmiştir.

6.1.3 Mersin Milletvekili Behiç ÇELİK tarafından özetle:

Gündemde yer alan yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarımızın çocukları ve yakınlarının gerek velayet konusu gerekse “ahvali şahsiye” denilen konuları, eğitimleri ve bu hususta uygulanacak olan yöntemler çerçevesinde ülkelerin farklı sistemlere sahip olması nedeniyle, Türkiye’nin ve Avrupa Birliği ülkelerinin bir ahenkleştirme çalışmasına girmesinin gerekli olduğu, Komisyon Başkanı’nın açıklamalarına katılarak böyle bir girişimin gerek parlamenter diplomasi anlamında gerekse Türkiye’nin yurt dışında bulunan büyükelçilik ve ona müzahir olan birimlerinin ve sivil toplum örgütlerimizin, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığımızın oradaki faaliyetlerinin öneminin bilinmekte olduğu, ancak burada özellikle Avrupa Birliği ülkelerinin önce asimilasyonla başlayan daha sonra da bunun sert tartışmalara yol açması nedeniyle entegrasyona dönüştürülen faaliyetlerinin söz konusu olduğu, hâlbuki farklı milletlerden, farklı devletlerden Avrupa’ya bir şekilde intikal etmiş kişilerin, onların evlatlarının kendi kültürleri dairesinde değerlendirilmesinin daha uygun olacağı, velayet hakkının en azından o ailelerin de görüşleri alınarak kendilerine daha yakın olan bazı ailelere tevdi ya da bu konuda faaliyet gösteren kurumlara tevdisinin daha uygun olacağının ve bu konuda yerinde inceleme yapmanın çok daha faydalı olacağının değerlendirildiği ifade edilmiştir.

6.1.4 Dilekçe Komisyonu Başkanı İstanbul Milletvekili Mhrimah Belma SATIR tarafından özetle:

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

- Avrupalı Türklere her zaman asimile olmadan, entegre şekilde o ülkenin kurallarına uyarak yaşanılması tavsiyesinde bulunulduğu, ancak bahsedildiği gibi bazı sorunların olduğu bunların çözülmesi için sorunların tespiti ve çözüm önerileri konusunda bir çalışma yapmanın önemli olduğu, velayetler konusunda Türk ailelerin koruyucu aile olma konusunda bilgilendirilmesi ve teşvik edilmesi gerektiği, bunun yapılacak çalışmada da ortaya konulacağına beklendiği,
- Avrupa Kıtası’nda 50 bağımsız ülke arasında 19 ülkenin parlamentosunda dilekçe komisyonu bulunduğunun tespit edildiği bu nedenle ziyaret edilecek ülkelerdeki dilekçe komisyonlarıyla bilgi ve tecrübe paylaşımı amacıyla parlamenter diplomasi bağlamında görüşmeler yapılacağı,

ifade edilmiştir.

6.1.5 Kayseri Milletvekili İsmail TAMER tarafından özetle:

Bu çalışmayla Avrupa’daki önemli bir soruna dikkat çekileceğinin ve bu sorunun çözümü açısından önemli bir adım atılacağına, en kısa sürede orada yapılacak görüşmelerle bu problemi ortadan kaldıracak gerekli girişimlerin yapılacağına değerlendirildiği ifade edilmiştir.

6.1.6 Bolu Milletvekili Fehmi KÜPÇÜ tarafından özetle:

- Dilekçe Komisyonu’nun anayasal bir kurum olarak hak arama müessesesi olduğu, Parlamentoda diğer komisyonların yurt dışına gittiğinin bilindiği ve aslında bu konunun da konuşulması gerektiği, bir hak arama müessesesi olan Dilekçe Komisyonunun işlevi, talep sayısı, karar verebilmesi, ombudsmanlıkla olan denetim faaliyeti nazara alındığında evleviyetle diğer komisyonların gittiği bir yerlere gitmesinin gerektiği,
- Komisyonunda birçok yabancı heyetin kabul edildiği, hem parlamenter demokrasi açısından hem müteakabiliyet açısından hem de diğer komisyonların yabancı devletlerdeki çalışmaları bağlamında Dilekçe Komisyonu’nun da bu konuda çalışmalar yapması gerektiğinin değerlendirildiği Dilekçe Komisyonuna yurt dışından da başvuruların yapıldığı ve Türkiye Cumhuriyeti’ne vatandaşlık bağıyla bağlı olan herkesin müracaat edebildiği

ifade edilmiştir.

6.1.7 Kilis Milletvekili Ahmet Salih DAL tarafından özetle:

- Konunun yurt dışındaki ailelerin yaşamış olduğu çok kez şahit olunan bir dram olduğu, çocukların koruma altına alındığı ve mahkemelerin bu konuda vermiş olduğu kararların da adil olmadığı iddialarının bulunduğu, süreç uzun olunca özellikle inanç farklılığı nedeniyle çocuklarda ve ailelerde büyük travmalara neden olduğu,
- Burada, Türk bir ailenin çocuğunu Hollanda Hükûmeti koruma altına alacaksa Türk büyükelçiliğiyle irtibata geçip öncelikle Türk büyükelçiliğinden Türk bir koruyucu ailenin

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

talep edilmesi böylece Türk bir ailede kalan çocuğun inanç, örf, âdet, gelenek, görenek vb. açısından bir sıkıntı yaşamayacağını ilgili ülkeler için önerilebileceği ifade edilmiştir.

6.1.8 Kırşehir Milletvekili Mustafa KENDİRLİ tarafından özetle:

Konunun yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızı bire bir ilgilendirdiği, Kırşehir'den kendisine bu konuda birçok talebin iletildiği, bahsedildiği gibi dördüncü, beşinci nesillerin 1950'li 1960'lı yıllarda yurt dışına giden gurbetçilerimizin çocuklarının orada bu tarz muamelelere maruz kaldıkları, Türkiye'de yaşayan yakınların koruyucu aile olarak çocukları almak istedikleri fakat bu konuda çok ciddi problemlerin olduğu ifade edilmiştir.

6.1.9 Mersin Milletvekili Behiç ÇELİK tarafından özetle:

- Konunun öncelikle şöyle kendi eksiğimiz açımızdan değerlendirilmesi gerektiği, bizim oraya gönderdiğimiz vatandaşlarımızı önce burada eğiterek gönderilmediği, 60'lı yılların başında gidenlerin hepsinin para kazanıp dönmek üzere gittikleri ancak çoğunlukla orada kaldıkları, kendisinin önceki vekillik döneminde, o zamanki seçildiği siyasi partinin bir yan kuruluşunun Strazburg'da katıldığı bir toplantısında salonun kadınları ve erkekleri bir perdeyle ayırır şekilde olduğu bunun üzerine yaptığı araştırmada topluluğun neredeyse hepsinin Türkçe konuştuğu, bulundukları ülkenin dilini öğrenmedikleri ve vatandaşlarımızın çaresizlik içerisinde kendisini korumaya alıp tamamen Batı'nın neyi varsa çok kötüdür deyip ona göre bir yaşam tarzını tercih ettikleri,
- Burada Parlamentomuza, devletimize düşen en önemli görevin oradaki yurttaşlarımızın bulunduğu ülkenin sistematiğinin nasıl çalıştığı, dilin nasıl konuşulduğu konularının çözülmesi gerektiği, böylece bulunduğumuz ülkede Türkler olarak daha güçlü olunacağı, oradaki mevzuatın onlara ilişkin olan bölümünü öğrenmemelerinin çocuklarını kaybetmekle sonuçlandığı

ifade edilmiştir.

Yapılan açıklamaların sonunda Komisyon Başkanı tarafından Avrupa ülkelerinde Türklerin sorunlarının araştırılması ve parlamenter diplomasi bağlamında dilekçe hakkı kapsamında yürütülen Parlamento çalışmaları konusunda yurt dışında yerinde inceleme yapılmasına ilişkin önerge oya sunulmuş ve kabul edilmiştir.

6.2 15 Mart 2023 tarihli Komisyon Genel Kurul Toplantısı

Toplantının açış konuşmasını yapan Komisyon Başkanı Mihrimah Belma SATIR; 1920'den günümüze seçilmiş bulunan komisyon başkanları arasında hem dört devre üst üste seçilmiş olması hem de en uzun süre görev yapan komisyon başkanı olmasından bahisle, görev süresi boyunca yani 26'ncı ve 27'nci Yasama Dönemlerinde Dilekçe Komisyonu faaliyetleri hakkında Komisyon üyelerini ve kamuoyunu bilgilendirmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Dilekçe hakkına ilişkin olarak TBMM Araştırma Hizmetleri Başkanlığı tarafından, yurt dışında yaşayan vatandaşlar hakkında yapılan çalışmalara ilişkin olarak ise Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı tarafından sunumlar yapılmıştır.

Göksel SOYUGÜZEL'in 16/3/2022 tarihli ve 22494 numaralı dilekçesinin karar konusu olamayacağına karar verilmiştir.

6.2.1 Yasama Uzmanı Şeyma SEÇİLMİŞ tarafından özetle:

- Toplantı öncesinde hazırlanarak Komisyona gönderilen Avrupa Ülkeleri Parlamentolarında Dilekçe Hakkı adlı çalışma çerçevesinde parlamentolarda dilekçe hakkı başlığı altında dilekçe hakkının kullanımını, başvuru şartları ve yöntemlerini, dilekçelerin incelenmesine ilişkin usul ve esasları, dilekçe komisyonlarının rolü, oluşumu, görev ve yetkilerini inceledikleri, bu kapsamda, çalışmada izlenilen yöntemin talep edilen ülkeler kapsamında, Avrupa Parlamentosu ile 19 ülke parlamentosunun incelendiği, gönderilen raporda parlamentoların resmî internet siteleri, ülkelerin mevzuat bilgi sistemleri, Avrupa Parlamento Araştırma ve Dokümantasyon Merkezi (ECPRD) internet sitesi ve benzeri açık kaynaklardan faydalandıkları,
- Yapılan çalışmada; dilekçe hakkının, ele alınan 19 Avrupa ülkesinin hemen hemen hepsinde anayasa düzeyinde düzenlendiğinin tespit edildiği, dilekçe hakkının özel olarak düzenlenmediği az sayıdaki ülke anayasasında ise çeşitli bağlamlarda dilekçe olgusuna göndermelerin bulunduğu, bazı ülkelerde dilekçe hakkının kullanımına ilişkin esas ve usullerin özel kanunlara konu edildiği, parlamento içtüzüklerinin tamamında ise dilekçelere dair hükümlerin yer aldığı, kimi ülke parlamentolarında dilekçe komisyonlarının çalışmalarını düzenleyen yönerge şeklinde ikincil düzenlemelerin göze çarptığı,

ifade edilmiştir.

Raporda Kosova'da hâlihazırda dilekçe hakkına ilişkin özel bir kanun bulunmadığı bilgisinin verildiği ancak kısa süre önce Kosova'da "İnsan Hakları, Cinsiyet Eşitliği, Savaş Süresince Cinsel Şiddete Maruz Kalan Mağdurlar, Kayıp Kişiler ve Dilekçe Komisyonu" nun kurulduğu belirtilmiştir.

Yasama Uzmanı Şeyma SEÇİLMİŞ tarafından, çalışmada yer alan Avrupa Parlamentosu ile 19 ülke parlamentosunun dilekçe hakkının kullanımı, başvuru şartları ve yöntemleri, dilekçelerin incelenmesine ilişkin usul ve esaslar, dilekçe komisyonlarının rolü, oluşumu, görev ve yetkilerinin genel hatlarını içeren bir sunum gerçekleştirilmiştir. Sunum sonunda aşağıda yer verilen, söz konusu bilgilerin toplu olarak yer aldığı tablolar paylaşılmıştır:

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
DİLEKÇE KOMİSYONU

PARLAMENTOYA DİLEKÇE SUNULMASINDA				ELEKTRONİK DİLEKÇE PORTALI	
VAR: ✓ YOK: X	Yabancıların Yetkisi Olması	Doğrudan Fiziki Dilekçe Verebilme			
Almanya	✓	✓		✓	
Avusturya	X	X		✓	
Belçika	✓	✓		X	
Birleşik Krallık	✓	X		✓	
Bulgaristan	X	✓		X	
Çekya	✓	✓		X	
Hırvatistan	✓	✓		X	
Hollanda	✓	✓		X	
İrlanda	✓	✓		X	
İspanya	✓	✓		X	
Letonya	✓	✓		✓	
Litvanya	✓			✓	
Lüksemburg	X	✓		✓	
Malta	X	X			
Polonya	X	✓		X	
Romanya	X	✓		X	
Slovenya	X			X	
PARLAMENTOYA DİLEKÇE SUNABİLMEK İÇİN ARANAN YAŞ SINIRI					
ALMANYA	X	LETONYA	16	LÜKSEMBURG	15
AVUSTURYA	16	LİTVANYA	16	SLOVENYA	X
BELÇİKA	16				
DİLEKÇE KOMİSYONLARI ÜYE SAYISI					
ALMANYA	30+31	ÇEKYA	10-20	LÜKSEMBURG	15
AVUSTURYA	23+23	HIRVATİSTAN	13	MALTA	5
BELÇİKA	17	İRLANDA	7+4	POLONYA	16
BİRLEŞİK KRALLIK	11	LETONYA	PG-2	ROMANYA	17
BULGARİSTAN	17	LİTVANYA	11	SLOVENYA	15

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

PARLAMENTOYA SUNULAN DİLEKÇE SAYISI			
	2021		2021
ALMANYA	11.667	İSPANYA	1.939 (2022)
AVUSTURYA	186	POLONYA	332
BİRLEŞİK KRALLIK	66 (47) FD 2.892 ED	ROMANYA	438
ÇEKYA	16 (2022)	SLOVENYA	124
HIRVATİSTAN	228		

6.2.2 Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkan Yardımcısı Abdulhadi TURUS tarafından özetle:

- Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'nın 2010 yılında dönemin hükûmet sistemine göre başbakanlığa bağlı olarak kurulduğu ve 3 çalışma alanının olduğu, bunların başında yurt dışındaki vatandaşlarla ilgili, onların yaşadıkları ülkedeki yaşam standartlarının nasıl daha yukarı taşınabileceği, Türkiye ile olan aidiyetlerinin nasıl geliştirilebileceği ve özellikle Türkçe ve Türk kültürüne bağlılıklarının nasıl arttırılabileceği konusunda çalışmalar yaptıkları,
- 2'nci çalışma alanının özellikle "soydaş ve akraba toplulukları" denilen ülkemizde "gönül dünyası, gönül coğrafyası" olarak anılan o coğrafyanın altyapısındaki soydaşlarımıza ve akrabalarımızın yaşadıkları bölgelerdeki yaşam standartlarının nasıl daha yukarı taşınabileceği konusunda çalışmalar ve projeler yaptıkları,
- 3'üncü çalışma alanının, "Uluslararası Öğrenciler Türkiye Bursları" adı altında bir marka ile dünyanın hemen hemen bütün ülkelerinde her yıl 5 bine yakın uluslararası öğrenciyi Türkiye' ye getirip lisans, yüksek lisans ve doktora payelerinde eğitimler verdirip sonrasında ülkelere geri yollandığı ve onlara mezun dernekleri kurdurup ülkelerinde Türkiye'yle olan ilişkilerin nasıl daha iyi hâle getirilebileceği konusunda çalışmalar yaptıkları

belirtmiştir.

6.2.3 Dilekçe Komisyonu Başkanı İstanbul Milletvekili Mihrimah Belma SATIR tarafından özetle;

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

DİLEKÇE KOMİSYONU

- Vatandaşlarımızın, Avrupa’nın işgücü ihtiyacına destek sağlamak amacıyla 1960’lı yıllarda gelmeye başladıkları ve sonrasında yaşamlarını devam ettirdikleri ülkelerin ekonomisi ve sosyal hayatı için vazgeçilmez bir parça haline geldikleri, yaşadıkları ülkelerde güvence altına alınmış temel hak ve özgürlükler ile sosyal hakların kullanılması konusunda Türkiye kökenlilerin sorunlarla karşılaşabildikleri,
- Avrupa Birliği ülkelerinde antlaşmalarla ve diğer düzenlemelerle sağlanan haklardan etkin bir şekilde faydalanabilmek için Avrupa Birliği kurumlarını karar almaya ikna edecek başvuru yollarından birinin de vatandaş girişimi olduğu, Avrupa Parlamentosunda 1 milyon imzaya sahip dilekçelerin görüşülmesinin zorunlu olduğu, benzer durumun Belçika Temsilciler Meclisi Dilekçe Komisyonu için 25 bin, Hollanda için 40 bin, Almanya için 50 bin ve İngiltere için 100 bin imza taşıyan dilekçeler için geçerli olduğu,
- Vatandaş girişimi neticesinde talepler karşılanmamış olsa dahi; görünürlüğümüzün artacağı ve farkındalık inşa edilmiş olacağı, ayrıca günümüz demokratik ülkelerinde parlamentoya başvurunun, siyasi katılımın kurumsallaşmış şekillerinden biri olarak görülmekte olduğu, bu sebeple yurt dışındaki yerinde incelemeler sırasında biraraya geline vatandaşlarımızın hak arama yollarını kullanmaya ve ilgili kurum ve kuruluşlara dilekçe vermeye davet edildikleri,

belirtilmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

7 USUL VE ESASA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

7.1 Avrupa Ülkelerinde Yaşayan Türkiye Kökenliler Açısından;

Türklerin aile yapısı ve sosyo-kültürel değerlerinin korunması ve gelecek nesillere aktarılması amacıyla yapılması gerekenler konusunda; yurtdışında yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının, kaybettirme hâlleri dışında vatandaşlıktan çıkmış olanların ve 29/5/2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 28 inci maddesi gereği Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlananların ülkemizle sosyal, kültürel ve ekonomik bağlarını muhafaza etmeleri ve geliştirmeleri için gerekli çalışmaların ilgili kurumlarla eşgüdüm içinde yapılmasını sağlamak amacıyla Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı kurulmuştur.

Avrupa'nın çeşitli ülkeleri ile yapılan iş gücü anlaşmaları neticesinde 1960'lı yıllardan itibaren başlayan göçlerle birlikte vatan toprakları dışında bir Türk toplumu oluşmuştur. Günümüzde sayıları 7 milyona yaklaşan vatandaşlarımız yurt dışında misafir işçi statüsünden çıkıp bulundukları ülkelerin vatandaşlığını almış ve bu ülkelerin asli unsurlarından biri haline gelmiştir. Bu durum, devletimizin vatandaşlarına bulundukları ülkelerde de giderek daha çeşitli ve kapsamlı hizmetler götürmesi sonucunu da doğurmuştur. İhtiyaçlar zaman içinde artıp nitelik değiştirirken özellikle son 10 yılda yurt dışındaki vatandaşlarımıza yönelik hizmetlerde de önemli atılımlar gerçekleştirilmiştir.

Yurt dışında yaşayan ve Türkiye ile hukuki, sosyal ve ekonomik bağlarını güçlü bir şekilde devam ettiren vatandaşlarımızın hem bulundukları ülkelerde hem de Türkiye'de yanlarında olma ve diasporamızın anavatanla bağlarını en üst seviyede devam ettirme misyonu ile faaliyette bulunan Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, her yıl pek çok yeni proje ve düzenlemenin hayata geçirilmesine vesile olup mevcut uygulamaları vatandaşlarımıza tanıtmaya gayret göstermektedir. Bu çerçevede, vatandaşlarımızın sosyal, kültürel, hukuki, ekonomik ve siyasi ihtiyaç ve isteklerinin tespit edilmesi, bu gereksinimlere yönelik uygun politika ve stratejilerin yürütülmesi amacıyla belirlenen hedefler ve tematik ihtiyaçlar doğrultusunda çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmektedir.

Yurt dışında yaşayan çocuk ve gençlerimizin anavatanları ve anadilleri ile bağlarını güçlendirmek için Türkçe Saati Proje Destek Programı, Materyal Desteği ve Türkçe Eğitici Yetiştirme Programları ile eğitimlerine katkı sunulmakta; Medya Akademisi, Yazarlık Akademisi, Senaryo Okulu, TEKNOFEST, YTB Türkçe Ödülleri, Telve Dergisi, Genç Destek Programı, Evliya Çelebi Kültür Gezileri Programı ve Türkiye Stajları ile yurt dışında yaşayan gençlerimizin kimlik ve aidiyet duygularını geliştirmeleri, temel konularda bilgi birikimlerini artırmaları amaçlanmaktadır. Bununla birlikte, diasporamızın yaşadıkları ülkelerde maruz kaldıkları sorunlara ilişkin çalışmalar yürütülmekte ve psikolojik danışma merkezleri destekleri verilmektedir. Diaspora çalışmaları kapsamında, vatandaşlarımızın ve mavi kartlıların

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

yaşadıkları ülkelerde sosyal ve siyasal hayata katılımları desteklenmekte ve bu yönde eğitimler verilmektedir. Yine aynı şekilde, çeşitli organizasyonlar ile farklı ülkelerde mukim diasporamızın bir araya gelmesi sağlanmaktadır.

Öte yandan, yurt içinde ve yurt dışında vatandaşlarımızın yaşadıkları ülkelerde maruz kaldıkları yabancı düşmanlığı, nefret söylemi ve hukuki sorunlara yönelik birçok çalışma gerçekleştirilmekte ve bilgilendirme faaliyetleri yapılmaktadır. Vatandaşlarımızın yoğun olarak yaşadığı ülkelere ilişkin çeşitli saha araştırmaları yapılmakta ve ülke raporları ile rehberler hazırlanarak vatandaşlarımızın kullanımına sunulmaktadır. Bununla birlikte, vatandaşlarımızın maruz kaldığı fiziksel saldırılar ve nefret söylemleri tespit edilerek kayıt altına alınmakta ve hem yurt içinde hem yurt dışında bu saldırılara karşı farkındalık oluşturmak için raporlar hazırlanarak dört dilde yayımlanmaktadır.

Yurtdışında yaşayan Türkiye kökenlilere yönelik 2018-2021 yılları arasında yapılan çalışmalar, Türkiye kökenlilerin ilgili ülkedeki hayat standartlarının yükseltilmesi ile öz kültürlerini kaybetmeden toplumsal hayata katılmaları ve bulundukları toplumda kanunî haklardan tam olarak yararlanabilmeleri için yapılan faaliyetler ve Türkiye kökenlilerin ilgili ülkedeki ayrımcılık, asimilasyon, yabancı düşmanlığına karşı korunmaları için yürütülen faaliyetler olarak iki ana başlıkta ele alınabilmektedir.

7.1.1 Türkiye kökenlilerin ilgili ülkedeki hayat standartlarının yükseltilmesi ile öz kültürlerini kaybetmeden toplumsal hayata katılmaları ve bulundukları toplumda kanunî haklardan tam olarak yararlanabilmeleri için yapılan faaliyetler

7.1.1.1 Gençlik ve kültürel hareketlilik programları

Özgüvenli ve eğitimli bir gençlik çerçevesinde; 2016-2021 yılları arasında toplamda 550 kişinin katıldığı Türkiye Stajları düzenlenmiş, 2014-2021 arasında toplamda 9200 kişinin katıldığı Evliya Çelebi Kültür Gezileri düzenlenmiş, Genç Destek Mali Destek Programı kapsamında 2020-2021 yılları arasında 26 proje desteği verilmiş, 2016-2021 yılları arasında toplamda 865 kişinin katıldığı Gençlik Kampları yapılmıştır. Akademi programları olarak, Medya Akademisi 2021'e 7 ülkeden 29 genç katılmış, Yazarlık Akademisi 2021'e 4 ülkeden 11 genç katılmış, Tarih Akademisi 2022'ye 12 ülkeden 157 başvuru yapılmış, Akademi Kürsüsü Youtube'da yayınlanan 9 bölüme ulaşmış, Genç Yüzler Yeni Sözler Diaspora Gençlik Buluşması'na 13 ülkeden 28 kişi katılmış, Genç Yüzler Yeni Sözler Diaspora Aile Buluşmasına 10 ülkeden 28 kişi katılmış, 2015-2021 yıllarında 11 ülkeden 486 bursiyere akademik çalışmaların desteklenmesi amacıyla burs verilmiştir. Türkiye mezunları çerçevesinde; 53 ülkede 95 mezun buluşması yapılmış, 30 ülkede 34 mezun derneği kurulmuş, Türkiye Mezunları Portalı oluşturulmuştur.

Uluslararası öğrenciler çerçevesinde; uluslararası öğrenci istatistikleri kapsamında; 178 ülkeden rekor sayıda başvuru alınmış, her yıl ortalama 5 bin öğrenciye Türkiye Bursları kapsamında burs sağlanmıştır. Burslar için, 2019'da 146 bin 600 başvuru, 2020'de 155 bin 700

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

başvuru, 2021’de 165 bin 500 başvuru, 2022’de 166 bin başvuru yapılmıştır. En fazla Başvuru alınan ülkeler; Afganistan, Pakistan, Suriye, Mısır, Sudan, Yemen, Endonezya, Kazakistan, Filistin, İran, Tunus, Kırgızistan, Irak, Hindistan, Fas, Azerbaycan, Arnavutluk, Kosova, Rusya, Yunanistan’dır. 2021 yılında 35 ülkede Başkanlık temsilcilerinin, 26 ülkede ise dış temsilciliklerce mülakatlar gerçekleştirilmiş, toplam 5733 adaya yüz yüze mülakat için davet iletilmiş, 76 ülkede çevrimiçi gerçekleştirilen mülakatlara ise 2248 aday davet edilmiş ve 2021 yılında 137 ülkeden toplam 7981 adayın mülakata davet edilmiştir. 2021 burslandırma verileri çerçevesinde; 2021’de verilen 4108 bursun; 91’i araştırma, 619’u doktora, 1257’si yüksek lisans, 2126’sı lisans, 15 i dil kursu kapsamında verilmiştir. 2021’de verilen bursların; %4,4 ‘ü Asya Pasifik, % 4,9 u Avrupa, %12,7 si Balkanlar, %15,2 si Güney Asya, %7,3 ü Kuzey Afrika, %2,3 ü Kuzey Amerika, Latin Amerika ve Karayipler, %18,1 i Orta Asya ve Güney Kafkasya, %17,2 si Ortadoğu, %17,9 u Sahra-altı Afrika bölgelerine verilmiştir.

Mezuniyet programı çerçevesinde; 2021 yılında 104 ülkeden 2.366 Türkiye burslusu öğrenci mezun edilmiştir. 169 ülkede 150 binden fazla Türkiye Mezunu bulunmakta olup yapılan mezuniyet programına 73 farklı ülkeden Türkiye’de eğitim gören 206 öğrenci katılmıştır.

Dilimizin ve kültürümüzün yaşatılması çerçevesinde; Anadolu okuma evleri kapsamında yürütülen çalışmalarda; 10 ülkede 36 kütüphane kurulmuş, 1001 kitap desteğinde bulunulmuş, 39 okuma halkasına 400 kişi katılmış, 8 okur-yazar buluşmasında 375 katılımcıya ulaşılmış ve 71 kitap çekilişi yapılmıştır. Yurt dışına göç etmiş birinci neslin göç hikayelerinin kayıt altına alındığı İnsan Hazine Serisi programı ile 16 ödül, 44 başarılı röportaj ve 46 başvuru alınmış, Sözlü Tarih Belgeseli Çalışması ile 4 ülke’de 32 belgesel film yapılmıştır.

Ortak tarih ve kültür bilinci çerçevesinde; Evlad-ı Fatihan Tarihin İzinde projesiyle Priştine Üniversitesi Tarih bölümü öğrencilerinin İstanbul’a ziyaretleri sağlanmış, düzenlenen KKTC İyilik Festivaline 5.000’i aşkın KKTC’li soydaşımız katılmış, Mostar: Tarihten Günümüze Gönül Köprüsü projesiyle Türkiye’de okuyan 21 Türk ve Boşnak kız öğrenci ile Uluslararası Saraybosna Üniversitesi’nde okuyan 19 Türk ve Boşnak kız öğrenci bir araya getirilmiştir. Ayrıca, 1915 Olaylarını Anlamak ve 1992 Hocalı Soykırımı Paneli, Azerbaycan-Tarihimizin Dahileri Kitap Projesi, Avrasya Gençlik Okulu projesi yapılmıştır.

7.1.1.2 Türkçe ve eğitim çalışmaları

Türkçe eğitimine katkı çalışmaları çerçevesinde; Türkçe Saati Destek Programı kapsamında 31 kuruluşa 1.000 öğrencinin yararlandığı 38 proje desteği verilmiş, Okul Öncesi Çift Dilli Eğitimi Destek Programı kapsamında 19 kuruluşa 669 öğrencinin yararlandığı 20 proje desteği verilmiş, Almanya Köln YEE İşbirliğinde Türkçe Destek Projesine 42 dernek ve 6.000 öğrenci katılmış, Hollanda Amsterdam TULİP Türkçe Destek Projesine 80 kuruluş ve

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

1.200 öğrenci katılmış, Sakarya Ü. İşbirliğinde Türkçe Eğitimi Sertifika Programına 14 ülkeden 99 kişi katılmıştır.

Türkçenin yaygınlaştırılması çerçevesinde; Balkanlarda ve Irak'ta Türkçe Öğretmenlerine Yönelik Eğitici Eğitimi kapsamında Balkan Programına, Bulgaristan'dan 29, Kuzey Makedonya'dan 16, Kosova'dan 16, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinden 15 ve Yunanistan'dan 10 olmak üzere toplam 86 öğretmen katılmış, Irak'ta Türkçe eğitim veren 85 Türkmen öğretmene hizmet içi eğitim verilmiştir. Afganistan Türkçe Okulu kapsamında, Afganistan'ın Belh vilayetinde bulunan 10 lisede Türkçe seçmeli kültür dersi olarak öğrenilmekte olup proje kapsamında Belh Üniversitesi Türkçe Bölümü mezunları istihdam edilmiş ve 1000 öğrenci eğitim almıştır. Kazan Türkçe Saati Programı kapsamında, Rusya'da yaşayan Türk vatandaşlarının artan sayıları ve bilhassa karma evlilik çocuklarının Türkçe hakimiyetleri ve milli kimliklerinin muhafazasına katkı sağlaması mülhaza edilerek çocuklarımızın haftada 3 saat Türkçe dersleri almaları ve kültürel etkinlikler düzenlemeleri desteklenmiştir. Kafkasya'da Türkçe Okulu kapsamında, Rusya Federasyonu'na bağlı Dağıstan'da yaşayan kardeş topluluklarımızın Türkiye ile bağlarının güçlendirilmesi amacıyla lise düzeyindeki 50 öğrenciye 30 hafta boyunca haftada 3 saat Türkçe dersleri verilmesini içeren proje için Başkanlıkça destek sağlanmıştır. Ayrıca, Kosova Türkçe Eğitimi Teşvik Projesi, Kosova Türkçe Atölyesi Projesi, Okul Belgeseli, Türkçe ve Anadilde Materyal Destekleri, Balkanlar Çevrimiçi Yazarlık ve Edebiyat Akademisi çalışmaları yapılmıştır.

Destekleyici eğitim programları çerçevesinde; Kosova, Arnavutluk, Karadağ ve Yunanistan'da Bilim Seyyahları programı düzenlenmiş, Balkanlar'ın 8 ülkesinde (Arnavutluk, Bosna-Hersek, Hırvatistan, Karadağ, Kosova, Kuzey Makedonya, Sırbistan ve Yunanistan/Gümülcine) 13 kuruluş ile Balkan Gençlik Okulu programı düzenlenmiş, Soydaş Okul Öncesi Öğretmenler Eğitim Programı ve Balkan Gençlik Zirvesi Programı, Gürcistan Borçalı Türkleri Üniversiteye Hazırlık Kursu, Gürcistan Gençlik Gelişim Projesi ve Kırım Ailesi Okulu Projesi düzenlenmiştir.

7.1.1.3 Diaspora çalışmaları

Diasporamıza sunulan hizmet kalitesinin artırılması çerçevesinde; Yurt Dışındaki Vatandaşlarımıza Yönelik Kamu Hizmetlerinin Geliştirilmesi Projesi kapsamında 12 ülkede 45 toplantı yapılmış ve toplantılara 950 vatandaş katılmıştır. Otomatik Bilgi Paylaşımı Toplantıları kapsamında, Hazine ve Maliye Bakanlığı ile 4 ayrı toplantı, Dışişleri Bakanlığı ile 5 toplantı, Gelir İdaresi Başkanlığı ile rehberin hazırlanması ve süreç yönetimiyle ilgili Başkan düzeyinde 9 ayrı toplantı, 2020 yılı Ağustos ayında Gelir İdaresi Başkanlığı ile Otomatik Bilgi Paylaşımı rehberi hazırlanması, 2020 Ağustos ayından itibaren 13 ülkede 40 toplantı, 2.500 STK temsilcisi ve vatandaş ile çevrimiçi toplantı yapılmıştır. 2017 yılında Mal Varlığının Araştırılmasına Yönelik Çalışmalar kapsamında, Yabancı ülkelerin Türkiye'de mal varlığı araştırma yöntemleri ve alınacak tedbirlerle ilgili rapor hazırlanmış, 2018 yılında 9 kamu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

kurumu ile konuya özel toplantı yapılmış, Türkiye’de malvarlığı araştırması yaptıran ülkelerin büyükelçilik temsilcileriyle görüşmeler gerçekleştirilmiş, Türkiye’den yurt dışına bilgi aktaran bazı avukatlara karşı suç duyurusunda bulunulmuştur.

7.1.1.4 Aile ve sosyal hizmetler çalışmaları

Çocuklara yönelik çalışmalar çerçevesinde; YTB Çocuk Akademisi’ne 52 ülkeden 5 bin başvuru ve 1958 katılım olmuş, Benim Bayramım Yarışmasına 174 başvuru yapılmış, “Türkiye’de Bir Yaz” Seyahat Günlüğü 20 bin baskıya ulaşmış ve Yaratıcı Drama Çocuk Atölyesi’ne 100 çocuk katılmıştır.

Ailelere yönelik çalışmalar çerçevesinde; Münih Aile Danışmanlık Merkezi Seminerleri 7 kez düzenlenmiş ve toplamda 1.000 kişi katılmıştır. Psikolojik Entegrasyon Seminerleri Dizisi kapsamında 3 seminer yapılmış ve toplamda 88 kişi katılmıştır.

7.1.1.5 Organizasyonlar

Vatandaşlarla doğrudan temas çerçevesinde; Yurtdışında 7 milyon vatandaşımız yaşamakta, 2 milyon genç nüfus (25 yaş altı) ve 3 milyon seçmen bulunmakta olup Türkiye ekonomisine 5 milyar dolar katkı sağlamaktadırlar. Türkiye’yi 7 milyon yurt dışı ikametli vatandaş ziyaret etmiş, 1.8 milyon vatandaş karayolunu kullanmıştır. Karşılama ve uğurlama programları kapsamında; Sırbistan’ın 3 sınır kapısında (Batrovci, Horgos ve Gradina) 9 YTB çalışanı ile hizmet sağlanmış, yaklaşık 60 bin 500 kişiye ulaşılmıştır. Kapıkule sınır kapısında 21 YTB çalışanı karşılama uğurlama hizmetleri yürütmekte olup karşılama ve uğurlama programları kapsamında toplam 200 bin materyal dağıtılmıştır. ABD’de 110 üyenin bulunduğu 15 STK, İngiltere’de 130 kişinin üye olduğu 28 STK, Fransa’da 186 üyenin bulunduğu 45 STK, İsveç’te 23 üyenin bulunduğu 1 STK, Finlandiya’da 15 üyenin bulunduğu 2 STK, Almanya’da 1623 üyenin bulunduğu 573 STK, Avusturya’da 14 üyenin bulunduğu 4 STK, Hollanda’da 89 üyenin bulunduğu 15 STK, Belçika’da 38 üyenin bulunduğu 16 STK, Danimarka’da 103 üyenin bulunduğu 17 STK ziyaret edilmiştir.

Teknik kapasitenin güçlendirilmesi çerçevesinde; Ahıskalı Gençler Derneği Hukuk Çalıştayı ve Otandastar Vakfı Tecrübe Paylaşımı Programı düzenlenmiştir.

Türk Devletleri teşkilatı kapasitesinin güçlendirilmesi çerçevesinde; Türk Dünyası 2022 Kültür Başkenti: Bursa’da Başkanlıkça düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) 2. Diaspora Forumu 28 Mart 2022 tarihinde geniş bir izleyici kitlesi eşliğinde gerçekleştirilmiştir.

Uzaktan eğitim çalışmaları çerçevesinde; Uzaktan Eğitime Destek Projesi (Gürcistan), Eğitim Engel Tanımaz Projesi (Gürcistan) Farabi Online Eğitim Programı, Türk Dünyası COVID 19 ile Mücadelesi Online Eğitimi, Balkanlar Uzaktan Eğitim Projesi, Türkçe-Özbekçe Pratik ve Teorik Tercüme Eğitimi, Türk Dünyası 1. Tıp Öğrencileri Çalıştayı, Türk Dünyası Hekimlerine Laparoskopik Cerrahi Kursu düzenlenmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Medyanın güçlendirilmesi çerçevesinde; Afrika Medya Temsilcileri Eğitimi, Yemen Medya Yöneticileri Yetiştirme, Rohingya Medya Eğitimi, Türk Dünyası Çevrimiçi Medya Eğitimi, KKTC Çevrimiçi Medya Eğitim Programı düzenlenmiştir.

11.652 kişinin katılım sağladığı bu projeler vasıtasıyla 242.000 kişiye ulaşılmıştır.

Genç diaspora liderleri arasında iletişimin güçlendirilmesi çerçevesinde; 19 ülkeden 40 gencin katılımı ile gerçekleşen Gelecek Nesil Akademisi, 12 ülkeden 14 gencin katıldığı Fikir Atölyesi, 9 ülkeden toplam 110 Kırım Tatar gencin katıldığı Kırım Tatar Gençlik Kurultayları düzenlenmiştir.

Toplumsal zenginliğimizi sürdürmeye yönelik çalışmalar çerçevesinde; Muharrem Ayı Etkinlikleri ve Aşure Programına 18 STK'dan 90 temsilci katılmış, Alevi Toplumunun Dini İhtiyaçlarının Karşılmasına Yönelik Çalışmalara 5 ülkeden 26 alevi inanç önderi katılmış, Süryanilere Yönelik Çalışmalara 18 STK'dan 90 temsilci katılmıştır.

Kardeş Topluluklar çerçevesinde; 2018-2021 yıllarında soydaş ve akraba toplulukların Türkiye ile var olan hissi bağlarının dinamik iş birliklerine dönüştürülmesi kapsamında 470 proje ve faaliyet, 128 kültür sanat etkinliği yapılmış ve bu çalışmalara 59.450 kişi katılmıştır. 90 eğitim programı düzenlenmiş, programlardan 11.300 kişi yararlanmıştır. 60 kültürel gezi düzenlenmiş ve gezilere 5.600 kişi katılmıştır. 50 kültür ve tarih yayınının 65.000 adet basım ve dağıtımı yapılmıştır.

7.1.1.6 Kültürel miras ve anma etkinlikleri

Somut ve somut olmayan kültürel mirası çerçevesinde; Uygurların Somut Olmayan Kültürel Mirası: Kazakistan Örneği çalışması, Ahıska Bölgesi Türk-İslam Eserleri Envanter Çalışması ve Kırım Tatar Mimari Yadigarları çalışması yapılmıştır.

Tarihe tanıklıkların kayıt altına alınması çerçevesinde; Dr. Sadık Ahmet ve Belene Ölüm İçin Yer Sert Uçmak İçin Gök Uzak adlı kitaplar ve 1944 Kırım Tatar Sürgünü Belgesel Kitabı: «Onlar da İnsandı», 1944 Ahıska Türkleri Sürgünü Belgesel Kitabı: «1944 Ahıska Sürgünü: Son Tanıklar», Gagauz Yerinin Özerkliğinin 25. Yılı Belgesel Kitabı: «Gagauziya Avtonomiyasına Yol» adlı belgesel kitapları yayımlanmıştır. Başkanlıkça Ankara'da merhum Doktor Sadık Ahmet anısına hazırlanan kitabın tanıtımı vesilesiyle "Doğumunun 75. Yılında Dr. Sadık Ahmet'i Anma" programı gerçekleştirilmiştir.

Tarihi bilincin genç kuşaklara aktarılması çerçevesinde; Ahıska Sürgünü 75. Yıl Anma Programı, Kırım Tatar Sürgünü 75. Yıl Anma Programı, Bulgaristan Zorunlu Göçünün 30. Yıl Anma Etkinlikleri, Bin Dokuz Yüz Seksen Dokuz Belene" Belgeseli yapılmıştır.

Düşünce tarihi yayınları çerçevesinde; Müslüman Dünyada Çağdaş Düşünce, İran Düşünce Tarihi, Azerbaycan Düşünce Tarihi kitapları yayımlanmıştır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Ülke raporları ve profil araştırmaları çerçevesinde; Kuzey Afrika’da Türk Varlığı Çalıştayı, Irak, Ürdün ve Filistin Türk Varlığı Profil Araştırması, Tunus Türk Varlığı Profil Araştırması ve Cezayir Türk Varlığı Profil Araştırması yapılmıştır. 2021 özel dosyaları kapsamında; Keşmir Strateji Raporu, Çin Halk Cumhuriyeti ve Uygur Strateji Raporu, Irak Topluluk Stratejileri Raporu, Libya Çalışmaları ve KKTC Çalışmaları yapılmıştır.

7.1.2 Türkiye Kökenlilerin ilgili ülkedeki ayrımcılık, asimilasyon, yabancı düşmanlığına karşı korunmaları için yürütülen faaliyetler

Vatandaşlarımızın haklarının muhafazası çerçevesinde; İnsan Hakları Eğitimi Programları 2021 kapsamında Srebrenica Soykırımı Anma Programı, 7 ülkeden 54 kişinin katıldığı Marş Mira Yürüyüşü düzenlenmiş, 11 ülkeden 7 farklı dış temsilcilik ve 230 avukat ve hukukçu (2018 – 2021)’nin katıldığı YTB Hukukçular Buluşması Strazburg düzenlenmiş, Türkçe – Almanca - Fransızca – İngilizce 2020 Saldırı Raporu hazırlanmış, Yurtdışı Vatandaşlar Hukuk Uzmanlık Bursu verilmiş, Yurtdışı Vatandaşlar Hak ve Özgürlükler Güncesi yayımlanmış, Yurtdışındaki Vatandaşlarımıza Yönelik Ayrımcılık Algısı Araştırması yapılmıştır. İnsan hakları alanında sağlanan akademik destekler kapsamında ülkemizde bulunan 5 üniversiteye ülke insan hakları izleme raporu araştırma desteği sağlanmıştır. İnsan hakları faaliyetleri kapsamında; Brüksel, Anvers, Viyana ve Köln’de toplam 68 STK temsilcisinin katıldığı nefret suçları ve ayrımcılıkla mücadele hak savunuculuğu mekanizmaları farkındalık eğitimleri düzenlenmiş, 16 ülke için Nefret Suçları ve Ayrımcılıkla Mücadele Ülke Rehberleri hazırlanmıştır. NESAM Tanıtım Toplantısı ve Türk Diasporasında Hakların Geliştirilmesi Arama Konferansı düzenlenmiş, konferansa 8 ülkeden 16 diaspora temsilcisi, 13 akademisyen ve düşünce kuruluşu başkanı, 52 kamu kurumu temsilcisi katılmıştır.

STK proje desteği çerçevesinde; 2018-2021 yıllarında 272 STK’ya 625 Proje Desteği kapsamında 47 Milyon TL destek verilmiştir.

7.2 Dilekçe Hakkı Açısından;

Dilekçe hakkı, kişisel ya da toplumsal konularla ilgili talep ve şikâyetlerin tek başına veya başkalarıyla birlikte resmî kurumlara iletildiği doğal ve kişisel bir haktır.

Tarihsel olarak, parlamentoya başvurma hakkı en eski haklardan biri olmuştur. Tarihi geçmişi oldukça eskilere giden dilekçe hakkına ilişkin düzenlemelerin ve parlamentolarda dilekçelerin tabi olduğu süreçlerin ülkeden ülkeye farklılaşmasıyla birlikte ortak yönlerin varlığı da görülmektedir.

Avrupa Parlamentosu ile Almanya, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Çekya, Hırvatistan, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İspanya, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Kosova, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Polonya, Romanya ve Slovenya’da dilekçe hakkının kullanımı; mevzuat, parlamento dilekçe komisyonları, başvurular ve süreçler dâhilinde

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

incelenmiş, ülkelerin mevzuatları çerçevesinde parlamentoları bünyesindeki dilekçe komisyonlarına yapılacak başvurulara ilişkin usul ve esaslar incelendiğinde;

- Almanya’da Federal Meclis Dilekçe Komisyonu, insanların federal makamlarla veya federal denetime tabi diğer kurumlarla sorunları olduğunda arabulucu rolüyle müdahale edebilir. Alman Federal Meclisi Dilekçe Komisyonunun bir Dilekçe İnternet Portalı bulunmaktadır. İnternet sitesinin tüm kayıtlı kullanıcıları, özel forumlarda dilekçe hakkında yorum yapabilir. Dilekçe, içeriğine destek ifadesi olarak bu süre zarfında çevrimiçi olarak da imzalanabilir. Dilekçe kabul edildikten sonra 4 hafta içinde 50.000 veya daha fazla kişi tarafından desteklenen dilekçeler Alman Federal Meclisi Dilekçe Komisyonunda kamuoyu önünde tartışılır.
- Avrupa Parlamentosuna dilekçe verme hakkı, Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkında Antlaşma’da ve Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı’nda düzenlenmiştir. Avrupa Parlamentosu Dilekçe Komisyonunun görevi dilekçeleri incelemek, vatandaş girişimlerine ilişkin kamuya açık oturumları düzenlemek ve Avrupa Ombudsmanı ile ilişki içinde bulunmaktır. Komisyon, Avrupa Komisyonu ve diğer AB kurumlarından bilgi talep edebilir. Dilekçe sahiplerini ve uzmanları dinleyebilir, ilgili yerlere bilgi edinme ziyaretleri düzenleyebilir ve ulusal, bölgesel veya yerel yetkilileri dinleyebilir. Dilekçeler elektronik olarak veya posta yoluyla, ad/soyadı, uyruk, daimi adres ve imzalı olarak sunulmalı, Avrupa Birliği’nin resmî dillerinden birinde yazılmış olmalıdır. Dilekçe hakkı bireysel olarak veya toplu olarak kullanılabilir.
- Avusturya’da vatandaş tek başına bir dilekçeyi ancak ilgili kamu idaresine sunulabilir. Parlamenteoya sunulabilen iki tür dilekçe vardır. Ulusal Meclis ve Federal Meclis üyelerin verdiği dilekçe ile oy kullanma hakkına sahip en az 500 vatandaşın imza verdiği vatandaş girişimi. Dilekçeler, Ulusal Mecliste Dilekçeler ve Vatandaş Girişimleri Komisyonunda, Federal Mecliste Vatandaş Hakları ve Dilekçeler Komisyonunda ele alınır. Toplu dilekçe niteliğindeki vatandaş girişimi ise yalnızca Ulusal Mecliste Dilekçeler ve Vatandaş Girişimleri Komisyonunda ele alınır. Parlamento internet sayfası üzerinden dilekçe verilebilmekte ve vatandaş girişimi başlatılabilmekte; imza vererek destekleme ve görüş belirtme de yapılabilmektedir.
- Belçika’da dilekçe hakkı Anayasa, Temsilciler Meclisine Hitaben Yazılan Dilekçelere İlişkin Kanun, Meclis İktüzüğü ve Dilekçe Komisyonu Çalışma Usul ve Esaslarında düzenlenmiştir. Dilekçeler Temsilciler Meclisine yazılı olarak veya elektronik yollarla gönderilebilir. Her dilekçe, dilekçe sahibi tarafından imzalanmalı veya elektronik olarak tanımlanmalı ve ad, soyadı, doğum tarihi ve ikametgâhı içermelidir. En az 25.000 kişi tarafından imzalanan bir dilekçenin Komisyonda görüşülmesi ve dilekçeyi temsile haiz kişilerin Komisyonda dinlenmesi zorunludur. Dilekçe ilgili bakana yönlendirilerek cevap verilmesi veya cevap verilmezse bakanın Komisyona gelmesi zorunludur. Komisyon dilekçeyi incelenmek üzere Federal Ombudsmanlar Heyetine gönderebilir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

DİLEKÇE KOMİSYONU

- Birleşik Krallık'ta dilekçeler fiziki ya da elektronik olarak hazırlanır. Fiziki dilekçeler mutlaka bir parlamento üyesi aracılığı ile Parlamenteoya sunulmaktadır. Elektronik dilekçeler ise Hükûmet ve Avam Kamarası ortak kullanımında olan internet sitesi üzerinden sunulabilir. Hükûmet tarafından verilen cevabın yayımlanması ile süreç sonra erer. Fiziki dilekçeler Avam Kamarasına sunulduktan sonra sunulma şekli fark etmeksizin bastırılarak tutanak dergisine eklenir. Daha sonra dilekçe metni Bakana iletilir ve dilekçenin sunulma tarihinden itibaren iki ay içerisinde bir cevap vermesi beklenir. Hükûmet 10.000 imzaya sahip dilekçelere yanıt vermeyi kabul etmekte ve Dilekçe 100.000 imzaya ulaşırsa Avam Kamarası Genel Kurulunda hakkında görüşme açılabilir. Elektronik dilekçeler 6 ay boyunca site üzerinde açık kalmakta ve dilekçeye imza eklenebilmektedir.
- Bulgaristan'da dilekçe hakkı Anayasa'da düzenlenmiştir. Bulgaristan Cumhuriyeti Milli Meclisinde İnsan Hakları, Din ve Vatandaş Şikâyetleri Komisyonu bulunmakta olup çalışma usul ve esasları kendi çıkardığı yönergede belirlenmiştir. 17 üyeli Komisyon dilekçeleri yazılı veya e-posta ile almakta, dilekçelerde şikâyetçinin adı, adresi, telefon veya e-posta adresi ile konunun açık bir şekilde belirtilmesi koşulunu aramaktadır. Dilekçeler Komisyon toplantılarında ele alınabilmekte, dilekçe sahipleri ve devlet temsilcileri bu toplantılara çağrılıp bilgi ve belge talep edilebilmektedir. Komisyon vatandaşlar için kabul günleri düzenlemekte, şikâyetlerini sözlü olarak dinlemektedir.
- Çekya'da dilekçe hakkı Temel Haklar ve Özgürlükler Şartı'nda ve Temsilciler Meclisi İçtüzüğünde düzenlenmiştir. Genellikle 10 ila 20 üyesi olan Temsilciler Meclisi Dilekçe Komisyonuna yazılan dilekçelerin yazılı olması ve dilekçeyi verenin adı, soyadı ve ikametgâhını içermesi gerekir. Dilekçeler genel veya kamu yararına olmalıdır, diğer talep ve şikâyetler dilekçe olarak ele alınmaz. Bir dilekçeye başkalarının da imza göndermeleri mümkündür veya toplu dilekçe sunulabilir. Toplum çapında önem taşıyan bir dilekçe söz konusuysa Komisyon tarafları dinlemeye karar verebilir. Dilekçenin en az 10.000 dilekçe sahibi tarafından desteklendiği durumlarda, Komisyon tarafları dinlemek zorundadır.
- Güney Kıbrıs Rum Yönetimi Temsilciler Meclisinde dilekçe komisyonu ya da dilekçe, şikâyet ya da tekliflerin incelenmesine ilişkin belirli bir usul bulunmamaktadır. Bununla birlikte halk tarafından usulüne uygun olarak Parlamenteoya sunulan belge ya da dilekçeler ilgili komisyonlara havale edilmekte ve komisyonların inceleme sonucu düzenlediği raporlar Parlamenteonun bilgisine sunulmaktadır.
- Hırvatistan'da Hırvat vatandaşları ve yabancı uyruklular, vatandaş grupları, tüzel kişiler, sivil toplum kuruluşları, yerel ve bölgesel özyönetim birimleri dilekçe hakkına sahiptir. Dilekçeler yazılı olarak (e-posta, faks, şahsen teslim veya normal posta ile teslim) veya sözlü olarak (Komisyon Başkanı ile doğrudan temas halinde telefonla veya Komisyon başkanının ofisinde kabul edilerek) sunulabilir. Dilekçelerin kabul edilebilirliği için belirli bir kriter/kriterler bulunmamaktadır. Tüm dilekçeler kabul edilir ve işleme alınır. Hırvatistan Parlamentosunda Dilekçe Komisyonu, Parlamenteoya gönderilen dilekçeler ile

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

kamu idaresi organları ve kamu tüzel kişileri nezdindeki işlemlerde kanunların ve vatandaşların haklarının ihlal edildiğini yetkili makamlara bildirir, yetkili organlar aracılığıyla dilekçelerin esasını inceler ve yetkili organlara kanuna dayalı olarak önlem alınması gerektiğini belirtir ve dilekçe sahiplerini bu konuda bilgilendirir.

- Hollanda Temsilciler Meclisinde (Tweede Kamer) İçtüzük uyarınca kurulmuş Dilekçeler ve Vatandaş Girişimleri Komisyonu bulunmaktadır. Komisyon, kendisine sunulan bir dilekçeyi ilgili bakana göndererek bir cevap talep eder. Dilekçe sahibinin bakanın cevabına cevap verdiği, bakanın tekrar cevap gönderdiği yazılı bir sürecin sonunda Komisyon ele aldığı dilekçeye ilişkin çalışmalarını tamamladığında, merkezi yönetimin görevini gerektiği gibi yerine getirip getirmediği konusunda bir görüş oluşturur. Görevin gerektiği gibi yerine getirilmemiş olduğu kanaatine varması halinde Komisyon, Meclise ilgili bakanı dilekçe sahibinin isteklerini karşılayan bir karar almaya davet etmesini önerebilir. Senato Dilekçe Komisyonu ise kendisine sunulan dilekçeleri incelemek ve bu incelemeye ilişkin rapor hazırlamakla görevlidir. Dilekçe, diğer tüm yasal yollar tüketildikten sonra ilgili konunun Senato tarafından araştırılması talebidir.
- İrlanda’da dilekçe sisteminin kurulmasının amacı, genel kamu kaygısı veya çıkarına ilişkin konularda vatandaşların parlamenter sistemle daha fazla etkileşim kurmasını sağlamaktır. Parlamento bünyesinde bu amaçla kurulan ortak kamu dilekçeleri komisyonu bulunmaktadır. Ortak Dilekçe Komisyonu hem Ulusal Meclis hem de Senato üyelerinden oluşmaktadır. Parlamente kamuoyunu ilgilendiren ya da yasama yetkileriyle ilgili konularda veya kamu politikasıyla ilgili bir konuda dilekçe sunulabilir. Dilekçe, elektronik ortamda ya da yazılı olarak Kamu Dilekçeleri Ortak Komisyonuna gönderilmelidir. Dilekçeyle ilgili nihai kararı Komisyon üyeleri verir. Ortak Komisyon, gerektiğinde ve ilgili sektörel komisyon ile istişarede bulunduktan sonra kamuyu ilgilendiren konuları da inceleyebilir ve bir Ombudsman ile irtibata geçebilir.
- İspanya’da uyruğuna bakılmaksızın her gerçek ve tüzel kişi, bireysel veya toplu olarak, dilekçe hakkını kullanabilir. Temsilciler Meclisinde, Temsilciler Meclisine ulaşan bireysel ya da toplu her dilekçeyi incelemekle görevli bir Dilekçe Komisyonu bulunmaktadır. Dilekçe Komisyonu gelen dilekçeleri Meclis Başkanlığı aracılığıyla Ombudsmana, Ulusal Meclisin konuyla ilgili bir daimi komisyonu varsa bu komisyona, Senatoya, Hükûmete, Mahkemelere, Savcılığa, Özerk Topluluklara, İl Meclisine, Belediye Meclisine gönderebilir. Dilekçeler sunulduğu tarihten itibaren 3 ay içinde cevaplandırılmalıdır. Yetkili idare tarafından uygun bir cevap gelene kadar dilekçenin dosyası açık tutulur.
- Kosova’da dilekçe hakkına özel bir Dilekçe Komisyonu bulunmaktadır, yazılan dilekçeler ilgili Komisyonu tarafından incelenmektedir. Komisyon dilekçeyi teslim almasından itibaren inceleyerek tarafları Komisyonun ulaştığı sonuçlar hakkında bilgilendirir.
- Letonya’da Parlamenteoya başvuru ve toplu başvuru yapılabilmektedir. Başvurulara ilişkin usul ve kurallar Başvuru Hakkında Kanun kapsamında düzenlenmişken toplu başvurular

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Parlamento İçtüzüğünde düzenlenmiştir. Başvurular yazılı, sözlü ve elektronik olarak sunulabilir. Toplu başvuru en az 10.000 kişi tarafından imzalanmak koşuluyla Parlamenteoya sunulabilmektedir. Komisyon, toplu başvurunun yapılmasından itibaren en geç 3 ay içerisinde bir değerlendirme raporu ve başvurunun Parlamento tarafından daha kapsamlı bir şekilde incelenmesine ilişkin bir karar taslağı hazırlar.

- Litvanya’da dilekçe ile başvuruyu, 16 yaşından büyük bir vatandaş veya Litvanya’da daimi olarak ikamet eden bir yabancı ya da bu kişilerden oluşan bir grup yapabilir. Dilekçe ile normatif bir hukuki işlemin yürürlüğe konulması, değiştirilmesi veya yürürlükten kaldırılması talep edilmeli; sadece başvuru sahibi için değil, tüm toplum veya toplumun bir kısmı için önem taşıyan bir konunun çözüme kavuşturulması amaçlanmalıdır. Farklı Dilekçe Komisyonları söz konusudur. Parlamento, hükûmet ve belediyelerin bünyesinde daimi Dilekçe Komisyonu kurulur. Parlamento Dilekçe Komisyonu, Parlamentoda kabul edilen kanunlar ve diğer normatif hukuki işlemlerle ilgili dilekçeleri inceler. Parlamento internet sitesi üzerinden elektronik imza ile dilekçe vermek, dilekçeyi takip etmek, bir dilekçeye görüş vermek mümkündür.
- Lüksemburg’da iki tür dilekçe vardır: halka açık dilekçe ve olağan dilekçe Parlamentonun internet sitesinde yalnızca kamuya açık dilekçeler çevrimiçi imzalanabilir. Bu tür bir dilekçe en az 4.500 imza toplarsa Parlametoda kamuya açık şekilde dilekçe sahibinin katılımıyla görüşülebilecektir. En az 15 yaşında olan, Ulusal Gerçek Kişiler Siciline kayıtlı, Lüksemburg sosyal güvenlik kartına sahip herkesin kamuya açık dilekçe verme ve işleme alınması kabul edilmiş bir dilekçeyi imzalama hakkı vardır. Dilekçenin konusu genel ve ulusal çıkarlara, yani tüm vatandaşların yararına hizmet eden, ülke genelini ilgilendiren bir amaca sahip olmalıdır. Temsilciler Meclisi Dilekçe Komisyonu, yalnızca dilekçeleri değerlendirmekle görevli özel bir sürekli komisyondur.
- Malta’da Parlamento üyeleri tarafından vatandaşlar adına sunulan yazılı dilekçeler dışında, Malta’da düzenlenmiş kimlik kartına sahip herhangi bir kişi de dilekçe ile başvuru yapabilir. Dilekçe, yazılı olarak veya Parlamento internet sitesi üzerinden elektronik ortamda verilebilir ve verilmiş dilekçelere imza desteği sağlanabilir. 2016 yılında kurulan Dilekçeler Komisyonu, Kılavuz İlkeler ile çalışma esas ve usullerini düzenlemiştir.
- Polonya’da dilekçe hakkı özel bir kanunla düzenleme altına alınmıştır. Alt kanat olan Meclis (Sejm) Dilekçe Komisyonu, İçtüzükte düzenlenmiş bir daimi komisyondur. Komisyon, kendisine sunulan bir dilekçe hakkında, dilekçenin içeriği ile ilgili olarak Meclise kanun teklifi veya meclis kararı taslağı sunma; başka bir komisyonda görüşülmekte olan bir kanun teklifi veya meclis kararı taslağına ilişkin bir değişiklik teklifi veya önerge verme; başka bir komisyona, söz konusu komisyonda ele alınan bir kanun teklifi veya meclis kararı tasarısı hakkında görüş sunma, Yüksek Denetim Ofisi tarafından denetim gerçekleştirilmesini talep etme yetkisine sahiptir. Senatodaki Dilekçe Komisyonu da Meclis Dilekçe Komisyonuna benzer şekilde dilekçeyi görüşüp incelemenin sonucunda Senato

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

Başkanı'na bir kanun taslağı ile birlikte yasama girişiminde bulunulmasına yönelik bir önerge sunma, üyelerinden birine Senato gündeminde yer alan belirli bir konunun görüşülmesi sırasında bir kanun teklifi sunma yetkisi verebilir.

- Romanya'da dilekçe hakkı özel bir kanunla düzenlenmektedir. Temsilciler Meclisi Suiistimalleri, Yolsuzlukları ve Dilekçeleri Araştırma Komisyonu kendisine sunulan dilekçeleri karara bağlamak; bu dilekçelerde bildirilen suiistimalleri araştırmak; Temsilciler Meclisine sunulan bu yöndeki talebin Genel Kurulda değerlendirilip alınan karar üzerine dilekçelerde bildirilen suiistimallere ilişkin bir soruşturma yürütmekle görevlidir. Senatoda da aynı ismi taşıyan bir daimi komisyon bulunmaktadır. Komisyon, Senato Başkanlık Divanına, alınan dilekçeler ve bunların nasıl çözüleceği hakkında üç ayda bir rapor sunar; aynı rapor her yasama yılının başında Senato Genel Kuruluna da sunulur. Raporda, çözüm için kendilerine gönderilen dilekçelere kamu makamları tarafından verilen çözümlerden bahsedilir.
- Slovenya Parlamentosunun üst kanadı olan Ulusal Konseyde bir dilekçe komisyonu yoktur. Ulusal Mecliste dilekçe komisyonuna karşılık gelen komisyon, Dilekçe, İnsan Hakları ve Fırsat Eşitliği Komisyonu adını taşır. Meclis daimî komisyonlarından birisi olmayan komisyon, Ulusal Meclis Organlarının Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kararnamede düzenlenmiştir. Komisyon kendisine sunulan bir dilekçeyi yetkili makamlara iletebilir ve bunlardan görüş isteyebilir veya dilekçenin toplumsal açıdan daha önemli bir konuyla ilgili olması halinde toplantı yaparak dilekçeyi görüşebilir.

İncelenen ülkelerde dilekçe hakkının mevzuatta düzenlenişi bakımından anayasa, özel kanun, parlamento içtüzüğü, dilekçe komisyonu ikincil düzenlemesi şeklinde farklı düzey ve içeriklerde hükümlerle karşılaşılmaktadır. Parlamento dilekçe komisyonlarının benzeşen yetkileri dikkat çekerken işleyişte farklılıklar söz konusudur. Başvuru yapılabilen diğer kurumlar arasında özellikle ombudsmanlık öne çıkarken belirli konu alanlarında yetkili az sayıda başka yapıların da işlev üstlendiği görülmektedir.

Yönetilenler, dilekçe hakkı sayesinde karşılaştıkları adaletsizlikleri duyurabilmiş ve yöneticilerin harekete geçmesini sağlayabilmiştir. Ayrıca geniş anlamda değerlendirildiğinde bu hak, “düşünce ve ifade özgürlüğü”, “basın özgürlüğü”, “barışçıl toplantı ve gösteri hakkı” ve “bilgi edinme hakkı” gibi temel hak ve özgürlüklerin kaynağı olmuştur. Modern devletlerin ortaya çıkması sonrasında da dilekçe hakkı geniş bir uygulama alanı bulmuştur.

Toplumsal ilişkiler açısından dilekçe hakkı, yöneticiler ile yönetilenlerin ortak bir zeminde buluşmasına hizmet etmektedir. Dilekçe hakkının kullanılması halinde, mevcut düzenin işleyişindeki aksaklıklar dilekçe verenler tarafından gündeme getirilmekte ve şikâyet edilen konuların vakit kaybetmeksizin düzeltilmesi mümkün hale gelebilmektedir. Bu nedenledir ki, dilekçe hakkı sessizlerin sesi olmaktadır. Diğer taraftan siyasal iktidar, işleyişteki sorunları görmede çok önemli bir fırsat elde etmektedir. Ayrıca yönetenler, bu başvurular

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

DİLEKÇE KOMİSYONU

sayesinde meşruiyet zeminlerini güçlendirmektedir. Diğer bir deyişle dilekçe hakkı, yönetimde daha iyi bir sisteme ulaşılmasına katkı sağlamaktadır.

Demokratik yönetimlerin temel amaçlarından biri, bireylerin kendileri veya toplumun çıkarlarına aykırı gördükleri durumların düzeltilmesi için talepte bulunabilmesini güvence altına almaktır. Günümüz demokratik ülkelerinde parlamentoya başvuru, siyasi katılımın kurumsallaşmış şekillerinden biri olarak görülmektedir.

Dilekçe hakkı, insanların bireysel ya da toplu olarak talep ve şikayetlerini kamu kurumlarına iletmelerini güvence altına almakta olup demokratik yönetimlerin vazgeçilmez bir parçasıdır. Dilekçe komisyonları ise, insanlar ve insanlığın sorunlarına çözüm arayanlar için parlamento çatısı altında önemli bir adres teşkil etmektedir. Küreselleşen dünyada coğrafi açıdan yaşam şekilleri değişse de sorunlar evrensel hale gelmiş bulunmaktadır. Dolayısıyla komisyonlarda incelenen konular ve yürütülen çalışmalar sonucu elde edilen tecrübelerin paylaşılması, insanlığın temel sorunlarına daha kolay, etkili ve verimli çözümler bulunmasına hizmet edecektir. Dilekçe komisyonları arasındaki iletişimin güçlendirilmesi ve işbirliğinin artırılması açısından yapılacak ziyaretlerin önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Vatandaşlarımız, Avrupa'nın işgücü ihtiyacına destek sağlamak amacıyla 1960'lı yıllarda gelmeye başladıkları ve sonrasında yaşamlarını devam ettirdikleri ülkelerin ekonomisi ve sosyal hayatı için vazgeçilmez bir parça haline gelmişlerdir. Ancak yaşadıkları ülkelerde güvence altına alınmış temel hak ve özgürlükler ile sosyal hakların kullanılması konusunda çeşitli sorunlarla karşılaşabilmektedirler.

Söz konusu ziyaretlerde; Avrupa Birliği ülkelerinde antlaşmalarla ve diğer düzenlemelerle sağlanan haklardan etkin bir şekilde faydalanabilmek için Avrupa Birliği kurumlarını karar almaya ikna edecek başvuru yollarından birinin de bir milyon imzaya sahip dilekçelerin görüşülmesinin zorunlu olduğu vatandaş girişimi olduğu anlaşılmıştır. Bununla birlikte vatandaşlarımız, bulundukları ülkelerde dilekçe hakkı ve vatandaş girişimi gibi hak arama yollarını kullanmaları konusunda bilgilendirilmişlerdir.

Avrupa ülkelerinde yaşayan Türkiye kökenlilerin yaşadıkları ülke uygulamalarına ilişkin sorunlar hakkında; bulundukları ülkelerdeki egemenlik yetkisini haiz idarelere ve yargı mercilerine başvurmaları gerektiği anlaşılmış, bu süreçte bulundukları ülke parlamentolarında bulunan dilekçe komisyonlarına başvuru yapabilecekleri, mevzuatı imkan veren ülkelerde gereken katılımı sağladıklarında vatandaş girişiminde bulunabilecekleri değerlendirilmektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ

Göksel SOYUGÜZEL'in 16/3/2022 tarihli ve 22494 numaralı dilekçesi hakkında;

- ✓ Yerinde inceleme talebiyle ilgili olarak Genel Kurul'un 2.6.2022 tarihli toplantısında alınan karar kapsamında Almanya, Belçika ile Avrupa Parlamentosu, Hırvatistan, Çekya, İrlanda ve İngiltere'ye yerinde incelemeler yapılmış, parlamentosunda dilekçe komisyonu bulunan 19 ülkede yerinde inceleme yapılması planlanmış olmasına rağmen seçimlerin yenilenmesine karar verilmiş olması nedeniyle diğer ülkelerde yerinde inceleme yapılamamıştır.
- ✓ Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımız, yabancı bir ülkede ilgili ülkenin hukuk kurallarına tabi olarak yaşamlarını sürdürmek durumundadır. Zira Devlet olmanın vazgeçilmez bir parçası olan egemenlik hakkı, belirli bir ülkede ortaya çıkacak hukuksal sorunları kesin hukuksal çözümlere ulaştırma yetkisine sahip olmayı ifade etmektedir. Dolayısıyla yaşadıkları ülkede karşılaştıkları sorunlar için ilgili ülkenin yetkili makamlarına başvurulması yani dilekçe hakkının kullanılması, demokratik bir hukuk devleti açısından da vazgeçilmezdir. Şu halde vatandaşlarımızın ilgili ülke nezdinde başvuru yollarına tevessül etmesi bir zorunluluktur. Bu kapsamda 19 ülkenin yanı sıra Avrupa Birliği'nde dilekçe komisyonları hakkında ayrıntılı bilgiler alınmıştır.
- ✓ Türklerin aile yapısı ve sosyo-kültürel değerlerinin korunması ve gelecek nesillere aktarılması amacıyla yapılması gerekenler konusunda; yurtdışında yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının, kaybettirme hâlleri dışında vatandaşlıktan çıkmış olanların ve 29/5/2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 28 inci maddesi gereği Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlananların ülkemizle sosyal, kültürel ve ekonomik bağlarını muhafaza etmeleri ve geliştirmeleri için gerekli çalışmaların ilgili kurumlarla eşgüdüm içinde yapılmasını sağlamak amacıyla Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı kurulmuştur. Bu kapsamda yürütülen çalışmalar hakkında söz konusu Kurumdan Komisyon Genel Kurulunun 15.03.2022 tarihli toplantısında bilgi alınmıştır.

Bilindiği üzere İçtüzüğün 117'nci maddesi gereğince, Dilekçe Komisyonu Genel Kurulunun dilekçeleri öncelikle 116'ncı madde hükmü çerçevesinde incelemesi ve karar konusu olup olamayacaklarına karar vermesi gerekmektedir. Yukarıda belirtilen hususlar çerçevesinde; dilekçede geçen talebin Komisyonca karşılanabilmesi için kanun hükümlerinde değişiklik ya da yeni bir kanun yapılması gerektiği için İçtüzüğün 116 ve 117'nci maddeleri gereğince Göksel SOYUGÜZEL'in 22494 numaralı dilekçesinin karar konusu olamayacağına karar verilmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

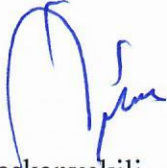
Karar No : 17

15.03.2023

Konu : Göksel SOYUGÜZEL'in 22494 numaralı dilekçesi

GENEL KURUL KARARI

Hollanda'da yaşayan Türklerin aile yapısı ve sosyo-kültürel değerlerinin korunması ve gelecek nesillere aktarılması amacıyla yapılması gerekenlerin belirlenmesi için Dilekçe Komisyonu tarafından yerinde inceleme yapılması talepli Göksel SOYUGÜZEL'in 22494 numaralı dilekçesinin, İçtüzüğün 116 ve 117'nci maddeleri gereğince kanun hükümlerinde değişiklik ya da yeni bir kanun yapılması gerektiği için karar konusu olamayacağına karar verilmiştir.

Başkanvekili
İsmail TAMER
Kayseri Milletvekili

Başkan
Mihrimah Belma SATIR
İstanbul Milletvekili

Sözcü
Fehmi KÜPÇÜ
Bolu Milletvekili

Kâtip
Mustafa KENDİRLİ
Kırşehir Milletvekili

Üye
Mehmet TAYTAK
Afyonkarahisar Milletvekili

Üye
Arzu AYDIN
Bolu Milletvekili

Üye
Hüda KAYA
İstanbul Milletvekili

Üye
Özcan PURÇU
İzmir Milletvekili

Üye
Metin İLHAN
Kırşehir Milletvekili

Üye
Ahmet Salih DAL
Kilis Milletvekili

Üye
Behiç ÇELİK
Mersin Milletvekili

Üye
Aziz AYDINLIK
Şanlıurfa Milletvekili